

Folketingets  
ombudsmands  
beretning  
for året  
1963

A/S J. H. SCHULTZ  
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI  
KØBENHAVN  
1964

## INDHOLDSFORTEGNELSE

	side
<b>Indledning</b> .....	5
 <b>I. Embedets almindelige forhold:</b>	
A. Personaleforhold .....	7
B. Inspektioner .....	7
 <b>II. Oversigt over sagsbehandlingen i 1963:</b>	
A. Statistiske oplysninger .....	8
B. Kritik .....	10
C. Henstillinger m. v. ....	12
D. Andre sager .....	12
 <b>III. Supplerende oplysninger vedrørende sager omtalt i tidligere beretninger:</b>	
A. Beretningen for året 1957:	
ad 6. Sagsbehandlingen i Landsskatteretten .....	13
ad 73. Ajourføring af arveafgiftsloven .....	13
B. Beretningen for året 1961:	
ad 5. Anklagemyndighedens underretning til anmeldere .....	13
ad 41. Færdselssagers behandling udenfor København .....	14
C. Beretningen for året 1962:	
ad 15. Sygeforsikringslovens § 52 .....	14
ad 30. Lomme penge til folkepensionister .....	14
 <b>IV. Sager, der har givet anledning til kritik, henstillinger m. v., samt andre sager af almindelig interesse:</b>	
1. Radioens og fjernsynets <i>valgudsendelser</i> .....	15
2. <i>Tilbageholdelse</i> af varetægtsfanges breve .....	19
3. <i>Formulering</i> af ansættelsesskrivelse .....	20
4. Politiets <i>underretning</i> om henlæggelse af anmeldelse .....	22
5. <i>Tilbagebetaling</i> af omsætningsafgift .....	23
6. <i>Politibekendtgørelse</i> om forbud mod færdsel på isen .....	24
7. Behandling af <i>begæring</i> om revalidering og <i>invalidepension</i> .....	27
8. Formandsposten i <i>Elektricitetsrådet</i> .....	29
9. Fejl i <i>studentereksamenopgave</i> .....	29
10. Fejl i <i>eksamenopgave</i> for tekniske assistenter .....	30
11. <i>Naturfredningsrådets</i> sagsbehandling .....	31
12. <i>Fængselsfunktionærs</i> besøg hos fanges familie .....	33
13. <i>Direktoratet for Ulykkesforsikringens</i> behandling af en sag vedrørende dagpenge ..	34
14. <i>Amtsrådets</i> behandling af udstykningssag .....	36
15. <i>Skattedepartementets</i> behandling af sag om skattefritagelse .....	38
16. <i>Boligministeriets</i> behandling af dispensationsandragender .....	39
17. <i>Københavns skattevæsens</i> behandling af en skatteansættelsessag .....	42
18. <i>Tilbagebetaling</i> af <i>told</i> .....	43

	side
19. Udnævnelse af <i>sysseleman</i> . . . . .	44
20. <i>Politiets afhøring</i> i brandsag . . . . .	56
21. <i>Overpræsidiets</i> behandling af inddrivelsessag . . . . .	60
22. Politifuldmægtigs <i>habilitet</i> . . . . .	61
23. <i>Undervisningsministeriets</i> ekspeditionstid . . . . .	62
24. <i>Statsbanernes</i> behandling af en disciplinærsag . . . . .	63
25. <i>Statens Ligningsdirektorats</i> ekspeditionstid . . . . .	65
26. <i>Omsætningsafgift</i> af et vareparti . . . . .	65
27. Fangers <i>kollektive henvendelse</i> til fængselsinspektør . . . . .	70
28. <i>Fangetidsgodtgørelse</i> for frihedsberøvelse under krigen . . . . .	71
29. <i>Påtale</i> overfor polititjenestemand uden disciplinær undersøgelse . . . . .	73
30. <i>Ansættelseskontrakt</i> for teknikere i Grønland . . . . .	75
31. <i>Skatteråds</i> behandling af en klagesag . . . . .	77
32. Ekspeditionen af en <i>ulykkesforsikrings</i> sag . . . . .	79
33. <i>Matrikeldirektoratets</i> afslag på udstykningstilladelse . . . . .	85
34. Kommunal <i>tjenestemands organisationsforhold</i> . . . . .	89
35. <i>Løntilbageholdelse</i> til dækning af <i>skatterestance</i> . . . . .	92
36. Størrelsen af <i>ventetillæg</i> til folkepensionist . . . . .	94
37. <i>Vagtarrestanternes</i> adgang til læsning . . . . .	95
38. Boligministeriets godkendelse af <i>foreløbig lejeforhøjelse</i> . . . . .	97
39. <i>Bopælsbetingelsen</i> i invalide- og folkepensionslovens § 1 . . . . .	98
40. <i>Skattemyndighedernes</i> behandling af en klagesag . . . . .	100
41. Administrativt udvalgs behandling af en <i>lønningssag</i> . . . . .	103
<b>Sagregister til beretningerne for 1955—63</b> . . . . .	<b>107</b>

## *Til Folketinget.*

I medfør af § 10 i loven om folketingets ombudsmand, lovbekendtgørelse nr. 342 af 1. december 1961, afgiver jeg hermed beretning for året 1963.

Afsnit I (s. 7) omtaler embedets almindelige forhold, og i afsnit II (s. 8) findes statistiske oplysninger m. v. angående de i 1963 indkomne sager. Afsnit III (s. 13) indeholder supplerende oplysninger om 6 sager, som er omtalt i beretningerne for 1957, 1961 og 1962. I afsnit IV (s. 15) redegøres der for 41 sager, der har givet anledning til kritik, henstillinger m. v., eller som i øvrigt er af almindelig interesse.

*København, i september 1964.*

STEPHAN HURWITZ

## I. Embedets almindelige forhold.

### A. Personaleforhold.

Den 13. maj 1963 blev kontorchef Povl Hansen efter ansøgning afskediget med udgangen af maj måned for at tiltræde en stilling som dommer i Østre Landsret. Jeg udnævnte herefter med virkning fra 1. juni 1963 fuldmægtig Karl Kragemose til kontorchef og fuldmægtig Preben Kiørboe til ekspeditionssekretær, ligesom jeg med tiltrædelse af Folketingets Præsidium ansatte Povl Hansen som honorarlønnet medarbejder.

Da sekretær Vagn Ulrik Carstensen i foråret 1963 blev indkaldt til aftjening af sin værnepligt, tiltrådte præsidiet, at jeg midlertidigt antog en sekretær, og pr. 1. juli 1963 ansatte jeg sekretær i Arbejdsministeriet, cand. jur. Mogens Lerhard som honorarlønnet sekretær.

Endvidere ansatte jeg pr. 1. november 1963 sekretær i Vejdirektoratet, cand. jur. Finn Niels Andersen som overenskomstlønnet sekretær.

### B. Inspektioner.

Da min virksomhed omfatter den militære forvaltning, og da jeg hidtil kun har modtaget ret få klager fra de værnepligtige, fandt jeg det ønskeligt af egen drift at bese nogle militære tjenestesteder. Jeg besøgte derfor efter aftale med generaløjtnant V. Jacobsen den 12. maj 1964 Holbæk Kaserne og den dertil hørende Sofienlundlejr og den 13. maj 1964 Høvelte Infanterikaserne samt Høvelte Telegrafkaserne.

På de pågældende kaserner fik jeg lejlighed til at tale med talsmænd for at danne mig et indtryk af den værnepligtiges daglige liv og hans tjenstlige problemer. Talsmændene var stort set tilfredse med forholdene. Enkelte mindre spørgsmål forelagde jeg for de respektive regimentschefer, der lovede om muligt at imødekomme de værnepligtiges ønsker.

Endvidere beså jeg kasernernes infirmerier, kostforplejninger, enkelte belægningsstuer samt arrestlokalerne.

## II. Oversigt over sagsbehandlingen i 1963.

### A. Statistiske oplysninger.

I 1963 indkom der 1130 sager, der nedenfor er fordelt på de enkelte måneder i 1963. Til sammenligning er anført de tilsvarende tal for 1961 og 1962.

	1963	1962	1961
Januar .....	79	148	82
Februar .....	82	106	90
Marts .....	77	102	92
April .....	77	106	79
Maj .....	84	71	81
Juni .....	85	74	93
Juli .....	80	74	85
August .....	83	93	64
September .....	150	78	100
Oktober .....	141	89	103
November .....	113	88	111
December .....	79	51	85
	<u>1130</u>	<u>1080</u>	<u>1065</u>

Af de 1130 sager blev 151 optaget til nærmere undersøgelse, mens 979 blev afvist. En væsentlig del af de afviste sager gav dog anledning til undersøgelser, gennemsyn af akter og mundtlige drøftelser med klagerne og vedkommende myndigheder, før afgørelse om sagens afvisning blev truffet. Af de afviste sager blev 245 oversendt til andre myndigheder, heraf 4 til det af Folketinget i henhold til grundlovens § 71, stk. 7, valgte tilsyn.

108 sager af de afviste angik den kommunale forvaltning, og i den nedenstående oversigt er antallet af disse sager dels anført under c) og dels anført i parentes.

De 979 sager blev afvist af følgende årsager:

a) Klagen var for sent indgivet (3) ....	54
b) Klagen angik domme og dommeres embedsførelse .....	130
c) Klagen angik kommunale forhold, der ikke henhørte under ombudsmandens kompetence .....	59
d) Klagen vedrørte andre forhold udenfor ombudsmandens kompetence, herunder	

lovgivningsspørgsmål, private retsforhold o. lign. ....	124
e) Klagen hørte under ombudsmandens kompetence, men gav ikke grund til at indhente udtalelse fra vedkommende myndighed (2) .....	254
f) Afvist på grund af adgang til klage til højere administrativ statsmyndighed (31) .....	166
g) Tilbagekaldte klager (2) .....	28
h) Forespørgsler m. v. uden egentlig klage (10) .....	124
i) Andre henvendelser, herunder anonyme og meningsløse .....	38
k) Sager optaget til undersøgelse af egen drift og derefter henlagt (1) .....	2
	<u>979</u>

I de under c) nævnte 59 sager skyldtes min inkompetence følgende:

Klagen angik forhold før den 1. april 1962	12
Klagen angik den samlede kommunalbestyrelse .....	5
Klagen angik sagsområder, hvor der ikke er rekurs til en statsmyndighed .....	42
	<u>59</u>

De under e) nævnte 254 sager vedrørte følgende administrationsgrene:

Ministerier .....	177
Politiet (9) og anklagemyndigheden (11) ..	20
Andre statsmyndigheder .....	55
Kommunale myndigheder .....	2
	<u>254</u>

De 254 sager omfattede – ligesom de foregående år – blandt andet klager over afgørelser vedrørende underholdsbidrag, fastsættelse af regler for udøvelse af samkvemsret med børn, afslag på ansøgning om fri proces og anklagemyndighedens afvisning af at rejse tiltale. Forvaltningens afgørelser i disse sager beror helt eller delvis på et skøn, der normalt ikke kan anfægtes.

Under e) medtages også de klager over den tidsmæssige behandling, hvor det alene på grundlag af telefoniske oplysninger har været muligt at afgøre, at der intet grundlag var for at kritisere ekspeditionstiden.

Til nærmere undersøgelse er herefter optaget 151 sager, der i flere tilfælde har vedrørt mere end een myndighed. Af disse blev 21 optaget af egen drift, heraf angik 4 den kommunale forvaltning. I nedenstående oversigt over sagernes fordeling på de forskellige administrationsgrene er sagerne henført under den myndighed, de i det væsentlige vedrørte.

#### 1. Ministerierne:

Arbejdsministeriet .....	1
Boligministeriet .....	7
Finansministeriet (3) samt Skatte- departementet (4) og Departementet for Told- og Forbrugsaf- gifter (8) .....	15
Forsvarsministeriet .....	5
Handelsministeriet .....	1
Indenrigsministeriet .....	1
Justitsministeriet (9) og Direkto- ratet for Fængselsvæsenet (2) ....	11
Kirkeministeriet .....	1
Landbrugsministeriet .....	1
Ministeriet for Grønland .....	6
Ministeriet for kulturelle Anliggen- der .....	1
Ministeriet for offentlige Arbejder	2
Socialministeriet .....	3
Statsministeriet .....	1
Undervisningsministeriet .....	8

64

#### 2. Politiet og anklagemyndigheden:

Rigsadvokaten og statsadvokaterne	1
Politiets virksomhed med straffe- sager .....	8
Politiets virksomhed iøvrigt .....	6

15

#### 3. Andre statsmyndigheder:

Amter .....	3
Ankenævnet for Invalideforsikrings- retten .....	1
Ankenævnet i henhold til lov af 10. juni 1960 .....	1
Arbejdsnævnet .....	1
Danmarks Radio .....	3
Direktoratet for Arbejdstilsynet ..	2

Direktoratet for Børne- og Ung- domsforsorgen .....	1
Direktoratet for Patent- og Vare- mærkevæsenet .....	1
Direktoratet for Statshospitalerne..	2
Direktoratet for Ulykkesforsikringen	1
Ejendomsmæglerkommissionen ....	1
Eksportkreditrådet .....	1
Forvaringsanstalter .....	2
Fyrdirektoratet .....	1
Fængselsnævnet .....	1
Grønlandske Handel .....	1
Hjemmevænet .....	1
Invalideforsikringsretten .....	8
Kommissarius ved statens ekspro- priationer på øerne .....	1
Københavns Overpræsidium ....	1
Landsnævnet for Omnibus- og Fragtmandskørsel .....	1
Landskatteretten .....	4
Matrikeldirektoratet .....	1
Medicinalnævnet .....	1
Nævnet vedrørende omsætningsaf- gift af motorkøretøjer .....	1
Opgavekommissioner .....	3
Overfredningsnævnet .....	1
Postvæsenet .....	3
Skatteråd .....	1
Statens Helbredelsesanstalt for Drankere .....	1
Statens Jordlovsudvalg .....	1
Statens Andssvageforsorg .....	1
Statsbanerne .....	8
Statsfængsler .....	1
Sundhedsstyrelsen .....	1
Særforsorgsdirektøren .....	1
Vejdirektoratet .....	1
Vurderingsnævnet i henhold til lo- ven om Civilforsvaret .....	1
Ulykkesforsikrings-Rådet .....	1

67

#### 4. Kommunale myndigheder:

Amtsbygningsråd .....	1
Amtsråd .....	1
Skattevæsener .....	2
Tjenestemænd .....	1

5

151

Den nedenstående oversigt belyser de for-  
hold, som de 151 undersøgte sager i det væ-  
sentlige vedrørte:

	Generelle spørgsmål	Afgørelser	Ansettelse, afskedigelse, lønning, pension m. m.	Sagsbehandling	Behandlingstid	Optræden, udtalelser m. m.	Ialt
Ministerierne .....	7	30	15	7	5		64
Politiet og anklagemyndigheden .....				10	1	4	15
Andre statsmyndigheder .....	3	23	7	12	20	2	67
Kommunale myndigheder ...				2	2	1	5
Ialt ...	10	53	22	31	28	7	151

Pr. 1. juli 1963 henstod 1 af de i 1959, 1 af de i 1960, 2 af de i 1961 og 17 af de i 1962 indkomne sager som uafsluttede. Den 1. juni 1964 var behandlingen af 1960-sagen, de 2 fra 1961, de 16 fra 1962 og 130 af de 151 i 1963 til undersøgelse optagne sager afsluttet, således at sagsrestancen pr. 1. juni 1964 udgjorde 23 sager.

1959-sagen, der angår Landbrugsministeriets administration af avlsdyreksporten til Jugoslavien, har på grund af en verserende erstatningssag endnu ikke kunnet afsluttes.

Af de 149 sager, hvortil der blev taget stilling i tiden 1. juli 1963-1. juni 1964, gav 53 sager anledning til kritik. I 10 sager rettede jeg henstillinger m. v. til vedkommende myndigheder, enten vedrørende den konkrete sag eller vedrørende generelle spørgsmål. 92 sager gav hverken anledning til kritik eller henstillinger.

## B. Kritik.

En del af de sager, der gav anledning til kritik, er ikke medtaget i afsnit IV, idet de kritiserede forhold var rene ekspeditionsfejl eller af mindre væsentlig betydning.

I sag nr. 1 (s. 15) kritiserede jeg Radiorådets vedtagelse, hvorefter Danmarks Retsforbund og Danmarks kommunistiske Parti ikke blev ligestillet med de i Folketinget repræsenterede partier med hensyn til udsendelser i radio og TV i anledning af folkeafstemningen den 25. juni 1963. Sagen gav tillige anledning til en henstilling, jfr. nedenfor i afsnit C.

Politiet burde ikke på grund af manglende frankering have nægtet at afsende en varetrætsfangens breve (sag nr. 2, s. 19).

Det var uheldigt, at Ministeriet for Grøn-

land havde affattet en ansættelsesskrivelse således, at den med rette kunne give anledning til fortolkningstvivil (sag nr. 3, s. 20).

En person, mod hvem der var indgivet politianmeldelse, blev på grund af en fejl fra politiets side ikke underrettet om sagens henlæggelse (sag nr. 4, s. 22).

I sag nr. 5 (s. 23) udtalte jeg, at det havde været rigtigst, om Departementet for Told- og Forbrugsafgifter i en skrivelse, hvori det afsløgte en ansøgning om tilbagebetaling af omsætningsafgift, ikke havde anvendt vendingen, at der ikke ville kunne dispenseres, men havde givet udtryk for, at det ikke fandt anledning til at dispensere.

I sag nr. 7 (s. 27) kritiserede jeg bl. a., at der ved en telefonsamtale mellem Invalideforsikringsretten og et revalideringscenter var opstået en misforståelse med hensyn til ekspeditionen af en sag.

Det var beklageligt, at der var indløbet fejl ved de matematiske opgaver ved studentereksamen 1963 (sag nr. 9, s. 29), og i eksamensopgaverne for tekniske assistenter (sag nr. 10, s. 30).

I sag nr. 12 (s. 33) udtalte jeg, at det var beklageligt, at en fængselsinspektør ikke havde sikret sig en indsats samtykke til, at en funktionær besøgte hans familie.

I Direktoratet for Ulykkesforsikringen var en sag ved en fejltagelse blevet henlagt i arkivet uanset, at den ikke var færdigbehandlet (sag nr. 13, s. 34).

Under sag nr. 14 (s. 36) omtales den kritik, som jeg på flere punkter måtte rette mod Randers Amtsråd vedrørende dets behandling af et udstykningsandragende.

I sag nr. 15 (s. 38) kritiserede jeg den tid, der var medgået til Skattedepartementets be-



handling af en sag om skattefritagelse, ligesom det havde været ønskeligt, om departementet allerede ved den første høring af vedkommende vurderingsformand i højere grad end sket havde anført, hvilke oplysninger man ønskede.

Overfor Boligministeriet udtalte jeg i sag nr. 16 (s. 39), at det principielt er det rigtige, at skriftlige ansøgninger besvares skriftligt og at det er ønskeligt, at der foretages notater om vigtige møder og samtaler.

Det havde været ønskeligt om Københavns Skattevæsen kunne have foretaget en skatteansættelse hurtigere end sket (sag nr. 17, s. 42).

I sag nr. 18 (s. 43), der også gav anledning til en henstilling jfr. afsnit C, udtalte jeg, at jeg ikke kunne anse en af Departementet for Told- og Forbrugsafgifter truffet afgørelse vedrørende tilbagebetaling af told, for rimelig.

I sag nr. 19 (s. 44) kritiserede jeg, at forhenværende statsminister Viggo Kampmann ved en samtale i januar 1961 med forhenværende lagmand Kr. Djurhuus havde givet udtryk for, at man følte sig forpligtet af et af statsminister H. C. Hansen givet tilsagn vedrørende besættelsen af stillingen som sysselmand i Tverå. Endvidere kritiserede jeg, at justitsminister Hans Hækkerup i efteråret 1961 havde givet et forhåndstilsagn vedrørende besættelsen af stillingen.

Politiets afhøring af en person i en brand-sag var blevet fortsat for længe (sag nr. 20, s. 56).

I sag nr. 23 (s. 62) udtalte jeg overfor Undervisningsministeriet, at det alvorligt måtte bebrejdes, at der var medgået ca. 4 år til ministeriets behandling af en sag, og at det måtte anses for i høj grad kritisabelt og i strid med god forvaltningsskik, at ministeriet ikke havde besvaret 7 erindringsskrivelser.

Det var beklageligt, at Generaldirektoratet for Statsbanerne ved afslutningen af en disciplinærsag ikke havde underrettet en tjenestemand, der havde været inddraget i sagen, om at denne var afsluttet uden påtale (sag nr. 24, s. 63).

I sag nr. 25 (s. 65) udtalte jeg, at det var særdeles beklageligt, at en sag i mere end 1 år havde beroet hos en tjenestemand i Statens Ligningsdirektorat.

I sag nr. 26 (s. 65) udtalte jeg, at det forekom mig tvivlsomt, om Toldvæsenet med rette

kunne kræve, at toldbehandlingen af et vareparti skulle være tilendebragt før ikrafttrædelsen af loven om omsætningsafgift, således at der skulle betales omsætningsafgift af varer, der var indgivet til klarering, inden loven trådte i kraft. Sagen gav også anledning til en henstilling, jfr. afsnit C.

Det var tvivlsomt, om en af Ankenævnet i henhold til lov af 10. juni 1960 truffet afgørelse, hvorefter en frihedsberøvelse ikke kunne anses som begrundet ved tysk intervention, var rigtig (sag nr. 28, s. 71).

Overfor Fyrdirektoratet udtalte jeg i sag nr. 30 (s. 75) bl. a., at det var særdeles beklageligt, at lønnen i en ansættelseskontrakt var angivet med et forkert beløb.

I sag nr. 31 (s. 77) udtalte jeg overfor et skatteråd, der havde forhøjet en selvangivet indkomst, at kendelsen i hvert fald burde have indeholdt oplysning om, hvorfra forhøjelsen hidrørte.

Det var tvivlsomt, om der var fornøden hjemmel for en afgørelse, hvorefter en udstykning ville være i strid med vejbestyrelseslovens § 35, og sagen gav anledning til en henstilling, jfr. afsnit C (sag nr. 33, s. 85).

Det var beklageligt, at en kommune uberegtiget havde begæret løntilbageholdelse hos en skatterestants arbejdsgiver med et beløb, der oversteg det i kommuneskatteloven fastsatte minimumsbeløb (sag nr. 35, s. 92).

I sag nr. 36 (s. 94) udtalte jeg, at det var tvivlsomt, om en af Socialministeriet truffet afgørelse, hvorefter en folkepensionist ikke var berettiget til at få ventetillæg efter højeste sats, var rigtig.

I sag nr. 39 (s. 98) der også gav anledning til en henstilling, jfr. afsnit C, udtalte jeg, at jeg fandt det tvivlsomt, om en af Socialministeriet truffet afgørelse i spørgsmålet om, hvorvidt en person opfyldte bopælsbetingelsen i § 1 i invalide- og folkepensionsloven, var rigtig.

Overfor Landsskatteretten, Statens Ligningsdirektorat og Skattedepartementet udtalte jeg i sag nr. 40 (s. 100), at der var medgået for lang tid til behandlingen af en skattesag. Sagen gav anledning til en henstilling, jfr. afsnit C.

I sag nr. 41 (s. 103) kritiserede jeg den tid, der var medgået dels til et udvalgs behandling af en lønningssag og dels til besvarelsen af mine henvendelser.

### C. Henstillinger m. v.

I en del sager fandt jeg anledning til at rette henstillinger o. l. til vedkommende myndighed enten vedrørende den konkrete sag eller vedrørende generelle spørgsmål. Nogle af sagerne gav også grundlag for kritik og er derfor tillige omtalt foran i afsnit B.

I sag nr. 1 (s. 15) vedrørende valgudsdelserne i radio og TV henstillede jeg til Radiorådet at ændre dets vedtagelse, således at Retsforbundet og Det kommunistiske Parti fik lejlighed til at deltage i udsendelserne.

I sag nr. 18 (s. 43) henstillede jeg til finansministeren at ændre den i sagen trufne afgørelse.

Henstillet til Københavns Overpræsidium at overveje, om der kunne indføres en ordning, hvorefter bidragsberettigede i nærmere angivne tilfælde blev underrettet, når den bidragspligtige forlader sit arbejde. Overpræsidiets fulgte henstillingen (sag nr. 21, s. 60).

Overfor Finansministeriet henstillede jeg ved eventuelle kommende told- og afgiftslove at være opmærksom på det ønskelige i, at der anvendes klare kriterier med hensyn til skæringstidspunktet for den nye lovs anvendelse (sag nr. 26, s. 65).

Jeg fandt det principielt rigtigst, at fanger, indtil bestemmelse herom bliver optaget i anordning om fuldbyrdelse af fængselsstraf, i givet fald gøres bekendt med, at en kollektiv henvendelse til fængselsmyndighederne normalt ikke kan forventes besvaret (sag nr. 27, s. 70).

I den foran omtalte sag nr. 33 (s. 85) vedrørende vejbestyrelseslovens § 35 henstillede jeg til Vejdirektoratet at tage den trufne afgørelse op til fornyet overvejelse, hvilket herefter skete.

Under sag nr. 39 (s. 98) henstillede jeg til Socialministeriet i forbindelse med andre ændringer i invalide- og folkepensionsloven at søge gennemført en tydeliggørelse af lovens § 1, således at det klart fremgår, hvilken grad af tilknytning til landet der kræves som betingelse for at oppebære pension.

I sag nr. 40 (s. 100) anmodede jeg Landskatteretten og Statens Ligningsdirektorat om

at overveje en ordning, hvorefter rettens erindringskrivelser til Ligningsdirektoratet bliver besvaret.

### D. Andre sager.

I afsnit IV er der yderligere medtaget nogle sager, som ikke har givet anledning til kritik eller henstillinger, men som skønnes at have en mere almen interesse.

Sag nr. 6 (s. 24) omhandler en politimesters udfærdigelse og administration af en politibekendtgørelse.

En departementschef, der er formand i Elektricitetsrådet, vil fremtidigt ikke deltage i eller overvære rådets afstemninger vedrørende beslutninger, der kan indbringes for vedkommende ministerium (sag nr. 8, s. 29).

Naturfredningsrådets praksis, hvorefter sager vedrørende dispensation fra strandbygge-linien normalt ikke bliver behandlet på rådets møder, omtales i sag nr. 11 (s. 31).

Under sag nr. 22 (s. 61) omtales spørgsmålet om, hvorvidt en politifuldmægtig var inhabil til at behandle en sag på grund af familieforhold til en af sagens parter.

En politimester var berettiget til at give en person, der havde klaget over en polititjenestemand, oplysning om, at det påklagede forhold var påtalt, uanset at påtalen ikke havde karakter af en disciplinær irrettesættelse, og at tjenestemanden ikke anerkendte påtalens berettigelse (sag nr. 29, s. 73).

Direktoratet for Ulykkesforsikringen og Ulykkesforsikrings-Rådet havde afvist et krav om dagpenge, fordi anmeldelsesfristen i den gældende ulykkesforsikringslov var overskredet (sag nr. 32, s. 79).

Under sag nr. 34 (s. 89) omtales en undersøgelse, som jeg foretog for at få klarlagt, om en borgmester og en økonomidirektør havde truet en tjenestemand med afsked.

I sag nr. 37 (s. 95) redegøres der for spørgsmålet om vagtarrestanters adgang til læsning.

Boligministeriets berettigelse til at tage en lejeforhøjelse op til revision omtales i sag nr. 38 (s. 97).

### III. Supplerende oplysninger vedrørende sager omtalt i tidligere beretninger.

De ved de enkelte sager anførte numre refererer til beretningen for det pågældende år.

#### A. Beretningen for året 1957.

6. *Sagsbehandlingen i Landsskatteretten. (J. nr. 460/56; beretn. 1957, s. 57-61, jfr. beretn. 1959, s. 17).*

I september 1963 forelå betænkningen fra det af finansministeren i 1959 nedsatte udvalg om Landsskatterettens organisation og arbejds-

form. I betænkningen omtales kritikken mod den gældende ordning, og der fremsættes udkast til ny lov om retten.

73. *Ajourføring af arveafgiftsloven af 10. april 1922. (J. nr. 814/57; beretn. 1957, s. 199-200).*

I skrivelse af 20. februar 1958 henstillede jeg til finansministeren at søge forskellige udtidsvarende bestemmelser i arveafgiftsloven ændret ved først givne lejlighed, eventuelt i forbindelse med andre ændringer i loven.

Den 27. marts 1963 fremsatte finansministeren i Folketinget forslag til lov om ændringer i lov om afgift af arv og gave (arveaf-

giftsloven), og heri var de af mig fremhævede bestemmelser ajourført. Forslaget blev ikke færdigbehandlet inden folketingsårets slutning, og den 2. oktober 1963 fremsatte finansministeren påny lovforslaget.

Loven blev vedtaget af Folketinget den 14. februar 1964 og er bekendtgjort som lov nr. 52 af 4. marts 1964.

#### B. Beretningen for året 1961.

5. *Anklagemyndighedens pligt til at underrette anmeldere om opgivelse af forfølgning. (J. nr. 1023/60; beretn. 1961, s. 30-33).*

Den 3. juli 1961 henstillede jeg til rigsadvokaten at overveje, om pligten til at underrette anmeldere om opgivelse af forfølgning burde udvides til at omfatte afgørelser om, at en sag ikke skal genoptages, selvom der er sket tilsidesættelse af et vilkår i tiltalefrafaldet om erstatningsbetaling.

Den 4. november 1963 har rigsadvokaten meddelt, at det ved lov nr. 164 af 31. maj 1961 om ændringer i retsplejeloven blev fastlagt, at vilkår om erstatningsbetaling skal godkendes af retten. Herefter har der udviklet

sig en almindelig praksis, hvorefter erstatningsvilkår – når de undtagelsesvis forekommer – formuleres som et vilkår om, at den pågældende indenretligt skal forpligte sig til at betale erstatning. Under hensyn hertil har rigsadvokaten ikke fundet, at der nu var anledning til at overveje en udvidelse af instruktionen om underretning af anmeldere.

└ Jeg meddelte herefter rigsadvokaten, at jeg tog hans udtalelse til efterretning.

- 41.** *Politiets behandling af fødselssager i og udenfor København. (J. nr. 1084/60; beretn. 1961, s. 152-54, jfr. beretn. 1962, s. 15-16).*

Den 31. januar 1963 meddelte jeg Justitsministeriet, at jeg fortsat måtte finde det ønskeligt, at man i politikredsene udenfor København indførte den i Københavns politikreds gældende ordning vedrørende en afhørt adgang til at blive gjort bekendt med rapporten over hans forklaring.

Justitsministeriet indhentede herefter fornyede udtalelser fra Foreningen af Politimestre i Danmark og rigsadvokaten, der begge henholdt sig til deres tidligere erklæringer. Ministeriet forelagde derefter sagen for Den danske Dommerforening, der udtalte, at efter de erfaringer, der er indhøstet af domstolene udenfor København, findes der intet, der gør det påkrævet eller indicerer, at de for Københavns Politi fastsatte bestemmelser bør udvides til også at gælde andre politikredse.

Den 30. oktober 1963 meddelte Justitsministeriet mig, at det fortsat ikke fandt anledning til at foranledige, at den i København praktiserede ordning blev indført udenfor København.

Den 19. november 1963 svarede jeg ministeriet, at jeg, selvom jeg måtte fastholde det ønskelige i, at den i København praktiserede ordning indføres i andre politikredse, ikke fandt tilstrækkeligt grundlag for at foretage videre i sagen, idet jeg dog forbeholdt mig senere at tage spørgsmålet op til fornyet overvejelse, såfremt anledning dertil måtte gives.

### C. Beretningen for året 1962.

- 15.** *Tydeliggørelse af sygeforsikringslovens § 52, stk. 1, 1. og 2. pkt. (J. nr. 629/62; beretn. 1962, s. 36-37).*

Da det ikke klart fremgik af § 52, stk. 1, 1. og 2. pkt. i sygeforsikringsloven, at betingelsen efter § 50, stk. 1, skal være opfyldt ved genoptagelsen af udbetalingen af lønarbejderdagpenge, meddelte jeg den 18. december 1962 Socialministeriet, at jeg ville finde det ønskeligt, om det ved en revision af loven

søgte at få tilvejebragt en tydeliggørelse af disse bestemmelser.

Der er herefter ved lov nr. 101 af 20. marts 1963 om ændring i lov om den offentlige sygeforsikring i § 52 indsat en bestemmelse, der tilvejebringer den ønskede klarhed.

- 30.** *Beregning af lommepenge til folkepensionister på alderdomshjem. (J. nr. 735/62; beretn. 1962, s. 76-77).*

Den 5. november 1962 henstillede jeg til Socialministeriet at tage under overvejelse ved en kommende revision af loven om invalide- og folkepension at søge tilvejebragt formel hjemmel i loven, for at reduktionsreglerne i lovens § 5, stk. 7, finder anvendelse ved beregningen af lommepenge m. v. til folkepensionister, der er optaget på alderdomshjem.

Bestemmelserne om lommepenge er nu optaget i lov nr. 114 af 15. april 1964 om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister, og i lovens § 12, stk. 3, er det bestemt, at § 5, stk. 7, i loven om invalide- og folkepension finder anvendelse ved opgørelsen af pensionisters indtægt til brug ved beregningen af lommepenge.

#### **IV. Sager, der har givet anledning til kritik, henstillinger m. v., samt andre sager af almindelig interesse.**

I det følgende refereres de sager, som jeg efter de i § 12 i instruks for folketingets ombudsmand givne retningslinier har ment at burde offentliggøre.

- 1. Kritiseret Radiorådets vedtagelse, hvorved Danmarks Retsforbund og Danmarks kommunistiske Parti ikke blev ligestillet med de i Folketinget repræsenterede partier med hensyn til udsendelser i radio og TV i anledning af folkeafstemningen den 25. juni 1963. (J. nr. 426/63).**

Den 20. juni 1963 sendte jeg Radiorådet nedenstående skrivelse:

»I skrivelse af 13. juni 1963 klagede Danmarks Retsforbund v/ J. Lindebod, Ved Stranden 8, 2., København K, og forretningsudvalget for Danmarks kommunistiske Parti, Dr. Tværgade 3, København K, over Radiorådets vedtagelse, hvorefter partierne ikke blev ligestillet med de i Folketinget repræsenterede partier med hensyn til udsendelser i radio og TV i anledning af folkeafstemningen den 25. juni 1963.

Partierne klagede dernæst over, at Radiorådet som betingelse for at give adgang til at deltage i en afsluttende diskussion den 21. juni 1963 havde stillet krav om, at partierne til Indenrigsministeriet skulle indlevere det antal underskrifter, som er foreskrevet i valgloven, for at et parti kan deltage i et folketingsvalg.

Retsforbundet henviste især til radiospretningslovens § 5, stk. 2, hvorefter Radiorådet er ansvarligt for, at udsendelserne er af alsidig, kulturel og oplysende art, samt til grundlovens § 31, stk. 2, hvorefter valglovens regler skal sikre en ligelig repræsentation af de forskellige anskuelser blandt vælgerne. Selv om sidstnævnte bestemmelse navnlig har henblik på repræsentationen i Folketinget, må den efter Retsforbundets opfattelse kunne videreføres til andre områder.

Danmarks kommunistiske Parti henviste til en af Højesteret den 13. november 1959 afsagt dom vedrørende partiet De uafhængiges deltagelse i radioudsendelserne forud for folketingsvalget i 1957, idet partiet fandt, at

Radiatorådets udtalelse i den foreliggende sag stod i modstrid med præmisserne i dommen.

I forbindelse med folkeafstemningen den 25. juni 1963 er der ifølge det oplyste fastsat følgende udsendelser:

- 1) Foredrag i radioen 12.-20. juni 1963,
- 2) 3 rundbordssamtaler i TV den 14., 17. og 19. juni 1963,
- 3) 1 afsluttende rundbordssamtale i TV og radio den 21. juni 1963.

I udsendelserne 1 og 2 deltager kun de i Folketinget repræsenterede partier, hvorimod der i udsendelse 3 deltager en repræsentant for hvert af de partier, som inden 21. juni 1963 måtte være anerkendt som berettigede til deltagelse i et folketingsvalg.

Det er dernæst oplyst, at Danmarks kommunistiske Parti og Danmarks Retsforbund henholdsvis den 8. juni og den 10. juni 1963 til Indenrigsministeriet indleverede de foreskrevne underskrifter, og at Indenrigsministeriet ved skrivelse af 15. juni 1963 godkendte partierne som berettigede til at deltage i et folketingsvalg.

Den 14. juni 1963 meddelte jeg Radiorådet, at jeg i medfør af ombudsmandslovens § 6, stk. 5, havde besluttet af egen drift at optage rådets vedtagelse til undersøgelse, idet jeg samtidig anmodede rådet om en udtalelse vedrørende den trufne afgørelse, herunder en udtalelse om, hvorvidt rådet fandt afgørelsen forenelig med den af Højesteret den 13. november 1959 afsagte dom, der er refereret i U. f. R. 1960, s. 33.

Efter at sagen har været behandlet i Radio-

rådets Programudvalg, har rådet i skrivelse af 18. juni 1963 overfor mig udtalt,

at spørgsmålet om udsendelse i radio og TV i forbindelse med folkeafstemningen den 25. d. m. har været gjort til genstand for drøftelse mellem repræsentanter for Radiorådet, Danmarks Radios driftsledelse og de i Folketinget repræsenterede partier (bortset fra de »geografiske« grupper: Slesvigske Parti, grønlændere og færinger),

at Programudvalget og senere Radiorådet har godkendt de under disse drøftelser enstemmigt aftalte planer for udsendelsernes tilrettelæggelse,

og at der i henhold til senere vedtagelse efter begæring yderligere er givet Slesvigske Parti adgang til at deltage i udsendelserne på lige fod med de øvrige i Folketinget repræsenterede partier.

Programudvalget har ved sin beslutning om, bortset fra den afsluttende rundbordsamtale, kun at give de i Folketinget repræsenterede partier adgang til deltagelse i de forudgående udsendelser ment at måtte lægge afgørende vægt på gennem udsendelserne at oplyse lyttere og seere om lovkomplekset ved at lægge argumentation og arbejdsresultat fra Folketingets forhandlinger frem.

Med hensyn til den afsluttende rundbordsamtale besluttedes det dog at udvide kredsen til også at omfatte de partier, der inden dens afholdelse ville komme til at opfylde betingelserne for deltagelse i et folketingsvalg, ud fra den betragtning at det ville være rimeligt at give sådanne partiers repræsentanter mulighed for inden folkeafstemningen at orientere vælgerne om disse partiers syn på det lovkompleks, der er genstand for folkeafstemning.

Vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt Radiorådets vedtagelse er forenelig med Højesterets dom af 13. november 1959 i sagen mellem partiet De uafhængige og Danmarks Radio, har Radiorådet udtalt, at da Højesteret alene har taget stilling til spørgsmålet om radio- og fjernsynsudsendelser i forbindelse med et valg til Folketinget, hvor udsendelserne efter rettens opfattelse kan have en så stor agitationsmæssig værdi for tilslutningen til det enkelte parti, at alle i valget deltagende partier må have lige adgang til den aftenen før valget arrangerede valgudsandel-

se, har rådet uden betænkelighed været af den opfattelse, at den trufne beslutning vedrørende udsendelserne i forbindelse med en folkeafstemning, gennem hvilken der ikke finder nogen direkte manifestation sted af tilslutning til det enkelte parti, er forenelig med højesteretsdommen, så meget mere som alle partier, der opfylder betingelserne for deltagelse i et folketingsvalg, får adgang til at markere deres stilling til folkeafstemningens problemer i den afsluttende udsendelse.

I højesteretssagen var forholdet det, at Radiorådet den 7. marts 1956 havde godkendt, at der forud for folketingsvalget den 14. maj 1957 skulle være følgende valgudsendelser:

- 1) En diskussion forud for valgforedragene,
- 2) en række valgforedrag på 30 minutter umiddelbart efter Pressens Radioavis kl. 18,45, respektive efter Aktuelt Kvarter,
- 3) en diskussion aftenen før valget,
- 4) i fjernsynet transmitteredes begge ovennævnte diskussioner som helhed. Desuden fik hvert parti overladt 10 minutters sendetid til valgforedrag.

Partiet De uafhængige, der ved Indenrigsministeriets skrivelse af 1. maj 1957 blev godkendt som berettiget til at deltage i folketingsvalget, fik tildelt et valgforedrag den 3. maj 1957 kl. 19,15 til 19,45. Derimod fik partiet afslag på en begæring om deltagelse i den afsluttende diskussion. Partiet havde ikke anmodet om at deltage i diskussionen den 2. maj 1957.

Radioens første vælgermøde (diskussion) fandt som nævnt sted den 2. maj 1957, og såvel i dette møde som i det afsluttende møde den 13. maj 1957 deltog alene repræsentanter for samtlige de i Folketinget repræsenterede partier samt for regeringen.

Partiet De uafhængige anlagde derefter sag mod Danmarks Radio og nedlagde principalt påstand om, at Danmarks Radio tilpligtedes at anerkende, at det var berettiget til ved valg til Folketinget at deltage i radioens og fjernsynets valgmøder og politiske diskussioner samt i den øvrige gennem radioen og fjernsynet foranstaltede valgorientering på lige fod med og på samme måde som de allerede i Folketinget repræsenterede partier.

Subsidiært påstod partiet Danmarks Radio tilpligtet at anerkende, at det var berettiget til ved valg til Folketinget, som måtte finde

sted inden 30. april 1958, at deltage i de i den principale påstand nævnte valgudsendinger over radio og fjernsyn på lige fod med og på samme måde som de allerede i Folketinget repræsenterede partier.

Mere subsidiært påstod partiet Danmarks Radio tilpligtet at anerkende, at den forud for folketingsvalget den 14. maj 1957 truffe afgørelse, hvorved partiet blev afskåret fra at deltage i radioens vælgermøde aftenen før valget, var retsstridig.

Østre Landsret fandt, at den principale og subsidiære påstand var for ubestemt og betinget til at kunne tages under påkendelse af domstolene, hvorfor sagen i overensstemmelse med Danmarks Radios påstand for så vidt blev afvist. Derimod fandtes partiet ikke at kunne være afskåret fra for domstolene at indbringe spørgsmålet om lovligheden af den truffe beslutning om at udelukke partiet fra at deltage i radioens vælgermøde aftenen før valget, hvorfor Danmarks Radios påstand om afvisning også af denne del af sagen ikke blev taget til følge.

Landsretten, hvis dom blev enstemmigt stadfæstet i Højesteret i henhold til dens grunde, udtalte, at det ved sagens pådømmelse fandtes at måtte lægges til grund, at den stedfundne diskussion i radioen aftenen før valget i forbindelse med transmissionen i TV havde været af stor agitationsmæssig betydning overfor vælgerne både i henseende til tidspunktet for udsendelsen og selve iscenesættelsen af denne. Det for et demokratisk samfund afgørende hensyn til en ligelig behandling af alle de i folketingsvalget deltagende partier – et hensyn, som det i særlig grad måtte påhvile forvaltningen af Danmarks Radio at udvise – måtte derfor føre til, at ikke et enkelt af disse partier blev udelukket fra en udsendelse, hvori iøvrigt alle de andre partier deltog.

Idet partiet De uafhængige efter valglovens § 23 havde været berettiget til deltagelse i valget den 14. maj 1957 sammen med de partier, der fandtes i Folketinget, og da der ikke i sagens oplysning var grundlag for at fastslå, at afgørende praktiske vanskeligheder for partiets deltagelse i den pågældende radioudsendelse havde foreligget, fandtes Danmarks Radio, der havde ansvaret for de i så henseende truffe dispositioner, at have været ubeføjet til at afskære partiet fra deltagelse i udsendelsen.

Højesterets dom er kommenteret i Tidsskrift for Rettsvitenskap 1960, s. 247, af højesteretsdommer Th. Gjerulff, der bl. a. udtaler, at Højesterets afgørelse er meget konkret; den angår alene den – som det må antages – i agitationsmæssig henseende særlig betydningsfulde udsendelse, der fandt sted aftenen før valget, efter at partierne hver havde haft sin særlige udsendelse, og i denne fællesudsendelse deltog alle de øvrige partier. Ved denne lejlighed var sondringen mellem nye og gamle partier uberettiget, men der er ikke ved dommen taget stilling til, om denne sondring eller andre sondringer mellem partierne, f. eks. efter størrelse, altid, altså også i mindre betydningsfulde henseender, vil være uberettiget. Praktiske hensyn kan føre til en forskelsbehandling – f. eks. med hensyn til tiden for udsendelserne – og en forskelsbehandling kan muligt også være berettiget ud fra andre saglige hensyn. Det principielle udgangspunkt må dog ifølge højesteretsdommerens kommentar vist være, at Danmarks Radio har pligt til under en valgkamp at behandle de i valget deltagende partier ligeligt.

Til det i det foregående anførte skal først bemærkes, at jeg ikke har fundet at kunne kritisere, at Radiorådet har forlangt, at partierne, for overhovedet at kunne deltage i udsendelserne, ved indlevering af det fornødne antal underskrifter til Indenrigsministeriet har skullet dokumentere, at de ville være berettigede til at deltage i et folketingsvalg.

Hvad dernæst angår sagens hovedpunkt – retten til ligelig deltagelse i radioens og fjernsynets udsendelser – bemærkes følgende:

Selv om den ovenfor nævnte højesteretsdom ikke direkte har taget stilling til forholdene ved en folkeafstemning, er det min opfattelse, at der med hensyn til partiernes adgang til at fremsætte og orientere vælgerne om deres synspunkter er så afgørende lighedspunkter mellem et folketingsvalg og en folkeafstemning, at Højesterets standpunkt også må finde anvendelse ved en folkeafstemning. Den endelige afgørelse af dette spørgsmål tilkommer det imidlertid domstolene at tage stilling til.

Ved bedømmelsen af sagen har jeg lagt

vægt på, at den agitationsmæssige betydning ved en radio- og fjernsynsudsendelse, som Højesteret har tillagt afgørende betydning ved retssagens pådømmelse i 1959, ikke kan antages at være væsentlig mindre ved en folkeafstemning, hvor de partier, der ikke er repræsenteret i Folketinget, har en anerkendelsesværdig interesse i at få lejlighed til på lige fod med andre partier at give udtryk for deres syn på de lovgivningsspørgsmål, som skal til afstemning.

Dernæst har jeg tillagt det betydning, at de to partier ved indlevering af det herfor fornødne antal underskrifter har dokumenteret deres berettigelse til at deltage i et eventuelt folketingsvalg, og at de i øvrigt begge indtil valget i 1960 har været repræsenteret i Folketinget. Endvidere må det fremhæves, at radioen og fjernsynet ifølge radiospredningsloven har eneret på radiospredning. Som synspunkter af mere formel karakter kan henvises til, at kredsen af stemmeberettigede ved en folkeafstemning er den samme som ved et folketingsvalg, og at afstemningerne praktisk talt foregår efter samme regler.

Samtlige forhold taget i betragtning må jeg finde, at Rådiorådets vedtagelse ikke er i overensstemmelse med det standpunkt, som har fundet udtryk ved Højesterets dom af 13. november 1959, eller med hensynet til den størst mulige lighed inden for forvaltningen, og jeg skal derfor henstille til Rådiorådet – såfremt det endnu måtte være praktisk muligt – at ændre den trufne afgørelse.

Jeg har samtidig hermed gjort statsministeren, ministeren for kulturelle anliggender og Folketingets Ombudsmandsvalg bekendt med min opfattelse.«

I skrivelse af 21. juni 1963 meddelte Rådiorådet, at sagen påny havde været behandlet på ekstraordinære møder i Programudvalget og i rådet, hvor man enstemmigt havde vedtaget »at udtale, at rådet fortsat er af den opfattelse,

at de tidligere trufne beslutninger er i overensstemmelse med højesteretsdommen af 13. november 1959, idet alle partier, der den 21. juni 1963 opfylder betingelserne for deltagelse i et valg til Folketinget, har adgang til deltagelse i den sidste udsendelse forud for afstemningen, og

at denne opfattelse bestyrkes gennem den i ombudsmandens skrivelse citerede, af højesteretsdommer Th. Gjerulff i Tidsskrift for Rettsvitenskap offentliggjorte kommentar til dommen, hvori det præciseres, at Højesterets afgørelse er meget konkret og alene angår den sidste udsendelse aftenen før et folketingsvalg.

Rådiorådet finder endvidere anledning til at påpege,

at man ikke kan anerkende en argumentation, som på det principielle plan tillægger det betydning, at de 2 nye partier indtil 1960 har været repræsenteret i Folketinget,

at man ikke kan anerkende den ligestilling mellem folketingsvalg og folkeafstemning, hvorpå ombudsmanden bl. a. bygger sin konklusion, idet der ved et folketingsvalg agiteres for direkte tilslutning til det enkelte parti, medens det afgørende i forbindelse med en folkeafstemning er at belyse et konkret fra Folketinget foreliggende arbejdsresultat, med sigte på at få dette godkendt eller afvist af vælgerne,

at der følgelig også må være forskel på udsendelsernes formål og indhold, idet udsendelserne forud for et folketingsvalg vil være af udpræget agitationsmæssig karakter, medens udsendelser forud for en folkeafstemning hovedsagelig må have et oplysende sigte, og der ligger heri en fuld saglig begrundelse for en forskelsbehandling uden tilsidesættelse af lighedsgrundsætningen, idet kun de i Folketinget repræsenterede partier har et arbejdsresultat at forelægge for vælgerne,

at der, såfremt der ud fra den af ombudsmanden påberåbte almindelige lighedsgrundsætning skulle være givet de 2 ikke i Folketinget repræsenterede partier adgang til at deltage i alle udsendelserne iøvrigt ville være sket et brud på lighedsprincippet derved, at den kategoriiske »spærretidsregel«, der i det foreliggende tilfælde kun har kunnet praktiseres ved, at medlemmer af regeringen og Folketinget har været omfattet af den, ikke havde kunnet bringes til anvendelse på medlemmer af partier uden repræsentation i Folketinget,

at der, når der selvfølgelig bør tages et rimeligt hensyn til lytternes og seernes in-



teresser, kræves længere tid til forberedelse og afvikling af valgudsendelserne end den, for anmeldelse som parti i valgloven fastsatte frist, og at der derfor, såfremt ethvert parti, uanset anmeldelsestidspunktet, skal have samme adgang til at deltage i alle udsendelserne som de forud for udsendelsernes tilrettelæggelse godkendte partier, gives sent nytilmeldte partier mulighed for at tiltvinge sig en bedre udsendelsesmæssig placering end de øvrige partier, hvilket næppe heller ville være foreneligt med den kategoriske ligelighedsgrundsætning, hvorpå Ombudsmanden bl. a. støtter sin udtalelse.

Da Radiorådet imidlertid har bragt i erfarings, at det inden for statsadministrationen er praksis at følge ombudsmandens henstillinger har et flertal i Radiorådet dog i det

foreliggende tilfælde, hvor der er tale om en folkeafstemning og ikke om et folketingsvalg, og hvor derfor de foran påpegede brud på ligelighedsprincippet med hensyn til spærretidsreglen og udsendelsesplaceringen efter rådets skøn kan tillægges mindre betydning, besluttet at tildele de 2 partier udsendelsestid i radio, således at der stilles en foredragsudsendelse til rådighed for Danmarks kommunistiske Parti og Danmarks Retsforbund den 22. juni 1963 kl. 19,00–19,30 og den 23. juni 1963 kl. 19,00–19,30, samt at der tilbydes yderligere en afsluttende rundbordssamtale for samtlige godkendte partier i radio og fjernsyn den 24. juni 1963.«

Jeg meddelte herefter Radiorådet, at da man havde imødekommet min henstilling, gav skrivelsen af 21. juni 1963 mig ikke anledning til yderligere bemærkninger.

**2. Politiet burde ikke på grund af manglende frankering have nægtet at afsende en varetægtsfanges breve. (J. nr. 22/63).**

A klagede over, at politiet i Hvidovre, mens han hensad som varetægtsfange, havde nægtet at afsende nogle breve adresseret til henholdsvis dagbladet Politiken's annonceafdeling, Kristi Kirke og frøken B.

Vedkommende kriminalkommissær oplyste, at A i brevet til Politiken anmodede om at få optaget en annonce, hvori han bl. a. gav tilbud om aflæsning af horoskop og juridisk vejledning; dette brev var blevet tilbageleveret A, efter at han over for en vagtmester havde erklæret sig indforstået hermed.

I brevet til Kristi Kirke anmodede A om en samtale. Kriminalkommissæren anførte herved, at dette brev ikke havde været forevist politiet, og at man, hvis det havde været afgivet til politiet, ville have afsendt det, selvom kuverten eventuelt ikke skulle have været frankeret.

Med hensyn til brevet til frøken B, hvori A spurgte, om hun måtte have lyst til at korrespondere med ham, oplyste kriminalkommissæren, at dette muligvis kunne være blevet tilbageleveret til A, fordi der manglede porto.

Endelig oplyste kriminalkommissæren, at A, mens han hensad i varetægtsfængslet, skrev utallige breve til private og institutio-

ner med anmodning om penge, tobak og hjælp iøvrigt. Yderligere skrev A til mange ham helt ubekendte kvinder med tilbud om korrespondance og ægteskab. A blev på et tidligt tidspunkt gjort bekendt med, at han selv måtte forsyne den slags breve med porto; uanset dette fortsatte A med at aflevere sådanne breve til afsendelse, og de blev senere tilbageleveret A som følge af manglende frankering.

Politimesteren i Hvidovre henholdt sig overfor mig til det af kriminalkommissæren oplyste. Endvidere udtalte politimesteren, at han ikke fandt, at det var i strid med bestemmelsen i retsplejelovens § 784, stk. 1, nr. 3, vedrørende varetægtsfangers brevveksling, at politiet havde stillet krav om, at A sørgede for, at brevene var behørigt frankeret.

Statsadvokaten for Sjælland tiltrådte politimesterens udtalelse og henviste endvidere til en skrivelse af 8. august 1946 fra Justitsministeriet, hvori det anføres, at breve efter censurering skal postbesørges af politiet, uanset om de er frankerede eller ikke, og at politiet bortset fra breve til forsvarer, ret eller øvrighed kun bør udlægge porto i et efter politiets skøn rimeligt omfang. Rigsadvokaten tiltrådte statsadvokatens udtalelser.

Justitsministeriet meddelte, at det ikke fandt grundlag for at foretage videre vedrørende brevene til Politiken og Kristi Kirke.

Forsåvidt angik de breve, der måtte være tilbageleveret på grund af manglende frankering, udtalte Justitsministeriet dernæst, at der efter dets opfattelse med hensyn til frankering af breve fra varetægtsfanger, hvis korrespondance censureres af politiet, bør følges den fremgangsmåde, at brevene ufrankeret fremsendes til censur og derefter postbesørges af politiet, uanset om de er frankerede eller ikke, idet politiet frankerer brevene i det omfang, det skønnes rimeligt. Breve til ombudsmanden, forsvarer, ret eller øvrighed bør dog altid viderebefordres af politiet i frankeret stand.

Jeg udtalte herefter, at Justitsministeriets lige nævnte opfattelse vedrørende frankering af breve fra varetægtsfanger ikke gav mig anledning til bemærkninger.

Forsåvidt angik de breve, der måtte være blevet tilbageleveret A på grund af manglende frankering, herunder muligvis brevet til frøken B, udtalte jeg dernæst, at politiet, når det ikke i medfør af retsplejelovens § 784, stk. 1, nr. 3, forelagde spørgsmålet om afsendelsen for retten, burde have foranlediget at brevene blev afsendt.

Jeg tilføjede, at jeg efter det oplyste ikke fandt grundlag for at foretage videre vedrørende brevene til Politiken og Kristi Kirke.

**3.** *Det var uheldigt, at Ministeriet for Grønland havde affattet en ansættelsesskrivelse på en sådan måde, at den med rette kunne give anledning til fortolkningstvivl. (J. nr. 249/63).*

A klagede over, at Ministeriet for Grønland i skrivelse af 25. marts 1963 til telegrafbestyreren i Egedesminde havde stillet krav om, at han skulle tilbagebetale et overenskomstillæg, som han med virkning fra 1. april 1961 havde fået udbetalt, men som han efter ministeriets opfattelse ikke var berettiget til. A anførte, at overenskomstillægget var udbetalt ham i henhold til hans ansættelsesskrivelse af 15. marts 1961, og at spørgsmålet om aflønningen havde været forelagt ministeriet i juli 1961 og i december 1962, uden at ministeriet havde gjort opmærksom på, at han var uberegtiget til overenskomstillæg.

Af det foreliggende fremgik det, at ministeriet ved skrivelsen af 15. marts 1961 antog A, der forud havde gjort tjeneste som radiotekniker i Grønland, til fortsat tjeneste som radiotekniker i Grønland med foreløbig placering ved teletjenesten i Holsteinsborg og med en månedlig løn på 1.400 kr. Ansættelsesskrivelsen indeholdt i stk. 5 en bestemmelse om, at den månedlige løn på 1.400 kr. skulle forhøjes respektive nedsættes for hvert 6 point, pristallet steg udover eller faldt under 454, I stk. 10 indeholdt ansættelsesskrivelsen følgende bestemmelse:

»Forsåvidt angår de øvrige for Deres ansættelse gældende vilkår, herunder regulering

gen af lønningen og ydelse af boligbidrag, bemærkes, at De vil være undergivet de til enhver tid gældende regler, som måtte blive fastsat i henhold til lov nr. 5 af 7. juni 1958 om normering og klassificering af statstjenestemandstillinger, afdeling 20, vedrørende grønlandstjenesten.«

I telegram af 23. maj 1961 meddelte ministeriet telegrafbestyreren i Holsteinsborg, at radioteknikere med sats 1.400 kr. skulle dyrtidsreguleres fra 1. marts 1961 med 5 øre pr. time, men i telegram af 3. juni 1961 annullerede ministeriet imidlertid det første telegram og henviste til, at reguleringen skulle ske som hjemlet i de pågældendes kontrakter. Telegrafbestyreren havde herefter udbetalt A det for tjenestemænd fastsatte overenskomstillæg på 200 kr. månedlig fra 1. april at regne.

Efter at A i juli 1962 var blevet forflyttet til tjeneste i Egedesminde, modtog han i december 1962 fra ministeriets lønningskontor et kontoudtog vedrørende perioden 1. april–31. december 1961, hvorefter han var debiteret for 1.780,40 kr., som han havde fået udbetalt for meget. Den 20. december 1962 meddelte telegrafbestyreren i Egedesminde, at debetsaldoen var uforståelig, idet A's løn, efter at meddelelsen om overenskomstportionerne i maj/juni måned 1961 var modtaget,

var blevet reguleret i henhold til ansættelseskrivelsens stk. 10.

Ministeriets lønningskontor svarede den 28. december 1962, at lønudbetalingen pr. 31. december 1962 kunne anvises uanset det fremsendte kontoudtog, hvortil senere stillingtagen kunne påregnes.

Den 20. december 1962 sendte ministeriet A et udkast til en ny kontrakt med ændrede ansættelsesvilkår. Den 7. januar 1963 underrettede telegrafbestyreren ministeriet om, at A ønskede klaring på lønreguleringen i henhold til den gamle kontrakt, før han tog stilling til den nye.

I skrivelse af 25. marts 1963 meddelte ministeriet telegrafbestyreren i Egedesminde, at det stod uforstående overfor, at der var ydet A, der var ansat med en honorarløn, overenskomstillæg i henhold til tjenstemandslovens regler. Bestemmelsen i stk. 10 i ansættelsesskrivelsen havde alene relation til de særlige regler, som måtte blive fastsat med hensyn til reduktionsprocent, grønlandstillæg, boligbidrag m. v., og det var regler, som man ikke kunne være ukendt med endnu ikke forelå. Således som A's aflønning var fastsat, med en dyrtidsreguleret honorarløn, forelå der ingen som helst begrundelse for ydelse af overenskomstillæg i henhold til tjenstemandsloven, idet disse tillæg selvsagt kun havde kunnet ydes til egentlige tjenstemænd og sådanne, der lønmæssigt havde været aflønnet på tjenstemandslignende vilkår.

Ministeriet måtte derfor mene, at A måtte tilbagebetale det siden 1. april 1961 for meget udbetalte beløb, der ikke var hjemlet i ansættelsesforholdet. Ministeriet anmodede samtidig telegrafbestyreren om at drøfte spørgsmålet om beløbets tilbagebetaling med A, idet det tilføjede, at det efter omstændighederne var indforstået med en rimelig afdragsvis ordning. I telegram af 27. marts 1963 meddelte ministeriet telegrafbestyreren, at udbetaling af det nævnte tillæg omgående måtte standses, og at en skrivelse snarest ville følge.

Telegrafbestyreren i Holsteinsborg udtalte, at han efter modtagelsen af ministeriets telegram af 3. juni 1961 havde drøftet sagen med kærneren, der var enig i, at A efter formuleringen af ansættelsesskrivelsens stk. 10 havde krav på overenskomstillæg.

Kærneren udtalte, at han ikke havde væ-

ret klar over, at der var to kategorier af kontraktansatte, nemlig ansatte på tjenstemandslignende vilkår og ansatte med fast lønsum, men uden regulering af lønnen som for tjenstemænd. På grund af ansættelsesskrivelsens stk. 10 havde han ment, at der ikke kunne være betænkelighed ved at udbetale A overenskomstillægget.

Ministeriet for Grønland udtalte overfor mig, at baggrunden for indføjeisen af stk. 10 i ansættelsesskrivelsen var, at der ved normerings- og klassificeringslovens afsnit 20 indførtes nye regler om nedsættelse eller forhøjelse af udsendtes løn under hensyntagen til leveomkostningerne her i landet og i Grønland (lovens § 158), om ydelse af grønlandstillæg til udsendte (§ 159) og ydelse af boligbidrag (§162). Da ministeriet af forskellige årsager endnu ikke i 1961 havde fundet det muligt at gennemføre de nævnte regler, men måtte forbeholde sig mulighed heraf, indførtes i almindelighed i ansættelsesskrivelser forbehold svarende til stk. 10 i skrivelsen af 15. marts 1961. Gennemførelsen af de omhandlede bestemmelser var imidlertid stillet i bero på afslutningen af overvejelserne i »Grønlandsudvalget af 1960« vedrørende særlige lønordninger for Grønland, og forbeholdet anvendtes derfor ikke mere.

Da ministeriet erfarede, at der til A af regnskabsførerne i Grønland var blevet udbetalt månedlige beløb svarende til de for tjenstemænd ved lønnings- og pensionslovens § 88 fastsatte overenskomstillæg, og da dette efter ministeriets opfattelse var uhjemlet, under hensyn til at A aflønnedes med et honorar og end ikke med et vederlag svarende til den for tjenstemænd i en lønklasse fastsatte løn, underrettede det telegrafbestyreren i Egedesminde om, at tillæggets udbetaling omgående måtte standses. Derimod fandt ministeriet det rigtigst at udskyde dets endelige stillingtagen til spørgsmålet om tilbagebetaling, indtil sagen forelå nærmere oplyst. Ministeriet underrettede dog telegrafbestyreren om, at man på det da foreliggende grundlag var af den opfattelse, at tilbagebetaling burde finde sted.

Således som sagen nu var oplyst, måtte ministeriet mene, at årsagen til den fejlagtige udbetaling måtte tilskrives ministeriet, og at A i god tro havde modtaget tillægget. Ministeriet agtede herefter ikke at søge de indtil 27. marts 1963 udbetalte beløb tilbage,

men måtte derimod fastholde, at tillægget ikke derefter kunne udbetales A.

Jeg udtalte, at spørgsmålet om, hvorvidt A med støtte i ordlyden af stk. 10 i ansættelsesskrivelsen kunne gøre krav på udbetaling af overenskomstillægget for tiden efter 27. marts 1963, henhørte under domstolene.

Da ministeriet nu havde udtalt, at det efter omstændighederne ikke agtede at søge de indtil 27. marts 1963 udbetalte overenskomstillæg tilbage, fandt jeg ikke

anledning til at foretage videre vedrørende dette spørgsmål.

Derimod fandt jeg det uheldigt, at ansættelsesskrivelsen var affattet på en sådan måde, at den med rette havde givet anledning til fortolkningsstvul.

Endelig fandt jeg det beklageligt, at det ikke på et tidligere tidspunkt, og i hvert fald da ministeriets lønningskontor den 28. december 1962 besvarede telegrafbestyrerens henvendelse vedrørende konto-udtoget, blev konstateret, at A med urette oppebar overenskomstillæg.

**4.** *En person, mod hvem der var indgivet anmeldelse, blev på grund af en fejl hos politiet ikke underrettet om sagens henlæggelse. (J. nr. 414/63).*

A klagede over, at politimesteren i Hillerød ikke havde underrettet ham om, hvorvidt en af et sogneråd mod ham indgivet anmeldelse var blevet henlagt.

Af det foreliggende fremgik det, at A i skrivelse af 25. november 1961 til politimesteren anmeldte sognerådsformanden og kommunesekretæren i den pågældende kommune for overtrædelse af straffelovens § 146, og at kommunen få dage efter anmeldte A for overtrædelse af kommunens bygningsreglement.

Den 23. december 1961 blev anmeldelserne overgivet til kriminalpolitiet i Hillerød, der den 4. januar 1962 afhørte kommunesekretæren vedrørende begge anmeldelser, hvorefter sagen blev oversendt til Københavns Opdagelsespoliti til afhøring af A ligeledes vedrørende begge anmeldelser.

Efter yderligere afhøringer og fremskaffelse af bilag forelagde politimesteren sagerne for statsadvokaten for Sjælland, der den 30. juni 1962 tilrådte, at der fra den offentlige anklagemyndigheds side ikke blev foretaget videre i anledning af de indgivne anmeldelser.

Den 3. juli 1962 udsendtes sædvanlig meddelelsesblanket til A om statsadvokatens afgørelse. Kommunesekretæren, der allerede under første afhøring havde udtalt, at han godt kunne indse, at anmeldelsen mod A var dårligt underbygget, og at han derfor var indforstået med en meddelelse fra politiet om,

at sagen ikke kunne gennemføres, blev derimod underrettet telefonisk. Den 19. juli 1962 blev begge sager noteret som henlagte.

Den kriminalassistent, der udsendte meddelelsesblanketten, udtalte overfor mig, at han, når A gjorde gældende, at han ikke havde fået underretning om, at den af sognerådet rejste sag var henlagt, måtte gå ud fra, at han ikke havde påført meddelelsesblanketten nogen påtegning om, at sagen mod A samtidig var henlagt. Han kunne dog nu indse, at det var forkert, men gik på daværende tidspunkt ud fra, at A var klar over forholdet, da han under afhøringen var blevet gjort bekendt med kommunesekretærens ovenfor referede udtalelse.

Politimesteren i Hillerød udtalte, at det er en fast regel, at en person, der har været sigtet i en politisag, eller som er blevet afhørt i anledning af en eller anden klage over ham, får meddelelse om undersøgelsens resultat. Det måtte derfor beklages, at det ikke var sket i nærværende sag, men det skyldtes de af kriminalassistenten nævnte misforståelser.

Statsadvokaten, rigsadvokaten og Justitsministeriet henholdt sig til det af politimesteren anførte.

Jeg udtalte, at det var en fejl, at A ikke den 3. juli 1962 blev underrettet om, at også den af sognerådet mod ham indgivne anmeldelse var blevet henlagt.

**5. Formuleringen af Departementet for Told- og Forbrugsafgifters afslag på en ansøgning om tilbagebetaling af omsætningsafgift gav anledning til kritik. (J. nr. 489/63).**

A, der ejede en minkfarm, klagede over, at Departementet for Told- og Forbrugsafgifter i skrivelse af 19. april 1963 havde meddelt, at der ikke ville kunne dispenseres fra § 6 i Finansministeriets bekendtgørelse nr. 51 af 26. februar 1963 om godtgørelse for omsætningsafgift af materialer, der anvendes til byggeri. I § 6 er det bestemt, at den tidligere gældende bekendtgørelse af 28. juni 1962 kun kan anvendes forsåvidt angår bygninger, der er færdiggjort, og for hvilke ansøgninger er modtaget af toldvæsenet inden den 4. marts 1963 på hvilken dato den nye bekendtgørelse trådte i kraft. A henviste til en artikel i medlemsbladet Dansk Pelsdyravl, hvorefter departementet under en forhandling med Dansk Pelsdyravlerforening havde lovet at se velvilligt på dispensationsansøgninger fra minkavlere, som var kommet i vanskeligheder som følge af de nye reglers ikrafttræden.

Departementet udtalte overfor mig, at ifølge bekendtgørelsen af 28. juni 1962 var godtgørelsen fælles for alle fabriksbygninger, lagerbygninger, avlsbygninger i landbruget samt lignende bygninger indtil videre fastsat til 14 kr. pr. m<sup>2</sup>.

Efter at departementet havde indhøstet de nødvendige erfaringer om den faktiske afgiftsbelastning af forskellige arter af bygninger, blev godtgørelsessatsen ved bekendtgørelsen af 26. februar 1963 delt i 3 satser på henholdsvis 3, 6 og 11 kr. pr. m<sup>2</sup>. Satsen på 3 kr. fastsattes specielt for haller til minke o. l., idet man for hovedparten af disse bygninger havde konstateret en faktisk afgiftsbelastning af højst denne størrelse.

På grundlag af den bl. a. for minkhaller konstaterede betydelige difference mellem godtgørelsessatsen på 14 kr. og den faktiske afgiftsbelastning var det magtpåliggende for departementet, at den nye bekendtgørelse trådte i kraft så hurtigt som muligt. Departementet mente det dog ikke rimeligt at nedskære godtgørelsen for allerede indgivne andragender og fastsatte derfor, at de hidtil gældende satser kunne finde anvendelse på bygninger, der var færdiggjort, og for hvilke ansøgning var modtaget af toldvæsenet inden ikrafttrædelsesdatoen den 4. marts 1963.

Ved det omtalte møde i departementet med Dansk Pelsdyravlerforening – hvorunder

foreningen udtalte sin forståelse for den hurtigst mulige nedsættelse af godtgørelsessatsen for minkhaller – forelå imidlertid en række sager, hvor de pågældende minkfarmere var blevet afskåret fra den godtgørelse, de havde regnet med ved byggeriets færdiggørelse før den 4. marts 1963. En del af ansøgningerne var således før denne dato afgivet til bygningsmyndighederne til attestation af areal m. v., men ikke færdigekspederet af disse inden den nye bekendtgørelses ikrafttræden. Da der samtidig forelå den omstændighed, at bekendtgørelsen på grund af uforudset travlhed hos trykkeriet netop i dagene omkring den 1. marts 1963 først var modtaget af en del af kommunerne den 4. eller 5. marts, udtalte departementet under mødet, at man velvilligt ville overveje mulighederne for dispensation fra den nye bekendtgørelses ikrafttrædelsesbestemmelse. Den herefter i foreningens medlemsblad optagne artikel, der taler om dispensation på grundlag af økonomiske vanskeligheder hos ansøgeren, blev ikke forelagt departementet til godkendelse.

Der er på grundlag af det givne tilsagn i 107 tilfælde af ialt 170 indgivne andragender om dispensation set bort fra regelen om, at andragendet skal være indgivet inden den 4. marts 1963, når blot byggeriet var færdiggjort inden denne dato. Af hensyn til konsekvenserne for afgiftsprovenuet er der i intet tilfælde givet dispensation, hvor byggeriet først var færdiggjort den 4. marts 1963 eller senere.

Departementet henviste dernæst til, at den af A indgivne ansøgning om dispensation vedrørte en minkhal, hvis opførelse end ikke var påbegyndt den 4. marts 1963, og at godtgørelse efter satserne i den nye bekendtgørelse måtte antages at udgøre væsentligt mere end den faktiske afgiftsbelastning for hallen.

På forespørgsel om, hvorvidt departementet anså sig for beføjet til at dispensere fra bekendtgørelsens § 6, og i bekræftende fald, om vendingen i skrивelsen af 19. april 1963: »Der vil ikke kunne dispenseres fra denne bestemmelse« var forenelig med denne opfattelse, udtalte departementet, at det ikke havde lagt andet og mere i formuleringen, end at det ikke fandt anledning til at dispensere fra bestemmelsen. Såfremt departementet ville

have givet udtryk for, at det ikke anså sig for beføjet til at dispensere, ville det have formuleret svaret med anførsel af, at der ikke var hjemmel til meddelelse af dispensation.

Departementet var imidlertid nu blevet opmærksom på, at den omhandlede vending kunne misforstås, og det havde derfor ændret formuleringen i tilsvarende sager, således at det fremgår, at det er af hensyn til konsekvenserne, at der ikke kan dispenseres fra den omhandlede bestemmelse.

Jeg udtalte, at jeg ikke fandt at kunne kritisere det af Departementet for Told-

og Forbrugsafgifter den 19. april 1963 meddelte afslag på dispensationsansøgningen. Det ville derimod have været rigtigst, om departementet i skrivelsen af 19. april 1963 ikke havde anvendt vendingen »der vil ikke kunne dispenseres«, men havde givet udtryk for, at det ikke fandt anledning til at dispensere.

Da departementet havde meddelt, at formuleringen af skrivelser i tilsvarende sager ville blive ændret som ovenfor anført, fandt jeg ikke anledning til at foretage videre i sagen.

## 6. Udfærdigelsen og administrationen af en politibekendtgørelse om forbud mod færdsel på isen. (J. nr. 1062/62).

Den 19. september 1963 tilskrev jeg højesteretssagfører Jørn Stæhr således:

»I skrivelser af 11. december 1962 og 17. januar 1963 har De som juridisk konsulent for Landsjagtforeningen af 1923 anmodet mig om at undersøge, om politimesteren i Frederikssund har haft fornøden kompetence til ved politibekendtgørelse af 28. december 1961 at udstede et for vinteren 1961/62 gældende dispensabelt forbud mod færdsel på isen, og navnlig til at praktisere forbudet som sket.

Den nævnte bekendtgørelse er sålydende:

»I anledning af den dermed forbundne betydelige fare forbydes i medfør af § 7 i lov nr. 21 af 4. februar 1871 hermed i vinteren 1961/62 enhver art af færdsel på isen såvel i havne som udfor kysterne, medmindre politiets tilladelse foreligger, eller medmindre der på bestemte afspærrede områder på isen etableres skøjtebaner, som forinden ibrugtagning er synet og godkendt af politiet.

Undtaget fra forbudet er dog personer, der driver fiskeri og jagt som erhverv og disses medhjælpere.

Overtrædelse af forbudet straffes i medfør af ovennævnte lovbestemmelse med bøde.«

De har i forbindelse med klagen anført, at bekendtgørelsen efter Deres klients opfattelse har til hovedformål at hindre jagtudøvelse på isen, og at bekendtgørelsen således i første række varetager jagt- og fredningsmæssige interesser. I denne forbindelse har De henvist til, at varetagelsen af sådanne interesser ikke

enhører under politimesterens kompetence, men tilkommer Landbrugsministeriet, der ifølge jagtlovens § 16 litra b i strenge isvintre kan fastsætte en tidligere fredningstid end i loven angivet. Landbrugsministeriet har imidlertid ikke fundet anledning til med virkning for vinteren 1961/62 at fastsætte bestemmelser om tidligere fredningstid end i loven angivet.

Til støtte for Deres klients opfattelse af formålet med den omhandlede politibekendtgørelse har De henvist til, at politimesteren til Frederiksborg Amts Avis for 16. januar 1962 i forbindelse med en udtalelse fra anden side om »de uorganiserede jægere, der bare lægger sig ved vågen og plaffer fuglene ned i massevis«, ifølge referatet har udtalt:

»Og det er bl. a. hvad jeg tænker på . . . Det kan ikke være reelt, når mennesker står et sted og af menneskekærlighed fodrer de sultne fugle, og så der 100 meter borte ligger en jæger og plaffer dem ned i hundredevis i vægerne.

Jægeren har alligevel ikke en chance for at nå ud til vægerne, og så ligger mange fugle invaliderede af anskud og kan ikke klare sig. Andre fugle når ind til land, hvor de som regel dør. Så er det, vi nærmer os dyrplageri, og det er det, jeg har så meget imod.

Den gamle paragraf i politiloven, der er tale om, giver ganske rigtig politiet beføjelse til at udstede bekendtgørelser med forbud mod farlige forehavender.«

I skrivelse af 17. januar 1963 har De dernæst henvist til, at politimesteren den 13. januar 1963 – umiddelbart efter at Landbrugsministeriet ved bekendtgørelse af 10. januar 1963 havde fastsat begyndelsestidspunktet for fredning af dykænder i 1963 til 12. januar – midlertidigt ophævede sin bekendtgørelse af 28. december 1962 om færdsel på isen. Denne omstændighed synes efter Deres opfattelse at vise, at formålet med politibekendtgørelsen i første række har været at varetage fredningsmæssige interesser.

Fra Justitsministeriet modtog jeg den 18. juli 1963 en udtalelse og sagens akter, derunder en redegørelse af 9. marts 1963 fra politimesteren i Frederikssund. Det fremgår af sagen, at De i skrivelse af 15. februar 1962 henstillede til politimesteren i Frederikssund, enten at bekendtgørelsen ændredes, således at undtagelsen fra forbudet omfattede alle jagtudøvere, eller at der fremtidig fra politiets side meddeltes dispensation fra færdselsforbudet til alle organiserede jægere, der anmodede herom.

Den 24. februar 1962 svarede politimesteren, at lignende bekendtgørelser var blevet udfærdiget hvert år, når forholdene havde gjort det påkrævet. Udstedelsen skete i henhold til Justitsministeriets cirkulærskrivelse af 17. december 1956, hvorefter der, når forholdene gør det påkrævet, skal udfærdiges politibekendtgørelse indeholdende forbud mod al færdsel på isen såvel i havne som udfor kysterne, medmindre politiets tilladelse foreligger. Da politiet nødig ville ramme fiskerne i deres erhverv, har erhvervsfiskeri og erhvervsjagt været undtaget. Herudover er der givet 6 dispensationer til personer, der ønskede at stange ål fra isen.

Med hensyn til det i Frederiksborg Amts Avis gengivne referat oplyste politimesteren, at han havde givet interview'eren meddelelse om, med hvilken hjemmel bekendtgørelsen var udstedt, og derefter besvaret et spørgsmål om sit private syn på jagt i våger i Roskilde Fjord. Endelig oplyste politimesteren, at interview'et ikke havde været forelagt ham til godkendelse, således at han ikke havde kunnet sikre sig, at de to spørgsmål blev holdt adskilte.

I skrivelsen af 6. marts 1962 rettede De derefter henvendelse til Justitsministeriet med anmodning om, at det måtte blive pålagt politimesteren at ophæve eller ændre bekendt-

gørelsen eller at praktisere den således, at der meddeltes i alt fald organiserede jægere tilladelse til at udøve jagt på isen.

Ministeriet forelagde Deres skrivelse for politimesteren, der redegjorde for de særlige strømforhold i Roskilde Fjord, som medfører, at der på dybt vand selv i streng frost ofte findes tynd is og våger, og oplyste, at han havde fundet det forsvarligt at undtage erhvervsfiskere fra forbudet mod færdsel, da disse måtte forudsættes at have tilstrækkeligt kendskab til dybder og strømforhold. Politimesteren begrundede dernæst også, hvorfor han havde meddelt dispensation til ålestanterne.

Herefter forelagde Justitsministeriet sagen for Foreningen af Politimestre i Danmark, der bl. a. udtalte, at det af politimesterens oplysninger tydeligt fremgik, at der af sikkerhedsmæssige grunde var trang til forbudet, der følgerlig havde tilstrækkelig hjemmel i politiloven af 1871 og retsplejelovens § 108.

Justitsministeriet forelagde derefter sagen for Landbrugsministeriet, der tilbagesendte sagen med en erklæring fra Jagtrådet, som henstillede, at der, så længe Landbrugsministeriets forbud mod jagt på grund af isforholdene ikke forelå, ikke blev gjort særlige restriktioner gældende specielt med hensyn til jægers færdsel på isen, hvilket syntes at være tilfældet, da ålestangeres færdsel var tilladt.

Den 22. november 1962 svarede Justitsministeriet Dem, at der efter ministeriets opfattelse i § 7 i lov nr. 21 af 4. februar 1871 om politiet udenfor København er tilstrækkelig hjemmel til udfærdigelse af den omhandlede politibekendtgørelse, som ministeriet ikke fandt at kunne pålægge politimesteren at ændre eller praktisere efter de af Dem angivne retningslinier.

Ministeriet tilføjede, at politimesteren havde oplyst, at tilsvarende bekendtgørelser fremtidig ikke ville indeholde nogen til bestemmelsen i stk. 2 svarende regel, således at alle ville være henvist til at søge politiets tilladelse til at færdes på isen.

I anledning af Deres klage til mig har politimesteren i Frederikssund udtalt, at der i flere år har været udfærdiget lignende politibekendtgørelser, og at undtagelsesbestemmelsen i bekendtgørelsens stk. 2 omfatter de egentlige erhvervsfiskere, hvoraf mange sam-

tidig driver erhvervsmæssig jagt på fjorden. Herudover er der givet dispensation til et antal personer, som ønskede at stange ål fra isen.

Politimesteren har ikke næret større betænkkelighed ved at give disse to grupper af personer tilladelse til at færdes på isen, da det ikke drejede sig om noget større antal, og da alle de pågældende skønnedes at have kendskab til strømforholdene og faren ved at færdes på fjordens is. Hertil kommer, at ålestantere i reglen færdes flere sammen og på ret lavt vand, og at de har lange stave med, således at de har god mulighed for at hjælpe sig selv og andre, der måtte falde igennem isen. De har dog ikke måttet komme nærmere end 100 meter til sejlrenden og eventuelle våger.

Skulle også jægere have tilladelse til at færdes på isen, ville det komme til at dreje sig om et langt større antal personer, hvoraf flertallet ikke kan antages at have kendskab til de farlige områder. Hertil kommer, at det fortrinsvis er i og ved vågerne, der bliver skudt, hvilket gør jægernes færdsel på isen mere farlig.

Hvis man fra politiets side ville tillade jægerne at opholde sig i en vis afstand, f. eks. 100 meter fra vågerne, ville der ofte ske det, at nedskudte fugle ville søge mod vågerne, og at jægerne ville være afskåret fra at aflive dem. Politimesteren har endelig henvist til, at hvis man kunne se bort fra det sikkerhedsmæssige og give jægerne fri adgang til fjorden, ville det medføre, at alle mennesker færdedes frit på isen, idet kontrol ville være umulig at gennemføre.

Sammenfattende har politimesteren udtalt, at politibekendtgørelserne er udstedt for at undgå ulykker, og at han ikke har haft anden hensigt med dem.

Med hensyn til interview'et i Frederiksborg Amts Avis har politimesteren udtalt sig i overensstemmelse med den ovenfor refererede skrivelse af 24. februar 1962 til Dem.

Forsåvidt angår bekendtgørelsen af 13. januar 1963 om ophævelse af færdselsforbudet for vinteren 1962/63 har politimesteren oplyst, at henvendelse til pressen om optagelse af bekendtgørelsen skete den 11. januar 1963, og at han, da han lod bekendtgørelsen koncipere, ikke kendte Landbrugsministeriets bekendtgørelse af 10. januar 1963. Om baggrunden for bekendtgørelsen af 13. januar

1963 har politimesteren oplyst, at politiet i Roskilde den 3. januar 1963 gennem Statsradiofoniens program 3 havde meddelt befolkningen, at politiet havde frigivet færdselen på Roskilde Fjord. Fra Frederikssund politikreds blev dette søgt dementeret forsåvidt angår den i denne politikreds beliggende del af fjorden, idet det efter politimesterens opfattelse endnu ikke var forsvarligt at lade ukyndige færdes på isen. Det viste sig imidlertid, at dementiet ikke havde virket, idet der var så megen færdsel på isen, at det skønnedes helt umuligt at gribe effektivt ind. Efter en uges forløb ophævedes derfor forbudet, idet der dog i den nye bekendtgørelse blev givet udtryk for, at færdsel kunne være farlig.

Justitsministeriet har udtalt, at det kan henholde sig til dets skrivelse af 22. november 1962 til Dem. Ministeriet tilføjede, at det af erklæringer, der af ministeriet er indhentet hos de øvrige sjællandske politimestre, fremgår, at der i vinteren 1962/63 har været udstedt forbud mod færdsel på isen i 6 politikredse. I 2 kredse indeholdt de udstedte bekendtgørelser undtagelsesbestemmelser, der begge lagde vægt på, om færdselen skete i erhvervsmæssigt øjemed.

Jeg skal herefter udtale følgende:

Politiloven af 4. februar 1871 indeholder i § 7, 1. pkt., følgende bestemmelse:

»Med hensyn til midlertidige foranstaltninger, som politimesteren i overordentlige tilfælde anser nødvendige for at forebygge forstyrrelse af den offentlige orden, fred og sikkerhed, afværge overhængende ulykkestilfælde eller deslige, kan han . . . ved offentlige bekendtgørelser give de fornødne pålæg eller forbud.«

Efter de foreliggende oplysninger har politimesteren i politilovens § 7 haft fornøden hjemmel til at udstede politibekendtgørelsen af 28. december 1961, og det må være overladt til politimesterens skøn, hvorledes han ud fra sikkerhedsmæssige hensyn nærmere vil afgrænse et færdselsforbud.

Under hensyn til den af politimesteren givne begrundelse for de i politibekendtgørelsen fastsatte undtagelser fra færdselsforbudet for personer, der driver fiskeri og jagt som erhverv, og for den fulgte praksis med hensyn til meddelelse af færd-



selstilladelse til enkelte ålestangere, finder jeg det ikke godt gjort, at politimesteren har taget uvedkommende hensyn ved ud-

færdigelse og administration af politibekendtgørelsen.«

**7. Invalideforsikringsrettens og et revalideringscenters behandling af en sag gav på enkelte punkter anledning til kritik. (J. nr. 95/63).**

A klagede over den tid, der var medgået til Invalideforsikringsrettens og Revalideringscentret for København, Frederiksberg og Bornholms amters behandling af hans ansøgninger om henholdsvis invalidepension og revalidering.

Af det foreliggende fremgik det, at Amtsarbejdsanvisningskontoret i Roskilde, hvortil A den 10. oktober 1961 havde rettet henvendelse om hjælp, den 27. oktober 1961 sendte meddelelse om A's forhold til revalideringscentret.

Den 3. november 1961 havde revalideringskonsulent en samtale med A om hans helbreds- og erhvervsmæssige forhold. Herefter indhentede centret lægelige oplysninger fra et hospital, hvor A havde været indlagt nogle gange samt fra Invalideforsikringsretten, der i 1950 havde taget stilling til en sag vedrørende en rygskade. På grundlag heraf afgav revalideringscentrets læge den 6. december 1961 et skøn, gående ud på, at revalideringscentret ikke på dette tidspunkt kunne hjælpe A. Centret skønnede derefter, at en yderligere psykiatrisk observation og eventuel behandling af A burde foretages, før man kunne danne sig et sikkert indtryk af mulighederne for gennemførelse af erhvervsmæssige foranstaltninger. Den 12. december 1961 blev A telefonisk underrettet herom af revalideringskonsulenten. A oplyste, at han havde indgivet begæring om invalidepension, og at han skulle til undersøgelse på et statshospital, muligvis med påfølgende indlæggelse. Revalideringskonsulenten anmodede A om at underrette vedkommende psykiater om, at han havde en sag i revalideringscentret, således at centret kunne rekvirere en kopi af lægeerklæringen.

Den 21. december 1961 modtog Invalideforsikringsretten A's begæring om invalidepension, og den 12. januar 1962 blev begæringen forelagt rettens læge, som ønskede yderligere lægelige oplysninger indhentet.

Under en samtale med revalideringskonsulenten den 8. januar 1962 meddelte A imid-

lertid, at han var blevet undersøgt ambulantly på statshospitalet, og at der derfor ikke ville blive tale om indlæggelse, hvorfor der heller ikke ville fremkomme nogen erklæring til revalideringscentret. A oplyste, at der var blevet bevilget ham forskud på invalidepension fra 5. januar 1962, og det aftaltes, at revalideringscentret ville sætte sig i forbindelse med A, når man havde modtaget Invalideforsikringsrettens nye akter vedrørende invalidepensionssagen, som revalideringscentret rekvirerede telefonisk den følgende dag.

Efter en samtale med A den 19. januar 1962 om erhvervsmulighederne drøftede revalideringskonsulenten den 1. februar 1962 med amtsarbejdsanvisningskontorets arbejdskonsulent mulighederne for at placere A på et bibliotek. Den 6. februar 1962 underrettede A telefonisk revalideringscentret om, at han i ca. 2 måneder fra 1. april 1962 havde fået beskæftigelse, og at han først efter dette tidspunkt ville være interesseret i hjælp fra revalideringscentret. Den 8. februar 1962 modtog centret akterne fra Invalideforsikringsretten, der samtidig meddelte, at pensionssagen var stillet i bero, indtil resultatet af centrets revalideringsforsøg forelå.

Efter at revalideringscentret den 14. februar 1962 havde modtaget en erklæring fra statshospitalet, blev sagsbehandlingen stillet i bero indtil 1. maj 1962. Den 14. maj 1962 blev det ifølge revalideringscentret telefonisk aftalt med Invalideforsikringsretten, at denne skulle lade foretage en psykiatrisk speciallægeundersøgelse efter 1. juni 1962. Revalideringscentret stillede herefter sagsbehandlingen i bero, men ved en forglemmelse sendte man ikke sagens akter til retten til brug ved lægeundersøgelsen.

Revalideringscentret oplyste dernæst, at det ved en telefonsamtale den 2. oktober 1962 med retten fik den opfattelse, at retten nu var interesseret i, at revalideringscentret tog initiativ til at få gennemført den psykiatriske speciallægeundersøgelse.

Invalideforsikringsretten oplyste, at dens sag blev fremtaget til erindring den 1. juni samt 1. og 15. august 1962, men at man først den 20. september 1962 rykkede revalideringscentret for akterne. Retten anførte, at det ikke af dens sag fremgik, at der med centret var truffet aftale om indlæggelse på rettens initiativ, men at retten havde været af den formening, at centret foretog det videre fornødne med hensyn til undersøgelsen og derefter ville give retten underretning om resultatet.

På min forespørgsel om, hvorvidt det var i overensstemmelse med rettens sædvanlige praksis, at det i forbindelse med en fremtagelse ikke bliver undersøgt – eventuelt pr. telefon – om akterne stadig er i brug, udtalte retten, at den som nævnt ovenfor var af den opfattelse, at sagen beroede på en speciallægeundersøgelse foranlediget af centret. Da retten havde erfaring for, at resultatet af en sådan undersøgelse normalt først kan foreligge flere måneder efter beslutningen om undersøgelsen, havde den ikke i det foreliggende tilfælde fundet anledning til tidligere at bringe sagen i erindring. Retten erkendte dog, at denne ekspedition med rimelighed kunne være foretaget i forbindelse med sagens fremtagelse den 1. august 1962, idet der da var gået ca. 2½ måned efter indgåelsen af den af retten formodede aftale med centret. I denne forbindelse bemærkede retten, at såfremt den havde været indstillet på selv at skulle indhente den nævnte erklæring og dertil skulle have bragt sagens akter, ville den ifølge praksis have bragt sagen i erindring i umiddelbar tilslutning til den påståede aftale af 14. maj 1962.

Den 4. oktober 1962 drøftede revalideringskonsulenten med A spørgsmålet om indlæggelse til observation på et statshospital, men A gav udtryk for, at han ikke ønskede at lade sig indlægge, hvortil revalideringskonsulenten erklærede, at revalideringscentret i så fald måtte opgive videre revalideringsforsøg, og at sagen ville blive tilbagesendt til retten med henblik på afgørelse af invalidpensionssagen. Dette erklærede A sig indforstået med.

Sagen blev imidlertid først sendt til Invalideforsikringsretten den 5. februar 1963, efter

at retten havde erindret centret derom ved skrivelse af 15. januar 1963, og efter at A den 4. februar 1963 telefonisk overfor centret påny havde erklæret, at han ikke ønskede at gennemgå nogen lægeundersøgelse, herunder indlæggelse.

Revalideringscentret udtalte, at det efter 4. oktober 1962 overvejede at søge gennemført en arbejdsobservation og en praktisk arbejdsprøvning på et bibliotek, museum, videnskabeligt institut el. lign. Centret havde derfor opmærksomheden henvendt på eventuel etablering af en sådan observation, men da man endnu kun i begrænset omfang rådede over pladser, som egnede sig til dette formål, blev der ikke lejlighed til at fremkomme med nogen plan, forinden A den 4. februar 1963 meddelte, at han ikke ønskede revalideringssagen viderebehandlet.

Efter at have modtaget sagens akter fra revalideringscentret besluttede Invalideforsikringsretten at indhente speciallægeerklæring, som retten modtog den 29. marts 1963, og den 3. april 1963 afgav rettens læge skøn. Samme dag blev sagen forelagt i rettens møde, hvor der blev afsagt kendelse om, at A var berettiget til invalidpension.

Jeg udtalte, at det var beklageligt, at der ved telefonsamtalen den 14. maj 1962 mellem revalideringscentret og Invalideforsikringsretten var opstået en misforståelse med hensyn til, hvem der skulle tage initiativet til en speciallægeundersøgelse, hvorved sagens behandling blev forsinket ca. 4 måneder.

Når revalideringscentret havde den opfattelse, at retten ville tage initiativet til speciallægeundersøgelsen, var det en fejl, at centret ikke umiddelbart efter 14. maj 1962 tilbagesendte sagen til retten, hvorved misforståelsen under telefonsamtalen ville være blevet opdaget.

Det ville dernæst have været ønskeligt, om Invalideforsikringsretten på et tidligere tidspunkt end 20. september 1962 – eventuelt i forbindelse med sagens fremtagelse den 1. august 1962 – enten havde erindret revalideringscentret om sagen eller telefonisk havde orienteret sig hos centret om sagens behandling.

- 8.** *Departementschefen i Ministeriet for offentlige Arbejder, der er formand for Elektricitetsrådet, må ikke deltage i eller overvære stemmeafgivningen i rådet forsåvidt angår afgørelser, der kan indbringes for ministeriet. (J. nr. 317/63).*

Da departementschefen i Ministeriet for offentlige Arbejder er formand for Elektricitetsrådet, og da rådets afgørelser i henhold til § 110 e, jfr. § 110 c og § 120 b, i stærkstrømsreglementet af 12. november 1962 kan indbringes for ministeriet, indledte jeg af egen drift en undersøgelse.

Jeg anmodede derfor den 3. maj 1963 Ministeriet for offentlige Arbejder om en udtalelse og henviste til, at departementschefen ville kunne komme til at deltage i en sags behandling i begge instanser, hvilket måtte antages at være i strid med princippet om, at ingen, der har deltaget i en underordnet myndigheds afgørelse, bør deltage i klageinstansens behandling. Jeg henviste endvidere til den i beretning 1958, s. 178–179, omtalte sag vedrørende departementschefens deltagelse som formand for rådet i afgørelser i henhold til stærkstrømslovens § 2, pkt. 1 og 2, der også kan indbringes for ministeriet. I denne sag havde ministeriet den 28. januar 1959 overfor mig udtalt, at formanden i disse sager nok ville deltage i rådets forudgående behandling, men ikke deltage i eller overvære stemmeafgivningen i rådet.

Den 22. november 1963 oplyste ministeriet,

at Elektricitetsrådet havde anført, at § 110 e, jfr. § 110 c, efter rådets opfattelse måtte fortolkes, således at ikke alle i disse bestemmelser omhandlede afgørelser kan indbringes for ministeriet. De spørgsmål, der kan gøres til genstand for anke efter § 110 e, jfr. § 110 c og § 120 b, vil altid være stærkt teknisk betonedede og vil derfor blive behandlet udelukkende af rådets tekniske medlemmer eller medarbejdere, ligesom medlemmernes behandling af en sådan sag ofte vil ske ved skriftlig votering, idet sagen rundsendes til de tekniske medlemmer og altså ikke til formanden.

Ministeriet udtalte dernæst, at det nu havde ændret § 110 c og e, således at ankens omfang klart fremgår af bestemmelserne, og at det i overensstemmelse med rådets egen indstilling havde anmodet dette om i tilfælde af mødebehandling af sager om beslutninger i henhold til de omhandlede bestemmelser i stærkstrømsreglementet at anvende den i ministeriets skrivelse af 28. januar 1959 omhandlede fremgangsmåde.

Jeg fandt herefter ikke grundlag for at foretage videre.

- 9.** *Fejl i de matematiske opgaver ved studentereksamen. (J. nr. 367/63).*

Den 30. maj 1963 meddelte jeg Undervisningsministeriet, at jeg af egen drift havde fundet at burde foretage en undersøgelse i anledning af, at der var konstateret en fejl i de matematiske opgaver til studentereksamen i foråret 1963.

Fra Undervisningsministeriet modtog jeg en udtalelse med sagens akter. Af det foreliggende fremgik det, at opgaverne for året 1963, ialt 10 sæt, blev afleveret til bogtrykkeriet den 2. marts 1963 af opgavekommissionens matematiksektion, der består af 6 medlemmer og ledes af en lektor som undervisningsinspektionens faglige medhjælper i matematik. Vinkel  $v$  i 3. opgave i matematik I var korrekt angivet som værende  $67^{\circ},34$ . Første korrektur, hvori vinklen fejlagtigt var angivet som  $77^{\circ},34$ , blev tilsendt samtlige medlemmer, som tilbagesendte korrektoren

til lektoren, der overførte rettelserne på et enkelt ark og sendte dette til trykkeriet. På dette ark var det forkerte ciffer gennemstregget, men gennemstregningens betydning var ikke angivet ude i marginen. Såvel på andet korrektur som på renytrykket var vinklen fejlagtigt angivet som  $77^{\circ},34$ .

Lektoren udtalte overfor mig, at det efter den hidtidige korrekturpraksis påhvilede ham alene at konferere andet korrektur med rettelserne i første korrektur. Da han foretog denne konferering efter det fra trykkeriet tilbagesendte første korrektur, overså han, at det fejlagtige ciffer ikke var rettet. Årsagen hertil var formentlig den, at han samtidig blev opmærksom på det ønskelige i en ombytning af komma og gradtegn i det pågældende tal. Ved gennemgangen af renytrykket overså han ligeledes, at det fejlagtige ciffer

ikke var blevet rettet. Endelig anførte lektoren, at den fremtidige korrekturpraksis ville blive ændret derhen, at samtlige medlemmer får ansvaret for ethvert stadium af korrekturlæsningen.

Direktoratet for Gymnasieskolerne udtalte, at opgavekommissionen er ansvarlig for, at de enkelte opgavesæt har den rette sværhedsgrad og foreligger i en korrekt form, og at det derfor også påhviler kommissionen at læse korrektur. Denne er hidtil foregået på den måde, at første korrektur blev læst af samtlige kommissionsmedlemmer, mens de efterfølgende korrekturer læstes af et par af de herboende medlemmer, i det foreliggende tilfælde desværre kun af eet medlem.

For at gardere sig mod lignende tilfælde vil al korrektur samt den færdigtrykte tekst for fremtiden blive forelagt samtlige kommissionsmedlemmer til kontrol, og de vil herefter hver især være ansvarlige for, at de færdigtrykte opgaver er korrekte. Derudover vil der efter henstilling fra ministeriet for hvert fag blive etableret mindre udvalg bestående af sagkyndige, som ikke er medlemmer af opgavekommissionerne, og disse udvalg skal efterkontrollere de færdigtrykte opgavesæt, umiddelbart før opgaverne udsendes til skolerne. Der skulle ved denne fremgangs-

måde være skabt så stor sikkerhed for opgavernes korrekthed, som det er menneskeligt muligt.

Undervisningsministeriet henviste overfor mig til de af lektoren og Direktoratet for Gymnasieskolerne afgivne udtalelser. Ministeriet udtalte dernæst, at det var dets hensigt at etablere særlige kontroludvalg med den specielle opgave at efterkontrollere de færdigtrykte opgaver, inden udsendelsen finder sted. Ved sygeeksamen i september måned 1963 var der allerede oprettet sådanne foreløbige kontroludvalg.

Den 4. oktober 1963 udtalte jeg, at det var beklageligt, at der var indløbet en fejl i opgaven, og at ansvaret for fejlen efter det foreliggende alene måtte tilskrives lektoren. Det måtte dog i denne forbindelse fremhæves, at den af opgavekommissionen hidtil fulgte ovenfor beskrevne praksis med hensyn til læsningen af anden og senere korrekturer ikke havde været betryggende.

Da de nu påtænkte og delvis etablerede kontrolforanstaltninger efter min opfattelse yder fornøden garanti mod fejl i opgaverne, gav sagen mig ikke anledning til at foretage yderligere.

## 10. Fejl i eksamensopgaverne for tekniske assistenter. (J. nr. 459/63).

Den 22. juni 1963 meddelte jeg Undervisningsministeriet, at jeg af egen drift havde fundet at burde foretage en undersøgelse i anledning af, at der var konstateret fejl i de opgaver, som var blevet stillet ved eksamen for tekniske assistenter.

Fra Undervisningsministeriet modtog jeg en udtalelse med sagens akter. Det fremgik heraf, at hver opgavekommission normalt består af 2 opgavestillere samt 2 medlemmer af eksamenskommissionen. Forretningsgangen er iøvrigt i hovedtræk den, at opgaveforslaget, der skrives på maskine, af opgavestilleren sendes til eksamenskommissionen, der sender forslaget til den anden opgavestiller, som gennemgår forslaget og tilbagesender det til eksamenskommissionen med eventuelle bemærkninger. Når opgavestillerne er enige om opgaveforslagets form og indhold, afleveres opgaveforslaget til eksamenskommissionen,

der sender forslaget til gennemsyn og godkendelse hos eksamenskommissionens medlemmer indenfor den pågældende opgavekommission. Korrekturlæsningen foretages almindeligvis af lederen af eksamenskommissionens sekretariat.

Om de enkelte fejl var oplyst følgende:

1. I opgaven vedrørende teknisk tegning var totallængden af den på tegningen viste bygning angivet til 18,80 m, hvorimod detailmålene for de enkelte rumstørrelser samt tykkelserne af 2 mure og 3 skillerum sammenlagt udgjorde 18,64 m.

Eksamenskommissionen anførte overfor mig, at fejlen fandtes på opgavestillerens tegning til opgaveforslaget. Tegningen havde været forelagt det andet medlem af opgavekommissionen og det eksamenskommissionsmedlem, der er tilknyttet denne faggruppe i opgavekommissionen. De pågældende havde

ikke fundet anledning til at fremsætte bemærkninger eller ændringsforslag, og eksamenskommissionens sekretariat havde derfor ladet opgavestillerens målsatte tegning reproducere uden ændringer.

2. I opgaven vedrørende værktøjs- og maskinlære var nogle på en figur viste tovskeer angivet at have en middeldiameter på 350 m, hvilket rettelig skulle have været 350 mm.

Eksamenskommissionen anførte, at fejlen var opstået ved afskrivning af opgaven fra opgavestillerens manuskript efter godkendelsen af eksamenskommissionen. Denne skrivefejl var desværre ikke blevet bemærket ved korrekturlæsningen. Derimod konstateredes fejlen ved den sidste kontrol, der fandt sted i eksamenskommissionens sekretariat dagen før prøven, men det var da for sent at skrive til skolerne, der derimod blev underrettet telefonisk med anmodning om at korrigere målangivelsen ved omdelingen af opgaverne på eksamensdagen.

3. I de i opgaven i regnskabsvæsen forekommende angivelser af kroner og timer var der anvendt komma til at skille ved tusind.

Eksamenskommissionen anførte, at opgaven var korrekt afskrevet efter manuskriptet efter godkendelse af eksamenskommissionen, og at forslaget også havde været forelagt det andet opgavekommissionsmedlem, som havde godkendt det uden bemærkninger.

Anvendelsen af komma på den angivne måde måtte ifølge eksamenskommissionen anses for at være ukorrekt, men burde normalt ikke give anledning til misforståelser ved en eksamen for teknikere. Sekretariatet havde været opmærksom på forholdet, men da opgaven var godkendt, og der ikke var tid til yderligere forelæggelse, blev den udsendt i den foreliggende form.

Sammenfattende udtalte eksamenskommis-

sionen, at de ovennævnte fejl, så vidt det forelå oplyst for kommissionen, ikke havde givet anledning til større vanskeligheder for eleverne, og der forelå i intet tilfælde skriftlig indberetning fra skolerne, ligesom der hverken skriftligt eller mundtligt var fremsat anmodninger om omprøve. Fejlene skønnedes endvidere ikke at have været af så graverende art, at de nødvendiggjorde udsendelse af særlig instruks til censorerne.

Som en yderligere garanti for opgavernes korrekte formulering havde Undervisningsministeriet fastsat, at alle eksamensopgaverne efter endelig trykning, men inden udsendelse til skolerne, skal gennemgås af et mindre, uformelt udvalg, hvoraf ingen forud for denne gennemgang må være bekendt med opgavernes indhold.

Undervisningsministeriet henviste overfor mig til eksamenskommissionens redegørelse og udtalte, at ministeriet i den givne anledning vil nedsætte særlige kontroludvalg vedrørende de enkelte uddannelsesretninger med den opgave at påse, at de mangfoldiggjorte eksamensopgaver er en korrekt gengivelse af de af vedkommende eksamenskommission udarbejdede opgaver.

Den 4. oktober 1963 udtalte jeg, at det var beklageligt, at der havde været fejl i eksamensopgaverne for tekniske assistenter. Ansvar for fejl nr. 1 måtte påhvile såvel opgave- som eksamenskommissionen, hvorimod ansvaret for fejl nr. 2 alene måtte påhvile korrekturlæseren. Fejl nr. 3 gav mig ikke anledning til særlige bemærkninger.

Da de påtænkte kontrolforanstaltninger efter min opfattelse yder fornøden garanti mod fejl i opgaverne, gav sagen mig ikke anledning til at foretage yderligere.

## II. Spørgsmålet om lovligheden af, at sager vedrørende dispensation fra strandbyggelinien normalt behandles af enkelte af Naturfredningsrådets medlemmer. (J. nr. 867/62).

Under behandlingen af en klage over, at Ministeriet for kulturelle Anliggender havde afslået et andragende om tilladelse til at opføre et spildevandsrensingsanlæg mellem kysten og den af strandfredningskommissionen fast-

satte byggelinie blev det oplyst, at ansøgninger om dispensation fra strandbyggelinien normalt ikke blev behandlet på Naturfredningsrådets møder men blev fordelt til de enkelte medlemmer, der foretog besigtigelse,

hvorefter sagerne blev forhandlet mellem vedkommende medlemmer og formanden, der konciperede rådets udtalelse. Jeg anmodede derfor Ministeriet for kulturelle Anliggender om en udtalelse om, hvorvidt denne fremgangsmåde var i overensstemmelse med sædvanlige anerkendte principper for nævnsbehandling. Ministeriet forelagde forespørgselen for Naturfredningsrådet, der efter et møde i det samlede råd afgav en redegørelse for sagsbehandlingen.

Naturfredningsrådet henviste til, at det ifølge naturfredningslovens § 6 består af 7 medlemmer, at 4 medlemmer skal repræsentere fagområderne botanik, zoologi, geologi og forstvidenskab, og at 1 af de øvrige 3 medlemmer skal være arkitekt. Om sagsbehandlingen oplyste rådet, at alle egentlige fredningssager, i hvilke der afgives erklæring i henhold til naturfredningslovens § 12, eller hvorom der gøres indstilling efter § 28, forelægges i rådets møder og behandles der. Mindre sager, navnlig når disse kun vedrører et enkelt medlems sagkundskab, behandles af det pågældende sagkyndige medlem i forbindelse med formanden. Alle sådanne afgørelser omsendes dog i referat til medlemmerne, således at afgørelsen bliver bekendt for alle medlemmer.

Med hensyn til høringssager vedrørende dispensation fra strandbyggelinien bemærkede rådet, at behandlingen af disse i almindelighed ikke har nogen relevans til rådets særlige sagkundskab indenfor det naturvidenskabelige område. Da de første af disse sager begyndte at fremkomme omkring 1942, besluttede rådet derfor at lade disse sager behandle af et særligt udvalg, der omfattede formanden og de ikke-naturvidenskabelige medlemmer, og denne ordning har været gældende siden. Oprindeligt var antallet af sådanne dispensationssager ganske ringe. I årene op til 1945 kun ca. 10 om året, men det er siden steget meget stærkt, i 1962 var der 180 sager. Dispensationssagerne vedrørende strandbyggelinien er som regel meget dårligt oplyst, og såfremt rådets udtalelse derfor skal have nogen mening, må der foretages en besigtigelse på stedet, navnlig for at danne sig et indtryk af bebyggelsesgraden i nabolaget. Oprindeligt behandlede det pågældende strandfredningsudvalg sagerne i særlige møder, men det viste sig hurtigt, at man i almindelighed måtte følge den ind-

stilling, der fremkom fra det medlem, der havde foretaget besigtigelsen, og strandfredningssagerne afgøres nu oftest, hvor ikke særlige problemer forekommer, af det besigtigende medlem sammen med formanden, en praksis som er nødvendig, såfremt det store antal sager skal afgøres på rimelig tid. Rådet bemærkede i denne forbindelse, at sådanne sager ret jævnlige forelægges med anmodning om meget hurtigt svar. Rådet oplyste yderligere, at det for at fremme sagernes behandling har bemyndiget formanden til at afgøre helt oplagte sager, hvor der intet grundlag er for dispensation.

Når Naturfredningsrådet har ment at burde bemyndige enkelte medlemmer, i visse tilfælde formanden, til at behandle og afgøre høringssagerne vedrørende dispensation fra strandbyggelinien, er begrundelsen tildels, at dette er den eneste mulige måde, på hvilken det er gørligt at behandle sagerne på rimelig tid. Dernæst falder disse sager ikke ind under den sagkundskab, som flertallet af rådets medlemmer repræsenterer. Hertil kommer, at rådet i sin tid, da disse sager fremkom, har fastlagt en ganske bestemt praksis med hensyn til rådets stilling til sådanne dispensationsansøgninger. Det fremgår ganske klart, såvel af lovens formulering som af forhandlingerne i den kommission, som i sin tid foranledigede bestemmelsen indført, at dispensation fra strandbyggelinien må være et yderst sjældent forekommende fænomen, og at der derfor må foreligge ganske særlige dispensationsmotiverende grunde. Rådet har derfor altid indstillet nægtelse af dispensation, medmindre der har været tale om en institution, som ifølge sagens natur må ligge ved vandet (badeanstalt, bådbyggeri o. lign.), eller en bebyggelse af en grund, der er beliggende inde i et i forvejen bebygget område, samt endelig hvor det drejer sig om ganske ubetydelige overskridelser på 1 m eller deromkring, eller hvor der er tale om mindre tilbygninger til ældre eksisterende lovlige huse. I alle andre tilfælde har rådet sagens behandling er fulgt et sådant en gang sagens behandling er fulgt et sådant én gang for alle fastlagt principielt standpunkt, ses der ikke at være grund til at forelægge alle sager for samtlige medlemmer, hvilket ville betyde en ganske overordentlig belastning af medlemmerne, der i forvejen har en meget betydelig arbejdsbyrde, ligesom det ville sinke

sagernes behandling væsentligt. Rådet bemærkede dog, at dispensationssager vedrørende strandbyggelinien i tilfælde, hvor meget store almene eller økonomiske interesser er involveret, forelægges det samlede råd.

Jeg udtalte, at efter de foreliggende oplysninger havde Naturfredningsrådet, der ifølge naturfredningslovens § 25, stk. 5, skal afgive erklæring vedrørende ansøgninger om dispensation fra strandbyggelinien, ifølge en langvarig praksis overladt behandlingen af disse sager til formanden og to andre medlemmer af rådet. Væsentlige praktiske hensyn taler ifølge rådets opfattelse for denne ordning, der ikke er udelukket ved lovbestemmelser, forretningsorden o. lign.

Spørgsmålet om lovligheden af en sådan fremgangsmåde har i enkelte tilfælde været forelagt domstolene, jfr. de i U. f. R. 1939, s. 187, og 1948, s. 654, omtalte afgørelser, hvor det blev statueret, at afgø-

relser truffet af en snævrere kreds af et sogneråd og et kommunalt udvalg var ugyldige, da afgørelserne burde være truffet af det samlede sogneråd og udvalg.

Det er imidlertid almindelig antaget, at råd eller nævn i et vist begrænset omfang må kunne overlade opgaver til formanden eller en begrænset del af udvalget, og i den for mig foreliggende sag, hvor rådet ikke havde truffet afgørelser, men alene afgivet erklæring til den besluttede myndighed, og hvor den særlige sagkundskab, der er repræsenteret i Naturfredningsrådet, ikke kunne have særlig betydning, fandt jeg i mangel af særlige bestemmelser for rådets forretningsgang ikke at have fornødent grundlag for at antage, at rådets behandling af sagen havde været i strid med anerkendte forvaltningsretlige principper. Jeg tilføjede, at den endelige afgørelse af dette spørgsmål henhørte under domstolene.

**12.** *Fængselsmyndighederne må normalt ikke uden en fanges samtykke rette henvendelse til vedkommendes familie. (J. nr. 264/63).*

A, der hensad i en under fængselsvæsenet hørende anstalt, klagede over, at en overvagtimester ved anstalten uden hans tilladelse havde rettet henvendelse til hans familie.

Overvagtimesteren afviste overfor mig klagen og oplyste, at han efter ordre fra inspektøren havde aflagt et besøg hos A's broder den 9. maj 1962.

Fængselsinspektøren bekræftede, at overvagtimesterens besøg var aflagt i henhold til en af ham givet ordre, idet der ved et funktionærmøde i april måned havde været enighed om, at overvagtimesteren ved lejlighed skulle opsøge A's broder. Inspektøren udtalte videre, at han ved indrulleringssamtalen den 19. marts 1962 med A mente at have drøftet dette spørgsmål med ham, og at han ved denne lejlighed havde opnået A's samtykke. I denne forbindelse anførte inspektøren, at det er en fast og ufravigelig regel, at hjemmesøg ikke foretages imod den pågældende indsattes ønske. Da referatet af indrulleringssamtalen imidlertid ikke udviste, at han havde sikret sig A's samtykke til besøget, turde han ikke ganske afvise, at der kunne fore-

ligge en fejl fra hans side. I tilslutning hertil bemærkede inspektøren, at han ved flere lejligheder havde gjort A bekendt med, at for så vidt der måtte være begået en fejl, påhvilede ansvaret ham og ikke overvagtimesteren.

Justitsministeriet udtalte, at der består en praksis, hvorefter der fra de under fængselsvæsenet hørende anstalter normalt ikke rettes henvendelse til en indsats familie uden den indsattes samtykke. Ministeriet udtalte videre, at det ikke fandt tilstrækkelig grund til at foretage videre i sagen, selvom det ikke kunne udelukkes, at inspektøren ikke havde indhentet A's samtykke til besøget.

Ved min bedømmelse måtte jeg lægge til grund, at overvagtimesteren havde handlet efter ordre fra inspektøren, da han den 9. maj 1962 besøgte A's broder, og at der derfor ikke kunne rettes kritik mod overvagtimesteren.

Da det ikke fremgik af referatet af indrulleringssamtalen, at inspektøren havde sikret sig A's samtykke til besøget, og da

inspektøren ikke turde afvise, at han kunne have forsømt at indhente det, måtte jeg dernæst lægge til grund, at A's samtykke ikke var indhentet.

Jeg udtalte herefter, at det var beklageligt, at inspektøren ikke havde sikret sig A's samtykke.

**13. Ekspeditionen af en sag i Direktoratet for Ulykkesforsikringen gav på enkelte punkter anledning til kritik. (J. nr. 558/63).**

I juli 1963 klagede Høkerforeningen på en viktualiehandlers vegne over den tid, der var medgået til Direktoratet for Ulykkesforsikringens og Ulykkesforsikrings-Rådets behandling af en sag vedrørende dagpenge til A, der var blevet ramt af et ulykkestilfælde under sit arbejde hos det pågældende medlem. Foreningen anførte herved bl. a., at den ikke havde hørt noget til sagen, efter at Ulykkesforsikrings-Rådet den 24. maj 1962 havde meddelt, at foreningens anmodning om en genoptagelse af sagen var oversendt til Direktoratet for Ulykkesforsikringen.

Af det foreliggende fremgik det, at direktoratet den 26. oktober 1959 modtog en anmodning fra et forsikringsselskab om at træffe afgørelse om, hvorvidt den omstændighed, at A den 18. august 1959 under arbejde i viktualieforretningen var blevet stukket af en bi i venstre arm, henhørte under ulykkesforsikringsloven. Det var i anmeldelsen angivet, at A havde været sygemeldt i 8 dage, og af lægeerklæringen fremgik det, at A fra 10. oktober 1959 var blevet behandlet for årebetændelse i venstre arm.

Den 16. november 1959 meddelte direktoratet, at tilfældet efter det oplyste ikke henhørte under ulykkesforsikringsloven, da det ikke var bevirket ved det i loven omhandlede arbejde eller ved de forhold, hvorunder det foregik, jfr. ulykkesforsikringslovens § 3, stk. 1.

Den 3. december 1959 anmodede foreningen direktoratet om at tage sagen op til fornyet behandling, idet foreningen gjorde gældende, at et ulykkestilfælde forvoldt ved et bistik i en bagerforretning tidligere var blevet betragtet som hørende under ulykkesforsikringsloven, og at nærværende tilfælde måtte sidestilles hermed, da der også i en viktualieforretning fandtes varer, som virkede tiltrækkende på bier og hvepse. Foreningen mente endvidere, at der kunne være tale om en kødforgiftning som følge af, at insekterne kravlede rundt på kødet. Den 2. februar

1960 sendte foreningen direktoratet dels en erklæring fra A's læge, der gav udtryk for den opfattelse, at bistikket havde medført årebetændelse i venstre arm og nervebetændelse (helvedesild) i en nerve på venstre side af brystkassen, dels en erklæring fra en fysiurgisk klinik, hvoraf det fremgik, at A gik til behandling.

Den 6. februar 1960 meddelte direktoratet, at det efter fornyet overvejelse fremdeles måtte mene, at tilfældet ikke kunne henføres under ulykkesforsikringsloven.

Den 27. februar 1960 påklagede foreningen direktoratets afgørelse til Ulykkesforsikrings-Rådet og anførte, at der efter foreningens opfattelse var tale om en risiko i forbindelse med udførelse af arbejdet, og at tilfældet derfor henhørte under ulykkesforsikringsloven. Den 12. marts 1960 bekræftede rådet modtagelsen af anken, og efter at have rekvireret akterne gav det den 2. april 1960 A og forsikringsselskabet meddelelse om sagens optagelse til ankebehandling.

Sagen, der var af principiel karakter (spørgsmål om anerkendelse af insektstik under arbejde i en viktualieforretning som et ulykkestilfælde) blev derefter undergivet behandling i rådets kontor med henblik på forelæggelse i et rådsmøde. Denne forberedende behandling var afsluttet den 11. maj 1960, og i et møde den 14. juni 1960 blev det besluttet at indhente en udtalelse fra Landbohøjskolen.

Den 21. juni 1960 blev sagen forelagt Landbohøjskolen, der den 26. juli 1960 fremsendte en fra lederen af højskolens zoologiske laboratorium indhentet erklæring, hvorefter bier i alt fald ikke tiltrækkes af kød, men muligvis undertiden af marmelade og syltetøj. Derimod tiltrækkes hvepse i høj grad af fritliggende kød. Med hensyn til spørgsmålet, om stik af insekter, der har været i forbindelse med kødvarer, må anses for at være af særlig farlig natur, oplyste lederen



af højskolens farmakologiske og toksikologiske laboratorium, at man fra laboratoriets side ikke var bekendt med, at der kunne være en sådan forbindelse.

I Ulykkesforsikrings-Rådets møde den 23. august 1960 blev tilfældet herefter anerkendt som hørende under ulykkesforsikringsloven, og kendelse herom blev udsendt den 3. september 1960.

Den 1. oktober 1960 underrettede forsikringsselskabet direktoratet om, at A havde fremsat krav om dagpenge for tiden 18.–26. august 1959 og 9. oktober 1959–31. marts 1960, i hvilke perioder hun havde været sygemeldt. Efter nogen brevveksling mellem direktoratet og forsikringsselskabet anmodede selskabet den 26. november 1960 direktoratet om at træffe afgørelse i dagpengespørgsmålet, da arbejdsgiveren havde stillet krav om at få refunderet den løn, han havde udbetalt A. Den 9. januar 1961 bad direktoratet forsikringsselskabet om at foranledige A underkastet en speciallægeundersøgelse, og den 3. marts 1961 sendte selskabet direktoratet en speciallægeerklæring vedrørende en den 17. februar 1961 foretaget undersøgelse.

Sagen blev derefter forelagt direktoratets læge og overlæge, der afgav skøn henholdsvis den 15. og den 21. marts 1961. Den 5. maj 1961 meddelte direktoratet, at det havde afgjort dagpengespørgsmålet derhen, at der i henhold til ulykkesforsikringsloven blev tillagt A dagpenge for tiden indtil 26. august 1959, idet erhvervsevnen ikke kunne anses for at være forringet med 5 pct. eller derover som følge af det anmeldte ulykkestilfælde.

24. maj 1961 påklagede foreningen direktoratets afgørelse til Ulykkesforsikrings-Rådet, der den 2. juni 1961 anmodede direktoratet om lån af sagens akter, som modtoges med direktoratets skrivelse af 13. juli 1961.

Sagen blev derefter undergivet forberedende behandling på rådets kontor, og denne behandling var afsluttet den 11. september 1961.

I rådets møde den 3. oktober 1961 blev det besluttet at indhente supplerende oplysninger fra A's læge, hvilket skete den 12. oktober 1961. I skrivelse af 16. november 1961 og telefonisk den 29. december 1961 erindrede rådet lægen om sagen. Da svar stadig ikke fremkom, anmodede rådet ved skrivelse af 3. februar 1962 lægen om så vidt

muligt omgående at ville besvare skrivelsen af 12. oktober 1961.

Efter at have foretaget undersøgelse af A den 11. februar 1962 fremsendte lægen herefter en erklæring til rådet om A's helbreds-tilstand og bemærkede, at erklæringen ikke havde kunnet fremsendes tidligere, da A havde været sengeliggende i 3 uger i januar 1962.

I Ulykkesforsikrings-Rådets møde den 27. februar 1962 stadfæstedes herefter direktoratets afgørelse af 5. maj 1961, og den 16. marts 1962 udsendes kendelse herom med bemærkning, at der ikke var fundet grundlag for at antage, at tilskadekomnes uarbejdsdygtighed efter 26. august 1959 skyldtes følger efter insektskicket den 18. august 1959. Det anførtes i kendelsen, at det efter de foretagne lægelige undersøgelser måtte antages, at den første kortvarige sygemelding skyldtes følgerne af bi- eller hvepsesticket, og at der i oktober opstod helvedesild, men at denne lidelse ikke kunne antages opstået ved insektskicket.

Den 15. maj 1962 sendte foreningen til rådet en erklæring fra den fysiurgiske klinik, der anførte, at A i tiden 25. november 1959 – 13. januar 1960 var blevet behandlet for en periarthrose i venstre skulderled, hvorimod klinikken ikke havde kendskab til, at hun havde helvedesild. Under henvisning hertil anmodede foreningen rådet om at genoptage sagen. Den 24. maj 1962 meddelte rådet, at det samme dag havde oversendt erklæringen til Direktoratet for Ulykkesforsikringen med anmodning om at tage stilling til spørgsmålet om sagens genoptagelse.

Den 12. august 1963 meddelte direktoratet foreningen, at den af klinikken fremsendte udtalelse intet nyt indeholdt, der kunne ændre direktoratets stilling til sagen, idet helvedesild, der giver et meget karakteristisk hududslæt, ifølge A's læges oplysninger viste sig i begyndelsen af oktober 1959, og at udslættet meget vel kan være forsvundet ca. 2 måneder senere. Direktoratet beklagede samtidig den sene besvarelse, der skyldtes, at sagen fejlagtigt var blevet henlagt på arkiv.

Den 20. september 1963 påklagede foreningen direktoratets afgørelse vedrørende genoptagelsesspørgsmålet til Ulykkesforsikrings-Rådet, der den 6. november 1963 meddelte, at sagen påny havde været behandlet i rådets møde den 29. oktober 1963, og at rådet med

direktoratet var enig i, at der ikke var fremkommet noget, der kunne give grundlag for en ændret bedømmelse af sagen, idet den lidelse, for hvilken A blev behandlet fra 25. november 1959 til 13. januar 1960, ikke kunne anses som en følge af insektstikket den 18. august 1959. Rådet henholdt sig derfor til den ved kendelsen af 27. februar 1962 truffene afgørelse.

Direktoratet for Ulykkesforsikringen udtalte overfor mig, at sagen efter modtagelsen af Ulykkesforsikrings-Rådets skrivelse af 24. maj 1962 ved en særdeles beklagelig fejl var blevet henlagt i arkiv over færdigbehandlede sager. Direktoratet havde foretaget en nærmere undersøgelse af, hvorledes dette kunne gå til, og det var konstateret, at sagen straks efter modtagelsen af nævnte skrivelse blev afgivet til vedkommende sekretær, der havde haft til hensigt at forelægge sagen for en af direktoratets læger. Det fremgik af sagens referatark, at sekretæren tilsyneladende ikke havde fået afsluttet den skriftlige forespørgsel, idet den ikke var blevet forsynet med sekretærens signatur, og der kunne ikke nu gives nogen forklaring på, hvad der havde bevirket, at sekretærekspeditionen af sagen ikke var blevet gennemført. Den omstændighed, at en sag af en eller anden grund er kommet ud af den sædvanlige ekspeditions-gang, skulle imidlertid ikke kunne medføre, at den fejlagtigt lægges i arkiv, da direktora-

ret har den ordening, at ingen sag må lægges i arkiv, uden at de med henblik på, om sagerne er færdigbehandlede, er gennemset af en af 3 dertil udpegede tjenestemænd, der er fortløbende med sagsbehandlingen. Denne kontrol havde desværre også svigtet i det foreliggende tilfælde, og da der ikke efter 24. maj 1962 var blevet rettet henvendelse til direktoratet vedrørende sagen, var den ikke før modtagelsen af henvendelsen fra mig kommet under behandling.

Selvom det drejede sig om et ganske enstående tilfælde, havde direktoratet ment, at det ville være påkrævet at indføre yderligere sikkerhedsforanstaltninger for at undgå gentagelser, og det havde derfor nu ved en kontormeddelelse indført yderligere kontrolregler.

Jeg udtalte herefter, at jeg fandt det beklageligt, at sagen, efter at direktoratet havde modtaget skrivelserne af 24. maj 1962 fra Ulykkesforsikrings-Rådet, blev henlagt i arkiv, og at direktoratets kontrol med sagernes behandling havde svigtet i det foreliggende tilfælde. Herudover gav sagens behandling i direktoratet og rådet mig ikke anledning til kritik.

Da direktoratet havde indført yderligere kontrolregler for at hindre, at en ikke færdigekspederet sag går på arkiv, fandt jeg ikke grundlag for at foretage videre.

#### 14. Kritiseret et amtsråds behandling af en udstykningssag. (J. nr. 433/63).

I juni 1963 klagede A over den tid, der var medgået til Randers Amtsråds behandling af en udstykningssag, samt over, at amtsrådet ikke havde besvaret nogle skriftlige henvendelser fra hans landinspektør og advokat. A anførte i denne forbindelse, at han i sommeren 1962 havde søgt vedkommende sognekommune, Randers Amt og Fredningsnævnet om tilladelse til at opføre 2 villæer på sin ejendom, at han efter at have fået tilladelserne gik i gang med byggeriet, men at en amtsfuldmægtig omkring julen 1962 havde ringet til hans advokat for at få byggearbejdet standset.

Af det foreliggende fremgik det, at amtsrådet, der i henhold til landsbygge-lovens § 8,

stk. 2, udøver bygningsmyndigheden i sognekommunen, den 3. december 1962 fra landinspektøren modtog et andragende om tilladelse til udstykning fra A's ejendom af 5 parceller der alle var under 1.200 m<sup>2</sup>, og på hvilke A agtede at opføre enfamilieshuse til helårsbeboelse.

Amtsrådet oplyste overfor mig, at selve byggeriet af helårshuse ikke kræver tilladelse fra amtsrådet, såfremt de konstruktive bestemmelser i kap. 2-12 i Bygningsreglement for Købstæderne og Landet er opfyldt.

A's ejendom var derimod beliggende i et område, der ved aftale mellem sognerådet og amtsrådet var forbeholdt til bebyggelse med sommerhuse og servicevirksomheder med til-

knytning til sommerbeboelser, og det var ifølge aftalen en forudsætning for godkendelse af udstykninger og dispensationer fra bygningsreglementets kap. 2-12, at grundene har en størrelse af mindst 2.500 m<sup>2</sup>. Når bebyggelsen opføres på grunde, der er forsynet med ledninger for drikkevand eller spildevand eller begge dele, skal grundene dog kun have en størrelse af mindst 1.200 m<sup>2</sup>.

På et fællesmøde den 23. januar 1963 blev udstykningsandragendet behandlet af amtsbygningsrådet og amtsrådets kommunaludvalg sammen med en henvendelse af 9. november 1962 fra sognerådet vedrørende spørgsmålet om opførelse af helårsbebyggelser i sommerhusområderne, og det blev vedtaget at rette henvendelse til Boligministeriet om vejledning med hensyn til hensigtsmæssigheden af at opføre helårsboliger indenfor sommerhusområderne. Det blev endvidere vedtaget at udsætte behandlingen af A's udstykningsandragende indtil Boligministeriets svar forelå.

Den 6. februar 1963 blev det af sognerådet rejste spørgsmål om helårsboliger i sommerhusområderne forelagt Boligministeriet, der den 13. februar 1963 forelagde sagen for Boligministeriets kommitterede i byplansager.

I skrivelse af 18. februar 1963 til amtsrådet bragte landinspektøren udstykningssagen i erindring, og i skrivelse af 19. februar 1963 til amtsrådet bragte advokaten sagen i erindring.

Den 14. juni 1963 erindrede amtsrådet telefonisk Boligministeriet om sagen, og den 17. juli 1963 sendte Boligministeriet amtsrådet en fra den kommitterede modtaget redegørelse af 29. maj 1963, hvortil ministeriet for sit vedkommende kunne henholde sig.

I skrivelse af 26. august 1963 til landinspektøren nedlagde amtsrådet i medfør af landsbyggeloovens § 5, stk. 2, forbud mod den planlagte udstykning, da den efter amtsrådets opfattelse ville komme i strid med en forsvarlig og hensigtsmæssig byudvikling på stedet.

Amtsrådet udtalte overfor mig, at A's ejendom lå i et område, der vel kunne forsynes med drikkevand fra vandværk, men området var ikke kloakeret, og sundhedskommissionen i kommunen havde ikke kunnet give tilladelse til sivebrønd som recipient for afløb fra vandkloset. Parcellerne, der alle var under 1.200 m<sup>2</sup>, var derfor for små efter den aftale, der

var truffet om byggeri i sommerhusområderne, således at man på forhånd havde været indstillet på at afslå andragendet i den foreliggende skikkelse. Da det yderligere var tilkendegivet, at der på området agtedes opført helårsboliger, måtte amtsbygningsrådet yderligere tage stilling til, hvorvidt det kunne anses for foreneligt med en hensigtsmæssig byudvikling, at der overhovedet fandt udstykning til helårsboliger sted. Bebyggelse til helårsbeboelse ville nemlig hurtigt medføre krav om kloakering, og en kloakering i dette område – ud til et af de mest søgte badesteder i Jylland – ville blive overordentlig kostbar.

Amtsrådets eneste mulighed for at hindre en uhensigtsmæssig byudvikling lå på udstykningsstadiet, jfr. landsbyggeloovens § 5, stk. 2, og dette var begrundelsen for, at man havde ønsket Boligministeriets vejledning.

Endvidere udtalte amtsrådet, at det ikke skriftligt havde meddelt landinspektøren eller advokaten, hvorpå sagen beroede, men den fuldmægtig, der havde behandlet sagen, mente at kunne erindre, at han under en samtale med advokatkontoret havde givet udtryk for, at sagen beroede på brevveksling med Boligministeriet. Påstanden om, at vedkommende fuldmægtig skulle have standset byggeriet, måtte bestemt afvises. Der kunne højst være tale om, at han havde henledt advokatkontorets opmærksomhed på betænkeligheden ved at bygge, inden udstykningssagen var i orden, men der erindredes intet herom.

Jeg forespurgte amtsrådet, om det ikke skriftligt burde have meddelt landinspektøren, at behandlingen af andragendet var sat i bero på Boligministeriets besvarelse af amtsrådets skrivelse af 6. februar 1963, og om amtsrådet ikke skriftligt burde have besvaret advokatens erindringskrivelse af 19. februar 1963, jfr. de i beretningerne for 1960, s. 111, og 1961, s. 115, refererede sager. Amtsrådet beklagede ikke at have været opmærksom på de nævnte sager og udtalte, at årsagen til at advokatens skrivelse ikke blev besvaret skriftligt iøvrigt var, at hans fuldmægtig under en telefonsamtale den 27. februar 1963 havde fået underretning om at sagen afventede en udtalelse fra Boligministeriet.

På et spørgsmål om, hvorvidt man ikke på et tidligere tidspunkt end 14. juni 1963 burde have erindret Boligministeriet om sa-

gen, oplyste amtsrådet, at det normalt erindrer efter forløbet af 1 måned, men at dette dog ikke gælder ministerier, med mindre ekspeditionstiden er forekommet særlig lang. Nærværende sag havde været fremtaget til erindring den 27. februar, 28. marts samt 1. og 29. maj 1963, hvilken sidste dato et matrikelkort blev udtaget af sagen og sendt underhånden til advokaten efter telefonisk aftale.

Sagen blev derefter noteret frem til den 15. juni 1963, men allerede den 14. juni blev Boligministeriet erindret om sagen. Amtsrådet beklagede i denne forbindelse, at det ikke havde gjort ministeriet opmærksom på, at afgørelsen af den konkrete sag afventede ministeriets principielle udtalelse i spørgsmålet om helårsbyggeri i sommerhusområder.

Endelig forespurgte jeg amtsrådet, om der ikke i skrivelsen af 26. august 1963 burde have været givet landinspektøren en vejledning om den ifølge landsbyggelovent § 5, stk. 3, bestående adgang til at påklage amtsrådets afgørelse til Boligministeriet, jfr. Forvaltningskommission af 1946, 7. betænkning (1950), s. 31-32. Amtsrådet svarede, at det som fast regel gør private ansøgere bekendt med ankeadgangen. Derimod har man ikke gjort det til landsinspektører og advokater, der præsumeres at kende ankereglerne, men amtsrådet

ville på den givne anledning fremtidig påse, at der i alle tilfælde gives meddelelse om ankeadgangen og tidsfristen herfor.

Den 19. december 1963 udtalte jeg, at Randers Amtsråd burde have underrettet landinspektøren om, at den videre behandling af udstykningsandragendet var sat i bero på Boligministeriets besvarelse af forespørgselen af 6. februar 1963.

Det var dernæst beklageligt, at amtsrådet ikke havde besvaret landinspektørens erindringsskrivelse af 18. februar 1963, og det ville have været ønskeligt, om amtsrådet skriftligt havde besvaret advokatens erindringsskrivelse af 19. februar 1963.

Amtsrådet burde endvidere på et tidligere tidspunkt end 14. juni 1963 have erindret Boligministeriet om svaret på forespørgselen af 6. februar 1963, eventuelt have henledt ministeriets opmærksomhed på, at afgørelsen af A's sag afventede ministeriets svar på det forelagte principielle spørgsmål.

Endelig ville det have været ønskeligt, om amtsrådet i skrivelsen af 26. august 1963 til landinspektøren havde henledt opmærksomheden på den bestående ankeadgang.

### 15. Skattedepartementets ekspedition af sag om skattefritagelse gav på enkelte punkter anledning til kritik. (J. nr. 418/63).

I juni 1963 klagede A over den tid, der var medgået til Skattedepartementets behandling af en sag om beregning af skattefritagelse i henhold til boligstøttelovgivningen for hans ejendom i Nibe, samt om tilbagebetaling af de for meget erlagte skatter.

Af det foreliggende fremgik det, at Skattedepartementet den 28. juni 1962 modtog sagen fra Nibe kommune, at det den 13. juli 1962 anmodede kommunen om yderligere oplysninger, og at departementet modtog disse den 16. juli 1962.

Den 12. oktober 1962 anmodede departementet vurderingsformanden for Nibe vurderingskreds om en udtalelse, som departementet modtog den 23. oktober 1962, hvor-

efter det den 15. februar 1963 anmodede vurderingsformanden om yderligere oplysninger, som blev modtaget den 23. februar 1963. Den 15. maj 1963 anmodede departementet for tredje gang vurderingsformanden om en udtalelse, som departementet modtog den 24. maj 1963.

I skrivelse af 14. september 1963 til Nibe kommune besvarede departementet de stillede spørgsmål, hvilken skrivelse samme dag blev kommuniceret for A.

Jeg anmodede departementet om at oplyse, hvad sagen havde beroet på i tiden 16. juli-12. oktober 1962, 23. oktober 1962-15. februar 1963 og 24. maj-14. september 1963. Endvidere bad jeg oplyst, om det ikke ville

have været muligt i den første høring af vurderingsformanden at præcisere, hvilke oplysninger departementet skulle bruge for at foretage den ønskede beregning.

Skattedepartementet udtalte, at de omhandlede perioder havde været anvendt til referatmæssig behandling af sagen, udfærdigelse af koncepter og lignende. Forsåvidt angik tiden 24. juli–30. august 1962 havde departementet dog ikke kunnet konstatere, hvor sagen havde beroet.

Den forholdsvis lange behandlingstid – som departementet beklagede – skyldtes ifølge departementets udtalelse, at sagen var særdeles kompliceret, idet der på A's ejendom fandtes 3 selvstændige bygninger, der under hensyn til deres opførelsestidspunkter og benyttelse skulle behandles forskelligt i relation til boligstøtte-fritagelsen, og at der yderligere var sket ændring i fritagelsesreglerne indenfor den af sagen omfattede periode.

Skattedepartementet bemærkede endvidere, at sagen tilhørte en kategori, som vedkommende kontor ikke havde beskæftiget sig med, siden ejendomsskylden til staten blev fikseret ved lov af 15. februar 1957. Som følge af disse forhold havde tjenestemænd og øvrige medarbejdere, som havde arbejdet

med sagen, været meget usikre med hensyn til dens behandling, hvilket også havde bevirket, at de pågældende ved udfærdigelsen af høringsskrivelserne af 12. oktober 1962 og 15. februar 1963 til vurderingsformanden ikke fuldt ud havde kunnet overse, hvilke oplysninger man under sagens videre behandling ville få brug for.

Endelig udtalte departementet, at sagens forhaling herudover i nogen grad måtte tilskrives, at kontoret i efteråret og vinteren 1962/63 ekstraordinært modtog flere tusind sager om fritagelse for grundstigningsskyld for 1- og 2-familieshuse, samt at den tjenestemand, som havde behandlet sagen i størstedelen af perioden 24. maj–14. september 1963, gennem længere tid havde lidt af dårligt helbred og nu var sygemeldt.

Jeg udtalte, at det var beklageligt, at der var hengået så lang tid til sagens behandling i Skattedepartementet.

Det ville dernæst have været ønskeligt, om departementet allerede ved den første høring af vurderingsformanden i større grad end sket havde kunnet anføre, hvilke oplysninger departementet skulle bruge for at foretage den ønskede beregning.

## 16. Boligministeriets behandling af en sag om dispensation fra byggestoppet. (J. nr. 626/63).

I skrivelse af 9. oktober 1963 til Boligministeriet tog jeg stilling til dets behandling af en dispensationsansøgning, og i det følgende gengives skrivelsen med enkelte forkortelser.

»I BT for den 16. august 1963 omtales Boligministeriets ekspedition af en sag om dispensation fra byggestopbekendtgørelsen. Det fremgik af artiklen, at firmaet N. S. Høm, Lyngbyvej 403, Gentofte, første gang i august 1962 havde rettet henvendelse til Boligministeriet om dispensation, men at der endnu ikke var kommet noget svar.

Det hedder videre om sagens behandling:

»Firmaets korrespondance med Boligministeriet tør siges at gå i én retning, nemlig til ministeriet – noget svar foreligger ikke.

Listen ser således ud:

10. august 1962: Brev til boligministeren: Ej besvaret.

22. august 1962: Brev til boligministeren: Ej besvaret.

18. oktober 1962: Brev til boligministeren: Ej besvaret.

25. oktober 1962: Brev til boligministeren: Ej besvaret.

14. november 1962: Brev med tegninger til ministeriet: Ej besvaret.

23. november 1962: Brev til Boligministeriet: Ej besvaret.

31. december 1962: Brev til Boligministeriet: Ej besvaret.

15. februar 1963: Brev til Boligministeriet: Ej besvaret.

15. maj 1963: Brev til Boligministeriet: Ej besvaret.

Herefter gav de stakkels brevskrivere op.

...

Da det var umuligt at få svar på brevene – og at få nogen forklaring på forskelsbehandlingen – mødte brevskriveren til en torsdagsmodtagelse for at klarlægge sine synspunkter, men det blev oplyst, at spørgsmålet ikke var egnet til behandling på en almindelig torsdagsmodtagelse. I stedet burde arrangeres et møde om sagen i Boligministeriet.

Nye trængsler begyndte. Der blev ringet for at få aftalt en tid, men hver gang blev der svaret: Ring igen om en uge. Den sidste dato for opringning blev fastsat til den 4. juli. Vor tålmodige brevskriver ringede og bad endnu en gang om at måtte tale med den embedsmand, han ustandselig var blevet henvist til. Nu kom svaret: Han er rejst på ferie.

Det vil sige, at hverken breve, torsdagsmodtagelser eller forsøg på at få et møde i stand i selve Boligministeriet, har kunnet fremskaffe et svar.«

I den anledning fandt jeg i medfør af ombudsmandslovens § 6, stk. 5 at burde optage den omhandlede sag til undersøgelse, hvorfor jeg den 2. september 1963 anmodede Boligministeriet om en udtalelse, som jeg modtog den 24. september 1963.

...

Boligministeriet har indledningsvis henvist til en af firmaet N. S. Høm den 8. april 1963 udarbejdet oversigt over korrespondance og møder, hvilken oversigt ministeriet kan godkende som et korrekt referat af sagens ekspedition i ministeriet.

Oversigten er sålydende:

*A. Vedr. I. P. typehuse.*

- 10/8 1962 Brev til boligministeren
- 16/8 1962 Møde hos boligministeren
- 22/8 1962 Brev til boligministeren
- 18/10 1962 Møde hos boligministeren
- 25/10 1962 Brev til boligministeren
- 14/11 1962 Brev med tegninger til arkitekt Tage Werner, Boligministeriet.
- 22/11 1962 Møde med kontorchef P. T. Terkelsen, Boligministeriet.
- 23/11 1962 Brev til arkitekt Tage Werner, Boligministeriet.
- 18/12 1962 Møde med fuldmægtig Birthe Nielsen, Boligministeriet.
- 21/3 1963 Møde med boligministeren.

*B. Vedr. Hultsfreds præ-fabrikerede huse.*

- 31/12 1962 Brev til Boligministeriet.
- 12/2 1963 Telefonsamtale med fuldmægtig B. Nielsen, Boligministeriet: foreslog møde, men dette blev betegnet som formålsløst.
- 15/2 1963 Brev til Boligministeriet.
- 15/3 1963 Telefonsamtale med kontorchef P. T. Terkelsen.
- 15/3 1963 Brev til Boligministeriet.

Det tilføjes, at der af firmaet Høm udfor brevene er anført: »Ej besvaret«, men at denne bemærkning alene kan sigte til en særskilt skriftlig besvarelse af brevene.

Ministeriet har henvist til, at det af oversigten fremgår, at der er indsendt to ansøgninger fra firmaet, nemlig dels en ansøgning, der vedrører I. P. typehuset, dels en ansøgning om et importeret svensk træhus, Hultsfredhuset, og at begge drejer sig om, at firmaet i relation til dispensationerne fra byggestoppet har ønsket en præferencestilling i forhold til andre ansøgere.

Endvidere har ministeriet henvist til, at det af den fuldstændige oversigt, hvoraf BT har udeladt alt vedrørende møder og telefonsamtaler, fremgår, at firmaet til enhver tid er blevet holdt løbende orienteret om sagens stilling, idet der i tilslutning til samtlige henvendelser fra firmaet har været afholdt møder eller er ført telefonsamtaler om de af firmaet indgivne ansøgninger. Der har således i forbindelse med de med »Ej besvaret« betegnede 5 skrivelser vedrørende I. P. typehuse været afholdt 5 møder hos boligministeren, 1 hos kontorchefen og 1 hos vedkommende fuldmægtig. Forsåvidt angår de tilsvarende skrivelser vedrørende Hultsfredhuset har der i forbindelse med de to ældste skrivelser været rettet telefonisk henvendelse til firmaet fra vedkommende fuldmægtig og fra kontorchefen.

Ministeriet har endvidere bemærket, at der i BT's referat savnes en omtale af firmaets breve af 7. og 8. april 1963 til Boligministeriet og af ministeriets skrivelser af 6. maj 1963, der er underskrevet af ministeren. Disse skrivelser er ministeriets endelige skriftlige bekræftelse af, at det ikke i 1963 havde nogen mulighed for at tildele firmaet en kvotaordning i lighed med, hvad der havde været gældende i 1962, og må anses for det ende-

lige svar på samtlige tidligere skrivelser fra firmaet.

Med hensyn til baggrunden for denne afgørelse har ministeriet oplyst, at det i efteråret 1962 var ude for et stærkt pres gennem talrige henvendelser såvel skriftlige som personlige fra en række store bygherrer, der af hensyn til en rationel tilrettelæggelse af deres byggeri ønskede at få klar besked om byggemulighederne i 1963. Ministeriet så sig imidlertid ikke i stand til at tage stilling til dette spørgsmål, førend regeringen havde fastlagt byggeprogrammet for 1963 – hvilket først skete den 16. november 1962 – og der derefter på baggrund af programmets størrelse og dets fordeling på de forskellige byggekategorier af ministeriet var fastsat nærmere retningslinier for bevillingsvirksomhed gennem igangsætningstilladelser og dispensationer fra byggestoppet.

Efter at programmet forelå, gik Boligministeriet i gang med fastlæggelse af retningslinierne for en mere detaljeret fordeling af dispensationerne fra byggestoppet, herunder i hvilket omfang og på hvilken måde man kunne tilgodese de da eksisterende standardhusfirmaer. Efter langvarige og indgående overvejelser vedrørende hele dette problem, der alt i alt berørte op imod et halvt hundrede firmaer, måtte ministeriet imidlertid erkende, at det udfra objektive kriterier ville være administrativt umuligt at tilrettelægge en blot nogenlunde retfærdig fordeling, navnlig i betragtning af den beskedne størrelse af den del af byggeprogrammet, der vedrørte byggeri med salg for øje og de øvrige byggefirmaer, der også skulle tilgodeses indenfor byggerammen.

Den 12. marts 1963 blev det derfor endeligt besluttet, at alle dispensationer indenfor byggeprogrammet – med en enkelt undtagelse – skulle fordeles efter datoprincippet, d. v. s. efter tidspunktet for bygherrens ansøgning om kommunal byggetilladelse. Dette er ifølge ministeriet efter al sandsynlighed meddelt firmaet N. S. Høm på det i oversigten omtalte møde hos boligministeren den 21. marts 1963. Den skriftlige bekræftelse af, at en særordning ikke lod sig gennemføre, blev derefter som foran anført givet firmaet i skrivelser fra Boligministeriet af 6. maj 1963.

Med hensyn til sagens senere forløb har ministeriet oplyst, at firmaet ved Ole Høm

den 11. maj 1963 henvendte sig til ministersekretæren for at få et møde om sagen. Denne henvendelse blev overgivet til vedkommende kontorchef i Boligministeriet, der henvendte sig nogle gange til firmaet uden at kunne træffe Ole Høm. Først den 22. maj 1963 lykkedes det at etablere kontakt med denne. Det blev ved telefonsamtaler meddelt Ole Høm, at kontoret ikke kunne ændre den af ministeren den 6. maj 1963 meddelte afgørelse, og at et yderligere møde om sagen var formålsløst, idet der var truffet den endelige afgørelse, at alle særordninger skulle afvikles. Med hensyn til den af firmaet påståede forskelsbehandling blev det meddelt Ole Høm, at den forskel, der var opstået, ved at enkelte firmaer havde opnået særordninger inden beslutning om afskaffelse af disse blev truffet, ville blive afviklet i løbet af 1963. Samtalen endte ifølge ministeriet med, at firmaet indvilligede i at vente nogen tid endnu for at se, om der ikke skulle blive mulighed for at give enkelte konkrete dispensationer, som firmaet måtte være mere interesseret i end at gennemføre en på grund af det stramme byggeprogram på forhånd håbløs aktion for at få særordningerne genoplivet.

De senere telefoniske henvendelser, hvoraf de fleste er kommet fra en kontordame i firmaet i Ole Høms ferie, gik ud på, om der var noget nyt med hensyn til eventuelle retningslinier for konkrete dispensationer.

Ministeriet har endelig påpeget, at administrationen af det såkaldte »byggestop« er overordentlig vanskelig, idet sagerne ikke kan undergives den sædvanlige ministerielle ekspeditionsform, da der som hovedregel blot umiddelbart enten skal gives afslag eller bevilges, medens nogen egentlig korrespondance i almindelighed ikke er påkrævet. Det er ministeriets opfattelse, at det vigtigste for ansøgerne må være at få at vide, om et andragende kan imødekommes eller ej, og oplysning herom kan i mange tilfælde mere praktisk gives pr. telefon eller ved et møde. Ved sagens første indsendelse meddeles der altid ansøgeren en kvittering for modtagelsen – som overvejende hovedregel i form af et afslag. En del ansøgere er imidlertid meget ihærdige og henvender sig talrige gange, uanset at det er meddelt dem, at der intet er at gøre for tiden. Ministeriet anser det i sager af denne art for upåkrævet at meddele

nyt afslag skriftligt, hver gang der rykkes for en sag, når andrageren på anden måde er orienteret. Arbejdspresset i kontoret, navnlig i form af henvendelser og telefonopringninger, er ifølge ministeriet af en sådan art, at det i perioder er praktisk uigennemførligt i hvert enkelt tilfælde at fremtage sager og foretage notater om alle møder og henvendelser. Til belysning af arbejdets omfang har ministeriet oplyst, at kontoret i 1962 har journaliseret 9.200 sager og afsendt 40.000 breve. I den forløbne del af 1963 er der journaliseret 12.100 sager og afsendt 45.000 breve. Disse tal giver ifølge ministeriet kun et svagt indtryk af arbejdet, idet indgåede breve og det meget store antal møder og telefonsamtaler ikke registreres.

Jeg skal herefter udtale, at jeg efter de foreliggende oplysninger, herunder den af firmaet N. S. Høm udarbejdede oversigt, må anse det for godtgjort, at alle de i

BT nævnte henvendelser fra firmaet er blevet besvaret indenfor en efter omstændighederne rimelig tid, foreløbigt under møder og ved telefonsamtaler og endeligt ved Boligministeriets skrivelser af 6. maj 1963.

Selvom jeg har forståelse for de af ministeriet påpegede praktiske vanskeligheder ved en normal ministeriel ekspedition, har jeg fundet anledning til at fremhæve, at det principielt er det rigtigste, at skriftlige ansøgninger besvares skriftligt, og at det er ønskeligt, at der foretages notater om vigtige møder og samtaler.

Herudover giver sagen mig ikke anledning til at fremkomme med bemærkninger.«

...

Den 31. oktober 1963 meddelte ministeriet, at det havde taget min udtalelse til efterretning.

**17.** *Det havde været ønskeligt, om Københavns Skattevæsen hurtigere end sket havde foretaget en skatteansættelse. (J. nr. 960/63).*

I november 1963 klagede A over, at behandlingen af en skattesag, som han i slutningen af april 1963 havde indbragt for Skattedepartementet, endnu ikke var afsluttet.

Af sagen fremgik det, at ligningsmyndighederne havde foretaget A's skatteansættelse for skatteårene 1959/60 og 1960/61 efter reglerne om skatteansættelse af tilflyttere fra udlandet, hvorimod A påstod sin skattepligtige indkomst for de to skatteår opgjort efter skattelovgivningens almindelige regler.

Ved Landsskatterettens kendelse af 18. april 1963 fik A medhold i sin påstand, og han anmodede derefter Skattedepartementet om at få omberegnet sin skat for de omhandlede skatteår. Den 11. maj 1963 oversendte departementet A's henvendelse til Statens Ligningsdirektorat, der den 25. maj 1963 sendte sagen til Skatterådet for Odense skattekreds med anmodning om en udtalelse.

Den 18. juni 1963 videresendte skatterådet sagen til Direktoratet for Københavns Skattevæsen til skatteansættelse for skatteåret 1959/60, for hvilket år A var ansat til skat i København. Skattedirektoratet i København færdigbehandlede denne del af sagen og

sendte den den 14. november 1963 tilbage til Odense skatteråd, der derefter foretog skatteansættelsen for 1960/61.

Den 25. november 1963 sendte skatterådet sagen tilbage til Statens Ligningsdirektorat, der den 31. januar 1964 traf afgørelse i sagen.

Skatterådet udtalte overfor mig, at når det først sendte sagen til Københavns Skattedirektorat den 18. juni 1963, var årsagen den, at Københavns Skattevæsen under nogle telefoniske drøftelser af sagen havde givet udtryk for, at skatteansættelsen for 1959/60 burde foretages i Odense, da A, der den 19. august 1958 var flyttet fra Odense til København, allerede i november samme år var flyttet til Schweiz, hvorfra han vendte tilbage til København i november 1959. Senere blev skatterådet klar over, at det midlertidige ophold i Schweiz i et tilfælde som det foreliggende skulle medregnes til opholdsperioden i København, som dermed blev mere end 3 måneder og altså ud over 15. januar 1959, der er det tidspunkt, da statskatteansættelsen skal finde sted. Skatteansættelsen for 1959/60 måtte derfor foretages af Køben-



havns Skattevæsen, og på grund af merindtægtsfradraget kunne skatterådet først beregne skatten for 1960/61, efter at Københavns Skattevæsen havde foretaget ansættelsen for 1959/60.

Direktoratet for Københavns Skattevæsen udtalte, at skrivelsen af 18. juni 1963 fra skatterådet blev videregivet til det arbejds- hold, der behandler sager af denne art, men ved en forsinkelse dér blev sagen først omkring 20. august 1963 afgivet til sagsbehand- leren, der manglede en oplysning vedrørende A's indtægt i Schweiz for at kunne afslutte sagen. Efter at have modtaget den nævnte oplysning den 9. september 1963 foretog sagsbehandleren beregning af skatten, hvor- efter sagen igen gik til arbejds- holdet, således at den kunne komme på førstkomende

skatterådsmøde 28.-30. september 1963. På grund af en omorganisering af afdelingens arbejds- hold – hvilket medførte, at sagen måtte færdigbehandles på et andet arbejds- hold – blev sagen påny forsinket, således at den først kom på det følgende skatteråds- møde 25.-26. oktober 1963.

Direktoratet beklagede de forekomne for- sinkelser, der navnlig skyldtes mangel på arbejds- kraft.

Jeg udtalte, at den tid, der var medgået til sagens behandling hos skatterådet, ikke gav mig grundlag for kritik. Det ville der- imod have været ønskeligt, om Køben- havns Skattevæsen kunne have foretaget skatteansættelsen hurtigere end sket.

**18.** *Efter min henstilling tilbagebetalte toldvæsenet den told, der ved en fejltagelse var erlagt for 2 maskiner. (J. nr. 340/63).*

I maj 1963 klagede et firma over, at Departementet for Told- og Forbrugsafgifter havde afslået at tilbagebetale to beløb på henholds- vis 1.119,60 og 1.310,64 kr., som firmaet havde erlagt i told for to biskuitmaskiner, der uden forevisning af firmaets bevilling til toldfritagelse i henhold til bestemmelse 5 i toldtariffens kap. 84 blev indfortoldet hen- holdsvis den 6. november 1962 i Padborg og den 8. november 1962 i København.

Departementet udtalte overfor mig, at fir- maet den 19. januar 1961 modtog en stående bevilling til toldfritagelse for biskuitskære- og sprøjtemaskiner herunder også for de elek- tromotorer, der anvendes til maskinernes drift, såfremt de er påmonteret maskinerne ved indførselen. Bevillingen indeholdt som andre tilsvarende bevillinger bestemmelse om, at bevillingshaveren ved indklareringen af maskiner, for hvilke der ønskes toldfritagelse, skal fremsætte anmodning herom og angive maskinerne på en nærmere foreskrevet måde, samt om, at han skal fremvise bevillingen eller en af toldvæsenet bekræftet genpart af denne for toldopsynet ved hver indfortold- ning. Toldopsynet skal ved indklareringen påse, at de indførte maskiner er af den i be- villingen omhandlede art, samt om medføl- gende elektromotorer er påmonteret eller ikke.

Ved indklareringen i november 1962 havde firmaet ikke fremsendt anmodning om told- fritagelse og heller ikke forelagt bevillingen for toldopsynet, og da firmaet efter indfor- toldningen fremsatte anmodning om toldfri- tagelse, blev der i overensstemmelse med de- partementets faste praksis meddelt afslag. Departementet tilføjede, at et tilfælde som det foreliggende svarede nøje til det tilfælde, hvor en importør havde betalt for meget i told på grund af fejlagtig tarifiering. Herom fandtes bestemmelsen i toldlovens § 159, stk. 2, hvorefter der ikke kunne ske tilbagebeta- ling, når den fejlagtige tarifiering alene måtte tilskrives urigtige oplysninger fra den klare- rende. Toldlovens § 159 var nu blevet ændret med virkning fra 1. januar 1964, og efter dette tidspunkt ville der ligeledes gælde samme regel for disse to tilfælde.

Den 28. januar 1964 forelagde jeg påny sagen for departementet, idet jeg henviste til drøftelsen i juli 1961 med den davæ- rende finansminister, hvorunder det blev aftalt, at der fremtidig kunne ske tilbage- betaling af told i tilfælde, når visse be- tingelser var opfyldt. (Se beretn. 1961, s. 56).

I det foreliggende tilfælde var det åbenbart, at der forelå en fejltagelse derved, at firmaet – ligesom i den sag, der gav anledning til den ovennævnte drøftelse med finansministeren – havde glemt at forevise den stående bevilling af 19. januar 1961 til toldfri indførsel af de omhandlede biskuitmaskiner. Det herved for meget erlagte beløb udgjorde ca. 2.430 kr., og begæring om tilbagebetaling blev fremsat overfor departementet den 12. november 1962, det vil sige henholdsvis 6 og 4 dage efter indklareringsen.

Da firmaet overfor mig havde anført, at maskinernes identitet var let at kontrollere, idet de var forsynede med serie-

numre, som var indhugget i maskinerne på navneskilte, og da departementet ikke havde anført noget om, at det efterfølgende ville være umuligt med fornøden sikkerhed at konstatere maskinernes identitet, kunne jeg ikke anse den af departementet truffene afgørelse for rimelig, og jeg henstillede derfor til departementet at tage afgørelsen op til fornyet overvejelse.

Departementet meddelte derefter den 1. februar 1964, at firmaet nu ville få tilbagebetalt de to toldbeløb.

Jeg fandt herefter ikke grundlag for at foretage videre i sagen.

- 19.** *I en sag angående besættelsen af en sysselmandsstilling udtalte jeg, at et forhåndstilsagn om udnævnelse til en bestemt tjenestemandstilling, endnu inden opslag har fundet sted, principielt er ugyldigt. (J. nr. 407/62).*

Den 18. september 1963 sendte jeg sysselmand Haakon Hansen, Tverå, nedenstående skrivelse og gjorde samtidig Folketingets Ombudsmandsudvalg bekendt med den:

»I skrivelse af 31. marts 1962 klagede De, der var ansøger til den ledige stilling som sysselmand for Suderø nordre syssel, i anledning af at De var blevet underrettet om, at konstitueret sysselmand Ejler Djurhuus ville blive udnævnt i stillingen. De anførte, at statsminister H. C. Hansen skulle have givet vicelagmand Kristian Djurhuus tilsagn om, at hans søn Ejler Djurhuus ville få den nævnte stilling, og at dette løfte senere skulle være blevet gentaget af statsminister Viggo Kampmann og af justitsminister Hans Hækkerup.

Den 26. juni 1962 modtog jeg fra Justitsministeriet en udtalelse, der var tiltrådt af Statsministeriet, samt Justitsministeriets akter.

I skrivelser af 14. august 1962 anmodede jeg statsminister Kampmann og justitsminister Hækkerup om udtalelser, og den 19. september 1962 modtog jeg justitsministerens svar samt yderligere akter. Den 24. september 1962 besvarede Statsministeriet, efter at have forelagt sagen for statsminister Kampmann, min skrivelse af 14. august 1962. Jeg havde derefter den 3. oktober 1962 en samtale med departementschef Elkjær Larsen, Statsministeriet, og den 11. oktober 1962 med tidligere

rigsombudsmand, nu amtmand Elkær-Hansen. Den 22. oktober 1962 sendte Statsministeriet mig efter anmodning dets akter i sagen. Efter at have gennemgået disse meddelte jeg den 26. oktober 1962 departementschef Elkjær Larsen, at jeg i medfør af ombudsmandslovens § 6, stk. 5, havde fundet at burde udvide min undersøgelse til også at omfatte departementschefens virksomhed i forbindelse med besættelsen af stillingen.

Den 26. oktober 1962 anmodede jeg justitsministeren om at besvare nogle spørgsmål, ligesom jeg bad departementschef Boas, Justitsministeriet, om at give mig enkelte oplysninger. I skrivelser af 10. november 1962 svarede justitsministeren og departementschefen, idet ministeren samtidig fremsendte yderligere bilag.

I skrivelse af 12. november 1962 besvarede rigsombudsmand Wahl nogle spørgsmål og sendte samtidig de sagsakter, der beroede ved hans embede.

Den 20. november 1962 modtog jeg fra Københavns Overpræsidium meddelelse om, at det den 16. s. m. havde meddelt Dem fri proces under en sag, som De agtede at anlægge mod Justitsministeriet og sysselmand Ejler Djurhuus angående gyldigheden af hans udnævnelse af 26. juni 1962 til sysselmand for Suderø nordre syssel.

Jeg meddelte Dem herefter den 26. novem-

ber 1962, at jeg havde fundet det rettest at indstille min undersøgelse, indtil retssagen var afgjort.

Den 10. januar 1963 modtog jeg fra Dem telegrafisk meddelelse om, at De ikke ville benytte den fri proces, og at De ønskede, at jeg genoptog min undersøgelse.

Jeg har derefter haft en samtale med forhenværende statsminister Kampmann den 5. marts 1963, og den 27. april 1963 modtog jeg fra departementschef Elkjær Larsens advokat, højesteretssagfører Bondo Svane, en redegørelse fra departementschefen. Den 18. maj 1963 anmodede jeg justitsministeren om yderligere oplysninger, som jeg modtog den 28. juni 1963.

Det bemærkes, at jeg bl. a. fra Justitsministeriet har modtaget oplysninger om Deres og Ejler Djurhuus' tjenstlige forhold, men at jeg har fundet det rettest kun i begrænset omfang at referere disse interne oplysninger.

### I. Sagens forløb.

Sysselmanden for Suderø nordre syssel (Tverå) Kristian Djurhuus fik pr. 1. juli 1948 tilladelse til at være udenfor nummer for at varetage embedet som lagmand på Færøerne. Samtidig blev Ejler Djurhuus, der siden 1. november 1947 havde gjort tjeneste som fuldmægtig ved sysselkontoret i Tverå, af Justitsministeriet konstitueret i stillingen. I august 1956 bestemte ministeriet, at De, der fra 1. maj 1939 havde været sysselmand i Norderøernes syssel (Klaksvig), skulle konstitueres i stillingen som sysselmand i Tverå, at sysselmanden for Strøømø syssel (Vestmanhavn) G. Dahl Olsen skulle konstitueres i stillingen som sysselmand i Klaksvig, og at Ejler Djurhuus skulle konstitueres i stillingen som sysselmand i Vestmanhavn. Det bemærkes, at stillingerne som sysselmænd i Tverå og Vestmanhavn er placeret i 16. lønningsklasse og stillingen som sysselmand i Klaksvig i 18. lønningsklasse.

Justitsministeriet har om baggrunden for denne omplacering oplyst, at bestemmelsen om at flytte Dem fra Klaksvig blev truffet som et led i regeringens og det færøske hjemmestyres bestræbelser for at tilvejebringe en normalisering af forholdene i Klaksvig, hvor der efter afslutningen af den såkaldte lægesag endnu i efteråret 1956 måtte oprettholdes en ikke helt ubetydelig politistyrke.

Da De under Deres tjeneste i Norderøernes syssel og ganske særlig under lægesagen var kommet i modsætningsforhold til befolkningen, specielt i Klaksvig, anså Justitsministeriet det ikke for tilrådeligt at lade Dem varetage Deres opgaver, der bl. a. omfattede ledelsen af det stedlige politi i en periode, hvor myndighedernes bestræbelser i første række måtte gå ud på at tilvejebringe rolige og normale tilstande, således at den ekstraordinære politistyrke kunne afvikles.

Efter forudgående forhandling med Justitsministeriet indstillede rigsombudsmanden i en skrivelse, der blev modtaget i Justitsministeriet den 9. juli 1956, at sysselmanden i Vestmanhavn, G. Dahl Olsen, der måtte anses for særligt egnet til at varetage det vanskelige hverv som sysselmand for Norderøernes syssel, for et tidsrum af 2 år blev udstationeret i Klaksvig, mens De for samme tidsrum skulle udstationeres til Tverå og konstitueret sysselmand Ejler Djurhuus udstationeres til Vestmanhavn.

I den nævnte skrivelse blev det bl. a. oplyst, at Ejler Djurhuus havde erklæret sig indforstået med at flytte til Vestmanhavn for det omhandlede tidsrum under forudsætning af, at han ikke derved kom til at lide noget økonomisk tab, og at han efter udløbet af de to år kunne vende tilbage til Tverå, såfremt han ønskede dette.

Under en rejse til Færøerne, som departementschefen i Justitsministeriet foretog i august 1956, blev den foreslåede omflytning af sysselmændene drøftet nærmere med de færøske myndigheder og de pågældende sysselmænd. Under disse forhandlinger understregede konstitueret sysselmand Ejler Djurhuus og daværende lagmand Kristian Djurhuus i tilslutning til det i rigsombudsmandens skrivelse anførte, at de lagde megen vægt på, at Ejler Djurhuus efter udstationeringsperiodens ophør kunne vende tilbage til Tverå.

Efter at der var tilvejebragt enighed om hovedtrækkene i ordningen, blev denne gennemført for 2 år fra 1. oktober 1956, og i oktober 1958 blev ordningen forlænget indtil 31. december 1959 på samme vilkår som hidtil.

I maj 1959 anmodede sysselmand Dahl Olsen af personlige grunde om tilladelse til snarest at vende tilbage til Vestmanhavn, og da de opgaver, som var stillet sysselmand Dahl Olsen i Klaksvig, på dette tidspunkt

kunne betragtes som løst, fandt Justitsministeriet det rimeligt at imødekomme ansøgningen fra 1. juli 1959 at regne. Efter indstilling fra politimesteren og rigsombudsmanden, der ikke anså det for tilrådeligt at beordre Dem tilbage til Klaksvig, blev der herefter ved Justitsministeriets skrivelse af 11. juni 1959 meddelt Ejler Djurhuus konstitution som sysselmand i Klaksvig fra 1. juli 1959. Justitsministeriet har herved oplyst, at Ejler Djurhuus ikke i forbindelse med flytningen til Klaksvig overfor ministeriet fremsatte ønske om at vende tilbage til Tverå.

I juni 1959 var statsminister H. C. Hansen på Færøerne, og i et brev af 30. juni 1959 til den daværende rigsombudsmand Elkær-Hansen oplyste statsministeren, at »Kr. Djurhuus under mit ophold på Færøerne rettede henvendelse til mig angående sin søn Ejler Djurhuus. Kr. Djurhuus ser meget gerne sønnen genanbragt som konstitueret sysselmand i Tverå. Jeg er helt klar over, at det indebærer betydelige vanskeligheder at imødekomme dette ønske, men jeg har lovet Kr. Djurhuus at se venligt på sagen. Jeg vil nu tale med Hækkerup om spørgsmålet«. Senere i brevet udtalte statsministeren: »Jeg lægger megen vægt på, at denne sag bliver løst, som Djurhuus ønsker det, og at vi finder denne løsning.«

I et brev af 8. juli 1959 fra departementschef Elkjær Larsen til departementschef Boas oplystes det, at Kr. Djurhuus overfor statsministeren havde fremsat ønske om, at hans søn måtte blive flyttet til Tverå. Kr. Djurhuus havde ment, at den trufne ordning i 1956 vedrørende forflytningerne af sysselmændene i Klaksvig, Vestmanhavn og Tverå kun skulle være midlertidige, og han lagde af mange grunde stor vægt på, at Ejler Djurhuus påny kom til at fungere i Tverå.

Departementschef Elkjær Larsen anførte dernæst i det nævnte brev til departementschef Boas, at han meget vel var klar over, at det ikke ville være let at imødekomme Kr. Djurhuus ønske, »men da statsministeren havde lovet ham, at spørgsmålet skulle blive taget op til velvillig overvejelse i regeringen, vil jeg med disse linier bede Dem se venligt på sagen.«

Departementschef Boas havde på dette tidspunkt ferie, og den fungerende kontorchef i Justitsministeriets 5. kontor, fuldmægtig Lørup Sørensen, svarede den 22. juli

1959 departementschef Elkjær Larsen, at der ikke for tiden var nogen mulighed for at flytte Ejler Djurhuus tilbage til Tverå.

Statsminister H. C. Hansen skrev derefter den 18. august 1959 til justitsminister Hækkerup og oplyste, at han under sit besøg på Færøerne havde fået at vide, at Ejler Djurhuus og Dahl Olsen pr. 1. juli 1959 skulle bytte stillinger, og at Kr. Djurhuus havde henvendt sig til ham og indtrængende henstillet, at der blev skabt udvej for, at Ejler Djurhuus kunne vende tilbage til det embede, som Kr. Djurhuus formelt stadig beklædte. Statsministeren henviste derefter til departementschef Elkjær Larsens skrivelse af 8. juli 1959 til departementschef Boas og Justitsministeriets svar og udtalte, at da Kr. Djurhuus aldrig helt havde forsonet sig med, at syssellet i Tverå pr. 1. april 1953 var blevet delt, og »da Djurhuus endvidere har en række personlige grunde for sit ønske, vil jeg sætte megen pris på, at denne sag kunne ordnes til hans tilfredshed, og beder dig derfor om at se på sagen. – Jeg er klar over, at det største problem bliver at få anbragt sysselmand Haakon Hansen, men det er muligt, at Statsministeriet her kan pege på en løsning, og vi må derfor ved lejlighed tale om sagen.«

Statsminister H. C. Hansen har den 27. august 1959 udarbejdet følgende notat:

»Jeg har i dag haft en samtale med justitsministeren om sagen vedrørende en udnævnelse af Ejler Djurhuus til sysselmand i Tverå. Justitsministeren oplyste, at Justitsministeriet nærede betænkeligheder ved at foretage den omtalte udnævnelse, men justitsministeren var dog indforstået med at foretage udnævnelsen, men det måtte være en forudsætning, at Statsministeriet først finder en passende stilling til Haakon Hansen, der i øjeblikket fungerer som sysselmand i Tverå.«

Den 1. september 1959 har departementschef Elkjær Larsen givet notatet en påtegning, hvori anføres:

»I anledning af foranstående kan jeg oplyse, at rigsombudsmanden over for mig har foreslået, at der oprettes en stilling som fælles kasserer og bogholder for de tre statsembedsmænd på Færøerne, rigsombudsmanden, dommeren og politimesteren. Til denne stilling vil Haakon Hansen være anvendelig . . .

Såfremt statsministeren er enig heri, vil jeg drøfte spørgsmålet med Elkær-Hansen under mit besøg på Færøerne i næste uge.«

Departementschefens indstilling blev tiltrådt af statsministeren.

I sommeren 1960 var justitsministeren på Færøerne. Ifølge hans oplysninger til mig rejste Kr. Djurhuus ved denne lejlighed påny spørgsmålet om Ejler Djurhuus' fremtid, og ministeren lovede at ville overveje sagen nærmere. Ministeren drøftede spørgsmålet med rigsombudsmand Elkær-Hansen, der gav ham en fotokopi af den del af H. C. Hansens brev af 30. juni 1959 til Elkær-Hansen, hvori sagen omtales.

På Statsministeriets sag er der den 16. januar 1961 skrevet følgende notat:

»Kr. Djurhuus har d. d. bragt denne sag i erindring overfor statsministeren, der henstillede, at sagen beror til 1. august 1961 . . .«

Forhenværende statsminister Viggo Kampmann har overfor mig oplyst, at Kr. Djurhuus ved samtalen i Statsministeriet havde fremdraget H. C. Hansens tilsagn, og Kampmann havde på Kr. Djurhuus' spørgsmål, om han vidste, at løftet forelå, svaret bekræftende. Kampmann havde derimod ikke selv givet noget tilsagn til Kr. Djurhuus, men Djurhuus havde givet fået det indtryk, at man i Statsministeriet ville vedstå H. C. Hansens tilsagn.

I juli-august 1961 var departementschef Elkjær Larsen på Færøerne, og ifølge departementschefens oplysninger til mig havde Kr. Djurhuus meddelt, at det var hans hensigt at søge sin afsked som sysselmand med udgangen af februar 1962. Kr. Djurhuus havde spurgt, om han nu kunne regne med at få sønnen flyttet tilbage til Tverå i overensstemmelse med det løfte, som departementschefen vidste, at H. C. Hansen havde givet ham. Departementschefen havde svaret, at han var klar over løftet, og at han ville bringe det i erindring overfor Kampmann og overfor denne anbefale, at der nu blev gjort noget effektivt for at få det indfriet.

Efter sin hjemkomst havde departementschefen forelagt sagen for Kampmann, der den 28. august 1961 sendte justitsministeren følgende skrivelse:

»Som du vil erindre, henstillede H. C. i skrivelse af 18. august 1959 til dig, at justitsministeriet skaffede udvej for, at Ejler Djurhuus, der for tiden er konstitueret som sysselmand i Klaksvig, forflyttes til Tverå.

Kr. Djurhuus, der jo formelt stadig indehaver stillingen som sysselmand i Tverå, fyl-

der 67 år den 12. februar 1962 og ønsker derfor at tage sin afsked med udgangen af februar måned næste år. Kr. Djurhuus har nu erindret statsministeriet om det løfte, han faktisk i sin tid fik af H. C., og fremsat ønske om, at det indfries ved, at hans søn udnævnes til sysselmand i Tverå samtidig med, at han trækker sig tilbage.

Må jeg med disse linier bede dig se på denne sag. Jeg finder, at Kr. Djurhuus' ønske under hensyn til det løfte, H. C. har givet ham, bør indfries.

Da jeg gerne i god tid vil give Kr. Djurhuus besked, beder jeg dig snarest meddele mig dit syn på sagen.«

Justitsministeriet har dernæst oplyst, at det af et notat dateret 4. august 1961 fremgår, at ministeriet var blevet underrettet om, at spørgsmålet om Ejler Djurhuus' tilbagevenden til Tverå påny ville blive rejst i forbindelse med Kr. Djurhuus' forventede afgang i foråret 1962. Ministeriet har ikke været i stand til at oplyse, hvorfra det havde fået denne oplysning.

I skrivelse af 30. august 1961 meddelte justitsministeren politimester Feilberg Jørgensen, Thorshavn, at han havde erfaret, at Kr. Djurhuus ville søge sin afsked pr. 1. marts 1962, og at Ejler Djurhuus ville søge den ledige stilling. I skrivelserne anføres det dernæst:

»Da jeg allerede på nuværende tidspunkt gerne vil orientere mig om, hvilke muligheder Ejler Djurhuus måtte have for at komme i betragtning ved besættelsen af denne stilling, beder jeg Dem venligst sende mig et par ord om Deres syn på ham og hans kvalifikationer.«

Den 7. september 1961 svarede politimesteren, at han ikke mente, man kunne komme udenom Ejler Djurhuus, dels fordi hans evner og karakter berettigede til en sysselmandsstilling, dels fordi han i 12 år havde været konstitueret sysselmand. Politimesteren anførte videre, at Ejler Djurhuus' embedsførelse havde udviklet sig i gunstig retning, efter at han i juli 1959 kom til Klaksvig. Politimesteren udtalte dog, at hvis han skulle afgøre spørgsmålet, ville han ikke være i tvivl om, at De skulle have stillingen i Tverå og Ejler Djurhuus den derved ledigblevne stilling i Klaksvig. Politimesteren lagde herved vægt på, at det sagligt set ville være det rigtigste, at Ejler Djurhuus ikke blev sysselmand på

sit fødested, og at De, såfremt Ejler Djurhuus blev sysselmand i Tverå, måtte vende tilbage til Klaksvig, hvilket ville være uheldigt.

Justitsministeren har oplyst, at på et tidspunkt efter 7. september 1961 rettede Kr. Djurhuus henvendelse til ham i ministeriet, og ministeren stillede ved denne lejlighed i udsigt, at sagen til sin tid ville blive ordnet i overensstemmelse med det løfte, som H. C. Hansen efter de foreliggende oplysninger havde afgivet. Justitsministeren har herved bemærket, at der mellem ham og Kampmann havde været enighed om denne afgørelse, hvilket bl. a. fremgår af Kampmanns skrivelse af 28. august 1961.

Ifølge departementschef Elkjær Larsens oplysninger havde Kr. Djurhuus engang i efteråret 1961 forespurgt til sagen, og i den anledning skrev departementschefen den 24. november 1961 følgende til Kr. Djurhuus:

»I anledning af Deres forespørgsel om besættelse af stillingen som sysselmand i Tverå kan jeg oplyse, at så snart De har indgivet Deres ansøgning om afskedigelse med pension, skal stillingen som sysselmand i henhold til tjenestemandsløvens § 2 oplås ledig. Dette er en formalitet, der skal overholdes, men man er i justitsministeriet helt klar over det løfte, statsminister H. C. Hansen i sin tid gav Dem.«

Den 30. november 1961 indsendte Kr. Djurhuus til Justitsministeriet ansøgning om at måtte blive afskediget med pension på grund af alder, og i et brev af samme dag til departementschef Boas anførte Kr. Djurhuus:

»Idet jeg vedlægger ansøgning om afskedigelse med pension fra stillingen som sysselmand, tillader jeg mig at henvise til de løfter, der er givet bl. a. af afdøde statsminister H. C. Hansen om, at min søn Ejler Djurhuus ville blive udnævnt som min efterfølger i embedet, og søger jeg min afsked i tillid til, at dette løfte må blive indfriet.

Stillingen må formentlig jfr. reglerne i tjenestemandsløven oplås ledig; . . .«

Det bemærkes, at departementschef Boas overfor mig har oplyst, at han ikke har besvaret dette brev, da han ikke fandt anledning til overfor Kr. Djurhuus at give udtryk for sin opfattelse vedrørende statsministerens løfte. Hans indstilling var, at sagen måtte behandles ganske på normal måde, og det

var der ingen grund til at meddele Kr. Djurhuus.

I skrivelse af 30. november 1961 gjorde Kr. Djurhuus departementschef Elkjær Larsen bekendt med sin afskedsansøgning og sin ovennævnte skrivelse til departementschef Boas. I skrivelse af 1. december 1961 gjorde departementschef Elkjær Larsen rigsombudsmand Wahl bekendt med, at Kr. Djurhuus ville søge sin afsked. Departementschefen anførte dernæst:

»Den således ledigblevne stilling vil – efter sædvanligt opslag – efter al sandsynlighed blive besat med vicelagmandens søn Ejler Djurhuus . . .

Denne forventede udnævnelse rejser imidlertid et problem med hensyn til den fungerende sysselmand i Tverå, Haakon Hansen, der jo ikke vil kunne vende tilbage til sin oprindelige stilling i Klaksvig, hvorfor det vil blive nødvendigt at finde en anden passende beskæftigelse for ham.

Jeg vil meget gerne – under hensyn til den korte tid, der er til rådighed, snarest belejligt – høre, hvorvidt De måtte kunne foreslå en sådan passende beskæftigelse eller stilling i statens tjeneste på Færøerne for sysselmand Haakon Hansen. Til Deres orientering kan jeg i denne forbindelse oplyse, at spørgsmålet var aktuelt i sommeren 1959, da daværende rigsombudsmand Elkær-Hansen var inde på tanken om at søge oprettet et fælles regnskabsførerkontor for statsinstitutionerne på Færøerne (rigsombudet, dommerembedet og politimesterembedet), hvilket kontor Haakon Hansen skønnedes egnet til at lede. Af forskellige grunde kom man dog ikke videre med sagen dengang, og det er mig ikke bekendt, hvorvidt den har været drøftet internt med dommeren og politimesteren.«

Den 14. december 1961 blev Kr. Djurhuus afskediget med pension fra udgangen af februar 1962.

Den 12. januar 1962 meddelte rigsombudsmanden departementschefen, at han, under forudsætning af at Ejler Djurhuus fik stillingen i Tverå, med dommeren og politimesteren havde drøftet muligheden for at søge Dem ansat i en stilling i statens tjeneste. Alle havde dog været enige om, at der ikke var behov for et særligt fælles regnskabskontor for rigsombudsmanden, dommeren og politimesteren.

Den 19. januar 1962 svarede departementschef Elkjær Larsen rigsombudsmanden:

» . . . kan jeg oplyse, at der foreligger et klart løfte fra afdøde statsminister H. C. Hansen til vicelagmanden om, at Ejler Djurhuus skulle udnævnes til sysselmand i Tverå efter faderens afgang fra denne stilling.

Dette løfte er senere bekræftet af statsminister Kampmann og justitsministeren, og vi må derfor lægge megen vægt på, at Ejler Djurhuus – såfremt han som forventet udnævnes i Tverå – også tiltræder denne stilling snarest og helst den 1. marts 1962.

Under henvisning hertil beder jeg Dem påny overveje en ordning af Haakon Hansens forhold.«

Den 19. december 1961 var den ledige stilling i Tverå blevet opslået, og der indkom 3 ansøgninger, hvoraf den ene var fra Dem og den anden fra Ejler Djurhuus. Den konstituerede politimester M. Wegener indstillede den 18. januar 1962, at De fik den ledige stilling, da De efter hans opfattelse var den bedst kvalificerede. Rigsombudsmand Wahl anførte i sin indstilling af 23. februar 1962 til Statsministeriet, at han kunne tiltræde den konstituerede politimesters udtalelse om, at De var den bedst kvalificerede, og at den tredie ansøger ikke kunne komme i betragtning. Efter rigsombudsmandens opfattelse kunne Ejler Djurhuus, der havde været konstitueret sysselmand i godt 13 år, ikke anses for ukvalificeret, men udfra saglige hensyn ville De være at foretrække til stillingen i Tverå. Videre anførte rigsombudsmanden, at han var blevet gjort bekendt med, at statsminister H. C. Hansen overfor Kr. Djurhuus havde afgivet løfte om, at Ejler Djurhuus skulle afløse sin fader, når denne trak sig tilbage fra sin stilling som sysselmand i Tverå, og at dette løfte senere var blevet bekræftet af statsminister Viggo Kampmann og justitsminister Hækkerup. Såfremt dette løfte skulle indfries, indstillede rigsombudsmanden, at Ejler Djurhuus pr. 1. marts 1962 udnævntes til stillingen i Tverå, men indtil videre forblev konstitueret i stillingen i Klaksvig, således at De fik en rimelig frist til at søge en passende beskæftigelse.

Rigsombudsmanden tilføjede, at han indgående havde drøftet sagen med den pr. 1. februar 1962 udnævnte politimester i Thorshavn, og at denne efter omstændighederne

kunne tiltræde det af rigsombudsmanden anførte.

I et brev af 23. februar 1962 til departementschef Elkjær Larsen oplyste rigsombudsmanden bl. a., at han havde meddelt Dem, at De ikke kunne forvente at blive udnævnt til sysselmand i Tverå.

Den 26. februar 1962 sendte Statsministeriet ansættelsessagen til Justitsministeriet med bemærkning, at Statsministeriet under henvisning til tidligere drøftelser meget anbefalede, at den af rigsombudsmanden foreslåede ordning blev tiltrådt af Justitsministeriet. Den 26. juni 1962 blev Ejler Djurhuus udnævnt til sysselmand i Tverå fra 1. oktober 1962 at regne, og fra samme dato tilbagekaldte ministeriet den Dem meddelte konstitution i stillingen.

Den 30. maj 1963 konstituerede Justitsministeriet Dem fra 1. juli 1963 og indtil videre som sysselmand i Vestmanhavn, og den 2. juli 1963 meddelte Deres advokat ministeriet, at De fortsat var af den opfattelse, at der var taget uvedkommende hensyn ved udnævnelsen af Ejler Djurhuus, og at De forbeholdt Dem at lade denne udnævnelses gyldighed prøve ved domstolene.

Den 1. august 1963 følte De Dem på grund af boligforholdene nødsaget til at forlade Vestmanhavn. Justitsministeriet tilbagekaldte derefter konstitutionen og meddelte, at det efter de foreliggende oplysninger indtil videre måtte betragte Dem som sygemeldt fra 1. august 1963.

## II. Udtalelser m. v. fremsat overfor mig.

Justitsministeriet har overfor mig anført, at det ved afgørelsen af spørgsmålet om, hvem der skulle udnævnes til den ledige stilling, fandt det rimeligt at tage det som udgangspunkt, at såvel De som Ejler Djurhuus var kvalificeret til at bestride stillingen, hvori De havde været konstitueret i ca. 5½ år og Ejler Djurhuus i godt 8 år.

Justitsministeriet fandt under hensyn til de foreliggende oplysninger om Deres og Ejler Djurhuus' tjenstlige forhold ikke, at De sagligt var bedre kvalificeret til stillingen end Ejler Djurhuus. De har derimod væsentlig højere leve- og tjenstealder, men disse omstændigheder var i det foreliggende tilfælde uden betydning. Under normale forhold, hvor De ville have været tjenstgørende i

Klaksvig, ville De nemlig efter Justitsministeriets sædvanlige udnævnelsespraksis ikke kunne påregne en fortrinnsstilling som følge af højere leve- og tjenestealder i forhold til en iøvrigt kvalificeret medansøger til den her omhandlede ledige stilling, der er normeret i en lavere lønningsklasse end stillingen som sysselmand i Klaksvig.

Ministeriet har dernæst bemærket, at Ejler Djurhuus, da han imødekom anmodning om midlertidigt at flytte til Vestmanhavn og senere til Klaksvig, havde rimelig grund til at forvente, at der ikke herved ville ske en forringelse af de chancer, han måtte have for at opnå ansættelse i stillingen som sysselmand i Tverå, når denne stilling, hvortil han følte sig særlig knyttet, til sin tid blev ledig. Disse chancer måtte, da han på daværende tidspunkt havde været konstitueret i stillingen i mere end 8 år, anses for betydelige. Det måtte på denne baggrund forekomme helt naturligt, at han i forbindelse med forflytningerne fremsatte ønske om efter udstationeringens afslutning at kunne vende tilbage til stillingen som sysselmand i Tverå. Såfremt det havde stået ham klart, at der kunne være tvivl om, hvorvidt dette ønske ville blive opfyldt, ville han antagelig have vægret sig ved at påtage sig de personlige og tjenstlige byrder, som var forbundet med udstationeringen.

Endelig udtalte ministeriet, at det må antages, at det er de nævnte hensyn, som har motiveret, at afdøde statsminister H. C. Hansen i juni 1959 stillede i udsigt, at Ejler Djurhuus kunne forvente at vende tilbage til Tverå. Justitsministeriet har ligeledes efter nøje overvejelse fundet, at disse hensyn måtte være afgørende, og mente derfor at burde foretrække Ejler Djurhuus til stillingen.

*Justitsminister Hans Hækkerup* har vedrørende H. C. Hansens notat af 27. august 1959 anført, at de betænkeligheder, han havde givet udtryk for overfor statsministeren, støttedes på de oplysninger, som dengang forelå i Justitsministeriet om Ejler Djurhuus' tjenstlige forhold. I anledning af at det i notatet er anført, at emnet for samtalen var spørgsmålet om »udnævnelsen« af Ejler Djurhuus, har justitsministeren bemærket, at der på det pågældende tidspunkt alene var tale om at søge tilvejebragt en ordning, hvorved Ejler Djurhuus snarest kunne vende tilbage til Tverå som konstitueret sysselmand. Om en udnævnelse i stillingen kunne der på

daværende tidspunkt ikke blive tale, allerede af den grund, at stillingen ikke var ledig og tidligst kunne forventes at blive ledig i foråret 1962. Under disse omstændigheder havde justitsministeren ingen betænkeligheder ved at stille sig imødekommende overfor statsministerens ønske om at flytte Ejler Djurhuus tilbage til Tverå, under forudsætning af at der, forinden dette skete, var tilvejebragt en passende stilling til Dem. Under hensyn til hvad der forelå med hensyn til Ejler Djurhuus' kvalifikationer, måtte Justitsministeriet muligvis endda foretrække at have ham placeret i Tverå, hvor forholdene altid havde været rolige, i stedet for i stillingen i Klaksvig.

Justitsministeren har endvidere udtalt, at der efter skrivelsen af 7. september 1961 fra politimesteren i Thorshavn ikke længere var grundlag for at opretholde Justitsministeriets tidligere betænkeligheder med hensyn til Ejler Djurhuus' kvalifikationer, hvilket han mundtligt meddelte Kampmann. Den erklæring, som justitsministeren i forståelse med Kampmann har afgivet overfor Kr. Djurhuus engang efter 7. september 1961, må også bedømmes på baggrund af politimesterens skrivelse. De udtalelser, som den konstituerede politimester og rigsombudsmanden afgav henholdsvis den 18. januar og den 23. februar 1962 om Ejler Djurhuus, gav ikke ministeriet anledning til at ændre vurderingen af ham, allerede under hensyn til at disse udtalelser på grund af de pågældende tjenstemænds kortvarige ophold på Færøerne måtte være afgivet på et meget spinkelt erfaringsgrundlag. Det bemærkes herved, at rigsombudsmanden er udnævnt den 1. august 1961, og at den konstituerede politimester havde været på Færøerne siden 1. oktober 1960.

*Departementschef Boas* har overfor mig udtalt, at han har været af den opfattelse, at H. C. Hansens »løfte« i lighed med, hvad der ham bekendt gælder for lignende tilsagn om et nærmere bestemt avancement, som ikke helt sjældent afgives overfor tjenstemænd, der efter anmodning påtager sig særlige opgaver, ikke var bindende i den forstand, at det under alle omstændigheder kunne forventes opfyldt. Ansættelsessagen er da også af Justitsministeriet blevet fremmet på normal måde ved opslag i Statstidende. Da det efter opslaget viste sig, at valget måtte stå mellem Dem og Ejler Djurhuus, havde departementschefen ment, at Ejler



Djurhuus måtte foretrækkes, allerede fordi han var den bedst kvalificerede.

Forhenværende *statsminister Kampmann* har oplyst, at han, allerede mens han var finansminister, havde erfaret, at H. C. Hansen havde givet Kr. Djurhuus et tilsagn om, at sønnen skulle være sysselmand. Han havde hørt derom såvel fra rigsombudsmanden som fra forhenværende lagmand Mohr Dam, der var utilfreds dermed. Kampmann var derfor ikke overrasket, da Kr. Djurhuus fremdrog H. C. Hansens tilsagn overfor ham.

Brevet af 28. august 1961 til justitsminister Hans Hækkerup var formentlig ikke konciperet af Kampmann, men det var helt i overensstemmelse med hans opfattelse af forholdet.

Kampmann har bemærket, at hans betænkeligheder først og fremmest var begrundet i, at hverken Ejler Djurhuus eller De efter hans skøn var særlig kvalificeret, men han måtte dog mene, at Ejler Djurhuus snarest lå lidt over Dem.

I anledning af justitsminister Hækkerups oplysning til mig om, at der havde været enighed mellem Kampmann og ham om, at sagen skulle ordnes i overensstemmelse med det løfte, som H. C. Hansen efter det foreliggende havde afgivet, har Kampmann oplyst, at han ingen nærmere erindring havde om spørgsmålet, men at han var sikker på, at han havde svaret, at han var bekendt med H. C. Hansens løfte, og at han aldrig havde lagt skjul på, at han mente, at løftet måtte indfries.

Med hensyn til departementschef Elkjær Larsens brev af 19. januar 1962 til rigsombudsmand Wahl og vendingen i brevet: »Dette løfte er senere bekræftet af statsminister Kampmann og justitsministeren« udtalte Kampmann, at han ikke havde bemærkninger til brevet, og at det for så vidt var rigtigt, at han havde bekræftet H. C. Hansens løfte, som han havde udtalt, at han kendte det.

Kampmann udtalte videre, at han havde betragtet sin del af sagen som udtømt med brevet af 28. august 1961 til justitsministeren, og at han var bekendt med de bestræbelser, der havde været udfoldet for at skaffe Dem en anden stilling på Færøerne.

*Amtmand Elkær-Hansen* har oplyst, at han på intet tidspunkt havde givet Kr. Djurhuus noget tilsagn vedrørende en stilling til Ejler Djurhuus. Da Dahl Olsen i juni 1959 forlod

Klaksvig, havde det ikke været muligt at lade Dem vende tilbage til denne stilling og i forbindelse med de drøftelser, der havde fundet sted angående omplaceringen, havde amtmanden bl. a. overfor Kr. Djurhuus været inde på tanken om, hvorvidt man kunne finde en anden beskæftigelse til Dem, således at der blev et sysselmandsembede ledigt, som Ejler Djurhuus kunne få; det havde imidlertid ikke været muligt at finde en stilling til Dem.

Kort efter H. C. Hansens besøg på Færøerne i juni 1959 havde amtmanden hørt, at statsministeren skulle have givet Kr. Djurhuus tilsagn om, at sønnen kunne vende tilbage til Tverå. Amtmanden, der intet kendte hertil, havde telefoneret til departementschef Elkjær Larsen for at få oplyst, hvad der var passeret.

Amtmanden udtalte dernæst, at han ikke havde kendskab til, om H. C. Hansens tilsagn til Kr. Djurhuus alene havde angået spørgsmålet om, hvorvidt Ejler Djurhuus påny kunne blive konstitueret i Tverå, eller om han ville blive udnævnt i stillingen.

Under justitsminister Hækkerups besøg på Færøerne i sommeren 1960 havde ministeren meddelt Elkær-Hansen, at Kr. Djurhuus havde henvendt sig til ham angående sønnens fremtid. Elkær-Hansen havde givet justitsministeren en kopi af H. C. Hansens skrivelse af 30. juni 1959 og havde samtidig givet udtryk for, at han ikke fandt, at Ejler Djurhuus var kvalificeret til at blive sysselmand.

Departementschef Elkjær Larsen havde under sit besøg på Færøerne i august 1961 overfor amtmanden oplyst, at han efter Kr. Djurhuus' ønske påny havde haft en samtale med denne angående sønnen, men at der ikke var fremkommet noget nyt.

Endelig udtalte Elkær-Hansen, at han, såfremt han skulle have afgivet indstilling om, hvem der skulle have stillingen i Tverå, ville have indstillet Dem fremfor Ejler Djurhuus.

*Departementschef Elkjær Larsen* har overfor mig oplyst, at han sammen med statsminister H. C. Hansen havde været på Færøerne i juni 1959, men at han ikke havde overværet statsministerens samtale med Kr. Djurhuus vedrørende stillingen i Tverå. Så vidt departementschefen nu erindrede, havde samtalen fundet sted på et skib mellem Thorshavn og Klaksvig, og statsministeren

og Kr. Djurhuus skulle ved denne lejlighed have drøftet forskellige forhold. Kort efter samtalen havde statsministeren til departementschefen sagt noget i retning af: »Husk mig på, at vi skal tale om Kr. Djurhuus' søn«. – Departementschefen havde straks været klar over, at det drejede sig om muligheden for, at Ejler Djurhuus kunne vende tilbage til Tverå, og så vidt departementschefen husker, havde Kr. Djurhuus under samme rejse overfor ham udtalt, at da Ejler Djurhuus nu igen var forflyttet, var det kedeligt, at han ikke var kommet tilbage til Tverå.

Det var departementschefens opfattelse, at statsminister H. C. Hansens tilsagn måtte have angået spørgsmålet om, hvorvidt Ejler Djurhuus kunne blive konstitueret sysselmand i Tverå, idet det dog havde været klart, at Kr. Djurhuus' interesse i, at sønnen igen blev konstitueret i Tverå, var, at Ejler Djurhuus' mulighed for til sin tid at blive fast udnævnt i stillingen ville være betydeligt forøget.

Departementschefen udtalte, at hans skrivelse af 8. juli 1959 til departementschef Boas alene havde angået spørgsmålet om, hvorvidt Ejler Djurhuus påny kunne blive konstitueret i Tverå.

Departementschefen meddelte, at hverken justitsministeren eller Justitsministeriet skriftligt havde besvaret Kampmanns skrivelse af 28. august 1961, og der havde heller ikke været noget møde mellem de to ministerier om sagen.

Departementschefen oplyste, at rigsombudsmandens indstilling af 23. februar 1962 om besættelse af sysselmandsstillingen normalt ville være sendt direkte til Justitsministeriet, men ved at fremsende indstillingen gennem Statsministeriet havde rigsombudsmanden givet Statsministeriet lejlighed til at medgive indstillingen sin anbefaling. Da statsministeren så sent som den 28. august 1961 havde givet udtryk for sin opfattelse, fandt departementschefen ingen grund til påny at forelægge sagen, idet han herved havde taget i betragtning, at det jo måtte tilkomme Justitsministeriet at træffe afgørelsen. Departementschefen oplyste iøvrigt, at statsministeren på dette tidspunkt havde været bortrejst.

Statsministeriets skrivelse af 26. februar 1962, hvormed man fremsendte rigsombudsmandens indstilling til Justitsministeriet,

skulle forstås således, at Statsministeriet anbefalede, at Ejler Djurhuus blev sysselmand i Tverå.

Endelig oplyste departementschefen, at Kr. Djurhuus, hver gang de havde truffet hinanden, direkte eller indirekte havde nævnt spørgsmålet om Ejler Djurhuus' mulighed for at komme til Tverå. Departementschefen havde til at begynde med ikke overfor Kr. Djurhuus oplyst, at statsminister H. C. Hansens løfte kun havde angået konstitution, idet han blot var kommet med venlige og vage udtalelser. Den 24. november 1961 havde departementschefen dog skrevet til Kr. Djurhuus og oplyst, at når stillingen i Tverå til sin tid blev ledig, skulle den ifølge lønningsloven oplås ledig.

Departementschefen har i redegørelsen af 27. april 1963 oplyst, at han gennem de sidste 10 år har været på Færøerne hvert år og nogle år flere gange, og at han som følge heraf ikke med sikkerhed kan erindre, hvad der er sket under de enkelte besøg.

Departementschefen har dernæst anført, at der efter 2. verdenskrig havde været nogen politisk uro på Færøerne, og at statsminister H. C. Hansen på denne baggrund betragtede de voldsomme begivenheder i Klaksvig i 1955 med den største bekymring, selvom disse for så vidt intet havde at gøre med Færøernes politiske status.

Da ro og orden var genoprettet, så H. C. Hansen det som en vigtig politisk opgave at genskabe gode og venskabelige relationer mellem Færøerne og den øvrige del af riget.

H. C. Hansen foretog sin første rejse til Færøerne i 1956, og departementschefen, der deltog i rejsen, er overbevist om, at H. C. Hansen og Kr. Djurhuus ved denne lejlighed mødtes i den fælles opfattelse, at det måtte være af afgørende betydning at få genskabt tilliden mellem regeringen og de videst mulige kredse på Færøerne.

H. C. Hansen arbejdede i den kommende tid på at realisere denne politik, og han så den kronet med kongeparrets besøg i juni 1959.

Departementschefen har henvist til, at H. C. Hansens løfte til Kr. Djurhuus må ses på den lige nævnte baggrund. Det er faldet H. C. Hansen helt naturligt at stille sig imødekommende overfor Djurhuus' ønsker, som han har haft fuld forståelse for.

Videre har departementschefen henvist til, at det, som også departementschef Boas har

anført, ikke helt sjældent indenfor centraladministrationen har været praksis, at man på forhånd fastlagde advancementsordenen, ved at tjenestemænd, der måtte påtage sig særlige, ofte vanskelige opgaver, fik tilsagn om advancement, når en vis post blev ledig. Det har ikke været ualmindeligt, at tjenestemænd, der blev forflyttet til Grønland eller Færøerne, efter deres hjemkomst i henhold til løfte blev placeret i henholdsvis amtmands- eller dommerembeder. En sådan praksis har sin naturlige begrundelse i, at vedkommende tjenestemand gerne af hensyn til sin fremtid vil og må kende sine udsigter.

Endvidere har departementschefen fremhævet, at statsminister H. C. Hansen var en regeringschef af betydelig fasthed og ualmindelig viljestyrke. Han handlede ved mange lejligheder uden på forhånd at søge råd eller orientering hos sine embedsmænd, og i Statsministeriet måtte man anse en ordre fra regeringens chef som lov.

Atmosfæren omkring denne sag var således dels de specielle forhold til Færøerne, dels en vis administrativ praksis om fremtidig besættelse af ledige stillinger, dels den viljestyrke, der var karakteristisk hos H. C. Hansen.

Departementschefen har dernæst oplyst, at H. C. Hansen aldrig har givet ham et udførligt referat af samtalen med Kr. Djurhuus, men kun den korte meddelelse umiddelbart efter samtalen gående ud på, at Kr. Djurhuus havde besværet sig over, at sønnen nu igen var flyttet, denne gang fra Vestmanhavn til Klaksvig, og at Kr. Djurhuus havde anmodet om, at han snarest måtte blive flyttet tilbage til Tverå. Departementschefen tog statsministerens meddelelse til efterretning, men foretog sig intet, da han betragtede sagen som ham i princippet uvedkommende, idet sysselmandsstillinger sorterer under Justitsministeriet.

Efter hjemkomsten til København blev departementschefen ringet op af daværende rigsombudsmand Elkær-Hansen, der var noget utilfreds med, at han intet havde hørt om statsministerens løfte.

På foranledning af denne telefonopringning talte departementschefen med H. C. Hansen om sagen. Denne lagde ikke skjul på, at det var Kr. Djurhuus' ønske at se sønnen som sin efterfølger i Tverå. Iøvrigt havde Djurhuus besværet sig over, at man i

1953 havde delt det syssel, som han eventuelt skulle vende tilbage til.

Departementschefen havde svaret statsministeren, at han ikke havde adkomst til at ordne denne sag, hvortil statsministeren bemærkede, at sagen *skulle* ordnes og bad ham foreløbig skrive til departementschef Boas. Det var et meget absolut udtalt ønske, afgivet efter en ikke særlig behagelig samtale med statsministeren, og brevet til departementschef Boas af 8. juli 1959 er ikke nær så kategorisk, som H. C. Hansens ønsker ved denne lejlighed blev udtalt.

Efter modtagelsen af fg. kontorchef i Justitsministeriet Lørup Sørensens skrivelse af 22. juli 1959 forelagde departementschefen for anden gang sagen for H. C. Hansen, idet han bemærkede, at han ikke kunne komme længere. Skulle der ske mere i sagen, måtte H. C. Hansen selv rette henvendelse til justitsministeren. H. C. Hansen skrev herefter brevet af 18. august 1959 til justitsministeren.

Videre har departementschefen oplyst, at han under sit ophold på Færøerne i begyndelsen af september 1959 har drøftet sagen med rigsombudsmanden, der fortsat var villig til at støtte oprettelsen af en stilling som regnskabsfører for de tre statsembeder og indforstået med, at denne stilling skulle besættes med Dem. Departementschefen har også talt med politimesteren, men erindrer ikke dennes standpunkt. Imidlertid oplyste rigsombudsmanden, at han på grund af Ejler Djurhuus' tjenesteforhold ville have svært ved på daværende tidspunkt at anbefale ham til tjenestemandsansættelse. Departementschefen talte derefter med Kr. Djurhuus og meddelte denne, at statsministeren fortsat søgte at imødekomme hans ønske om at se Ejler Djurhuus genanbragt i Tverå, men at der var visse vanskeligheder, og bad ham væbne sig med tålmodighed. Kr. Djurhuus tænkte over samtalen og meddelte derefter, at han var klar over, at Ejler Djurhuus stod sig bedst ved at forblive i Klaksvig i nogen tid.

Efter hjemkomsten til København orienterede departementschefen statsminister H. C. Hansen, men ikke justitsministeren.

Da departementschefen ved samtalen med mig havde udtalt, at det var hans opfattelse, at statsminister H. C. Hansens tilsagn måtte have angået spørgsmålet om, hvorvidt Ejler Djurhuus på ny kunne blive konstitueret i Tverå, og da departementschefen i skrivelse

af 19. januar 1962 havde anført, at der forelå et klart tilsagn fra statsminister H. C. Hansen om, at Ejler Djurhuus skulle udnævnes til sysselmand i Tverå, havde jeg bedt departementschefen meddele, hvorledes hans udtalelse ved samtalen med mig skulle forstås. I den anledning har departementschefen oplyst, at der i juni 1959 ikke var nogen lelig stilling som sysselmand, og følgelig kunne der på dette tidspunkt ikke være tale om udnævnelse af Ejler Djurhuus til sysselmand i Tverå. Ifølge sagens natur kunne der derfor kun blive tale om at foretage en geografisk ændring af den løbende konstitution for Ejler Djurhuus fra Klaksvig til Tverå.

Departementschefen har dernæst meddelt, at han ikke overfor ministeren eller andre har gjort modforestillinger vedrørende tilsagnet om besættelsen af stillingen i Tverå.

Videre har departementschefen anført, at en departementschef er ministerens juridiske rådgiver og bør anføre sine juridiske betæneligheder overfor ministeren, såfremt sådanne foreligger for ham, ligesom en ledende embedsmand har sit selvstændige ansvar. Dette må dog efter departementschefens skøn komme i anden række, hvis det drejer sig om gennemførelse af en disposition, som vedkommende regeringschef har foretaget helt på eget initiativ, og er endvidere også af sekundær karakter, da en tjenestemand jo faktisk har pligt til at gennemføre de af den politiske minister truffne beslutninger.

Nærværende sag har for departementschefen først fået en ekstraordinær karakter efter Deres klage til mig. Det har for departementschefen stået således, at de færøpolitiske hensyn måtte føre til, at han måtte virke for, at det af regeringschefen afgivne løfte måtte holdes, mens den endelige overvejelse af kandidaternes kvalifikationer lå udenfor Statsministeriets og dermed hans ressort.

Specielt vedrørende sine to breve af 24. november 1961 og 19. januar 1962 har departementschefen bemærket, at førstnævnte brev svarer til det faktiske, når det i brevet anføres, at man i Justitsministeriet var helt klar over det løfte, statsminister H. C. Hansen i sin tid gav til Kr. Djurhuus. Når departementschefen i brevet af 24. november 1961 skrev, at opslaget af stillingen var en formalitet, beroede det på, at han ud fra sit kendskab til færøske forhold havde anset det for utænkeligt, at der, når en ledig syssel-

mandsstilling blev opslået, skulle melde sig en ansøger, hvis kvalifikationer klart lå over Ejler Djurhuus'.

Brevet af 19. januar 1962 måtte ses på baggrund af adskillige henvendelser fra Kr. Djurhuus' side og som udtryk for, at det løfte, der var givet, nu skulle gennemføres.

*Rigsombudsmand M. Wahl* har oplyst, at det ikke er usædvanligt, at sager fra hans embede, der sendes til afgørelse i et fagministerium, fremsendes via Statsministeriet som det ministerium, der i særlig grad har kendskab til færøske forhold, således at Statsministeriet får lejlighed til at udtale sig i sagen. Da rigsombudsmanden var bekendt med, at statsministeren havde afgivet løfte om Ejler Djurhuus' udnævnelse, fandt han det derfor helt naturligt at fremsende sin indstilling af 23. februar 1962 gennem Statsministeriet, således at dette ministerium kunne få lejlighed til at knytte sine bemærkninger til indstillingen.

### III. Konklusion

Efter de foreliggende oplysninger har statsminister H. C. Hansen under sit besøg på Færøerne i 1959 lovet lagmand Kr. Djurhuus, at dennes søn Ejler Djurhuus, der havde været konstitueret som sysselmand i Tverå i årene 1948-56, skulle vende tilbage som Kr. Djurhuus' efterfølger ved dennes afgang fra embedet. Det er muligt, at dette tilsagn, der blev afgivet mundtligt, fra først af har været ment som løfte om en ordning, hvorved Ejler Djurhuus snarest kunne vende tilbage til Tverå som konstitueret sysselmand. Men der er i så fald ingen tvivl om, at løftet senere – gennem samtaler og brevveksling – fra begge sider er blevet anset som et forpligtende tilsagn om fast udnævnelse.

Ansaret for dette tilsagn påhvilede statsminister H. C. Hansen. Nogen kritik af hans handlemåde kan der imidlertid ikke blive spørgsmål om efter hans død.

Hvad angår forhenværende statsminister Viggo Kampmann er der efter dennes udtalelser i sagen ingen tvivl om, at han som statsminister har ment sig forpligtet til at tiltræde H. C. Hansens tilsagn til Kr. Djurhuus om sønnens udnævnelse og har udtrykt dette i samtale med Kr. Djurhuus i januar 1961 og i

brev af 28. august 1961 til justitsminister Hækkerup, i hvilket brev han gav udtryk for, at Kr. Djurhuus ønsker under hensyn til H. C. Hansens tilsagn burde imødekommes.

For justitsminister Hans Hækkerups vedkommende foreligger det oplyst, at også han har følt sig bundet af H. C. Hansens løfte og i efteråret 1961 overfor Kr. Djurhuus har stillet i udsigt, at sagen ville blive ordnet i overensstemmelse med dennes ønske.

Ved bedømmelse af de to ministres forhold til sagen på de her nævnte punkter må det tages i betragtning, at ifølge § 2, stk. 1, i lov nr. 154 af 7. juni 1958 om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd sker ansættelse i tjenestemandstillinger som hovedregel efter opslag.

Selv om der ikke i lovgivningen findes noget udtrykkeligt forbud mod at give et forhåndstilsagn om en bestemt stilling, er det en klar forudsætning for den nævnte lovbestemmelse, at et sådant tilsagn normalt ikke kan gives. Det må herefter antages, at et forhåndstilsagn om udnævnelse af en person til en bestemt tjenestemandstilling, endnu inden opslag af stillingen har fundet sted, principielt er ugyldigt, se således professor Poul Andersen, Dansk Forvaltningsret, 4. udgave, 1963, s. 145-46.

Hvad derefter angår selve udnævnelsen af Ejler Djurhuus den 26. juni 1962 er denne formelt sket på korrekt måde efter forudgående opslag og indhentelse af udtalelser fra politimesteren og rigsombudsmanden om ansøgenes kvalifikationer. At justitsministeren ikke har fulgt disse myndigheders indstilling af Dem som den bedst kvalificerede af ansøgerne, ville i og for sig ikke kunne give grundlag for kritik, idet de lokale myndigheders indstilling ikke var bindende for justitsministeren, hvis denne efter et sagligt skøn kom til et andet resultat. Berettigelsen heraf forudsætter imidlertid, at justitsministeren ved udøvelsen af sit skøn stod frit i forhold til ansøgerne, og dette kan næppe have været tilfældet efter det i sagen oplyste.

Mens tilsagnet om Ejler Djurhuus' udnævnelse som ovenfor anført vistnok måtte

betragtes som ugyldigt, kan det samme ikke med sikkerhed siges om selve udnævnelsen, og De vil næppe heller ved retssag kunne få dom for, at De skulle indsættes i embedet. Jeg har iøvrigt ikke ment at kunne tage stilling til, om De vil kunne gennemføre et søgsmål mod det offentlige med krav om erstatning eller med påstand om, at udnævnelsen af Ejler Djurhuus kendes ugyldig.

Efter det anførte skal jeg sammenfattende udtale, at der må rettes kritik mod forhenværende statsminister Viggo Kampmann, i anledning af at han ved samtalen i januar 1961 med Kr. Djurhuus havde givet udtryk for, at man følte sig forpligtet af H. C. Hansens tilsagn. Endvidere må det kritiseres, at justitsminister Hans Hækkerup i efteråret 1961 har givet forhåndstilsagn vedrørende besættelsen af stillingen som sysselmand i Tverå. Det må dog samtidig fremhæves, at det er forståeligt, at de to ministre har følt sig bundet til loyalt at slutte op bag H. C. Hansens tilsagn, og at det er hævet over enhver tvivl, at dette tilsagn og de under sagens videre forløb truffne dispositioner har haft til formål at tjene vigtige offentlige interesser. Jeg finder derfor ikke tilstrækkelig grund til i medfør af den for min virksomhed gældende instruks' § 9, stk. 1, at indstille til Folketingets Ombudsmandsudvalg, at de nævnte ministre drages til ansvar for tjenestefejl.

Som tidligere nævnt har min undersøgelse også omfattet departementschef Elkjær Larsen i anledning af hans virksomhed i sagen. Skønt der principielt må påhvile en departementschef en vidtgående pligt til at følge sin ministers tjenstlige pålæg, kunne der i nærværende sag rejses spørgsmål om, hvorvidt departementschefen burde have gjort H. C. Hansen og Viggo Kampmann opmærksom på, at der ikke kan gives et løfte om en bestemt stilling. Imidlertid har jeg, efter det af departementschefen anførte, ikke fundet tilstrækkelig grund til at kritisere, at han i det hele har ment sig forpligtet af det af H. C. Hansen givne løfte.

Jeg har samtidig gjort forhenværende statsminister Viggo Kampmann og justitsminister Hans Hækkerup bekendt med min opfattelse.«

**20. Varigheden af politiafhøring i en brandsag. (J. nr. 631/63).**

Den 27. august 1963 underrettede jeg Justitsministeriet om, at jeg af egen drift havde indledt en undersøgelse i anledning af, at det i pressen var omtalt, at husmand A under efterforskningen i en brandsag var blevet afhørt af kriminalpolitiet i Fåborg i 19 timer, nemlig fra 26. marts 1963 kl. 8,30 til næste dag kl. 3,30. Justitsministeriet havde forinden gjort afhøringen til genstand for en undersøgelse og i skrivelse af 20. august 1963 meddelt, at sagen ikke gav grundlag for påtale overfor de pågældende kriminalpolititjenestemænd.

Af akterne fremgik det, at laden til A's landbrugsejendom den 6. februar 1963 nedbrændte. Branden gav anledning til en politimæssig efterforskning, hvorunder A blev afhørt den 6. og 12. februar samt 4. og 26.-27. marts 1963. Efterforskningen forblev imidlertid resultatløs, og den 3. maj 1963 tiltrådte statsadvokaten for Fyn, at der ikke foretoges videre i sagen, hvilket A blev gjort bekendt med.

Inden efterforskningen var afsluttet, fremførtes der i nogle artikler i dagbladet »Fyn« for 3., 4. og 6. april 1963 en skarp kritik af politiets forhørsmetoder ved den sidste afhøring af A. Herom underrettede politimesteren i Fåborg den 18. april 1963 statsadvokaten for Fyn, idet han til orientering for statsadvokaten vedlagde redegørelser fra de to polititjenestemænd, der havde foretaget denne afhøring. Den 24. april 1963 sendte Justitsministeriet politimesteren i Fåborg et avisudklip om sagen og anmodede om en udtalelse.

I redegørelserne anførte kriminaloverbetjentene, at der under de omfattende afhøringer forud for den 26.-27. marts 1963 stedfundne afhøring af A blev konstateret uoverensstemmelser mellem hans forklaring og andre oplysninger. Formålet med den her omhandlede afhøring var derfor at gøre A bekendt med disse uoverensstemmelser og at rette de yderligere spørgsmål til ham, som sagen gav anledning til. Tilsigelsen blev meddelt A's hustru dagen før, og det blev samtidig meddelt hende, at afhøringen kunne blive langvarig, og at hendes mand derfor hellere måtte medtage en madpakke.

Da A indfandt sig på kriminalpolitiets kontor, spurgte han bl. a., om det var lovligt

at tilsige ham i arbejdstiden. Polititjenestemændene svarede, at det var lovligt men hævdede at have tilføjet, at han ikke havde pligt til at svare. Han kunne få adgang til at udtale sig i et retsmøde, hvis han ønskede det. A spurgte derefter, om han var sigtet eller mistænkt for at have påsat branden, hvilket polititjenestemændene besvarede med, at de ikke sigtede ham for branden.

Afhøringen påbegyndtes ca. kl. 8,30 og fortsattes til ca. kl. 12,30, hvorefter der holdtes frokostpause. Det blev tilbudt A at spise i stationens venteværelse, men han foretrak at sidde i den af ham benyttede bil. Afhøringen blev genoptaget ca. kl. 13,15 og varede til ca. kl. 17,15, da hans broder indfandt sig på politistationen for at køre med ham hjem. Efter polititjenestemændenes forklaring blev A på dette tidspunkt gjort bekendt med, at politiet kun var nået knapt halvvejen gennem de forberedte spørgsmål, men at afhøringen kunne afbrydes og genoptages næste dag. A gav udtryk for, at han for ikke at miste yderligere arbejdsindtægt helst ville have afhøringen fortsat med det samme.

Der havde intet været til hinder for, at afhøringen på dette tidspunkt kunne have været udsat til næste dag, men A's udtalelse om, at han ikke ønskede at sætte flere arbejdsdage til end højst nødvendigt medførte, at polititjenestemændene fandt det rigtigst at fortsætte afhøringen. Fra ca. kl. 17,15 til ca. kl. 18 blev A ikke afhørt, men hjalp politiet med at flytte skrivemaskine m. m. fra byrådssalen til kriminalpolitiets kontor, hvor afhøringen skulle fortsættes. En af polititjenestemændene anførte, at han lidt over kl. 18 tilbød A at få mad ude fra byen, hvilket han imidlertid afslog under henvisning til, at han ikke var sulten.

En af polititjenestemændene kørte A's broder hjem, og under kørselen fremkom broderen med oplysninger om A's færden om morgenen på branddagen. Da disse oplysninger var stridende mod den af A afgivne forklaring, koncentreredes den fortsatte afhøring af ham i tiden fra ca. kl. 18 til ca. kl. 22 om disse uoverensstemmelser. Efter afslutningen af denne del af afhøringen måtte det anses for påkrævet at foretage en fornyet afhøring af A's hustru og broder, uden at han

forinden havde haft lejlighed til at tale med dem.

Kriminalassistenten, der var blevet underrettet om de fremkomne oplysninger ca. kl. 22, meddelte kort efter, at politimesteren havde tiltrådt, at A kunne hensættes i arresten, mens afhøringen af hans hustru og broder blev foretaget. Da A blev gjort bekendt hermed, gav han udtryk for, at han ikke havde noget imod at vente i ordenspolitiets kontor, mens disse afhøringer fandt sted. Klokkeren var på dette tidspunkt ca. 22,15. Da disse afhøringer var tilendebragt, genoptog polititjenestemændene ca. kl. 1 afhøringen af A, og denne afsluttende afhøring varede til ca. kl. 3,30. Efter dette tidspunkt blev han siddende hos politiet for under en almindelig samtale at gentage sine forsikringer om, at han intet havde haft at gøre med brandårsagen. Først kl. 4 forlod A efter henstilling politistationen.

Den 3. maj 1963 udbad statsadvokaten sig en udtalelse fra politimesteren over den mod politiet rettede kritik af forhørsmetoderne, og i den anledning rettedes der fra politimesterens side henvendelse til A, der blev gjort bekendt med politimændenes erklæringer, ligesom han havde lejlighed til overfor en politifuldmægtig i Fåborg at gøre nærmere rede for det efter hans opfattelse ved afhøringerne passerede, herunder for, på hvilke punkter han følte sig dårligt behandlet af politiet.

Ifølge det af A underskrevne notat oplyste han, at afhøringerne den 6. februar, 12. februar og 4. marts 1963, der foregik på kriminalpolitiets kontor, efter anmodning fra ham var blevet henlagt til om aftenen for at undgå tab af arbejdsfortjeneste. Afhøringen den 26. marts 1963 var derimod blevet fastsat til at begynde kl. 8,30, og han bekræftede, at han var blevet rådet til at tage en madpakke med, da afhøringen kunne forventes at vare længe.

På forespørgsel om, hvorvidt A forud for afhøringen den 26. marts 1963 var blevet gjort bekendt med, at han ikke var forpligtet til at svare på de spørgsmål, politiet agtede at stille ham, svarede han, at han ikke kunne huske det. Han ville dog ikke bestride, at han var blevet spurgt herom, og han oplyste, at der i lighed med de tidligere afhøringer ikke var rejst nogen sigtelse mod ham for brandstiftelse. Han tilføjede, at han intet

havde haft imod at svare på, hvad han blev spurgt om, idet han var interesseret i at medvirke til, at brandårsagen blev fundet, og han havde ikke under afhøringen indtryk af, at en anholdelse var forestående. Han havde således intet at beklage sig over for så vidt angik dette punkt.

Mens A ikke havde anledning til at beklage sig over kriminalpolitiets behandling af ham under de tre første afhøringer, fandt han, at den sidste afhøring havde været for længe. Om de enkelte afhøringsperioder forklarede han i overensstemmelse med polititjenestemændenes erklæringer, og han bekræftede, at han i pausen fra ca. kl. 12,30 til ca. kl. 13,15 blev tilbudt at spise frokost i et af stationens lokaler, men at han foretrak at spise ude i bilen. Han benægtede derimod, at det ca. kl. 17,15 blev tilbudt ham, at afhøringen kunne afbrydes og genoptages den næste dag. Han bekræftede endvidere, at han ikke i tiden fra ca. kl. 17,15 til ca. kl. 18, i hvilket tidsrum han var alene med den ene kriminaloverbetjent, var blevet afhørt. Han benægtede derimod, at han var blevet tilbudt mad ved 18-tiden, men oplyste iøvrigt, at han heller ikke på noget tidspunkt selv havde fremsat anmodning om mad eller beklaget sig over, at han var sulten. Han var sulten til normal spisetid, men sulten gik over, og han tænkte ikke mere på det under den følgende afhøring. A benægtede også, at det ved 22-tiden var blevet tilbudt ham, at afhøringen kunne afbrydes og genoptages næste dag, og han kunne ikke huske, at han efter ca. kl. 3,30 var blevet siddende og snakke til ved 4-tiden.

A forklarede endvidere, at han egentlig ikke selv havde tænkt på at klage, men da han senere af såvel familiemedlemmer som arbejdskammerater fik at vide, at han ikke burde finde sig i den behandling, som var overgået ham fra politiets side, bestemte han sig til at gå til dagbladet »Fyn«, hvilket hans arbejdskammerater havde anbefalet ham at gøre.

Han tilføjede, at han ikke på noget tidspunkt under afhøringen den 26.-27. marts 1963 havde fremsat anmodning om, at forhøret blev afbrudt til genoptagelse en anden dag, eller iøvrigt fremsat beklagelser over behandlingen under afhøringen.

Den 6. juni 1963 sendte politimesteren sagen tilbage til statsadvokaten og udtalte, at

der efter de foreliggende omstændigheder ikke kunne rettes kritik mod, at afhøringen var blevet fortsat som sket, medmindre polititjenestemændenes forklaring om, at A havde fået tilbud om at få afhøringen afbrudt, forkastedes. Det var iøvrigt ifølge politimesteren vanskeligt at udtale sig om afhøringen, uden at man satte sig ind i den situation, der forelå for polititjenestemændene ved afhøringens påbegyndelse og under dennes forløb. Det drejede sig om en brand, om hvis årsag man alene vidste, at en teknisk årsag syntes udelukket, og at branden derfor måtte være påsat. Under disse omstændigheder måtte undersøgelsen først og fremmest koncentreres om A's forhold, herunder i særdeleshed hans økonomiske forhold, og hans færden i tiden før branden, på branddagen og efter branden, foretaget gennem afhøringer af A og efterfølgende afhøring af andre, for derefter at få bekræftet hans forklaring. En sådan undersøgelse – der i sager af denne art er uhyre omfattende, og hvorunder indrages hændelser, handlinger og begivenheder, der isoleret betraget ikke umiddelbart kan ses at have relevans, men som taget under ét kan få betydning bl. a. for bedømmelsen af brandlidtes troværdighed – forelå inden afhøringen den 26.–27. marts 1963, og den havde vist et stort antal uoverensstemmelser, delvis på afgørende punkter, mellem A's og de andres forklaringer. Det var herom, afhøringen skulle dreje sig, og det var klart, at den måtte vare længe. Indtil ca. kl. 22 sås der under hensyn til afhøringens forløb ikke at kunne rettes nogen kritik mod dens længde; det ville måske tværtimod kunne kritiseres, om en afbrydelse og deraf følgende lejlighed til for A at påvirke andre havde fundet sted.

Endelig udtalte politimesteren, at det, hvis man så bort fra polititjenestemændenes forklaring om at have tilbudt A at afbryde afhøringen, kunne diskuteres, om afhøringen burde have været genoptaget kl. 1,00, men at der dog ikke sås at foreligge noget holdpunkt for at antage, at den afsluttende del af afhøringen i strid med retsplejelovens § 767, stk. 2, var sket i det øjemed at fremskaffe en tilståelse. Politimesteren lagde her ved vægt på, at det var af betydning at få afhøringen sluttet på et tidspunkt, hvor alt var præsent, således at man bl. a. kunne undgå, at A gik glip af yderligere en dagløn,

samt på den omstændighed, at han ikke på noget tidspunkt havde udtalt ønske om at få afhøringen afbrudt.

Statsadvokaten for Fyn sendte sagen til rigsadvokaten og udtalte, at han i det væsentligste kunne henholde sig til politimesterens udtalelse. Efter den udvikling sagen havde under afhøringen, og efter den stilling som A måtte formenes at have taget til afhøringens tilendebringelse, syntes det vanskeligt at rette nogen egentlig kritik mod politiet, og statsadvokaten fandt ikke, at der var sket nogen tilsidesættelse af regelen i retsplejelovens § 767, stk. 2.

Statsadvokaten fremhævede imidlertid, at han generelt måtte anse det for påkrævet, at afhøringer – selv med pauser – ikke fik så lang en varighed som i det her omhandlede tilfælde. Uanset den stilling, som A selv havde indtaget til en fortsættelse af forhøret, ville statsadvokaten derfor have anset det for rettest, at afhøringen ikke var blevet genoptaget kl. 1,00. Statsadvokaten tilføjede, at såfremt en udsættelse til næste dag ikke fandtes forsvarlig under hensyn til sagens art og de fremkomne nye oplysninger, måtte følgen efter retsplejelovens principper rettere have været, at A var blevet sat under anholdelse til fortsættelse af afhøringen næste dag. Dette principielle synspunkt ville dog have indebåret en mere belastende behandling af ham end den behandling, som faktisk overgik ham.

Rigsadvokaten videresendte sagen til Justitsministeriet og udtalte, at han under de foreliggende omstændigheder ikke fandt, at politiets fremgangsmåde kunne give anledning til kritik.

I skrivelse af 20. august 1963 meddelte Justitsministeriet A, at det måtte lægge til grund, at sagen under afhøringen havde udviklet sig således, at der ved afbrydelsen af afhøringen kl. 22 ikke kunne være tale om at lade ham forlade politistationen og give møde til fornyet afhøring på et senere tidspunkt.

For de to polititjenestemænd, der foretog afhøringen, måtte valget derfor stå mellem en afbrydelse af afhøringen og hensættelse af A i arresten til den næste dag eller fortsættelse af afhøringen med henblik på tilendebringelse af denne i løbet af natten. Polititjenestemændene valgte den sidste mulig-



hed, som de betragtede som den for A efter omstændighederne gunstigste.

Dernæst udtalte ministeriet, at det i almindelighed måtte anse det for betænkeligt, at afhøringer fortsattes over et så langt tidsrum som i det foreliggende tilfælde, og at det ud fra almindelige retsplejemæssige hensyn formentlig også i denne sag ville have været det rigtigste, om man i forbindelse med afhøringens afbrydelse kl. 22 havde udsat yderligere afhøring af A til den følgende dag, efter at han havde overnattet i arresten. I tilslutning hertil anførte ministeriet, at ved vurdering af den af politiet valgte fremgangsmåde måtte det imidlertid tages i betragtning, at der var tale om en sag, hvis opklaring måtte tillægges stor betydning, at polititjenestemændene måtte foretage en afvejelse af de modstående hensyn i sagen, herunder også A's interesse i en hurtig afslutning, samt at han ikke selv havde fremsat ønske om udsættelse af yderligere afhøringer i sagen.

Herefter fandt Justitsministeriet under de således foreliggende omstændigheder ikke det af politiet udøvede skøn uforsvarligt, og sagen kunne derfor ikke give ministeriet grundlag for påtale overfor de pågældende polititjenestemænd.

Kriminaloverbetjentene, politimesteren, statsadvokaten og rigsadvokaten henholdt sig overfor mig til de foreliggende udtalelser.

Justitsministeriet udtalte, at det kunne henholde sig til afgørelsen af 20. august 1963 og henviste til ministerens besvarelse i Folketinget den 3. september 1963 af et af folketingsmand Ib Thyregod den 28. august 1963 stillet spørgsmål (FT 1962/63, sp. 6333-36). Under besvarelsen af dette spørgsmål udtalte justitsministeren, at han var enig i, at spørgsmålet om udformning af regler om borgernes retsstilling under politiets afhøringer i straffesager burde optages til overvejelse, men at han ville foretrække, at man - i hvert fald i første række - så på, om eventuelle regler af denne art kunne optages i retsplejeloven, der indeholder en række regler om indenretlig afhøring, mens den kun i sparsomt omfang giver direkte regler om den udenretlige efterforskning. Dette var måske naturligt, da retsplejeloven blev givet, men er det næppe nu, hvor efterforskningen som regel er hele den undersøgelse, som lig-

ger forud for domsforhandlingen. Ministeren havde derfor anmodet Retsplejerrådet om i forbindelse med andre aktuelle straffeprocessuelle spørgsmål at tage spørgsmålet om en ændring af reglerne om udenretlig efterforskning op til overvejelse.

Den 11. februar 1964 udtalte jeg, at jeg ved bedømmelsen af sagen måtte lægge til grund, at A havde opholdt sig på politistationen fra 26. marts 1963 kl. 8,30 morgen til den 27. marts kl. ca. 4 morgen, og at han herunder havde været afhørt i ca. 14 timer og ikke som i pressen anført i 19 timer. Det måtte dernæst lægges til grund, at A ved afhøringens begyndelse på et spørgsmål om, hvorvidt han var sigtet eller mistænkt, blev oplyst om, at han ikke var sigtet, og at han ikke var forpligtet til at udtale sig overfor politiet, idet han i stedet kunne blive afhørt i retten.

Ifølge retsplejelovens § 767, stk. 2, må en afhøring ikke forlænges i det øjemed at fremskaffe en tilståelse. Herudover ses der ikke at være givet regler om varigheden af afhøringer. Selvom den nævnte bestemmelse i retsplejeloven direkte kun angår indenretlige afhøringer, må den i bestemmelsen indeholdte grundsætning finde tilsvarende anvendelse ved politiets udenretlige afhøringer.

Efter samtlige foreliggende oplysninger måtte jeg finde, at afhøringen af A var blevet fortsat for længe, selvom alternativet måtte have været, at han i stedet var blevet anholdt og indsat i arresten, og selvom han havde indvilliget i afhøringens fortsættelse. Det måtte herved tages i betragtning, at afhøring af en varighed som den i nærværende sag omhandlede var egnet til at bibringe såvel den afhørte person som offentligheden det indtryk, at der lægges an på at fremkalde en tilståelse i strid med forbudet mod en forlængelse af afhøringen i dette øjemed.

Det tilføjedes, at jeg havde taget til efterretning, at justitsministeren havde anmodet Retsplejerrådet om at tage spørgsmålet om ændring af reglerne om udenretlig efterforskning op til overvejelse.

**21.** *Underretning til bidragsberettigede, når den bidragspligtige, der er underkastet løn-tilbageholdelse, fratræder sit arbejde. (J. nr. 721/63).*

A klagede over Københavns Overpræsidiiums behandling af en sag om inddrivelse af de bidrag, som hendes fraseparerede mand skulle betale til hende.

Af det foreliggende fremgik det, at A var blevet separeret ved bevilling af 25. september 1962 bl. a. på vilkår, at manden skulle svare underholdsbidrag efter overøvrighedens nærmere bestemmelse. Ved en resolution af samme dato blev hustrubidraget indtil videre fastsat til 200 kr. månedlig.

Overpræsidiet oplyste dernæst, at det efter at have modtaget sagen i december 1962 måtte fremskaffe den for sagens ekspedition fornødne separationsbevilling samt – da manden ikke mødte efter tilsigelse – lade politiet optage økonomisk rapport bl. a. til brug ved fastsættelsen af de afdrag, der skulle tilbageholdes.

Den 8. marts 1963 udfærdigede Overpræsidiet dekret om tilbageholdelse af 63 kr. ugentlig i mandens løn for bidragsrestancen til 1. marts. Den 6. maj 1963 udfærdigedes i fortsættelse af dette pålæg dekret for bidraget til 1. maj 1963. Om begge løntilbageholdelsesdekreter modtog A underretning samme dag, som de blev udfærdiget.

Den 10. juli 1963 tilbagesendte arbejdsgiveren de nævnte pålæg med oplysning om, at A's fraseparerede mand var fratrædt sin stilling.

Den 29. juli 1963 sendte Overpræsidiet sagen til Københavns Politi med anmodning om, at manden måtte blive eftersøgt samt afkrævet yderligere forfaldne bidrag for tiden indtil 1. august 1963, og 20. september 1963 meddelte politiet Overpræsidiet, at eftersøgningen hidtil havde været uden resultat.

Den 6. august og 3. september 1963 modtog Overpræsidiet anmodninger fra A om inddrivelse af underholdsbidraget for henholdsvis august og september måned, og med den sidste anmodning sendte A et brev, hvori hun bad Overpræsidiet meddele, om hun ikke snart kunne få hele sit tilgodehavende.

I skrivelse af 1. oktober 1963 gav Overpræsidiet A meddelelse om, hvorledes sagen da stod, og 28. oktober 1963 underrettede Overpræsidiet A om, at det nu havde fået

oplyst mandens adresse, og at det samme dag havde anmodet vedkommende politimester om at søge bidragsgælden indtil 1. november 1963 inddrevet.

På mit spørgsmål om, hvorvidt A i et tilfælde som det foreliggende, hvor hun havde fået underretning om udfærdigelsen af løn-tilbageholdelsespålægget, ikke burde have haft underretning om, at den bidragspligtige havde forladt sit arbejde, og at sagen derfor var oversendt til politiet til eftersøgning, udtalte Overpræsidiet, at det som hovedregel ikke underretter den bidragsberettigede, når et udfærdiget pålæg tilbagesendes, idet der som oftest hurtigt tilvejebringes oplysninger om en ny arbejdsgiver eller etableres en ny afdragsordning, som den bidragsberettigede derefter gøres bekendt med. Dog underrettes den bidragsberettigede om sagens stilling, såfremt vedkommende i den tid, der medgår til tilvejebringelsen af en ny afdragsordning, retter henvendelse til Overpræsidiet.

Den 11. november 1963 udtalte jeg, at der efter det foreliggende ikke af Overpræsidiet var udvist forsømmelighed med inddrivelsen af underholdsbidraget.

Jeg anmodede dernæst Overpræsidiet om at overveje, om der kunne tilvejebringes en ordning, hvorefter bidragsberettigede, der har modtaget underretning om udfærdigelse af pålæg om løntilbageholdelse, underrettes, når den bidragspligtige har forladt sit arbejde, og der ikke umiddelbart derefter tilvejebringes oplysninger om en ny arbejdsgiver eller etableres en ny afdragsordning.

Overpræsidiet meddelte den 24. marts 1964, at sagerne nu i de nævnte tilfælde holdes i erindring 1 måned, hvorefter de bidragsberettigede underrettes om sagernes stilling, medmindre der inden da har kunnet udfærdiges nyt pålæg eller etableres anden afdragsordning.

Jeg fandt herefter ikke anledning til at foretage videre.

**22. Spørgsmål om, hvorvidt en politifuldmægtig var inhabil til at behandle en sag på grund af familieforhold til en af sagens parter. (J. nr. 703/63).**

A klagede over en af Justitsministeriet den 22. juli 1963 truffet afgørelse vedrørende hendes fraskilte mands ret til personligt samkvem med de børn, som hun havde forældremyndigheden over. A henlede herved opmærksomheden på, at en kvindelig fuldmægtig, der var i familie med hendes mand, var ansat i det amt, der havde behandlet sagen, at amtsfuldmægtigens mand var politifuldmægtig i den by, hvor A boede, og at han dér behandler de familieretlige sager.

Af sagens akter fremgik det, at A blev separeret ved dom af 10. februar 1960, og at hun ved dommen fik tillagt forældremyndigheden over tre fællesbørn. I oktober 1960 fastsatte amtet reglerne for mandens samkvensret med børnene.

I december 1962 traf amtet i forbindelse med skilsmissem påny afgørelse vedrørende samkvensretten, der blev indskrænket noget. A indbragte amtets afgørelse for Justitsministeriet, der den 15. februar 1963 meddelte, at det ikke fandt grundlag for at ændre amtets afgørelse.

I marts 1963 klagede A til Justitsministeriet over samkvensrettens udøvelse, og efter foretagen undersøgelse meddelte ministeriet den 22. juli 1963, at det kunne tiltræde en indstilling fra amtet, hvorefter mandens samkvensret til det ene af børnene blev ophævet indtil videre.

Amtet udtalte overfor mig, at en broder til den kvindelige amtsfuldmægtig var gift med en søster til A's fraskilte mand, men at fuldmægtigen ikke på noget tidspunkt havde deltaget i sagsbehandlingen.

Justitsministeriet udtalte, at det var oplyst, at den pågældende politifuldmægtig (amtsfuldmægtigens mand) normalt behandler sager af denne art ved det embede, hvor han gør tjeneste, og at han også havde deltaget i behandlingen af den her omhandlede sag. Under hensyn til karakteren af familieforholdet samt under hensyn til, at der ikke fra politimesterembedets side var truffet afgørelse i sagen, fandt ministeriet imidlertid ikke grundlag for at kritisere dette forhold.

Jeg udtalte følgende:

Der findes ikke i lovgivningen eller i

den forvaltningsretlige teori almindelige regler om, i hvilke tilfælde forvaltningens tjenestemænd på grund af slægtskabs- eller svogerskabsforhold til en part bør afholde sig fra at deltage i en sags behandling.

For domstolenes vedkommende er det i retsplejelovens § 60, stk. 1, nr. 2, bestemt, at ingen må handle som dommer i en sag, når han er »beslægtet eller besvogret med nogen af parterne i en borgerlig sag eller med sigtede i en straffesag i op- eller nedstigende linie eller i sidelinie så nært som søskendebørn eller er en af parternes eller sigtedes ægtefælle, værge, adoptiv- eller plejefader, adoptiv- eller plejesøn«. Ifølge den videregående bestemmelse i retsplejelovens § 62, stk. 1, kan parterne i en retssag dernæst fremsætte indsigelse mod, at en dommer beklæder retten, når der foreligger andre omstændigheder, der er egnede til at vække tvivl om hans fuldstændige upartiskhed.

I den forvaltningsretlige teori antages det, at disse bestemmelser ikke kan finde almindelig analog anvendelse indenfor forvaltningen, bl. a. fordi det ikke tør antages, at forvaltningsmyndighedernes virksomhed er omgærdet med lige så stærke retlige garantier som domstolenes, jfr. professor Poul Andersen, »Dansk Forvaltningsret«, 4. udgave 1963, s. 445, og professor Bent Christensen, »Nævn og Råd«, s. 176.

For amtets vedkommende forelå der ikke noget habilitetsspørgsmål, da amtsfuldmægtigen ikke havde deltaget i sagens behandling.

Under hensyn til, at der ikke fra politimesterembedets side var truffet nogen afgørelse i sagen, og da familieforholdet mellem politifuldmægtigen og A's fraskilte mand end ikke var så nært, at det ville falde ind under de i retsplejelovens § 60, stk. 1, nr. 2, nævnte slægtskabsforhold, fandt jeg ikke tilstrækkeligt grundlag for at kritisere, at politifuldmægtigen havde deltaget i politiets behandling af sagen.

**23.** *Skarpt kritiseret, at der i Undervisningsministeriet var medgået ca. 4 år til ekspeditionen af en sag angående afløsning af en brændelsydelse. (J. nr. 916/63).*

I oktober 1963 klagede et sogneråd over, at Undervisningsministeriet ikke havde taget stilling til et spørgsmål om afløsning af et brændedeputat til førstelærerembedet ved Hvalsø skole. Sognerådet anførte, at det den 18. januar 1960 havde givet et andragende, der var indgivet af Københavns kommune, en påtegning, og at det havde erindret ministeriet om sagen ved skrivelser af 6. februar, 4. maj, 1. august og 2. november 1962 samt 8. januar, 29. maj og 4. september 1963 uden at modtage noget svar.

Af sagens akter fremgik det, at Københavns Magistrat, Direktoratet for Stadens faste Ejendomme, i skrivelse af 11. november 1959 til Undervisningsministeriet foreslog, at et af Bistrup skovdistrikt udredet brændedeputat på 6½ rummeter fagot til læreren i Hvalsø afløstes pr. 1. maj 1960 på grundlag af en pris på 6 kr. pr. rummeter fagot, således at afløsningsbeløbet ville blive ialt 975 kr.

Ved påtegningsskrivelse af 10. december 1959 anmodede Undervisningsministeriet Skoledirektionen for Roskilde Amtsrådsreds om en udtalelse efter forud indhentet erklæring fra sognerådet og skolekommissionen i Hvalsø-Særløse kommune samt fra indehaveren af det omhandlede lærerembede.

Den 9. februar 1960 modtog ministeriet sagen tilbage med de ønskede udtalelser, og den 12. februar 1960 forelagde en sekretær sagen for vedkommende fuldmægtig.

Den 7. januar 1964 traf Undervisningsministeriet afgørelse i sagen, idet ministeriet godkendte, at brændedeputatet afløstes pr. 1. maj 1960. Samtidig beklagede ministeriet overfor Københavns Magistrat, at dets svar først fremkom nu.

Om sagens behandling i tiden fra 12. februar 1960 udtalte fuldmægtigen, der senere var blevet kontorchef, overfor mig, at han havde udarbejdet en redegørelse for bestemmelserne i fundatsen for det i 1704 stiftede Klothachsenske Legat – af hvilket legat brændedeputatet var en andel – og bestemmelserne i en købekontrakt af 10. juli 1888 samt for skoleplansbestemmelser fra 1931 og gjort et forsøg på juridisk klassificering af brændeydelsen. Behandlingen afsluttedes den 22. september 1960 med et forslag til svarskrivelse.

Kontorchefen huskede ikke, om han forelagde sagen for sin daværende kontorchef og straks eller senere havde fået den tilbage med anmodning om at foretage yderligere undersøgelser, eller om han undlod at forelægge sagen for først at undersøge den yderligere. Det udarbejdede forslag til svar var imidlertid streget ud i referatet, der derefter var fortsat med yderligere redegørelse for undersøgelser af administrative regler og konkrete afgørelser med hensyn til spørgsmål vedrørende afløsning af grundbyrder i henhold til lov nr. 505 af 28. september 1918.

Der var ikke noteret nogen dato for denne 2. behandling af sagen, men heller ikke ved denne lejlighed lykkedes det at finde frem til en afgørelse. Efter kontorchefens erindring havde han arbejdet med sagen ialt 3 gange, hver gang i ca. 3 arbejdsdage. Hver gang var han kørt fast og havde ikke ment på de pågældende tidspunkter at burde anvende mere tid på sagen, idet han måtte tage fat på andre sager, hvis behandling måtte skønnes at være mere presserende.

I denne forbindelse anførte kontorchefen, at arbejdspresset i ministeriet – og ikke mindst i det kontor, hvor han var placeret i tiden 1. september 1954 til nyordningen af ministeriet den 1. maj 1963 – var betydeligt, og at det under sådanne forhold kunne forekomme, at der var nogle sager, det ikke lykkedes at få færdigbehandlet i rimelig tid, når arbejdet med de løbende sager og med sager, der skulle være færdige inden en bestemt frist, skulle nås jævnsides med udvalgsarbejde. For kontorchefens eget vedkommende havde der i den omhandlede periode foruden mange løbende sager indenfor folkeskoleområdet været ekstraordinært mange principielle sager og arbejdsopgaver i tilknytning til folkeskoleloven af 1958 samt særlig tidkrævende arbejde med forberedelsen af erhvervsvejledningsloven af 3. maj 1961 og loven om folkeskole på Færøerne af 30. marts 1962. Herudover havde kontorchefen i 1962/63 i en længere periode under en kollegas sygdom måttet dele den pågældendes sager med to andre kolleger.

Kontorchefen anførte dernæst, at det ved afgørelsen af, hvilke sager der skulle ekspederes først, måtte blive udslagsgivende, at den

heromhandlede sag vedrørte en ordning, som begyndte for næsten 250 år siden, og som burde have været afløst for 45 år siden, og at den krævede, at man satte sig ind i ret komplicerede spørgsmål på et meget specielt område, som ikke var kendt fra det daglige arbejde.

Vedrørende erindringsskrivelserne udtalte kontorchefen bl. a., at kommunekontoret også telefonisk havde spurgt til sagen, og at han ved denne lejlighed – vist i foråret 1962 eller foråret 1963 – havde oplyst, at han havde arbejdet en del med sagen, men desværre ikke havde kunnet nå frem til et resultat, og at der godt kunne gå yderligere tid med sagen.

Endelig beklagede kontorchefen, at det først nu var lykkedes ham at få sagen behandlet færdig.

Undervisningsministeriet henviste til kontorchefens udtalelse og anførte, at ministeriet havde anset det for mest hensigtsmæssigt, at han – uanset hans store arbejdsbyrde – selv færdiggjorde sagen, som han havde gjort forstudier til, og som under hensyn til sin karakter ikke kunne anses for presserende. Mi-

nisteriet beklagede dernæst, at der var gået så ekstraordinært lang tid, inden sagen blev færdigbehandlet.

Jeg udtalte, at jeg, selv under hensyn til det om arbejdspresset i Undervisningsministeriet anførte, fandt, at det alvorligt måtte bebrejdes ministeriet, at der var medgået ca. 4 år til sagens behandling, og at jeg måtte anse det for i høj grad kritisabelt og i strid med god forvaltningsskik, at ministeriet ikke besvarede sognerådets 7 erindringsskrivelser.

Da der i forbindelse med omorganiseringen af Undervisningsministeriet pr. 1. maj 1963 var sket en ændring af ministeriets journalsystem, fandt jeg ikke tilstrækkeligt grundlag for at iværksætte en nærmere undersøgelse af sagens journalmæssige behandling, men jeg fandt anledning til overfor ministeriet påny at fremhæve betydningen af, at der føres en effektiv kontrol med, at sagerne ekspederes med fornøden hurtighed, og at dette også gælder besvarelsen af erindringsskrivelser.

**24.** *Generaldirektoratet for Statsbanerne burde have underrettet en tjenestemand om, at en disciplinærundersøgelse mod ham var afsluttet uden påtale. (J. nr. 408/63).*

Lokomotivfører A, mod hvem der i anledning af en togulykke den 17. februar 1961 ved Hedehusene station var blevet indledt tjenstlig undersøgelse, klagede over, at han ikke ved undersøgelsens begyndelse kunne få oplysninger om den tiltale, der var rejst mod ham.

A klagede dernæst over, at han ikke var blevet underrettet om sagens afslutning, og at en forespørgsel til sagen, som han den 5. marts 1963 ad tjenstlig vej havde indsendt til generaldirektoratet, ikke var blevet besvaret.

Af det foreliggende fremgik det, at den tilsynsførende trafikinspektør i anledning af ulykken i dagene 18., 20. og 21. februar 1961 foretog afhøringer af de implicerede tjenestemænd, herunder af A. Trafikinspektøren afgav derefter en indstilling til statsbanernes 1. distrikt, der i begyndelsen af marts måned videresendte sagen til generaldirektoratet, som den 7. marts 1961 anmo-

dede auditøren under Ministeriet for offentlige Arbejder om at foretage en undersøgelse.

Den 26. april 1961 meddelte auditøren 1. distrikt, at han den 4. maj 1961 agtede at afholde yderligere forhør. Han anmodede samtidig distriktet om at tilsige samtlige implicerede tjenestemænd under tilkendegivelse af, at de pågældende var sigtet for tjenestefor-seelse og havde ret til at møde med en bisidder.

Den 4. maj 1961 afgav A forklaring til auditøren under overværelse af en bisidder, og efter at der yderligere var afholdt forhør i sagen, afgav Dansk Lokomotivmands For-ening ved bisidderen i maj 1961 indlæg for de i sagen implicerede lokomotivmænd.

Den 16. juni 1961 sendte auditøren sagens akter til generaldirektoratet tilligemed en indstilling, og efter at have indhentet udtalelser fra diverse afdelinger, og efter at sagens akter havde været udlånt til anklagemyndigheden, traf generaldirektoratet den 27. april 1962 afgørelse i disciplinærsagerne vedrørende de

implicerede tjenestemænd. For A's vedkommende blev sagen sluttet uden påtale. Generaldirektoratet underrettede bl. a. 1. distrikt, Dansk Lokomotivmands Forening, Jernbaneforeningen, rigsadvokaten og politimesteren i Glostrup om afgørelsen.

1. distrikt udtalte overfor mig, at A's henvendelse af 5. marts 1963 havde henligget i maskintjenesten, der havde oplyst, at der efter modtagelsen af skrivelsen iværksattes en undersøgelse af, hvor auditørsagen på daværende tidspunkt befandt sig. Det blev herunder oplyst, at den snart kunne forventes at indgå til maskintjenesten, hvorfor det telefonisk aftales med A at udskyde fremsendelsen af skrivelsen til generaldirektoratet, indtil det var klarlagt, om der i sagen fandtes oplysninger af interesse for ham. A rettede imidlertid ikke senere forespørgsel til personalekontoret, men derimod to gange i »marken« til overmaskiningeniøren, som uden at have sagen ved hånden havde været ude af stand til at give fyldestgørende oplysninger.

Selvom A ikke havde modtaget nogen form for påtale, fandt maskintjenesten det rimeligt, at han var blevet underrettet om sagens afslutning.

Generaldirektoratet udtalte vedrørende klagen over, at A ikke ved auditørundersøgelsens begyndelse fik oplysninger om den tiltale, der var rejst mod ham, at man af hensyn til ulykkens karakter måtte finde det naturligt, at A, der opholdt sig i det påkørte togs førerrum, sammen med andre tjenestemænd blev inddraget i den auditørundersøgelse, som blev foretaget straks efter ulykken, og at A herunder blev betragtet som sigtet med de deraf i henhold til lønnings- og pensionslovens § 17 flydende fordele, uden at der dog var formuleret nogen sigtelse for tjenesteforseelse mod ham eller andre implicerede. Det, A ønskede oplyst ved auditørforhørets begyndelse, var jo netop, hvad auditørundersøgelsen havde til formål at få oplyst, og A var forud for auditørforhørets afholdelse bekendt med det da foreliggende om de faktiske forhold vedrørende hans andel i det passerede, idet A foruden selv at have afgivet forklaring til trafikinspektøren også havde overværet dennes afhøring af den lokomotivfører, der førte det pågældende tog.

På mit spørgsmål om, hvorvidt den i sagen anvendte fremgangsmåde var i overensstemmelse med bestemmelsen i lønnings- og pensionslovens § 17, stk. 1, udtalte generaldirektoratet, at det under de foreliggende omstændigheder var af den opfattelse, at fremgangsmåden ikke havde været i strid med bestemmelsen, idet det måtte anses for en fordel for A og i overensstemmelse også med de øvrige i § 17 indeholdte bestemmelser, at A blev behandlet som sigtet, selvom han ikke var indberettet for at have begået en tjenesteforseelse.

Vedrørende den manglende besvarelse af skrivelsen af 5. marts 1963 beklagede generaldirektoratet, at 1. distrikt ikke havde fremsendt skrivelsen til generaldirektoratet eller i hvert fald underrettede A om den i påtalespørgsmålet trufne afgørelse, der var meddelt distriktet allerede den 27. april 1962.

Finansministeriet udtalte overfor mig, at det kunne tilslutte sig de af generaldirektoratet anførte betragtninger vedrørende lønningslovens § 17, stk. 1, og bemærkede, at den i nærværende sag anvendte fremgangsmåde efter det for ministeriet oplyste var i overensstemmelse med en med pågældende tjenestemandsoverorganisationers indforståelse gennem mange år fulgt praksis.

Jeg udtalte, at den af generaldirektoratet fulgte fremgangsmåde ved behandlingen af disciplinærsagen, hvorefter A ved indkaldelsen til auditørundersøgelsen blev betragtet som sigtet, med de deraf flydende fordele, ikke kunne give mig anledning til kritik. Derimod måtte jeg anse det for beklageligt, at generaldirektoratet ikke af egen drift ved afslutningen af disciplinærsagen den 27. april 1962 underrettede A om, at sagen for hans vedkommende var sluttet uden påtale. Jeg fandt det endvidere beklageligt, at 1. distrikt ikke videresendte forespørgslen af 5. marts 1963 til generaldirektoratet, hvorved jeg bemærkede, at forespørgslen af A var stilet til generaldirektoratet. Når 1. distrikt imidlertid valgte selv at besvare brevet, burde distriktet have draget omsorg for, at forespørgslen også blev besvaret.

**25.** *Kritiseret, at en sag havde beroet hos en tjenestemand i Statens Ligningsdirektorat i for lang tid. (J. nr. 208/63).*

I marts 1963 klagede A over, at Landsskatteretten ikke havde truffet afgørelse vedrørende hans klager over skatteansættelserne for skatteårene 1958/59 og 1959/60.

Af sagen fremgik det, at retten den 24. april 1961 modtog klagen vedrørende skatteåret 1958/59, og at retten den 26. april 1961 anmodede Statens Ligningsdirektorat om at indhente udtalelser fra ligningsmyndighederne og foranledige ligningsmaterialet fremsendt til retten. Ligningsdirektoratet videresendte den følgende dag sagen til Amtsskatterådet for Århus amtsskattekreds.

Den 8. maj 1961 sendte amtsligningsinspektøren underhånden sagen til en kontorchef i Statens Ligningsdirektorat med henblik på vejledning om Ligningsdirektoratets principielle syn på det i sagen foreliggende spørgsmål om beskatning i forbindelse med besætningsreduktion ved driftsomlægning.

Den 25. maj 1962 sendte kontorchefen sagen tilbage til amtsligningsinspektøren, der den 29. juni 1962 sendte den med sin erklæring til Ligningsdirektoratet sammen med sagen vedrørende skatteåret 1959/60, som var modtaget i retten den 17. april 1962, og som amtsligningsinspektøren kort forinden havde modtaget fra Ligningsdirektoratet. Sagerne blev derefter den 2. juli 1962 af Ligningsdirektoratet fremsendt til Landsskatteretten.

Kontorchefen i Ligningsdirektoratet henviste overfor mig til den udtalelse, han tidligere havde afgivet i den sag, der er refereret i beretningen 1962, s. 99. Endvidere anførte kontorchefen, at der i ansættelsen af A's skattepligtige indkomst for skatteåret 1958/59 indgik spørgsmål om beskatning af fortjeneste ved opdræt af kreaturer, når fortjenesten konstateres ved realisation af besætningen i forbindelse med overgang til anden driftsform. Til brug for ansættelsen for skatteåret 1959/60 havde amtsligningsinspektøren den 8. maj 1961 udbedt sig en udtalelse fra Lig-

ningsdirektoratet, idet han samtidig ønskede at bruge udtalelsen som grundlag for den erklæring, amtsskatterådet var afæsket vedrørende klagen til Landsskatteretten for skatteåret 1958/59.

Videre udtalte kontorchefen, at der havde verseret en række sager for Landsskatteretten, hvori der havde været spørgsmål om opgørelsen af den skattepligtige indkomst i forbindelse med besætningsreduktion, men at det havde voldt vanskelighed at uddrage generelle retningslinier af de afsagte kendelser, som kunne overføres på den foreliggende sag. For at nå frem til en brugelig opgørelsesmåde havde kontorchefen drøftet spørgsmålet med de medarbejdere, der havde behandlet den principielle sag, men uden tilfredsstillende resultat, ligesom han ikke havde fundet en af en medarbejder skriftligt afgivet indstilling tilfredsstillende. Sagens ekspedition havde derfor beroet på kontorchefens personlige arbejde med den, hvilket på grund af travlhed i forbindelse med vanskeligheden med at finde frem til den rette løsning havde medført at kontorchefens indstilling først blev afgivet til amtsligningsinspektøren den 25. maj 1962. Den sene besvarelse skyldtes, at der til staidighed havde været sager, der beroede på kontorchefen, der beklageligvis havde måttet udskyde den foreliggende tunge sag til fordel for ekspedition af sager, der lettere kunne færdiggøres.

Jeg udtalte, at jeg måtte finde det særdeles beklageligt, at sagen i mere end 1 år havde beroet hos kontorchefen, der efter det foreliggende havde været overbebyrdet med arbejde. Efter min opfattelse ville det have været rigtigst, om han, da han blev klar over, at han ikke kunne besvare amtsligningsinspektørens forespørgsel indenfor en rimelig tid, havde sendt sagen tilbage med bemærkning herom.

**26.** *Omsætningsafgift af varer, hvis toldbehandling ikke var fuldendt, forinden loven om almindelig omsætningsafgift var trådt i kraft. (J. nr. 963/62).*

Den 6. november 1962 klagede en advokat for et expeditjonsfirma over, at Departementet

for Told- og Forbrugsafgifter den 23. oktober 1962 havde meddelt afslag på en ansøgning

om tilbagebetaling af en omsætningsafgift på 4.472,19 kr. for en sending undervisningsmateriel.

Advokaten henviste herved til, at sendingen, der den 28. juli 1962 var ankommet her til landet, den 31. juli 1962 kl. ca. 15 af speditjonsfirmaet blev frembudt til indfortoldning på Københavns Toldbod, at lov nr. 211 af 16. juni 1962 om almindelig omsætningsafgift i henhold til § 50 trådte i kraft den 1. august 1962, og at der derfor ikke var hjemmel til at lægge omsætningsafgift på det pågældende vareparti, hvis indfortoldning kun blev udsat til den 1. august 1962, fordi toldvæsenet afviste at foretage den den 31. juli 1962.

Københavns Toldopsyn oplyste, at speditjonsfirmaet den 31. juli 1962 kl. ca. 15 henvendte sig i Havnekontrollen og anmodede om at få foretaget toldbehandling af en sending undervisningsmateriel, ialt 193 colli, der var ankommet med lastautomobil og henstod på pladsen på Nordre Toldbod. Der blev afgivet fortoldningsangivelse, duplikatfaktura og indførselsanmeldelser, men da sendingen ialt omfattede 40 positioner i toldtariffen, var det toldvæsenet umuligt at overse vognens indhold på pladsen (det vil sige udenfor vejerbod).

Efter almindelig praksis ved fortoldning af varesendinger med så mange forskellige toldpositioner ledsager toldopsynet varesendingen til modtagerens lagerlokale og foretager det fornødne eftersyn af varerne, samtidig med at køretøjet tømmes for gods. Det er endvidere almindelig praksis, at speditører ved klareringer af denne art forud bestiller tid i Havnekontrollen, idet man kun i begrænset omfang kan afse mandskab til fortoldninger ude i byen. I dette tilfælde var Havnekontrollen overhovedet ikke underrettet om den forestående klarering, før speditjonsfirmaet indfandt sig med klareringspapirerne.

De sidste dage i juli måned 1962 herskede der en overvældende travlhed med pladsforretninger på grund af omsætningsafgiftens ikrafttræden, og den 31. juli stod klarererne i kø hos toldopsynet. Da man denne dags eftermiddag endvidere havde afgivet en del af mandskabet til klareringer ude i byen hos firmaer, der i forvejen havde bestilt tid, var det umuligt at afse mandskab til den her omhandlede fortoldning. Speditjonsfirmaet henvendte sig derefter til 1. Toldinspektorat,

men også derfra var det umuligt at skaffe ekstra mandskab til fortoldningen, der blev foretaget den 1. august om formiddagen ved udsendt toldopsyn fra Havnekontrollen. Toldopsynet hævdede bestemt, at der fra dets side var gjort alt for at foretage ekspeditionerne så hurtigt som overhovedet muligt, og indstillede, at ansøgningen om tilbagebetaling af omsætningsafgiften ikke blev imødekommet.

Toldinspektoratet oplyste, at speditjonsfirmaets repræsentant den 31. juli 1962 ca. kl. 15 henvendte sig til inspektoratet og anmodede om at få stillet toldpersonale til rådighed for klarering ude i byen af det omhandlede meget blandede vareparti. Da anmodningen fremkom 1 time før ekspeditionstidens ophør, og da alt disponibelt mandskab var beskæftiget på grund af overvældende travlhed umiddelbart før den almindelige omsætningsafgifts ikrafttræden, var det umuligt at efterkomme anmodningen, der iøvrigt kunne og burde være fremsat 1 eller 2 dage tidligere. Var dette sket, kunne ekspeditionen, selvom den senere viste sig at vare 3 timer, muligvis være indpasset i en helhedsplan og den af speditøren forårsagede forsinkelse være undgået. Toldinspektoratet kunne ikke anbefale, at andragendet om tilbagebetaling af omsætningsafgiften blev imødekommet.

Overtoldinspektoratet kunne af hensyn til konsekvenserne ikke anbefale, at det ansøgte blev bevilget.

Departementet for Told- og Forbrugsafgifter udtalte den 31. oktober 1963 overfor mig, at det pågældende vareparti på grund af overvældende travlhed og partiets omfang først blev toldbehandlet den 1. august 1962, efter at loven om almindelig omsætningsafgift var trådt i kraft. Der var derfor blevet opkrævet almindelig omsætningsafgift af varepartiet i henhold til bestemmelserne i lovens § 26, hvorefter afgiftsberigtigelsen skal ske ved indførselen, når denne foretages af virksomheder, der ikke er registreret i henhold til lovens § 6. Der er hverken i loven om almindelig omsætningsafgift eller i andre afgiftslove, der indeholder tilsvarende bestemmelser om berigtigelse af forbrugsafgifter ved indførselen, anført nærmere forklaring på, hvad der skal forstås ved dette udtryk; man havde imidlertid stedse forstået udtrykket på samme måde som i toldloven.

Ifølge toldloven skal varer, der indføres



fra udlandet, af indførelsen angives til klarering hos toldvæsenet, der ved toldbehandlingen foretager en undersøgelse af varerne og de tilhørende papirer og derpå attesterer angivelsens rigtighed. Inden varerne stilles til indførelsen frie rådighed, må de ved indførelsen påhvilede afgifter være betalt (eventuelt debiteret). Ved ændring af tolsatserne havde det stedse været praksis, at de nye satser kun fik virkning for de varer, der ikke var toldbehandlet på tidspunktet for ændringens ikrafttræden. Angivelser på varer, hvoraf en del var toldbehandlet, når der indtrådte told- og afgiftsændringer, skulle afsluttes senest kl. 24 dagen før ikrafttrædelser. Den toldbehandlede del af varerne berigtigedes da efter de hidtil gældende satser. Disse regler gjaldt såvel ved forhøjelser som ved nedsættelser af satserne.

Departementet anførte yderligere, at der ikke var pålagt toldvæsenet nogen pligt til at tilendebringe toldbehandling af de til klarering angivne varer indenfor nogen bestemt tidsfrist. Ekspeditionen skete efter tur, og på de større toldsteder kunne toldbehandlingen ofte først ske en eller to dage efter at varerne var angivet til klarering. Dette forhold var alle speditører bekendt med.

Endelig bemærkede departementet, at afgiftsoprævningen var sket i overensstemmelse med de gældende regler, og at det ikke havde fundet, at der i dette tilfælde forelå sådanne særlige omstændigheder, der kunne begrunde en dispensation fra den gældende praksis.

Den 1. april 1963 anførte advokaten vedrørende det af toldopsynet oplyste om, at speditører ved klarering af den pågældende art forud bestiller tid i Havnekontrollen, at det var speditørfirmaets opfattelse, at toldopsynet altid ville præsenteres for fuldt færdige angivelser m. v., inden der kan tages stilling til klareringstidspunktet. I et tilfælde som det foreliggende med de mange toldpositioner og udregninger mente firmaet, at det var ganske usandsynligt, at det ville have opnået tilsagn om klarering udenfor vejerboden blot ved mundtlig henvendelse.

Endelig henviste speditørfirmaet til, at man i Københavns Lufthavn den 31. juli 1962, for at hjælpe så mange importører som muligt, havde klareret lige til midnat, og at toldopsynet i Frederikshavn havde klareret gods ombord på et skib bestemt for Køben-

havn, fordi skibet ikke kunne nå ind til København før 1. august.

I den anledning udtalte Toldinspektoratet, at Havnekontrollen i praksis modtager tidsbestillinger til toldekspedition af vognladningsgods på modtageres bopæl ude i byen 1 eller 2 dage i forvejen, uden at der på det tidspunkt forlanges eller kan være udfærdiget fuldt deklareret og bogført klareringsangivelse.

Overtoldinspektoratet oplyste, at toldbehandlingen blev foretaget på grundlag af den oprindelige klareringsangivelse, men da denne var udfærdiget gnidret og utydeligt og således, at det ene af gennemslagene var fuldstændig ulæseligt, forlangte toldopsynet at speditørfirmaet skulle omskrive angivelsen. Denne omskrivning fandt først sted, efter at den egentlige toldbehandling den 1. august var afsluttet og varerne var stillet til modtagerens disposition, og havde således ikke haft nogen indflydelse på, at der den 31. juli 1962 skete en afvisning af ekspeditionen.

Vedrørende klarering af gods, der på lastbiler ankommer i større partier til en enkelt modtager, oplyste Overtoldinspektoratet, at Havnekontrollen gennem flere år har fulgt den praksis, at klareringen i så vid udstrækning, som personalesituationen tillader det, foretages i modtagerens virksomhed af det udsendte toldopsyn. For at kunne disponere mest hensigtsmæssigt over personalet kræver toldkontrollen, at der i betimelig tid - 1-2 dage forud - fremsendes anmodning om disse ekspeditioner; ved modtagelsen af sådanne anmodninger har man aldrig krævet fremlagt fuldt deklareret og bogført klareringsangivelse, højest en specifikation eller ordrekopi, for at kunne danne sig et skøn over ekspeditionens omfang, og de endelige klaringspapirer er først krævet fremlagt, når lastautomobiler med godset er ankommet.

Departementet for Told- og Forbrugsafgifter udtalte den 28. juni 1963, at i tilfælde, hvor en varesending af en klarerer er ønsket toldbehandlet udenfor vejerbod, men hvor varesendingen er af en sådan art, at den ikke kan overses på toldbodpladsen eller ved brovægten, uden at toldvæsenet dog vil kræve toldbehandling i vejerboden, tillades det, at toldbehandlingen foretages hos varemottageren ved udsendt toldopsyn. Når en sådan toldbehandling ikke kan afsluttes indenfor toldvæsenets ekspeditionstid, kan varemottage-

geren mod betaling rekvirere toldopsynet til at fortsætte toldbehandlingen udenfor ekspeditionstiden, indtil den er afsluttet. Derimod modtager toldvæsenet normalt ikke rekvisitioner til påbegyndelse af toldbehandling udenfor ekspeditionstiden hos varemottageren. Der kan heller ikke rekvireres toldbehandling udenfor ekspeditionstiden i vejerboderne på Københavns Toldbod.

Den i sagen omhandlede varesending var begæret toldbehandlet udenfor vejerbod. Sendingen var imidlertid af en sådan beskaffenhed, at den ikke kunne toldbehandles på toldbodpladsen eller ved brovægt, idet den indeholdt varer henhørende under ca. 40 positioner i toldtariffen, og den måtte derfor enten toldbehandles hos varemottageren eller i vejerbod. Varepartiet blev derfor toldbehandlet hos varemottageren den 1. august 1962, altså indenfor den frist, der er sædvanlig for sådanne toldbehandlinger.

Endelig udtalte departementet, at der altid på Københavns Toldbod, afhængigt af travlheden hos toldvæsenet, forløber en vis tid mellem varers angivelse til klarering og deres toldbehandling, at denne tid for den pågældende varesending havde været den sædvanlige, og at der ikke sås at kunne rettes bebrejdelser mod nogen toldtjenestemand ved Københavns Toldbod for ikke at have opfyldt sin arbejdsforpligtelse den 31. juli 1962.

Den 28. oktober 1963 oplyste advokaten, at speditionsfirmaet samtidig med varernes ankomst til Tuborg Havn lørdag den 28. juli 1962 kun modtog omkring halvdelen af fakturaerne og først modtog de resterende fakturaer mandag den 30. juli. Firmaet havde således ikke haft mulighed for at frembyde varerne til indfortoldning tidligere end sket.

Advokaten anførte endvidere, at toldvæsenet ikke har hjemmel til at kræve, at toldbehandling skal finde sted på importørens bopæl, og firmaet havde ikke stillet krav eller ytret ønske om, at toldvæsenet skulle sende en toldtjenestemand til varemottagerens adresse og foretage klareringen dér, men kun ønsket varerne toldbehandlet på toldboden indenfor normal ekspeditionstid. Advokaten anså derfor departementets redegørelse om forudbestilling af tid for irrelevant og henvisningen til, at firmaet på forhånd kunne have bestilt et toldopsyn til at køre hjem på varemottagerens bopæl for usaglig.

Advokaten ønskede dernæst oplyst, om told-

opsynet i vejerboderne normalt fuldender de før kl. 16 påbegyndte ekspeditioner, selvom det kræver overarbejde, og han gjorde i denne forbindelse gældende, at toldvæsenet den 31. juli 1962 uberettiget havde afvist at påbegynde klareringen, fordi man af travlheden kunne se, at klareringen først ville være færdig lang tid efter normal ekspeditionstids ophør.

Endelig anførte advokaten, at der ikke i loven om almindelig omsætningsafgift var hjemmel til at fortolke bestemmelsen i § 26 – hvorefter det afgørende for lovens anvendelse er, om en vare er »indført« inden lovens ikrafttræden – således, at toldbehandlingen skal have fundet sted inden ikrafttrædelsestidspunktet. Denne fortolkning ville efter advokatens mening medføre vilkårlige retstilstande, når toldvæsenet selv kan bestemme, når toldbehandlingen skal finde sted.

Departementet for Told- og Forbrugsafgifter udtalte heroverfor, at selvom toldbehandling hos varemottageren i mange tilfælde vil være en praktisk foranstaltning også for toldvæsenet, er en sådan fremgangsmåde i første række en fordel for varemottageren, der herved bl. a. undgår den mere tidkrævende toldbehandling i vejerbod. Der må derfor ifølge sagens natur foreligge en anmodning eller et ønske herom fra den pågældende varemottager. Departementet henviste herved til toldlovens § 68, stk. 1, der indeholder følgende bestemmelse: »Varer, der indføres til toldområdet, skal toldbehandles på toldboden. Toldvæsenet kan dog, når omstændighederne taler derfor, tillade, at toldbehandlingen finder sted udenfor toldboden.«

Toldinspektoratet fastholdt under henvisning til bestemmelserne i toldbehandlingsreglementets 1. del, kap. 14, i en redegørelse af 28. november 1963, at den i sagen omhandlede varesending, der blev begæret toldbehandlet udenfor vejerbod, var af en sådan art og beskaffenhed, at den ikke kunne toldbehandles på toldbodpladsen. Varesendingen måtte derfor enten toldbehandles i en af toldbodens vejerboder eller kunne efter den gældende praksis tillades toldbehandlet hos varemottageren ved udsendt toldopsyn. Med den korte frist, der var levnet toldvæsenet for tilrettelæggelse, var det ganske umuligt at skaffe mandskab til at foretage toldbehandlingen på varemottagerens lager, og skulle de ca. 6 tons gods først have været oplagret

og klareret i en af toldbodens vejerboder, ville ekspeditionen have krævet endnu længere tid, og enhver mulighed for at tilendebringe sagen inden 31. juli 1962 kl. 16 ville også i dette tilfælde have været udelukket.

Toldinspektoratet oplyste endvidere, at der i vejerboderne ikke modtages rekvisition til toldbehandling udenfor ekspeditionstiden; påbegyndte klareringer, der ikke er færdige til almindelig arbejdstids ophør, bliver videreført næste morgen.

Ved toldbehandling på toldbodpladsen udenfor vejerbod kan der ikke forudbestilles tid for toldbehandlingen, idet man ekspederer klareringerne i den rækkefølge, som varepartierne bliver frembudt for toldopsynet. For belæssede køretøjer, der ved arbejdstidens ophør afventer ekspedition på toldbodpladsen udenfor vejerbod, fuldender toldopsynet toldbehandlingen efter den almindelige ekspeditionstids afslutning.

Ekspeditionen var ikke blevet afvist fordi toldvæsenet kunne forudse, at klareringen først ville være tilendebragt lang tid efter normal ekspeditionstids ophør, men afvisningen skyldtes udelukkende forretningens art og omfang, idet det var uforsvarligt at lade toldbehandlingen foretage på toldbodpladsen.

Overtoldinspektoratet henviste overfor mig til toldinspektoratets erklæring, hvortil også Departementet for Told- og Forbrugsafgifter henholdt sig.

Departementet udtalte endelig, at toldbehandlingen var foregået i overensstemmelse med de ved Københavns toldsted almindeligt gældende regler, og at opkrævning af almindelig omsætningsafgift var sket efter de for opkrævningen af told almindeligt gældende regler, samt at det var med rette, at der var erlagt almindelig omsætningsafgift af varesendingen, idet told og afgifter af indførte varer må beregnes efter de told- og afgiftsatser, der er gældende på tidspunktet for varernes toldbehandling.

Jeg udtalte herefter, at jeg ikke kunne kritisere det af toldvæsenet i henhold til toldbehandlingsreglementet udøvede skøn,

hvorefter varepartiet efter dets art og omfang ikke kunne toldbehandles på toldbodpladsen, men måtte henvises til behandling enten i vejerbod eller ved udsendt toldopsyn, og at jeg var enig med departementet i, at der ikke sås at kunne rettes bebrejdelse mod nogen toldtjenestemand ved Københavns Toldbod for ikke at have opfyldt sin arbejdsforpligtelse den 31. juli 1962.

Det forekom mig derimod tvivlsomt, om det i det foreliggende tilfælde med rette havde kunnet kræves, at toldbehandlingen skulle være *tilendebragt* før ikrafttrædelsen af loven om omsætningsafgift. Jeg bemærkede herved, at ifølge nævnte lovs § 26 skal varer, der indføres fra udlandet, afgiftsberigtiges ved »*indførselen*«, men hverken loven eller dens motiver indeholder bidrag til fortolkningen af dette udtryk. Spørgsmålet ville – ligesom sagens øvrige tvivlsspørgsmål – bedst kunne afgøres ved domstolene.

Toldvæsenets synspunkt, hvorefter det var umuligt at skaffe mandskab til toldbehandlingen den 31. juli 1962, kunne ikke tillægges afgørende betydning og burde ikke kunne medføre den konsekvens for importøren, at et vareparti derved bliver belagt med omsætningsafgift. Det måtte herved tages i betragtning, at speditio-firmaet havde angivet varepartiet til klarering inden ekspeditionstidens ophør den 31. juli 1962, og at firmaet efter de foreliggende oplysninger ikke kunne have frembudt varepartiet på et væsentlig tidligere tidspunkt. Hertil kom, at toldvæsenet burde have indset, at der den 31. juli 1962 ville komme et ekstraordinært stort antal klareringer, og at der derfor måtte være fornødent personale til stede på toldstederne.

Sagen gav anledning til at henstille til Finansministeriet ved eventuelle kommende told- og afgiftslove at være opmærksom på det ønskelige i, at der anvendes klare kriterier med hensyn til skæringstidspunktet for den nye lovs anvendelse.

**27. Spørgsmålet om fangers ret til at foretage kollektive henvendelser til fængselsmyndighederne. (J. nr. 283/63).**

A, der var indsat i et statsfængsel, klagede den 18. april 1963 over fængslets tandpleje. Han anførte, at han den 18. marts 1963 på egne og 66 andre indsatte vegne havde rettet henvendelse til inspektøren for statsfængslet vedrørende forholdet, men at henvendelsen hidtil var forblevet uden resultat, idet Direktoratet for Fængselsvæsenet ikke havde foretaget sig noget for at ændre de efter A's opfattelse uheldige tandplejeforhold.

Inspektøren bekræftede overfor mig, at A den 18. marts 1963 afleverede den omtalte henvendelse, der var underskrevet af ham og 66 andre indsatte, men da henvendelsen ikke indeholdt konkrete klager over tandbehandlingen, hvilket inspektøren havde henledt A's opmærksomhed på, var der ikke anledning for ham til at foretage nogen undersøgelse. Den følgende dag forelagde han telefonisk spørgsmålet for Direktoratet for Fængselsvæsenet, der ville drøfte henvendelsen med tandlægen. Den 4. april 1963 blev inspektøren underrettet om, at direktoratet ved en drøftelse med tandlægen dagen før havde meddelt denne, at han på grund af alder måtte fratræde sin stilling senest med udgangen af 1963.

Ved en senere fremstilling meddelte inspektøren A på forespørgsel, at han havde drøftet henvendelsen med direktoratet, men han meddelte ikke A, at tandlægen ville blive afskediget. Enkelte indsatte, der siden havde berørt spørgsmålet om tandlægens eventuelle afsked, havde fået at vide, at inspektøren regnede med, at statsfængslet fik en ny tandlæge indenfor en overskuelig tid.

Direktoratet for Fængselsvæsenet udtalte overfor mig, at der ved skrivelse af 28. august 1963 blev meddelt tandlægen afsked på grund af alder fra udgangen af december måned 1963, og at det ikke havde fundet anledning til at underrette de indsatte om samtalen med tandlægen eller om beslutningen om, at der skulle ske skifte i tandlægestillingen.

Ifølge anordning af 3. juli 1962 om fuldbyrdelse af fængselsstraf har fangerne adgang til at rette skriftlig henvendelse til myndighederne, og denne adgang har altid været forstået som en adgang for den enkelte fange. Efter fast praksis har man af fængselsordens-

mæssige hensyn ikke besvaret kollektive henvendelser; sådanne henvendelser gøres til genstand for undersøgelse, og viser det sig, at noget bør rettes, sker det, men der gives ikke meddelelse herom til underskriverne på den kollektive henvendelse.

Den 2. november 1963 meddelte jeg direktoratet, at jeg havde taget ovennævnte oplysninger til efterretning, men tilføjede, at der vel måtte kunne forekomme tilfælde af særlig art, hvor det ville være rettest, at en kollektiv henvendelse blev besvaret. På min anmodning om en udtalelse om, hvorvidt direktoratet kunne tiltræde, at fangerne blev gjort opmærksom på, at kollektive henvendelser normalt ikke blev besvaret, udtalte direktoratet, at det ikke er tilladt de indsatte at samle underskrifter til en kollektiv henvendelse, og at der, hvis der blev gjort forsøg herpå, i almindelighed ville blive skredet ind fra anstaltens ledelse. Da det var ret sjældent, at der blev gjort forsøg på kollektive henvendelser, fandt direktoratet det ikke påkrævet eller hensigtsmæssigt, at de indsatte opmærksomhed blev henledt på, at kollektive henvendelser normalt ikke blev besvaret.

Den 5. december 1963 udtalte jeg overfor direktoratet, at jeg principielt måtte finde det rigtigst, at de indsatte blev gjort bekendt med, at det ikke er tilladt at foretage kollektive henvendelser. Forekom der alligevel et tilfælde af kollektiv henvendelse, måtte det også være rigtigst, at en sådan ikke blev modtaget af fængselsledelsen. En fremgangsmåde som den i nærværende sag fulgte forekom mig at være inkonsekvent, og den havde været direkte medvirkende til at fremkalde klagen til mig. Under henvisning hertil anmodede jeg direktoratet om at tage sagen op til fornyet overvejelse.

Den 19. februar 1964 udtalte direktoratet, at spørgsmålet havde været drøftet på et inspektørmøde, og at der blandt inspektørerne var enighed om det af direktoratet udtalte, hvorefter det ikke fandtes påkrævet eller hensigtsmæssigt, at de indsatte opmærksomhed blev henledt på, at kollektive hen-

vendelser normalt ikke blev besvaret. Direktoratet var imidlertid sindet, når der blev spørgsmål om at ændre anordningen af 3. juli 1962, at optage til overvejelse at indføje en bestemmelse gående ud på, at kollektive henvendelser fra de indsatte ikke er tilladt.

Den 4. marts 1964 udtalte jeg, at de af fængselsinspektøren og Direktoratet for Fængselsvæsenet trufne dispositioner vedrørende tandplejeforholdene i statsfængslet ikke gav mig grundlag for kritik.

Direktoratets udtalelse om, at det vil være sindet at optage til overvejelse at indføje en bestemmelse i anordningen af

3. juli 1962 gående ud på, at kollektive henvendelser fra de indsatte ikke er tilladt, tog jeg til efterretning, idet jeg dog principielt måtte finde det rigtigst, at de indsatte, indtil en sådan ændring eventuelt er gennemført, i givet fald gøres bekendt med, at en kollektiv henvendelse normalt ikke kan forventes besvaret.

Den 8. april 1964 meddelte Direktoratet for Fængselsvæsenet, at det havde anmodet fængselsinspektørerne om fremtidig at forholde sig i overensstemmelse med min udtalelse.

**28.** *Spørgsmålet om, hvorvidt en frihedsberøvelse under krigen kunne anses som begrundet ved tysk intervention og derfor kunne medføre fangetidsgodtgørelse. (J. nr. 743/63).*

I skrivelse af 20. december 1963 tog jeg stilling til en af hr. Richard Jensen indgivet klage, og i det følgende gengives skrivelsen med enkelte forkortelser:

»I skrivelse af 18. september 1963 og under en samtale på mit kontor den 7. oktober 1963 har De klaget over, at Ankenævnet i henhold til lov af 10. juni 1960 ikke har fundet grundlag for at ændre den af Fordelelsesnævnet trufne afgørelse, hvorefter der ikke kunne tillægges Dem fangetidsgodtgørelse i henhold til fordelingslovens §§ 3-5 for den afsnede del af den Dem ved Østre Landsret den 2. december 1941 idømte straf af 16 års fængsel for deltagelse i skibssabotager. De har herved anført, at det er Deres opfattelse, at sagen mod Dem i 1941 alene var rejst på tysk foranledning, at undersøgelsen hovedsagelig blev foretaget af tyske politifolk, at sagen blev behandlet efter de særlige regler for »tysker-sager«, og at strafudmålingen alene kan forklares som dikteret af hensynet til tyske interesser.

Fra Ankenævnet har jeg modtaget en udtalelse af 18. november 1963 samt sagens – herunder straffesagens – akter.

Det fremgår af sagen, at de omhandlede skibssabotager fandt sted i årene forud for den tyske besættelse af Danmark. Ved Vestre Landsrets dom af 9. september 1938 blev to personer straffet for at have forvoldt skade

på to spanske trawlere i Frederikshavn Havn og to andre for at have ydet bistand.

Overfor det i henhold til lov nr. 475 af 1. oktober 1945 nedsatte erstatningsråd (i det følgende kaldt Erstatningsrådet) oplyste Københavns Politi i 1946, at man allerede i 1938 var klar over, at der var tale om en større organisation, der stod bag sabotagehandlingerne, men at frederikshavnersagen blev pådømt straks i 1938 for ikke at sinke sagen. Også efter dommens afsigelse fortsattes de politimæssige undersøgelser vedrørende skibssabotagerne. Navnlig var der tale om et samarbejde mellem Danmark og Polen vedrørende attentatet mod Amerika-damperen Batory. Undersøgelserne førte imidlertid ikke til noget resultat, og de indstilledes ved krigsudbruddet i 1939.

Kort tid efter den tyske besættelse af Danmark blev undersøgelserne imidlertid genoptaget under medvirken af tyske politifolk, og den 19. marts 1941 blev De anholdt, idet nogle af de i sagen afhørte havde sat Dem i forbindelse med en tysker ved navn Wollweber, som antoges at være hovedmanden bag attentaterne.

Afhøringerne af Dem foregik under medvirken af Geheime Staatspolizei (Gestapo), og Deres fremstilling i retten skete for lukkede døre »af hensyn til statens forhold til fremmede magter«.

I skrivelse af 16. juni 1941 forelagde stats-

advokaten for København sagen for rigsadvokaten med indstilling om, at sagen under henvisning til de ved lov nr. 240 af 30. maj 1941 foretagne ændringer i retsplejeloven måtte blive forelagt for Højesteret med anmodning om, at landsretsbehandling bortfaldt af hensyn til statens sikkerhed og forhold til fremmede magter, således at den behandlede ved Københavns Byret uden medvirken af domsmænd. Som begrundelse herfor anførtes, at de omhandlede terrorhandlinger måtte antages at være organiseret af herboende udlændinge med formentlig tilknytning til internationale kommunistiske kredse. Efter at rigsadvokaten havde tilsluttet sig indstillingen, tilrådtes denne af Højesteret den 17. juni 1941.

Ved Københavns Byrets 8. afdelings dom af 7. juli 1941 blev De idømt fængsel i 8 år for medvirken til attentaterne. Dommen blev påanket til Østre Landsret, der ved dom af 2. december 1941 som nævnt forhøjede straffen til fængsel i 16 år.

Den 21. september 1944 undslap De fra Statsfængslet i Vridsløselille til Sverige, og efter besættelsens ophør blev De den 31. marts 1949 uden ansøgning benådet for reststraffen, efter at De to gange forgæves havde søgt sagen genoptaget ved Den særlige Klageret.

Erstatningsrådet tillagde Dem ved skrivelse af 16. april 1946 en godtgørelse på 4.600 kr., men meddelte Dem i en senere, udateret skrivelse, at godtgørelsen var udbetalt under urigtige forudsætninger, idet rådet ikke var klar over, at sagen på daværende tidspunkt var indbragt for Den særlige Klageret, og at endelig afgørelse beroede så længe straffesagen verserede.

Overfor Fordelingsnævnet har Erstatningsrådet oplyst, at rådet fandt, at den Dem overgåede frihedsberøvelse ikke med rette har kunnet henføres under 1945-loven, at det skyldes en fejltagelse, at der i 1945 var udbetalt Dem tortgodtgørelse, idet rådet i sin tid ikke har været klar over, at den på dagsordenen opførte person var Dem, og at det ligeledes skyldtes en fejltagelse, at De ikke efter rådets behandling af sagen i et møde den 21. maj 1949 var blevet underrettet om rådets opfattelse, der gik ud på, at den Dem overgåede frihedsberøvelse ikke med rette kunne henføres under erstatningsloven, men at rådet ikke mente at have grundlag for at søge det udbetalte beløb tilbagebetalt.

Under hensyn hertil, og da den omhandlede frihedsberøvelse efter det i sagen oplyste efter Fordelingsnævnets opfattelse ikke kunne henføres under frihedsberøvelse af hensyn til tyske interesser, udtalte nævnet i skrivelse af 23. februar 1961, at det ikke fandt grundlag for at imødekomme Deres begæring om fangetidsgodtgørelse. Denne afgørelse tilrådtes som nævnt af Ankenævnet i skrivelse af 28. januar 1963.

Ankenævnet har overfor mig udtalt, at det har afsluttet sin virksomhed, og at Deres klage derfor har været forelagt nævnets tidligere medlemmer, der har henholdt sig til den trufne afgørelse, som er truffet, efter at medlemmerne var gjort bekendt med referaterne vedrørende den af Erstatningsrådet i 1949 behandlede sag og efter gennemgang af straffesagens akter.

Dernæst har Ankenævnet henvist til, at de omhandlede skibssabotager var søgt opklaret før besættelsen ved et politimæssigt internationalt samarbejde, at sagen for så vidt angik attentatet mod de spanske trawlere blev fremmet til dom den 9. september 1938, og at undersøgelserne fortsattes efter dette tidspunkt, men efter politikommissær Bjerings forklaring blev indstillet ved krigens udbrud. Efter besættelsen blev undersøgelserne fortsat på tysk initiativ i samarbejde mellem dansk og tysk kriminalpoliti.

Ankenævnet har ikke kunnet anse Dem som ramt af nationalsocialistisk forfølgelse (lovens § 1) eller den Dem overgåede frihedsberøvelse som begrundet i politiske hensyn til tyske interesser (§ 4), idet nævnet har betragtet sagen som en videreførelse af den hos det danske politi stadig verserende sag, i hvilken der, såfremt opklaring havde kunnet gennemføres, ville være blevet rejst tiltale af hensyn til danske interesser.

Endelig har Ankenævnet for så vidt angår strafudmålingen anført, at det, under hensyn til at godtgørelsen efter lovens § 4, stk. 2, jfr. § 5, sættes i forhold til det antal uger, frihedsberøvelsen har varet, kun har lagt vægt på den faktiske frihedsberøvelses varighed, 3½ år, som efter Ankenævnets skøn i hvert fald ikke overstiger en normal dansk strafudmåling.

Ved bedømmelsen af sagen må jeg efter det foreliggende lægge til grund, at undersøgelserne vedrørende de omhandlede

skibssabotager, der af det danske politi var fortsat efter afsigelsen af dommen af 9. september 1938 indtil krigsudbruddet i 1939, efter den tyske besættelse af Danmark blev genoptaget på tysk initiativ, at afhøringerne af Dem blev foretaget under medvirken af tyske politifolk, og at sagen mod Dem blev behandlet efter de særlige regler om »tyskersager«.

Jeg må herefter finde det tvivlsomt, om den af Ankenævnet truffne afgørelse, hvorefter den Dem overgæede frihedsberøvelse ikke kan anses som begrundet i politiske hensyn til tyske interesser, er rigtig.

**29.** *En politimester kunne, uden at bestemmelserne om disciplinær undersøgelse i henhold til lønnings- og pensionsloven kom til anvendelse, påtale en polititjenestemandes optræden i forbindelse med en anholdelse. (J. nr. 589/63).*

I august 1963 klagede overpolitibetjent A over, at hans politimester havde givet ham en alvorlig irettesættelse for hans optræden i forbindelse med en anholdelse af en spirituspåvirket motorfører. Endvidere klagede A over, at politimesteren til en person, der havde klaget over ham, havde skrevet, at han havde påtalt forholdet. I denne forbindelse henviste A til, at rigspolitichefen og Justitsministeriet senere havde meddelt, at der ikke var blevet tildelt ham nogen disciplinær irettesættelse.

Det fremgik af sagen, at A en nat i oktober 1962 havde standset en motorvogn på en landevej, idet han havde bemærket, at dens lygter var i uorden. Efter at A sammen med motorvognens fører havde eftersat lygterne, skønnede han, at føreren var så påvirket af spiritus, at han var ude af stand til at føre motorvogn på fuldt betryggende måde. A kørte derfor vognen, hvori der befandt sig 4 passagerer, ind på en gårdsplads, hvorefter han bad passagererne stige ud og låste døren. Forinden A kørte føreren til politistationen, spurgte han om der skulle rekvireres en hyrevogn til passagererne, hvilket føreren dog ikke ønskede. Ingen af passagererne havde bedt A skaffe en hyrevogn.

Kort tid efter klagede en af passagererne til politimesteren over, at A ved den pågældende lejlighed havde efterladt passagererne på landevejen – uden overtøj og i regnvejr – uden at tilbyde at være dem behjælpelig med at skaffe en hyrevogn.

Det tilføjes, at spørgsmålet om, hvorvidt De opfylder lovens betingelser for opnåelse af fangetidsgodtgørelse, formentlig vil kunne indbringes for domstolene, og at eventuelt andragende om fri proces under sagen skal indgives til Københavns Overpræsidium, som jeg samtidig hermed har underrettet om nærværende skrivelse.«

Den 6. april 1964 meddelte Københavns Overpræsidium Richard Jensen fri proces til anlæggelse af retssag mod Socialministeriet.

Klagen blev af politimesteren forelagt A, og i en notits anførte denne bl. a., at det efter hans opfattelse ikke regnede på det omhandlede tidspunkt, at føreren ikke ønskede, at A skulle rekvirere en hyrevogn, og at ingen af passagererne havde bedt ham skaffe en hyrevogn.

Den 8. november 1962 blev A kaldt til en samtale med politimesteren. Om denne samtale havde A i en skrivelse af 11. november 1962 til Dansk Politiforbund bl. a. oplyst, at politimesteren havde bebrejdet ham, at han ikke havde sørgt for en anden vogn til passagererne. Politimesteren havde dernæst meddelt, at han overfor klageren ville beklage det skete, ligesom han ville gøre denne bekendt med, at A var blevet irettesat for forsømmelsen. Da A ikke havde villet modtage bebrejdelsen, havde politimesteren på stedet tildelt ham en alvorlig irettesættelse og pålagt ham i eventuelle lignende tilfælde i fremtiden at sørge for en vogn.

I skrivelsen af 11. november 1962 rettede A som nævnt henvendelse til Dansk Politiforbund om sagen. Forbundet forelagde sagen for rigspolitichefen, som indhentede en udtalelse fra politimesteren, der erklærede, at han ikke havde anset sin tilkendegivelse overfor A som nogen egentlig irettesættelse i tjenstemandslovens forstand, men som en almindelig tilrettevisning. Politimesteren fastholdt, at A efter hans opfattelse ikke havde optrådt korrekt ved den pågældende lejlighed, idet han burde have spurgt passagerer-

ne, om han skulle skaffe en vogn, når han kom ind til politistationen.

Rigspolitichefen sendte sagen til Justitsministeriet og udtalte i forbindelse hermed, at der ikke af politimesteren sås at være givet A en disciplinær irettesættelse, men alene en tilkendegivelse af, at han burde have optrådt anderledes.

Justitsministeriet tiltrådte den 22. marts 1963 rigspolitichefens udtalelse og tilføjede overfor Dansk Politiforbund, at det ikke havde fundet grundlag for at kritisere politimesterens afgørelse.

Dansk Politiforbund meddelte herefter A, at forbundet ikke var i stand til at foretage videre i sagen, men at det efter forbundets opfattelse var af betydning, at det var fastslået, at der ikke var tildelt ham en disciplinærstraf.

Politimesteren henviste overfor mig til sin udtalelse til rigspolitichefen og tilføjede, at han under sine samtaler med A bestemt ikke havde anvendt ordene »alvorlig irettesættelse«, hvilket udtryk efter politimesterens opfattelse ville have bragt sagen op på et plan, hvor den ikke hørte hjemme. Derimod var ordene »tilrettevisning« og »irettesættelse« eller de dertil svarende verber muligt forekommet. »Irettesættelse« var i så fald anvendt i almindelig sproglig betydning som synonymt med »tilrettevisning«. Politimesteren prøvede at få A til at indse, at han havde optrådt mindre hensynsfuldt overfor passagererne, men A var ganske uimodtagelig for politimesterens argumenter og svarede skarpt igen, hvorfor politimesteren afsluttede samtalen med at tilkendegive ham sit syn på sagen og beordre ham til fremtidig at forholde sig i overensstemmelse hermed.

Efter forløbet af samtalen og sagens hele uformelle behandling kunne A efter politimesterens opfattelse ikke have været i tvivl om denne tilkendegivelses karakter af en almindelig tjenstlig tilrettevisning. En egentlig irettesættelse i tjenstemandslovens forstand ville være blevet givet til politiprotokollen og indberetning foretaget i henhold til bestemmelsen herom.

Justitsministeriet henviste overfor mig til politimesterens udtalelse og henholdt sig i øvrigt til afgørelsen af 22. marts 1963. Ministeriet tilføjede, at hjemmelen for den meddelte tilkendegivelse måtte søges i den politimesteren som selvstændig leder af kredsens

politi og ansvarshavende for udførelsen af politiets arbejde tilkommende instruktionsbeføjelse overfor det ham underlagte personale samt i den politimesteren påhvilende pligt til at føre tilsyn med personalets virksomhed.

Jeg forespurgte, hvorvidt det var korrekt af politimesteren at give klageren underretning om, at det påklagede forhold var påtalt, når påtalen ikke havde karakter af en disciplinær irettesættelse og A ikke havde anerkendt påtalens berettigelse. Politimesteren svarede, at når en klage af den foreliggende art findes berettiget, måtte det efter hans opfattelse være naturligt, at man i svaret til klageren også på passende måde gav oplysning om, hvilken reaktion klagen havde udløst. Politimesteren kunne ikke anerkende, at dette skulle være afhængigt af, om også den indklagede kan eller vil indse påtalens berettigelse. En nægtelse af at give en sådan oplysning ville være betænkelig og kunne føre til svækkelse af befolkningens tillid til politiet. Klageren var i øvrigt ikke tilfreds med politimesterens svar og truede med at henvende sig til pressen. Havde politimesteren nægtet at give oplysning om sin kritik af A's optræden, ville klageren utvivlsomt have fået den opfattelse, at politimesteren på utilbørlig måde dækkede over sit personale, hvilket ville have resulteret i, at sagen var blevet fremdraget for offentligheden, hvorved det næppe ville have været muligt at bevare A's anonymitet. Politimesteren pegede i denne forbindelse på, at han såvel i sit svar til klageren som under sin samtale med denne udtrykkeligt undlod at oplyse A's navn, som var ukendt for klageren, der boede i en anden politikreds.

Endelig anførte politimesteren, at han fremdeles anså sit svar til klageren for at være korrekt, og at han ved formuleringen af dette havde bestræbt sig for at tage skyldigt hensyn såvel til begge de implicerede parter som til befolkningens almindelige tillid til politiet.

Såvel rigspolitichefen som Justitsministeriet udtalte, at det var korrekt, at politimesteren havde givet klageren underretning om det i anledning af klagen passerede. Justitsministeriet anførte endvidere, at det ikke fandt det ukorrekt, at politimesteren havde meddelt den pågældende, at forholdet var påtalt, uanset at påtalen ikke havde karakter af en



disciplinær irettesættelse, og uanset at A ikke anerkendte påtalens berettigelse. Ministeriet henviste herved til, at ordet »påtale« foruden en speciel juridisk betydning har betydningen »omtale som noget urigtigt«.

Finansministeriet tilsluttede sig de af Justitsministeriet anførte synspunkter og udtalte, at den af politimesteren anvendte fremgangsmåde efter Finansministeriets opfattelse ikke var i strid med bestemmelserne i lønnings- og pensionslovens §§ 17 og 18.

Jeg udtalte, at jeg ikke fandt, at politimesteren ved sin tilkendegivelse til A under samtalen den 8. november 1962 var gået udenfor rammerne af den ham tilkommende instruktionsbeføjelse.

Det kunne ej heller give mig grundlag for kritik, at politimesteren gav klageren oplysning om, at det påklagede forhold var påtalt, uanset at påtalen ikke havde karakter af en disciplinær irettesættelse og A ikke anerkendte påtalens berettigelse.

### 30. Fejl i Fyrdirektoratets kontrakt om ansættelse af en tekniker. (J. nr. 710/63).

I november 1963 klagede A over, at Fyrdirektoratet i det tidsrum, i hvilket han havde været ansat som tekniker ved Frederiksdal Loranstation, ikke havde udbetalt ham den lønning, som han ifølge kontrakt med direktoratet havde krav på.

Af sagens akter fremgik det, at Fyrdirektoratet i september 1962 indrykkede en annonce i dagspressen, hvor man søgte en radiotekniker til Grønland. I annoncen var det anført, at lønningen for 1. år androg ca. 18.000 kr. og for 2. år ca. 21.000 kr.

Fyrdirektoratet oplyste, at A reflekterede på annoncen, og at direktoratet derefter anmodede ham om at komme til stede i direktoratet til en nærmere drøftelse med henblik på eventuel ansættelse. Ved mødet havde direktoratet på sædvanlig vis orienteret A om lønforhold m. v., herunder også om retten til et bonusbeløb på 3.000 kr., såfremt han udførte 2 års tjeneste. Det var blevet aftalt, at der skulle oprettes en 2-årig kontrakt, altså med ret til bonus.

Ifølge den senere underskrevne kontrakt, der var udarbejdet af Fyrdirektoratet, skulle A antages til tjeneste som lorantekniker ved Frederiksdal Loranstation fra 10. november 1962. Ansættelsesvilkårene, der var optaget i en 5-sidet kontraktsformular, hvori gyldighedsperiode og lønningsbeløb var indføjede, indeholdt følgende bestemmelse vedrørende aflønning m. v.:

»§ 7.

Der tillægges kontrahenten en lønning af 560,00 kr. månedlig + dyrtidstillæg, der for tiden andrager 132 pct., ialt 1.531,20 kr. månedlig, hvortil kommer et ureguleret tillæg på 160,00 kr. månedlig samt stations-

tillæg på 300,00 kr. månedlig. Procentsatsen for dyrtidstillægget svarer til den til enhver tid gældende sats for procenttillæg til de på statens finanslov opførte honorarer til tjenestemænd m. fl.

Lønningen udbetales månedsvis bagud for dele af en måned med  $\frac{1}{30}$  del af månedsbeløbet pr. dag.

Ved nærværende kontrakts udløbstid vil der ved hjemkomst blive udbetalt en bonus på 3.000,00 kr. Det er dog en forudsætning for udbetalingen af nævnte bonus, at kontrahenten ikke har mulighed for at medtage familie eller stifter familie ved stationen.

Udover lønningen tilkommer der kontrahenten fri station . . . . .«

Endvidere var det bestemt, at Fyrdirektoratet ydede fri rejse til og fra stationen samt ved første oprejse en udrustningshjælp på 400 kr., der dog ville blive tilbageholdt ved slutafregningen eller krævet tilbagebetalt, dersom den ansatte opsagde kontrakten til ophør inden den fastsatte udløbstid, eller Fyrdirektoratet inden dette tidspunkt bragte kontrakten til ophør som følge af grov misligholdelse, i hvilket tilfælde den ansatte ligeledes fortaber retten til fri hjemrejse.

Fyrdirektoratet oplyste, at A under et ophold i København inden afrejsen til Grønland fremsatte anmodning om, at kontrakten ændredes til en 1-årig ansættelse gældende indtil 30. november 1963, hvilket tiltrådtes af direktoratet. Ved ændringen af kontrakten blev ved en fejltagelse imidlertid kun kontraktens varighed ændret, hvilket skete ved en udskiftning af kontraktens side 2 (§§ 3, 4 og 5), medens bestemmelsen i § 7, stk. 3,

om, at bonus ville blive udbetalt ved kontraktens udløbstid, ikke ændredes.

I overensstemmelse med Fyrdirektoratets sædvanlige praksis blev lønning udbetalt til A – første gang den 30. november 1962 – med et a conto beløb af stationens kasse, medens resten af lønningen ved Fyrdirektoratets foranstaltning indsatte på A's bankkonto. Ved hvert kvartals udgang sender Fyrdirektoratet opgørelse over de udbetalte lønninger til stationens leder, som derefter videregiver disse opgørelser til personalet. Sådant opgørelse sendtes for A's vedkommende første gang den 21. december 1962 og havde ifølge Fyrdirektoratet først været stationen i hænde en gang i løbet af januar måned 1963.

Da det af opgørelsen fremgik, at grundløn + dyrtidstillæg udgjorde 1.299,20 kr. af den udbetalte løn, hvilket svarede til den i kontrakten anførte grundløn, kr. 560 + 132 pct., rettede loranstationen den 29. januar 1963 telegrafisk forespørgsel til Fyrdirektoratet angående den forskel, man havde konstateret mellem kontrakten og de øvrige personalekontrakter med hensyn til lønnens størrelse og vilkårene for udbetaling af bonus.

Fyrdirektoratet redegjorde telegrafisk den 30. januar 1963 for den nævnte fejlagtige passus vedrørende bonus, men tog ikke stilling til spørgsmålet om lønnens størrelse, hvilket direktoratet havde oplyst skyldtes en forglemmelse som følge af overvældende travlhed på det pågældende tidspunkt. Først i telegram af 1. april 1963 meddelte direktoratet, at lønningen 560 kr. + 132 pct. i kontrakten ved en fejl var udregnet til 1.531,20 kr. i stedet for 1.299,20 kr. plus ureguleret tillæg 160 kr. plus stationstillæg 300 kr., eller ialt 1.759,20 kr.

Den 5. april 1963 meddelte loranstationen, at A foreløbig stillede spørgsmålet vedrørende løn og bonus i bero, idet han ansøgte om forlængelse af kontrakten i et år, hvilket Fyrdirektoratet tiltrådte i telegram af 10. april 1963. Direktoratet tilføjede herved, at den omhandlede bonus på 3.000 kr. ville blive udbetalt ved udløbet af andet ansættelsesår.

Det var dernæst oplyst, at A indgik ægteskab den 14. juli 1963, og at hustruen tog bopæl i nærheden af loranstationen.

I skrivelse af 9. august 1963 anmodede A om at blive løst fra kontrakten med udgan-

gen af august måned 1963 med henblik på tiltrædelse af en stilling under Ministeriet for Grønland. Fyrdirektoratet underrettedes telegrafisk om ansøgningen og meddelte i telegram af 13. august 1963, at den ikke kunne imødekommes, da det ville være vanskeligt at fremskaffe afløsning med så kort varsel. Som svar herpå meddelte A i skrivelse af 16. august 1963, at han ville forlade stillingen den 31. august 1963, idet han nu som yderligere grund angav, at Fyrdirektoratet ifølge hans opfattelse ikke havde opfyldt de lønmæssige forpligtelser overfor ham.

Fyrdirektoratet fastholdt imidlertid kontrakten og oplyste i telegram af 27. august 1963, at den ydede udrustningshjælp på 400 kr. ville blive krævet tilbagebetalt, dersom A fratrådte stillingen i utide. Af sagens bilag fremgik det, at beløbet var fratrukket ved udbetalingen af A's tilgodehavende for august måned, efter at han havde forladt stationen den 29. august 1963.

Fyrdirektoratet beklagede overfor mig, at kontrakten havde været behæftet med de nævnte fejl og anførte, at dette måtte tilskrives det forcerede arbejde i forbindelse med fremskaffelse og ansættelse af personel til Grønland.

Forsvarsministeriet og Fyrdirektoratet udtalte dernæst, at den i kontrakten indeholdte regnefejl vedrørende størrelsen af grundløn + dyrtidstillæg forekom åbenbar og ville have kunnet konstateres af A ved efterregning, hvorfor han efter ministeriets opfattelse ikke kunne støtte noget krav på kontraktens fejlagtige angivelse af lønnen.

Med hensyn til udbetaling af bonus udtalte Fyrdirektoratet, at A allerede fordi der efter direktoratets opfattelse forelå et klart kontraktbrud fra hans side, ikke havde noget krav herpå. Forsvarsministeriet bemærkede, at der ikke sås at foreligge noget kontraktbrud fra Fyrdirektoratets side for så vidt angik udbetaling af den månedlige løn, hvorfor ministeriet ikke mente, at der i forbindelse med A's fratræden inden udløbet af to års fristen (henholdsvis et års fristen) opstod noget krav på betaling af hel eller delvis bonus.

Forsvarsministeriet måtte endvidere, ligesom Fyrdirektoratet, anse det for tvivlsomt, om A – henset til, at det før hans ansættelse blev betydet ham, at bonus først ville blive udbetalt efter to års tjeneste – ville

have været berettiget til bonus, selv om han havde gjort tjeneste på stationen i et år.

Endelig bemærkede såvel ministeriet som Fyrdirektoratet, at A ved indgåelsen af ægteskab i juli måned 1963 havde fortabt sin eventuelle ret til bonus, idet det ifølge kontraktens § 7, stk. 3, var en forudsætning for udbetaling af bonus, at den pågældende ikke stiftede familie ved stationen.

Jeg udtalte, at jeg måtte anse det for særdeles beklageligt, at Fyrdirektoratet i kontrakten havde angivet lønnen med et forkert beløb, ligesom jeg fandt det kritisabelt, at direktoratet ved ændringen af kontrakten inden A's afrejse hverken blev opmærksom på denne fejl eller på, at kontraktens bestemmelse om bonus burde udgå.

Endvidere fandt jeg anledning til at kritisere, at direktoratet først ved telegrammet af 1. april 1963 tog stilling til loranstationens telegrafiske forespørgsel af 30. januar 1963 for så vidt angik størrelsen af lønnen.

Med hensyn til et krav fra A's side på erstatning for mistet bonus bemærkede jeg, at jeg, allerede fordi A, inden han havde ophævet kontrakten, indgik ægteskab, og hustruen derefter tog ophold i

Frederiksdal, måtte anse det for tvivlsomt, om han ville kunne gøre noget krav gældende i anledning af kontraktens fejlagtige bestemmelse om udbetaling af bonus.

Af de i kontrakten anførte lønningsbeløb fremgik det ikke, at det var den regulerede grundløn, kr. 1.531,20 månedlig – i kontrakten angivet som »lønning« – og ikke selve grundlønnen, kr. 560,00, der var forkert opgivet, hvortil kom, at den i annoncen anførte »lønning« på ca. 18.000,00 kr. årlig stemte overens med det førstnævnte beløb, men hverken med den korrekt udregnede grundløn inklusive dyrtidstillæg, kr. 1.299,20 månedlig, eller den fulde løn, kr. 1.759,20 månedlig. Da det imidlertid fremgik af kontrakten, at enten selve grundlønnen eller den regulerede grundløn var urigtigt anført, måtte jeg ligeledes anse det for tvivlsomt, om Fyrdirektoratet var forpligtet til at udbetale A den i kontrakten anførte løn.

Jeg fandt herefter ikke tilstrækkeligt grundlag for at kritisere, at Fyrdirektoratet havde afvist A's krav om aflønning m.v. efter kontraktens ordlyd, idet jeg dog bemærkede, at den endelige afgørelse af disse spørgsmål henhørte under domstolene.

**31.** *En skatterådskendelse, hvorefter en selvangivet indkomst blev forhøjet, burde have indeholdt oplysning om, hvorfra forhøjelsen hidrørte. (J. nr. 897/63).*

I oktober 1963 klagede redaktør A over, at Skatterådet for Hvidovre-Rødovre skatte-kreds under behandlingen af en sag vedrørende ansættelsen af hans skattepligtige indkomst for skatteåret 1963/64 i flere henseender havde behandlet sagen ukorrekt.

Af sagens akter fremgik det, at Rødovre kommunes ligningskommission i skrivelse af 3. maj 1963 meddelte A, at selvangivelsen for skatteåret 1963/64 ikke var taget til følge, idet ligningsmyndigheden ikke havde kunnet godkende et fradrag for befodringsudgifter på 734 kr.

Ligningskommissionens ansættelse blev på A's vegne indbragt for Skatterådet for Hvidovre-Rødovre skatte-kreds af Dansk Journalistforbund, der i skrivelse af 20. maj 1963

anførte, at de befodringsudgifter, A havde lagt til grund ved beregningen af befodringsfradraget, hidrørte fra hans benyttelse af egen vogn ved transport til og fra hans arbejde ved en redaktion, hvor arbejdstiden ofte trak ud til efter sidste offentlige forbindelse og ofte begyndte med så kort varsel, at offentlige transportmidler ikke kunne benyttes.

Skatterådet oplyste, at sagen blev behandlet på et møde den 13. august 1963, og at A, der var til stede efter tilsigelse fra skatterådet, ved den pågældende lejlighed blev orienteret om, at rådet var indforstået med at godkende befodringsfradraget på 734 kr. På mødet meddelte skatterådet endvidere, at det ikke mente at kunne godkende et af A

foretaget repræsentationsfradrag på 15 pct. af bruttoindkomsten, idet A efter rådets opfattelse ikke kunne henregnes til den gruppe af københavnske journalister, der udelukkende er beskæftiget med udegående reportage og for hvis vedkommende et sådant fradrag godkendes. A var efter rådets opfattelse alene berettiget til det for andre udegående journalister gældende fradrag på 10 pct. af bruttoindkomsten.

Den 23. august 1963 sendte skatterådet A meddelelse om, at det havde forhøjet den skattepligtige indkomst til et nærmere angivet beløb, og at eventuel klage over denne ansættelse måtte indgives til Landsskatteretten inden 4 uger. Under en telefonsamtale s. d. med skatterådets formand anførte A bl. a., at det ikke fremgik af skatterådets skrivelse, der ikke indeholdt nogen begrundelse for den foretagne forhøjelse, om skatterådet havde taget selvangivelsen til følge med hensyn til befodringsfradraget. A gjorde dernæst gældende, at Landsskatteretten ved en kendelse havde godkendt 15 pct. repræsentationsfradrag for en redaktør ved samme redaktion.

Under hensyn til at fristen for indbringelse af skatterådets afgørelse for Landsskatteretten udløb den 20. september 1963, anmodede A i skrivelse af 4. september 1963 skatterådet om en skriftlig bekræftelse af en af skatterådsformanden under den nævnte telefonsamtale fremsat udtalelse, hvorefter selvangivelsen ville blive taget til følge uden forhøjelser.

Den 17. september 1963 rettede A's hustru telefonisk henvendelse til skatterådet, hvor en medhjælper gav udtryk for, at A ikke ville fortabe klageadgangen, selv om fristen for sagens indbringelse for Landsskatteretten blev overskredet. Den pågældende oplyste samtidig, at skatterådet næppe ville være i stand til at underrette A om den egentlige afgørelse før fristens udløb. Den 19. september 1963 indgav A klage til Landsskatteretten over den af skatterådet foretagne forhøjelse og anmodede samtidig om, at det måtte blive fastslået, at selvangivelsen var taget til følge for så vidt angik befodringsfradraget.

Den 27. september 1963 meddelte skatterådet A, at det havde taget selvangivelsen til følge, og A frafaldt herefter klagen til Landsskatteretten.

### *Manglende begrundelse af skatterådets afgørelse af 23. august 1963.*

A anførte, at skatterådet på mødet den 13. august 1963, uagtet han alene var indvarslet til spørgsmålet vedrørende befodringsfradraget, tillige havde rejst spørgsmålet om repræsentationsfradraget på 15 pct. Selv om skatterådet på mødet gav udtryk for, at det ville godkende fradraget for befodringsudgifterne, fremgik det ikke af rådets skrivelse af 23. august 1963 om det havde godkendt fradraget, ligesom der ikke blev givet nogen oplysning om eller begrundelse for, at selvangivelsen var blevet forhøjet. A var dog ikke i tvivl om, at forhøjelsen skyldtes, at skatterådet ikke havde villet godkende repræsentationsfradraget på 15 pct. men alene med 10 pct.

Skatterådet henviste overfor mig til, at spørgsmålet om repræsentationsfradragets størrelse var optaget til undersøgelse som led i den skatterådet ved statsskattelovens § 27 pålagte pligt til prøvelse af ligningsmyndighedens ansættelse. På mødet den 13. august 1963 og under flere senere telefonsamtaler var det blevet meddelt A, at befodringsfradraget var godkendt, ligesom A på mødet var blevet gjort bekendt med grunden til, at skatterådet kun anså ham for berettiget til et repræsentationsfradrag på 10 pct.

Statens Ligningsdirektorat henviste til statsskattelovens § 29, stk. 2, hvorefter skatterådets forhøjelser af ligningsmyndighedens ansættelser skal begrundes, dersom den foreløbige ansættelse hviler på selvangivelse og specificeret regnskab. Efter Ligningsdirektoratets opfattelse var det herefter ikke ganske utvivlsomt, at skatterådet i et tilfælde som det foreliggende, hvor der ikke forelå regnskab, havde været forpligtet til at begrunde sin forhøjelse; Ligningsdirektoratet mente dog, at skatterådene i alle tilfælde, hvor der foreligger gyldig selvangivelse, bør begrunde en forhøjelse af den foreløbige ansættelse. Ligningsdirektoratet anførte dernæst, at skatterådets undladelse heraf i det foreliggende tilfælde måtte ses på baggrund af, at A ved den mundtlige forhandling med skatterådet den 13. august 1963 var blevet gjort bekendt med skatterådets motivering for kendelsen.

Skattedepartementet henholdt sig til Ligningsdirektoratets udtalelse.

Jeg udtalte, at det ville have været ønskeligt, om skatterådet – uanset at det ved den stedfundne forhandling mundtligt havde redegjort for sine synspunkter – havde begrundet den ved kendelsen af 23. august 1963 foretagne forhøjelse af den foreløbige ansættelse. Kendelsen burde i hvert fald have indeholdt oplysning om, hvorfra den foretagne forhøjelse stammede.

*Manglende besvarelse af A's skrivelse af 4. september 1963.*

A anførte, at skatterådet inden udløbet af fristen for indgivelse af klage til Landsskatteretten den 20. september 1963, i overensstemmelse med hans anmodning i skrivelsen af 4. september 1963 skriftligt burde have underrettet ham om, hvorvidt selvangivelsen ville blive taget til følge.

Skatterådet oplyste, at skatterådsformanden under telefonsamtalen med A den 23. august 1963 meddelte, at skatterådet ville bøje sig for den af A omtalte Landsskatteretskendelse vedrørende repræsentationsfradraget. Formanden havde dog samtidig gjort A opmærksom på, at det netop gennem Amtsligningsinspektoratet for Københavns amt var blevet oplyst, at der i en lang række skattekredse landet over generelt var bragt skærpede retningslinier i anvendelse overfor journalister, gældende allerede fra skatteåret 1963/64, samt at der var planlagt et møde i Ligningsrådet den 19. september 1963, hvor såvel størrelsen af repræsentationsfradraget som spørgsmålet om, fra hvilket tidspunkt almindelig skærpelse skulle finde sted, ville blive afgjort. Skatterådsformanden ønskede derfor at afvente dette møde, inden sagen blev endelig afgjort. Da skatterådet senere blev orienteret om, at de skærpede retningslinier først generelt ville finde anvendelse fra og med det kommende skatteår 1964/65, blev den endelige kendelse, hvorved indkomsten blev nedsat til det selvangivne, ekspederet den 27. september 1963.

Endelig henviste skatterådet til, at A ikke

ville blive udelukket fra klageadgang til Landsskatteretten på grund af overskridelse af klagefristen, idet skatterådet i de ofte forekommende tilfælde, hvor en skatteyder efter en skatterådskendelse påny henvender sig til skatterådet, betragter henvendelsen som en almindelig klage og hvis ansættelsen stadig fastholdes, ifølge fast praksis afsiger ny kendelse med heraf følgende automatisk forlængelse af klagefristen.

Statens Ligningsdirektorat udtalte, at der, bortset fra København og Frederiksberg, i loven kun er foreskrevet én klagebehandling ved skatterådene, og at skatterådet derfor havde været afskåret fra at afsige en ny kendelse, medmindre der forelå bemyndigelse hertil fra Ligningsdirektoratet. Skatterådet burde derfor – da det ikke ønskede at ændre sin ansættelse, forinden det var blevet bekendt med resultatet af mødet den 19. september 1963, og der således ikke var tilstrækkelig tid til inden klagefristens udløb den 20. september at opnå bemyndigelse fra Ligningsdirektoratet – have henvist A til at påklage ansættelsen til Landsskatteretten. Da A havde fremsat ønske derom, burde denne meddelelse efter Ligningsdirektoratets formening være givet skriftligt. Ligningsdirektoratet gjorde dog i denne forbindelse opmærksom på, at Landsskatteretten efter sin praksis ser bort fra mindre fristoverskridelser, når der kan anføres en rimelig begrundelse herfor, og at skatterådets fremgangsmåde efter det foreliggende syntes dikteret af praktiske hensyn, dels for at spare A for at klage til Landsskatteretten dels for at spare retten for at behandle sagen, så længe der bestod mulighed for, at skatterådet ville foranledige afgørelsen ændret i overensstemmelse med A's ønske.

Skattedepartementet henholdt sig til Ligningsdirektoratets udtalelse.

Jeg udtalte, at skatterådet i rimelig tid før udløbet af fristen for indgivelse af klage til Landsskatteretten skriftligt burde have besvaret skrivelsen af 4. september 1963.

**32.** *Behandlingen af en sag i Direktoratet for Ulykkesforsikringen og Ulykkesforsikrings-Rådet angående silicose. (J. nr. 881/62).*

I oktober 1962 klagede Dansk Formerforbund, Odense afdeling, på maskinformere

A's vegne over Direktoratet for Ulykkesforsikringen og Ulykkesforsikrings-Rådets be-

handling af en sag vedrørende invaliditets-erstatning til A. Forbundet rejste samtidig spørgsmålet om, hvorvidt der kunne gennemføres en mindre tidkrævende behandlingsform i sager af den pågældende art.

Det fremgik af sagen, at A den 2. januar 1959 til Direktoratet for Ulykkesforsikringen anmeldte at lide af silicose, idet han angav denne lidelse som en erhvervs sygdom, pådraget ved hans arbejde som maskinformer i et maskinstøberi. A oplyste, at han havde været ansat i virksomheden siden 1922, og at han ca. 1 år inden anmeldelsen første gang havde mærket stakåndethed og træthed som symptomer på lidelsen.

*Tiden 3. januar-4. november 1959.*

Efter at have modtaget anmeldelsen den 3. januar 1959 meddelte direktoratet den 5. januar 1959 A, at det ville være påkrævet at indhente yderligere oplysninger, og i løbet af marts og april måneder indhentede direktoratet oplysninger fra Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelse i Odense, herunder røntgenbilleder, der var taget af A med regelmæssige mellemrum siden 1945. Da direktoratets læger ikke mente, at de ved røntgenfoto graferne konstaterede lungeforandringer kunne tydes som silicose, anmodede direktoratet den 19. maj 1959 speciallæge i røntgendiagnostik professor Gregers Thomsen om en bedømmelse af billederne. Professor Thomsen udtalte den 4. juni 1959, at de småpletter, som sås i lungerne, formentlig var udtryk for en let grad af silicose, men at man vanskeligt kunne tænke sig, at de svære forandringer opadtil i lungerne skyldtes silicose, men derimod en tuberkuløs proces. Rigshospitalets arbejdsmedicinske klinik udtalte i juli 1959, at den var enig med professor Thomsen i, at det lignede tuberkuløse forandringer, og at der nok samtidig var en let silicose, men det var usandsynligt, at den ganske lette silicose havde haft nogen betydning for den tuberkuløse proces udvikling. Overlæge Tørning ved Øresundshospitalet, der den 28. juli 1959 fik sagen forelagt, udtalte den 3. september 1959, at det forekom ham sandsynligst, at der var tale om en lungefibrose af ikke tuberkuløs årsag. Overlæge Tørning mente, under hensyn til A's erhverv, at nogle lungepletter formentlig tillige gav udtryk for en let silicose, men de kunne dog også være et led i hovedlidelsen.

Direktoratet afviste derefter sagen den 4. november 1959, da den konstaterede lunge-lidelse ikke med tilstrækkelig sandsynlighed kunne antages at skyldes silicose eller anden lidelse, der kunne henføres under ulykkesforsikringsloven som erhvervs sygdom.

*Tiden 29. maj-31. juli 1961.*

Direktoratet hørte efter afgørelsen ikke mere til sagen, førend det den 29. maj 1961 gennem Jernindustriens Ulykkesforsikring modtog en ny anmeldelse vedrørende silicose-lidelsen, som A's arbejdsgiver havde indgivet til forsikringsselskabet. Direktoratet indhentede i juni 1961 påny oplysninger fra Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelse i Odense, og da der ikke herved fremkom oplysninger, der kunne ændre direktoratets opfattelse, meddelte direktoratet den 31. juli 1961 A, at det måtte henholde sig til afgørelsen af 4. november 1959.

*Tiden 31. august 1961-9. juni 1962.*

I slutningen af august 1961 indankede A sagen for Ulykkesforsikrings-Rådet, der modtog anken den 31. august. Kort tid efter anmodede rådet direktoratet om udlån af akterne. Disse blev modtaget den 12. september 1961, hvorefter den forberedende sagsbehandling kunne påbegyndes. Den 9. november 1961 var der udarbejdet koncept til ekstrakt i sagen. Fra Centralstationen for Tuberkulosebekæmpelse i Odense modtog Ulykkesforsikrings-Rådet den 14. november 1961 røntgenbillederne, og den 18. november 1961 oversendte direktoratet til rådet en skrivelse af 17. november 1961 fra overlæge, dr. med. Erling Nielsen, centralstationen, der henledte opmærksomheden på en af professor Flemming Møller i 1955 foretaget bedømmelse af røntgenoptagelserne fra 1945 til september 1955. Professor Flemming Møller havde dengang konkluderet i følgende bedømmelse: »... Det må dreje sig om en silicose udviklet i løbet af 10 år og nu i 3. stadium.« Direktoratet oplyste herved, at det var de samme billeder, som professor Gregers Thomsen og overlæge Tørning havde haft til bedømmelse i 1959.

A oplyste den 11. januar 1962, at han påny var sygemeldt på grund af lungelidelsen, og han anførte ved samme lejlighed, at han havde erfaret, at Odense Amts og Bys Syge-

hus tidligere (angiveligt i 1957) havde modtaget oplysninger om, at han led af silicose i 3. stadium.

Den 30. januar 1962 blev sagen behandlet på et møde i Ulykkesforsikrings-Rådet, som under hensyn til de lægelige tvivlsspørgsmål i sagen besluttede at indhente en udtalelse fra Retslægerådet, hvilket skete den 19. februar 1962. Retslægerådet udtalte den 8. maj 1962, at selv om rådet ikke med absolut sikkerhed kunne udtale sig om arten af den påviste lungelidelse, syntes anamnesen og lungelidelsens langsomme udvikling snarest at tale for, at det drejede sig om en silicose.

Sagen blev derefter den 22. maj 1962 påny behandlet i Ulykkesforsikrings-Rådet, der på grundlag af Retslægerådets erklæring afsagde kendelse gående ud på, at det måtte antages, at den hos A påviste lungelidelse var opstået ved indånding af støv under hans arbejde som former, og at lidelsen derfor henhørte under de i ulykkesforsikringsloven omhandlede erstatningsberettigende erhvervs sygdomme. Rådets kendelse blev den 9. juni 1962 tilsendt A og Direktoratet for Ulykkesforsikringen, idet rådet samtidig bad direktoratet foretage det videre fornødne i anledning af lidelsens anerkendelse som omfattet af ulykkesforsikringsloven.

#### *Tiden 12. juni 1962-21. januar 1963.*

Den 12. juni 1962 modtog direktoratet sagen fra rådet og med henblik på fastsættelse af invaliditetsgraden anmodede direktoratet den 10. juli 1962 Jernindustriens Ulykkesforsikring om at foranledige A indlagt til observation på Rigshospitalet. Imidlertid modtog direktoratet den 20. juli 1962 fra ulykkesforsikringsselskabet telefonisk oplysning om, at A lå til behandling på et tuberkulosehospital, hvorfor direktoratet den 11. september 1962 anmodede om oplysninger fra hospitalet. Da disse oplysninger, der forelå kort tid efter, ikke var fyldestgørende, anmodede direktoratet den 14. november 1962 overlæge Erling Nielsen om en specialerklæring, der blev modtaget den 4. december 1962. Af denne fremgik det, som i øvrigt også tuberkulosehospitalet havde oplyst, at der den 30. maj 1962 var fundet tuberkelbaciller, og overlægens konklusion gik derefter ud på, at A led af en silico-tuberkulose og desuden havde lungeemfysem. Ifølge overlægens vurdering var A's arbejds-

evne i erhvervet som former som følge af nedsat lungefunktion og på grund af den bacillære lungetuberkulose reduceret til under  $\frac{1}{3}$ , og selv om A formentlig ville kunne helbredes for tuberkulosen, mente overlægen ikke, at der var nogen udsigt til bedring af lungefunktionen, hvorfor erhvervsevnen måtte antages vedvarende at ville være under  $\frac{1}{3}$ .

Da sagen herefter skulle afgøres, fik direktoratet den 21. januar 1963 fra Jernindustriens Ulykkesforsikring telefonisk meddelelse om, at A var afgået ved døden.

Herefter opstod spørgsmålet om, hvorvidt døden var forårsaget af den lungesygdom, som Ulykkesforsikrings-Rådet havde henført under ulykkesforsikringsloven, og om A's efterladte derfor var berettigede til erstatning i medfør af ulykkesforsikringslovens § 39. Direktoratet anså det derfor for påkrævet at få foretaget obduktion og anmodede samme dag, som det modtog efterretningen om A's død, telegrafisk politimesteren i Odense og Statsprosektoratet i Odense om at foranledige obduktionen foretaget.

Da obducenterne stillede diagnosen, silicose, mente direktoratet, at man måtte anerkende dødsfaldet som forårsaget af denne lidelse og dens følgetilstande, selv om resultatet af en af Retsmedicinsk Institut foretagen kemisk undersøgelse af lungevævet ikke var typisk for silicose. Direktoratet meddelte derfor den 26. februar 1963 A's enke, at det havde anerkendt dødsfaldet som henhørende under ulykkesforsikringsloven, og anmodede hende samtidig om at indsende nærmere oplysninger vedrørende de efterladte børn og vedrørende afdødes arbejdsforhold og -indtægter.

Efter at direktoratet havde modtaget disse, meddelte det den 11. marts 1963 enken, at der nu ville blive truffet afgørelse i sagen vedrørende den erstatning, der tilkom hende efter hendes afdøde mand, mens direktoratet senere ville vende tilbage til spørgsmålet om, hvilken invaliditetserstatning der ville kunne tilkendes for tiden indtil dødsfaldet den 18. januar 1963. Direktoratet anførte samtidig, at det havde fastsat tidspunktet for A's tilskadekomst til september 1955, da diagnosen silicose første gang blev stillet ved professor Flemming Møllers bestemmelse. Enkens advokat protesterede herefter den 14. marts 1963 mod den fastsatte skadedato, da det

ville få den virkning, at der ikke ville kunne udbetales dagpenge.

Den 29. marts 1963 traf direktoratet afgørelse både vedrørende udbetaling af invaliditetserstatning til boet og vedrørende erstatningen til enken.

### *Sagens afslutning.*

Spørgsmålet om fastsættelsen af skadetidspunktet til september 1955 blev den 25. april 1963 forelagt for Ulykkesforsikrings-Rådet af enkens advokat, der indankede afgørelsen vedrørende invaliditetserstatningen for rådet. Advokaten nedlagde påstand om, at der blev tilkendt boet dagpenge, idet han ikke kunne anerkende, at sagen var for sent anmeldt. Til støtte herfor anførte han, at hverken A eller arbejdsgiveren i 1955 havde fået kendskab til, at han led af silicose, og at man følgelig ikke havde været i stand til at indgive nogen anmeldelse.

Direktoratet bemærkede overfor rådet, at skadetidspunktet var fastsat på grundlag af de i sagen foreliggende lægelige oplysninger, hvorefter der i september 1955 påvist silicose i 3. stadium, og at det efter ulykkesforsikringsloven af 1949, § 1, stk. 3, med hensyn til erhvervs sygdomme er dagen for sygdommens påviselige optræden, der er afgørende, hvor der i loven knyttes retsvirkninger til dagen for et ulykkestilfældes indtræden.

Ulykkesforsikrings-Rådet afsagde den 25. juni 1963 kendelse og stadfæstede direktoratets afgørelse, idet der ikke var fundet holdpunkt for at sætte skadedatoen til noget andet tidspunkt end september 1955. Der var således ikke hjemmel for at yde dagpenge. Meddelelse om kendelsen blev udsendt den 6. juli 1963.

Ulykkesforsikrings-Rådet oplyste overfor mig med hensyn til dets arbejdsgang i almindelighed, at sagerne så vidt muligt kommer til behandling i rådet i den rækkefølge, hvori de er anket, dog således, at sager, der af kontoret skønnes at være af særlig hastende karakter, som f.eks. sager om aktuell dagpengeret, behandles forlods.

Før forelæggelsen i rådet bliver sagerne gennemgået i kontoret med henblik på rekvirering af røntgenbilleder og indhentelse af

supplerende oplysninger, lægelige eller andre. Der udfærdiges derefter skriftlig sagsekstrakt, som udsendes til rådets medlemmer før møderne, ledsaget af kontorets bemærkninger til hver enkelt sag med en opsummering af sagens genstand og kendsgerninger og med fremhævelse af de efter kontorets opfattelse afgørende momenter i sagen. I sager af juridisk karakter gives en redegørelse for de retlige momenter, vedkommende lovbestemmelser og deres fortolkning m. v.

Rådet holder møde regelmæssigt hver 14. dag, og på hvert møde behandles op til 30-40 sager. Vedrørende den tid, der normalt medgår til udarbejdelse af sagsekstrakt, bemærkede rådet, at en ekstrakt sjældent er på mindre end 10 sider i almindeligt format, oftest på 15-20 sider og undertiden mere. Det er som følge af dette forarbejde i kontoret og som følge af sagerens antal, ca. 700 årlig, almindeligt, at der hengår nogle måneder, før en sag kommer til behandling i rådet, og A's sag havde med hensyn til behandlingens varighed ikke adskilt sig fra det almindelige. Rådet skønnede, at den anvendte fremgangsmåde var nødvendig til sikring af en forsvarlig og tilbundsgående behandling af de indankede sager, idet det var af den opfattelse, at det alene herved er muligt at give hvert enkelt medlem af rådet et fuldstændigt billede af sagen med alle relevante oplysninger til dens bedømmelse. Den skriftlige forberedelse muliggør tillige, at der i hvert møde kan behandles et forholdsvis stort antal sager, hvilket ellers ikke ville være muligt.

De fleste sager afgøres endeligt i det første møde, hvori de er til forhandling i rådet, men i praktisk talt alle møder bliver enkelte sager udsat, oftest på (nye) speciallægeundersøgelser, særlig når rådets lægelige medlemmer ikke finder det foreliggende grundlag tilstrækkeligt eller tilstrækkelig sikkert til at tage stilling til ankens berettigelse, hvilket var tilfældet i A's sag. Det var rådets erfaring, at de forsikrede som regel selv ved indankningen fremsætter ønske om speciallægeundersøgelse, når en sådan ikke er foretaget før direktoratets afgørelse, og at der også i øvrigt i vidt omfang ønskes nye speciallægeundersøgelser foretaget.

Ulykkesforsikrings-Rådet udtalte endelig, at en væsentligt hurtigere forsvarlig behandling af de for rådet indankede sager i almin-



delighed ikke er mulig indenfor de rammer, der nu er lagt for rådets virksomhed.

Foranlediget af den konkrete sag vedrørende A's erhvervslidelse stillede folketingsmand Hans Rasmussen den 18. juni 1963 et spørgsmål i Folketinget til socialministeren om, hvorvidt ministeren ville overveje en ændring af arbejdsgangen i de administrative organer, der beskæftiger sig med ulykkesforsikringen og med invaliditetserstatninger, og herunder tage stilling til, om Direktoratet for Ulykkesforsikringens afgørelser i højere grad burde baseres på erklæringer fra de skadelidtes egne læger.

Socialministeren indhentede erklæring fra Direktoratet for Ulykkesforsikringen og Ulykkesforsikrings-Rådet og gav derefter Hans Rasmussen en redegørelse for behandlingen af A's sag og for sit syn herpå. (FT 1962/63, sp. 6302 ff.)

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt direktoratets afgørelser i højere grad burde baseres på de behandlende lægers udtalelser, oplyste direktoratet overfor socialministeren, at direktoratet lægger vægt på disse lægers skøn, men at det i mangfoldige tilfælde drejer sig om vanskelige lægelige skøn, som kræver specialviden, og at dette gælder såvel ved bedømmelsen af, hvorvidt der er årsagsforbindelse mellem lidelse og arbejde, som ved bedømmelsen af invaliditetens omfang. I tilslutning hertil bemærkede Ulykkesforsikrings-Rådet, at de forsikrede ofte selv fremsætter ønske om speciallægeundersøgelser til brug ved rådets behandling af sagen.

Socialministeren fandt anledning til at fremhæve, at sagen henhørte under en gruppe af ulykkesforsikringssager, som i lægelig henseende er særdeles tvivlsomme, og som derfor ikke kan afgøres uden grundige undersøgelser; ministeren pegede i denne forbindelse på, at når loven, for at erhvervs sygdomme kan anerkendes som erstatningsberettigende, kræver, at det med rimelighed kan antages, at disse sygdomme og deres følgetilstande udelukkende eller i overvejende grad skyldes skadelige påvirkninger, der hidrører fra den forsikredes arbejde eller de forhold, hvorunder det foregår, så må der lejlighedsvis opstå sager, der kun kan afgøres efter dybtgående og ofte langvarige specialistundersøgelser.

For så vidt angik den konkrete sag følte

ministeren sig endvidere foranlediget til at nævne, at det ikke var korrekt, når det ved omtalen af sagen havde været nævnt, at behandlingen af den havde stået på i 7-8 år. Selv om sygdommen var begyndt for 7-8 år siden, var sagen først blevet anmeldt til Direktoratet for Ulykkesforsikringen i januar 1959, og den var straks blevet taget under behandling – ganske vist med det resultat, at den var blevet afvist den 4. november 1959. Efter direktoratets negative afgørelse var der intet sket i sagen før i slutningen af maj 1961. Fra dette tidspunkt og til erstatningens udbetaling i april 1963 var der således gået knapt 2 år, i hvilke to instanser havde taget stilling til spørgsmålet om årsagssammenhængen mellem den pågældendes arbejde og sygdommen. Derudover havde direktoratet truffet afgørelse med hensyn til fastsættelse af invaliditetserstatningen og, da A i mellemtiden var afgået ved døden, truffet afgørelse om at dødsårsagen var den omhandlede erhvervs sygdom. Socialministeren ville imidlertid lade undersøge, hvorvidt ekspeditionstiden i direktoratet og i rådet kunne nedsættes, uden at det herved ville gå ud over de saglige garantier, der må kræves, og ministeren anmodede derfor den 3. juli 1963 Forvaltningsnævnets sekretariat om at indlede en undersøgelse af spørgsmålet.

Den 7. oktober 1963 udtalte jeg, at jeg ved min bedømmelse af sagsbehandlingen måtte lægge til grund, at sagen, efter i første omgang at være afsluttet i november 1959, først påny var blevet forelagt for direktoratet i maj 1961. Sagen havde herefter været behandlet i direktoratet i tidsrummet 29. maj–31. juli 1961 og 12. juni 1962–29. marts 1963. Derudover havde Ulykkesforsikrings-Rådet haft sagen til behandling i tiden 31. august 1961–9. juni 1962 og 25. april–6. juli 1963.

Den tid, der var medgået til direktoratets og rådets behandling af sagen, kunne ikke give mig tilstrækkelig anledning til kritik, idet jeg bemærkede, at sagens ekspedition efter de foreliggende oplysninger havde været fremmet så meget, som den gældende arbejdsgang havde gjort det muligt. Da Forvaltningsnævnet agtede at indlede en undersøgelse af arbejdsgangen i direktoratet og rådet, fandt jeg ikke anledning til at foretage videre.

Den 25. oktober 1963 anførte Formerforbundets Odense-afdeling, at Direktoratet for Ulykkesforsikringen to gange – den 4. november 1959 og den 3. juli 1961 – havde gjort gældende, at A's lidelse ikke henhørte under ulykkesforsikringsloven, idet det ikke med tilstrækkelig sandsynlighed kunne antages, at hans lungelidelse skyldtes silicose. Da Ulykkesforsikrings-Rådet den 9. juni 1962 havde bestemt, at tilfældet skulle henføres under ulykkesforsikringsloven, fastsatte direktoratet skadedatoen til september 1955, under hensyn til at det nu var blevet oplyst, at professor Flemming Møller på dette tidspunkt havde stillet diagnosen silicose i 3. stadium, og denne afgørelse blev tiltrådt af Ulykkesforsikrings-Rådet den 25. juni 1963.

Afdelingen fandt det uforståeligt, at man ved direktoratets afgørelser i 1959 og 1961 har kunnet negligere professor Møllers erklæring fra september 1955, og at direktoratet og rådet derefter kunne tillægge erklæringen afgørende betydning ved fastsættelsen af skadedatoen og dermed for dagpengespørgsmålet.

Da den tidligere klage alene havde angået erstatningssagens varighed, foretog jeg herefter en nærmere undersøgelse af myndighedernes behandling af sagen.

Tuberkulosestationen i Odense udtalte overfor mig, at den den 16. september 1955 sendte A's røntgenfilm til bedømmelse hos den daværende amtslæge, som videresendte filmene til Direktoratet for Arbejdstilsynet. Den 27. oktober 1955 fik Tuberkulosestationen gennem amtslægen tilsendt en røntgenbedømmelse, der var foretaget af professor Flemming Møller.

Arbejdstilsynets overlæge i København udtalte overfor mig, at tilsynet gennem mange år havde været interesseret i at være underrettet om, hvad der måtte blive fundet af støv-lungelidelser, og at man derfor havde søgt kontakt med landets tuberkulosestationer, der foretager de fleste mere regelmæssige og omfattende røntgenfotograferinger af arbejdere udsat for silicose. I Odense var amtslægen tillige læge ved Arbejdstilsynet, og af denne grund skete kontakten mellem Tuberkulosestationen og Arbejdstilsynets overlæge gennem amtslægen.

Røntgenfilmene vedrørende A blev af amtslægen videresendt til Arbejdstilsynets overlæge, der forelagde dem for professor

Møller, som på grund af sin interesse for silicose i mange år og indtil sin afgang virkede som direktoratets uofficielle og ulønnede konsulent. Professor Møllers beskrivelse af filmene blev påført en journal, som amtslægen havde indsendt. Derefter skrev amtslægen en intern beretning, der var stilet til direktoratet, og som med overlægens bemærkninger blev sendt til den lokale tilsynskreds i Odense samt til Sundhedsstyrelsen. Samtidig underrettede overlægen Tuberkulosestationen, som havde startet sagen.

Det var ifølge overlægen usandsynligt, at amtslægen skulle have meddelt A's arbejdsgiver resultatet af undersøgelsen, da man ikke uden tilladelse kan lade lægelige oplysninger gå videre. Det kunne tænkes, at amtslægen havde været i forbindelse med A, hvis han f.eks. havde aflagt besøg på virksomheden, men der forelå i hvert tilfælde ingen beretning om et sådant besøg.

Direktoratet for Arbejdstilsynet henviste til overlægens udtalelse og anførte, at det i § 51, stk. 1, i lov nr. 226 af 11. juni 1954 om almindelig arbejderbeskyttelse er bestemt, at arbejdslægerne har til opgave at foretage undersøgelser af arbejdssygdommes forekomst og årsagsforholdet med henblik på mulighederne for deres forebyggelse. Selv om arbejdslægernes virksomhed primært angår sundhedsforholdene i bestemte virksomheder, udelukker dette i og for sig ikke, at arbejdslægerne må foretage undersøgelser af den enkelte arbejder, men det drejer sig ved sådanne individuelle undersøgelser ikke om forhold, der kan sidestilles med det normale forhold mellem en patient og hans læge i den forstand, at arbejdslægen derved skulle pådrage sig et ansvar for patientens behandling. Såfremt en arbejder ved en sådan undersøgelse skønnes at være angrebet af en (erhvervs) sygdom, yder arbejdslægen som en selvfølge sin medvirken til, at den undersøgelse tages under behandling. En overgang var der opstillet regler om, at arbejdslægerne skulle underrette arbejdsgiveren og vedkommende arbejder om lægeundersøgelsens resultat, men denne praksis er forlængst opgivet, formentlig fordi den fandtes lægeligt uforvarlig.

Den 1. april 1964 udtalte jeg følgende:  
Ifølge ulykkesforsikringsloven af 1949 § 1 berettigede forskellige erhvervs- og

domme, herunder silicose, til erstatning efter samme regler som ulykkestilfælde. Fristen for anmeldelse sættes for sådanne sygdomme til 1 år fra det tidspunkt, da sygdommens optræden var påviselig, jfr. lovens § 46.

Da det i praksis havde vist sig, at det ofte var vanskeligt for den forsikrede at erkende en erhvervssygdoms opståen, blev der ved ulykkesforsikringsloven af 1959 gennemført visse ændringer i loven af 1949. Det bestemtes således i lovens § 1 A at »skadatoen« for sådanne sygdommes vedkommende skulle sættes til den dato, da »sygdommen har givet de første sikre symptomer« eller til den dato, da »pågældende af en læge er blevet gjort bekendt med, at lidelsen må antages at være arbejdsbetinget.« Side om side hermed fastsattes visse andre kriterier for årsfristens udgangspunkt, der er uden direkte betydning for nærværende sag.

Samtidig blev anmeldelsesreglerne ændret, således at direktoratet, når ganske særlige omstændigheder taler derfor, kan fritage for overholdelse af 1 års fristen for så vidt angår krav på erstatning efter § 32 (invaliditetserstatning) og § 39 (efterladteerstatning), hvorimod der ikke blev givet adgang til fritagelse for overholdelse af fristen for så vidt angår dagpenge.

Ændringerne trådte i kraft den 1. april 1959, dog med den begrænsning for så vidt angår erhvervssygdomme, der tidligere havde været omfattet af ulykkesforsikringsloven, at skadatoen kun kan fastsættes til et tidspunkt efter lovens ikrafttræden, såfremt den efter reglerne i § 1 A ikke vil kunne fastsættes til et tidligere tidspunkt.

Det kunne forekomme urimeligt, at man i 1959 og i 1961 havde afvist A's anmeldelse, fordi det ikke fandtes godtgjort, at han var lidende af silicose, og at man derefter, da beviset fremkommer, nægtede ham dagpenge på grund af overtrædelse af anmeldelsesfristen, idet denne blev beregnet fra røntgenbedømmelsen i 1955, som A formentlig ikke kendte før 1 års fristens udløb.

Det fremgik imidlertid af de tilvejebragte oplysninger, at Direktoratet for Ulykkesforsikringen ikke havde haft kendskab til professor Flemming Møllers erklæring, da man afviste A's erstatningssag i 1959 og 1961. Det var først ved overlæge Erling Niensens brev af 17. november 1961, at direktoratet og rådet blev bekendt med professor Møllers diagnose. Denne erklæring var derefter blevet inddraget i de overvejelser, der lå til grund for Ulykkesforsikrings-Rådets afgørelse af 9. juni 1962, hvorved A's lidelse henførtes under ulykkesforsikringsloven. Det kunne derfor ikke med rette siges, at man ved de to første afgørelser havde negligeret professor Møllers erklæring – man havde simpelt hen ikke kendt den.

Myndighedernes behandling af sagen, herunder særligt, at kravet om dagpenge var blevet afvist som savnende hjemmel på grund af overskridelse af anmeldelsesfristen, var efter det foreliggende formelt i overensstemmelse med de gældende lovbestemmelser.

Jeg tilføjede, at et tilfælde som det omhandlede formentlig vanskeligt ville kunne opstå påny efter den i 1959 skete ændring af ulykkesforsikringsloven.

**33.** *Tvivlsomt, om der var fornøden hjemmel for en afgørelse, hvorefter en udstykning ville være i strid med vejbestyrelseslovens § 35. (J. nr. 560/63).*

I juli 1963 klagede A over, at Matrikel-direktoratet i skrivelse af 21. juni 1963 efter brevveksling med Vejdirektoratet havde meddelt, at det ikke kunne imødekomme et andragende om approbation på udstykning af en parcel af hans landbrugsejendom.

Af sagens akter fremgik det, at ejendom-

men var beliggende ved Vejle amts hovedlandevej Horsens-Vejle (del af hovedvej A 10), for hvilken vejstrækning der i medfør af § 35 i lov nr. 95 af 29. marts 1957 om bestyrelsen af de offentlige veje (i det følgende kaldt vejbestyrelsesloven) var udfærdiget adgangsbegrænsende bestemmelser.

Ifølge disse bestemmelser var den tilladte adgang til ejendommen (lb. nr. 84): »Privat fællesvej til landbrugsejendom på matr. nr. 8 a og til et enfamilieshus på matr. nr. 8 s« og (lb. nr. 86): »Overkørsel til et enfamilieshus«.

I skrivelse af 18. marts 1961 til Vejle amts vejinspektorat ansøgte en landinspektør på A's vegne om tilladelse til at benytte den under lb. nr. 84 omtalte private fællesvej som adgangsvej for yderligere et enfamiliehus på en parcel af matr. nr. 8 a, der grænsede direkte op til hovedlandevejen.

Den 21. marts 1961 videresendte vejinspektoratet andragendet til Vejle amtsråd og udtalte, at det anså det for betænkeligt at tillade yderligere udstykning til en vej, der hovedsagelig tjener som adgang til en landbrugsejendom. Vejinspektoratet indstillede derfor, at overkørselen ikke ville kunne tillades benyttet af flere parceller, end den var noteret til. Såfremt amtsrådet tillod udstykningen med adgang til den nævnte vej, burde der ifølge vejinspektoratet forlanges tinglyst oversigtsservitut 25 × 120 m over vejhjørnerne og servitut om tæt og fast hegn langs landevejen. Amtsrådet indstillede den 17. april 1961 til Vejdirektoratet, at der tilledes adgang ad fællesvejen for et enfamilieshus på den omhandlede parcel på de af vejinspektoratet opstillede betingelser, under hensyn til at det drejede sig om et hus, som A ville opføre til sig selv efter at have solgt resten af landbruget. Med støtte i vejinspektoratets betæneligheder og efter besigtigelse af forholdene, hvorunder det viste sig, at udstykningen var placeret lige nedenfor en bakketop, blev ansøgningen den 26. juli 1961 afslået af Vejdirektoratet.

Den 27. juli 1961 ansøgte landinspektøren Landbrugsministeriet om approbation på udstykningen af den omhandlede parcel, idet han angav, at A var indforstået med, at parcellen ikke kunne få adgang til hovedlandevejen hverken direkte eller ad den private fællesvej. Vejadgang til parcellen skulle etableres ad en private fællesvej i forlængelse af den eksisterende fællesvej mod nordvest over gårdspladsen med tilslutning til en bivej. Landinspektøren vedlagde en erklæring fra kommunen, der anbefalede vejtilslutningen.

Den 24. oktober 1961 forelagde Matrikel-direktoratet udstykningssagen for Vejle amt, der videresendte den til vejinspektoratet. In-

spektoratet udtalte, at den påtænkte vejadgang mere var en formalitet end en realitet, da ingen kunne påse, at kun denne vej blev benyttet som adgang, så længe den private fællesvej var tilsluttet hovedlandevejen. Hvis den private vejs tilslutning til hovedlandevejen kunne afbrydes, kunne vejadgangen vel nok accepteres, hvis der samtidig tinglystes forpligtelse på ejendommen til at anbringe og vedligeholde fast, tæt og ubrudt hegn ved skellet mod landevejen. En sådan spærring krævede imidlertid enten tilslutning af ejeren af matr.nr. 8 s eller ekspropriation. Iøvrigt kunne den påtænkte bebyggelse ifølge vejinspektoratet næppe siges at være en hensigtsmæssig og forsvarlig byudvikling af den pågældende landsby. Vejinspektoratet henstillede derfor, om der ikke burde nedlægges forbud mod udstykningen i henhold til landsbyggerlovens § 5, stk. 2.

Den 22. november 1961 sendte amtsrådet sagen tilbage til Vejdirektoratet og spurgte, om direktoratet fandt, at den private fællesvejs tilslutning til hovedlandevejen burde afbrydes som anført af vejinspektoratet. Amtsrådet tilføjede, at det som bygningsmyndighed ikke havde noget at erindre mod udstykningen.

Den 2. februar 1962 sendte Vejdirektoratet sagen tilbage til amtsrådet og udtalte, at det måtte modsætte sig den ansøgte udstykning, med mindre den private fællesvejs tilslutning til hovedlandevejen blev afbrudt, og der blev etableret ubrudt hegn langs parcellens skel mod hovedlandevejen.

Sagen blev derefter forelagt landinspektøren, der den 24. februar 1962 påny sendte den til vejinspektoratet og udtalte, at det ville være udelukket, at ejeren af matr.nr. 8 s frivilligt ville give afkald på sin adgangsret til hovedlandevejen ad den private fællesvej. Muligheden for at afbryde den private vejs forbindelse med hovedlandevejen var derfor ikke til stede, med mindre der blev foretaget ekspropriation.

Vejinspektoratet indstillede derefter til amtsrådet, at der burde nedlægges forbud mod udstykningen, og amtsrådet videresendte sagen til Vejdirektoratet og udtalte, at det ikke mente at have hjemmel i landsbyggerlovens § 5 til at modsætte sig udstykningen i det foreliggende tilfælde, hvor udstykningen ikke kunne siges at ville komme i strid med en forsvarlig og hensigtsmæssig byudvikling.

Vejdirektoratet sendte sagen tilbage til amtsrådet og udtalte, at der efter dets opfattelse forelå et forsøg på at omgå de i henhold til vejbestyrelseslovens § 35 fastsatte adgangsbegrænsninger for den pågældende hovedlandevej, og at der derfor i vejbestyrelseslovens § 35, stk. 5, jfr. samme lovs § 34, stk. 2, og udstykningslovens § 4 var hjemmel til at modsætte sig den omhandlede udstykning.

Efter at A i skrivelse af 6. maj 1962 til amtet havde påberåbt sig, at den omhandlede parcel efter en i 1955 foretaget omlægning af landevejen var blevet afkörtet med 4 m og derved havde tabt sin værdi som landbrugsareal, blev sagen atter forelagt for Vejdirektoratet, der den 10. oktober 1962 henholdt sig til sin tidligere truffne afgørelse, hvilket amtsrådet den 25. oktober 1962 meddelte landinspektøren.

I november 1962 sendte landinspektøren udstykningssagen til Vejdirektoratet, bilagt en redegørelse fra en advokat, hvoraf fremgik, at byggeriet på parcellen var påbegyndt. Ved påtegning af 16. februar 1963 sendte Vejdirektoratet udstykningssagen til Matrikeldirektoratet, idet det under henvisning til de tidligere udtalelser i sagen udtalte, at det ikke kunne anbefale en udstykningstilladelse. Matrikeldirektoratet sendte sagen tilbage til Vejdirektoratet og bemærkede, at det ikke i Vejdirektoratets påtegning direkte var udtalt, at udstykningen ville være i strid med vejbestyrelsesloven, og at bestemmelserne i udstykningsloven om adgang til offentlig vej for parcellen efter Matrikeldirektoratets opfattelse måtte anses for opfyldt. Vejdirektoratet sendte den 28. maj 1963 påny sagen til Matrikeldirektoratet og udtalte, at udstykningen efter Vejdirektoratets opfattelse var i strid med vejbestyrelseslovens § 35, stk. 5, idet der forelå et forsøg på at omgå de i henhold til nævnte lovs § 35 fastsatte adgangsbegrænsninger for den nævnte hovedlandevej. På grundlag af denne erklæring traf Matrikeldirektoratet den 21. juni 1963 beslutning om at nægte tilladelse til udstykning.

Vejdirektoratet henviste overfor mig til, at de i henhold til vejbestyrelsesloven fastsatte adgangsbegrænsende bestemmelser gennemføres bl. a. for at undgå en randbebyggelse, der kan medføre risiko for færdselen på de mest betydende offentlige veje, og at disse adgangsbegrænsninger ville være illusoriske,

såfremt direktoratet ikke som hovedregel nægtede at godkende, at de bestående overkørsler m. v. til sådanne veje anvendes som adgang for parceller, der udstykkes til bebyggelse umiddelbart op til den gennemgaaende vej. De ville ligeledes være illusoriske, hvis man godtog udstykning af parceller, der grænser direkte op til adgangsbegrænsede vejstrækninger med formel adgang ad private fællesveje, der forbinder den adgangsbegrænsede vej med fjernt beliggende bivejstrækninger, for hvilke der ikke er gennemført adgangsbegrænsning, da man ikke kan acceptere erklæringer om, at den private vejs umundning i den adgangsbegrænsede vej ikke vil blive benyttet som adgang for den udstykkede parcel. På grund af den åbenlyse fare for misbrug havde direktoratet som anført valgt at betragte ansøgninger, formuleret på den angivne måde, som forsøg på at omgå adgangsbegrænsningerne med den deraf følgende hjemmel til at modsætte sig ansøgningerne efter vejbestyrelseslovens § 35, stk. 5.

Endelig anførte Vejdirektoratet, at man ved denne holdning, som var accepteret i Matrikeldirektoratets skrivelse af 21. juni 1963, i det foreliggende tilfælde næppe opnåede nogen konkret forbedring af færdselsforholdene det pågældende sted, hvilket følger af den manglende hjemmel til at modsætte sig byggeri på en landbrugsejendom, som gennemføres uden udstykningen af ejendommen. Derimod opnåede man generelt at vanskeliggøre randbebyggelse af den pågældende art, idet man forhindrede udstykning og dermed en selvstændig prioritering af bebyggelsen.

Matrikeldirektoratet udtalte, at begrundelsen for afslaget på udstykningsansøgningen var Vejdirektoratets udtalelse af 28. maj 1963, hvorefter udstykningen ville være i strid med vejbestyrelseslovens § 35, stk. 5, idet der forelå et forsøg på at omgå de i henhold til lovens § 35 fastsatte adgangsbegrænsninger for den hovedlandevej, hvortil parcellen grænser.

Den 14. januar 1964 forelagde jeg påny sagen for Vejdirektoratet, idet jeg udtalte, at udgangspunktet for bedømmelsen af sagen efter min opfattelse måtte være, at A havde ret til at udstykke sin ejendom, når de i udstykningslovgivningen herfor fastsatte betingelser er opfyldt, medmindre

der på anden måde er gjort indskrænkninger i denne ret. I den foreliggende sag var der alene tvivl med hensyn til vejforholdene.

Ifølge § 4, stk. 3, i lov om udstykning og sammenlægning m. m. af faste ejendomme skal der for enhver ved udstykning fremkommet lod være sørget for adgang til offentlig vej. Denne betingelse var i det foreliggende tilfælde opfyldt ved den ad den private fællesvej til bivejen etablerede vej-ret.

Dernæst bestemmes det i udstykningslovens § 2, at udstykning ikke kan approberes, når det er oplyst, at delingen eller den herved tilsigtede anvendelse af arealerne vil medføre noget, som er i strid med eller kræver godkendelse efter bestemmelser, som er fastsat i eller i henhold til gældende love.

Den bestemmelse i vejbestyrelsesloven, § 35, stk. 5, hvortil Vejdirektoratet havde henvist som indeholdende hjemmel for at hindre udstykningen, kunne efter sin ordlyd ikke anvendes direkte på den påtænkte vejadgang, men alene på den private fællesvejs udmunding i hovedlandevejen Vejle-Horsens.

Selvom de af Vejdirektoratet anførte begrundelser for at hindre den påtænkte udstykning, herunder den åbenlyse fare for misbrug, forekom mig vægtige, måtte jeg nære afgørende betænkeligheder ved, at der uden positiv lovhjemmel blev gjort indgreb i A's adgang til at udstykke ejendommen.

Et eventuelt misbrug fra A's side ville indebære en overtrædelse af de i medfør af vejbestyrelseslovens § 35 fastsatte regler om adgangsbegrænsning, for hvilken der er foreskrevet straf i § 58, stk. 1, og det måtte være på denne måde, adgangsbegrænsninger skulle håndhæves.

Da jeg under hensyn hertil måtte finde det meget tvivlsomt, om den af Vejdirektoratet påberåbte hjemmel var tilstrækkelig til at hindre en ellers lovlig udstykning, henstillede jeg til Vejdirektoratet at tage den trufne afgørelse op til fornyet overvejelse.

Efter at der havde været afholdt et møde om sagen på mit kontor, udtalte Ministeriet for offentlige Arbejder i skrivelse af 10. marts

1964, at det måtte fastholde den trufne afgørelse i sagen, hvorefter den pågældende udstykning var i strid med vejbestyrelseslovens § 35, stk. 5, da parcellen skulle have adgang ad en privat fællesvej, der udmunder i hovedlandevejen, for hvilken vejstrækning der er fastsat adgangsbegrænsende bestemmelser. Dette gjaldt, uanset at A havde erklæret sig indforstået med, at færdsel til og fra parcellen kun kunne ske ad den private fællesvej ud til bivejen, som ligger ca. 400 m fra hovedlandevejen.

Om baggrunden for standpunktet anførte ministeriet bl. a. følgende:

Udstykningen af den omhandlede parcel ville efter ministeriets opfattelse uundgåeligt medføre, at adgangen til hovedlandevejen for den private fællesvej ville blive udnyttet i strid med de adgangsbegrænsende bestemmelser, idet det i hvert fald måtte anses for givet, at besøgende, handlende osv. til parcellen ville benytte fællesvejens tilslutning til hovedlandevejen i stedet for den angivne besværlige omvej mellem landbrugsejendommens bygninger, ligesom det måtte anses for overvejen- sandsynligt, at ejeren af parcellen eller hans husstand ligeledes ville benytte den pågældende vejtilslutning, som ikke ville kunne spærres, under hensyn til at den som nævnt danner lovlig adgang til landbrugsejendommen, matr.nr. 8 a, og parcelhuset på matr. nr. 8 s.

En håndhævelse af de i medfør af § 35, stk. 5, i vejbestyrelsesloven udfærdigede bestemmelser alene gennem straffebestemmelserne i lovens § 58 ville ifølge ministeriet ikke være praktisk gennemførlig, og det var derfor i vejbestyrelseslovens § 39, stk. 1, pålagt matrikelmyndighederne ved forefaldne udstykninger og bygningsmyndighederne ved udfærdigelse af byggetilladelser at påse, at de omhandlede bestemmelser blev iagttaget. En tilsvarende regel findes i § 2 i udstykningsloven. Landbrugsministeriet havde derfor i det foreliggende tilfælde efter ministeriets opfattelse været afskåret fra at approbere den pågældende udstykning.

Ministeriet anførte dernæst, at der ganske vist i medfør af § 23 i vejbestyrelsesloven ville kunne gennemføres en ekspropriation af adgangen for den private fællesvej til hovedlandevejen, men at det måtte antages, at der måtte blive tale om en ikke ubetydelig omvejerstatning til ejeren af landbrugsejendom-

men, som havde jord på begge sider af hovedlandevejen. En ekspropriation i det foreliggende tilfælde ville iøvrigt udkræve tilslutning fra Vejle amtsråd som vejbestyrelse for den pågældende vej, og det var ikke givet, at amtsrådet ville foretage en sådan ekspropriation. Ministeriet bemærkede i denne forbindelse, at tanken med bestemmelserne i vejbestyrelseslovens § 35 om adgangsbegrænsning netop havde været at undgå kostbare ekspropriationer af bestående adgangsforhold, idet væsentlige strækninger af det bestående net af gennemgående veje ville kunne bevares som gode og sikre færdselsårer, såfremt der ikke sker en udvidelse af den hidtidige randbebyggelse langs den pågældende vej, jfr. herved formuleringen af lovens § 35, stk. 4, Vejlovsudvalgets 1. betænkning, s. 28, sp. 1, samt de indledende bemærkninger til ministeriets cirkulære af 27. juli 1957.

I denne forbindelse oplyste ministeriet, at undersøgelser foretaget i Vejdirektoratet af et stort antal trafikulykker på sjællandske amtsveje med forskellig bebyggelsestæthed havde vist, at der findes en betydelig sammenhæng mellem graden af randbebyggelse langs vejene og forekomsten af trafikulykker. I forhold til trafikmængden var ulykkestallet på købstædernes gennemkørselsveje således godt 3 gange og i landsbybebyggelser godt 2 gange så stort som på veje uden eller med kun ubetydelig randbebyggelse. Endvidere var det konstateret, at krydsulykker på veje med randbebyggelser udgør en væsentlig større andel af det samlede ulykkestal end på veje uden randbebyggelse.

Endelig anførte ministeriet, at det måtte lægge megen vægt på, at den ansøgte udstykning ikke blev gennemført, idet en tilfaldelse i den foreliggende sag, når den blev

almindeligt bekendt, ville bevirke, at der landet over ville blive gennemført en lang række udstykninger med formel, men ikke reel adgang ad måske fjernt beliggende biveje, og at de i medfør af vejbestyrelsesloven gennemførte adgangsbegrænsninger derved ville blive mere eller mindre illusoriske. I denne forbindelse henledte ministeriet opmærksomheden på, at der end ikke kræves tinglyst vejret, for at en udstykning ad en privat fællesvej skal kunne gennemføres i henhold til udstykningsloven.

Den 10. april 1964 udtalte jeg følgende:

Under hensyn til udstykningslovens bestemmelser, hvorefter udstykning ikke kan approberes, når det er oplyst, at delingen eller den herved tilsigtede anvendelse vil medføre noget, som er i strid med gældende love, samt til, at Vejdirektoratet overfor Matrikeldirektoratet havde udtalt, at den påtænkte udstykning var i strid med vejbestyrelseslovens § 35, stk. 5, kunne det ikke give mig grundlag for kritik, at Matrikeldirektoratet afslog at imødekomme A's andragende om approbation af udstykningen.

Af de i min skrivelse af 14. januar 1964 til Vejdirektoratet anførte grunde måtte jeg fortsat finde, at det var tvivlsomt, om den trufne afgørelse, hvorefter udstykningen ville være i strid med vejbestyrelseslovens § 35, havde fornøden hjemmel. Den endelige afgørelse af dette spørgsmål henhørte imidlertid under domstolene.

Da det overfor mig var oplyst, at A ikke opfyldte de økonomiske betingelser for at få fri proces, var spørgsmålet om at henstille at der blev meddelt A fri proces, bortfaldet.

### 34. Spørgsmålet om, hvorvidt en borgmester og en økonomidirektør havde truet en tjenestemand med afsked. (J. nr. 299/63).

I april 1963 klagede en advokat for vejarbejder A over, at borgmesteren og økonomidirektøren i Rødovre kommune ved samtaler den 16. juni 1962 med A skulle have meddelt, at man overvejede på grund af hans organisationsforhold at afskedige ham uden pension. Endvidere klagede advokaten over, at kommunen ikke havde besvaret hans skrivelser i sagen.

Da sagen ikke havde været forelagt Københavns amtsråd, sendte jeg den 3. maj 1963 sagen til amtsrådets videre foranstaltning. Amtet modtog en udtalelse fra Rødovre kommunalbestyrelse, hvori det bl. a. var anført:

»Endvidere kan det oplyses, at det ved et møde afholdt af kommunens arbejdsmænd den 15. februar 1961 blev besluttet at nægte

alt overarbejde, såfremt... A-sagen ikke blev bragt i orden. En sådan vægring ville i tilfælde af en sneperiode have bragt kommunen i en uholdbar situation, men vejrliget i den resterende del af vinteren gjorde ikke overarbejde nødvendigt.

Det er imidlertid med henvisning til disse faktiske forhold, at økonomidirektøren ved samtalen med... A den 16. juni 1962 meddelte, at forvaltningen kunne blive tvunget til at indstille... A til afsked, samt at en sådan afsked eventuelt kunne ske uden pension, hvis man fra kommunens side var af den opfattelse, at afskedigelsen var af en årsag, der kunne tilregnes... A, jfr. Københavnsvedtægtens § 83, hvorefter tjenestemænd er berettigede til pension, når de afskediges på grund af alder eller svagelighed *eller anden dem utilregnelig årsag.*«

Den 28. juni 1963 udtalte amtsrådet, at det, under hensyn til at der på intet tidspunkt af kommunalbestyrelsen var givet A meddelelse om, at man overvejede at afskedige ham, anså dette klagepunkt for bortfaldet. Endvidere udtalte amtsrådet, at det anså det for mest korrekt, om kommunen – selvom advokaten den 20. juni 1962 telefonisk havde fået besked om, at der ikke var afgivet nogen indstilling om afskedigelse – skriftligt havde bekræftet dette, når advokaten havde fremsat ønske derom.

Advokaten anmodede mig derefter den 1. juli 1963 om at foretage en undersøgelse af hele sagen.

Ifølge § 4, stk. 2, i ombudsmandsloven kan der til mig indgives klage over den kommunale forvaltning forsåvidt angår de sagsområder, hvor der er hjemmel for rekurs til en statsmyndighed; dog kan der ikke indgives klage over den samlede kommunalbestyrelses virksomhed. Disse betingelser gælder ifølge § 6, stk. 5, ikke, når jeg af egen drift optager en sag til undersøgelse og der er tale om krænkelse af væsentlige retlige interesser.

Efter det foreliggende skønnede jeg, at der i nærværende sag kunne være tale om krænkelse af væsentlige retlige interesser forsåvidt angik påstanden om, at borgmesteren og økonomidirektøren den 16. juni 1962 skulle have meddelt A, at man overvejede at afskedige ham uden pension. Jeg fandt derfor at burde indlede en undersøgelse af dette forhold og anmodede den 8. oktober 1963 Rødovre kommunalbestyrelse og Københavns amtsråd

om udtalelser efter indhentede erklæringer fra borgmesteren og økonomidirektøren.

Af det materiale, som jeg derefter modtog, fremgik det, at A fra 1. april 1956 blev ansat ved Rødovre kommunes vejræsener på de til enhver tid for kommunens tjenestemænd gældende bestemmelser. Efter en uoverensstemmelse med Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund udmeldte A sig i 1959 af forbundet, men han kunne ikke fra dette få en erklæring om udmeldelsen, som han skulle bruge, da han ønskede at blive medlem af Dansk Kommunalarbejder Forbund.

Borgmesteren oplyste, at så vidt han vidste, var årsagen til striden, at A, efter at han var blevet tjenestemand, ønskede at blive overført fra Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund til Dansk Kommunalarbejder Forbund. Denne sag trak i langdrag, blev ikke løst, og gav anledning til uro på arbejdspladsen.

Som følge heraf havde borgmesteren personligt rettet henstilling til parterne om at medvirke til en løsning af problemerne, men uden resultat. Borgmesteren havde ligeledes rettet en henstilling til de to fagforbund om at medvirke til at bringe sagen ud af verden, og han bad A om det samme ved samtalen med ham den 16. juni 1962 på sit kontor. Borgmesteren havde overfor alle tre parter klart udtrykt, at han ikke havde ret til at blande sig i A's organisationsforhold. Borgmesteren havde dog intet resultat fået af henvendelserne. Hans samtale med A, som blev overværet af økonomidirektøren, blev meget kortvarig, da borgmesteren meget hurtigt blev klar over, at det var et principspørgsmål for A at få sagen løst på den måde, han ønskede det. Borgmesteren havde kun talt med A denne ene gang, og han havde ikke i samtalen løb på nogen måde berørt spørgsmålet om eventuel afsked.

Endelig anførte borgmesteren, at hans motiv til de tre henvendelser kun havde haft det ene formål at søge at få bragt sagen ud af verden, således at der igen kunne blive ro ved vejræsenerne.

Økonomidirektøren oplyste, at han overværede samtalen på borgmesterens kontor den 16. juni 1962. Borgmesteren havde orienteret A om sit kendskab til sagen, om den uro og det besvær, den forvoldte, og havde henstillet til A at gøre sit til, at der



igen kunne blive ro ved vejvæsenet. Borgmesteren havde ganske klart overfor A tilkendegivet, at kommunen ingen ret havde til at blande sig i organisationsforholdet.

Ved en efterfølgende samtale på økonomidirektørens kontor oplyste denne overfor A, at vejarbejderne den 15. februar 1961 havde besluttet at nægte at påtage sig overarbejde, såfremt sagen ikke blev løst. Hvis en sådan nægtelse ville blive fastholdt i en periode med meget sne, hvor overarbejde af betydeligt omfang erfaringsmæssigt er nødvendigt ved snerydning, kunne kommunen komme i en uholdbar situation, der kunne bevirke, at forvaltningen måtte indstille A til afsked.

Økonomidirektøren havde desuden overfor A givet udtryk for, at der ved en sådan indstilling om afsked skulle tages stilling til, om afskedigelsen skulle være med eller uden pension, idet en tjenestemand kun er berettiget til pension ved afsked på grund af alder, sygdom eller anden tjenestemanden utilregnelig årsag. Økonomidirektøren bemærkede herved, at han havde den opfattelse, at en arbejdsmand, der uden at skifte arbejdsområde bliver udnævnt til tjenestemand og som sådan forbliver som medlem af Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund, der har udvirket hans tjenestemandsansættelse, måtte være klar over, at en sletning som medlem 3 år senere på grund af kontingentrestance ville forårsage en sådan uro på arbejdspladsen, at kommunen ikke kunne være tjent med at beskæftige ham.

Rødovre kommunalbestyrelse udtalte, at den ikke mente at kunne udtale sig om det ved samtalerne den 16. juni 1962 passerede. Amtsrådet meddelte den 12. december 1963, at det ikke fandt anledning til yderligere bemærkninger, da der efter de foreliggende oplysninger hverken af borgmesteren eller af økonomidirektøren var fremsat trusler om afsked uden pension.

Jeg gjorde advokaten og A bekendt med det fremkomne, og A anførte, at han ikke havde hørt, at borgmesteren skulle have sagt, at han ikke havde ret til at blande sig i organisationsforholdet. Borgmesteren havde gjort det klart, at årsagen til, at han ønskede en samtale, var A's forhold til Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund. Borgmesteren havde endvidere sagt: »Nu er sagen kommet så nær på os heroppe, at nu

er vi nødsaget til at skride ind, og det bliver Dem, der skal skabe ro på arbejdspladsen.« Senere havde borgmesteren sagt: »Vi skal have ro, og det skal De sørge for.«

Ifølge A's fremstilling var han derefter kommet ind på økonomidirektørens kontor, hvor direktøren bl. a. havde udtalt: »... hvis De ikke får bragt Deres forhold til Dansk Arbejdsmands Forbund i Glostrup i orden, vil De blive afskediget uden pension.« A erindrede dernæst intet om, at økonomidirektøren skulle have omtalt vejarbejdernes beslutning af 15. februar 1961.

Advokaten understregede bl. a., at økonomidirektøren ifølge A's referat udtrykkelig havde sagt, at han ville blive afskediget uden pension. Endvidere oplyste advokaten, at han, da han den 20. juni 1962 havde haft en samtale med økonomidirektøren om sagen, refererede denne udtalelse, og at økonomidirektøren ikke havde bestridt, at en sådan var blevet fremsat.

Rødovre kommunalbestyrelse meddelte senere, at det af advokaten og A nu anførte ikke gav borgmesteren eller økonomidirektøren anledning til bemærkninger, og amtsrådet udtalte, at det intet havde at bemærke udover det i skrivelsen af 12. december 1963 anførte.

I § 1, stk. 3, i lønnings- og pensionsvedtægten for de under Rødovre kommune ansatte tjenestemænd er fastsat, at afskedigelse foretages af kommunalbestyrelsen. Efter vedtægten finder bestemmelserne om egenpension og ventepenge i vedtægten for bestyrelsen af staden Københavns kommunes anliggender anvendelse på tjenestemænd i Rødovre kommune, herunder bl. a. § 83, hvor det er bestemt:

»Egenpension tilkommer efter nedennævnte regler de efter § 76 pensionsberettigede tjenestemænd, når de afskediges på grund af alder eller svaghed eller anden dem utilregnelig årsag.«

Jeg udtalte, at selve det forhold, at borgmesteren og hans nærmeste medarbejder, økonomidirektøren, i deres bestræbelser for at få bragt ro indenfor vejvæsenet havde haft samtaler med A, ikke gav mig anledning til kritik.

Det var ikke muligt nu med sikkerhed nøjagtigt at fastslå, hvad der var passeret under samtalerne, men hverken efter A's

eller borgmesterens fremstilling var der af sidstnævnte fremsat udtalelser, der kunne opfattes som en trusel om afsked.

Forsåvidt angik samtalen med økonomidirektøren havde A gjort gældende, at denne skulle have udtalt, at han ville blive afskediget uden pension, hvis hans forhold til Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund ikke blev bragt i orden. Dette bestred økonomidirektøren, idet han efter sin fremstilling kun havde givet udtryk for, at forvaltningen eventuelt kunne komme i en situation, der kunne bevirke, at den måtte indstille A til afsked.

Økonomidirektørens udtalelser havde, også efter hans egen fremstilling, af A kunnet opfattes som en trusel om afskedigelse. Efter det foreliggende kunne det dog ikke udelukkes, at direktøren kun havde villet give A en efter forholdene rimeligt begrundet vejledning med hensyn til de konsekvenser, der kunne blive følgen af striden med fagforbundet. Under hensyn hertil og til, at økonomidirektøren ikke var den afskedigende myndighed, samt til, at A faktisk ikke var blevet afskediget på grund af sine organisationsforhold, fandt jeg ikke at kunne foretage videre i sagen.

**35.** *En kommune havde begæret løntilbageholdelse med et beløb, der oversteg det i kommuneskatteloven fastsatte maksimumsbeløb. (J. nr. 1057/63).*

Den 18. december 1963 meddelte jeg A, at jeg af egen drift havde indledt en undersøgelse i anledning af, at Gladsaxe kommunes skattevæsen hos A's arbejdsgiver havde begæret løntilbageholdelse med et beløb, der oversteg den i kommuneskattelovens § 42, stk. 1, fastsatte størrelse.

Kommunalbestyrelsen henviste overfor mig til sin skrivelse af 27. november 1963 til A. Det fremgik heraf, at A gennem en længere periode havde haft en aftale med kommunens opkrævningskontor om at afbetale en skatterestance med 1.000 kr. pr. måned.

Den 23. september 1963 anmodede A opkrævningskontoret om, at indbetalingen pr. 1. november 1963 måtte blive delt, således at der af de 1.000 kr. anvendtes 850 kr. til den bundne opsparing, mens 150 kr. gik til afdrag på skatterestancen, hvilket skattevæsenet accepterede den 3. oktober 1963.

Den 26. oktober 1963 vedtog Folketinget ændrede betalingsterminer for den bundne opsparing, således at skatteyderen kunne betale i sjettedelsrater, og i begyndelsen af november måned indbetalte A 150 kr. til afdrag på skatterestancen, men kun 283 kr. til den bundne opsparing.

Da udgangspunktet for en fortsat tilladelse fra skattevæsenet til, at A kunne betale skatterestancen i afdrag stedse havde været betaling af 1.000 kr. pr. måned, og da A pr. 1. november 1963 ikke overholdt dette, anså skattevæsenet det for et brud på den trufne

aftale, hvorfor det i overensstemmelse med dets sædvanlige praksis gav arbejdsgiveren pålæg om at tilbageholde 25 pct. af A's løn. Skattevæsenet tilføjede, at tilbageholdelsen efter aftale kunne finde sted med mindst 1.000 kr. Det bemærkes, at dette beløb oversteg 25 pct. af A's løn. Da A protesterede, tilbagekaldte skattevæsenet den 21. november 1963 begæringen.

I skrivelsen af 27. november 1963 til A erkendte kommunalbestyrelsen, at den juridisk savnede grundlag for et sådant krav, men at den i et meget stort antal sager fulgte samme praksis, og at så godt som alle arbejdsgivere respekterede begæringerne, uden at der forelå en af skatteyderen udstedt transport af beløbet.

Ifølge § 42, stk. 1, i kommuneskatteloven har kommunalbestyrelsen ret til ved skriftlig meddelelse til skatterestantens arbejdsgiver at forlange, at denne i restantens lønning m. v. tilbageholder restancerne. Til fyldtgørelse heraf kan der ved hver lønudbetaling højest tilbageholdes 25 pct. for forsørgere.

Kommunalbestyrelsen udtalte, at begæring om skatteindeholdelse med beløb udover den ovennævnte procentsats finder sted i tilfælde, hvor det viser sig, at denne sats ikke giver tilstrækkelig dækning for den løbende påligning, f. eks. når der er tale om stærkt svingende indtægter (bortfald af hustruindtægt, ophør af overarbejde og anden indtægtsnedgang), og især hvor utilstrækkeligheden yderligere bliver understreget, ved at

der samtidig indenfor en rimelig tid skal afvikles tidligere opståede restancer. Begæringerne ekspederes på følgende grundlag:

a) Ved aftale med skatteyderen, som i denne forbindelse udfylder en blanket, inden begæring om indeholdelse fremsendes. I disse tilfælde er skatteyderen indforstået med, at begæring om indeholdelse finder sted som aftalt.

b) Ved mundtlig aftale med skatteyderen om yderligere tilbageholdelse. I disse tilfælde anvendes ligeledes en blanket, der tilsendes arbejdsgiveren. Ekspeditionen heraf sigter på en påkrævet forhøjelse af allerede påbegyndt ordinær løntilbageholdelse, hvis utilstrækkelighed i samtale med restanten er erkendt af denne.

c) Når en i forvejen mellem skatteyderen og skattevæsenet truffet aftale om frivillig betaling af højere beløb end det, der svarer til § 42 satsen, misligholdes. I disse tilfælde tilskrives arbejdsgiveren på en blanket, der for tilfældet gives følgende tilføjelse: »Efter aftale dog mindst kr. . . ugentlig/månedlig.«

I den anførte fremgangsmåde for de beskrevne tilfælde lå efter kommunalbestyrelsens opfattelse et hensyn til både skatteyderen og arbejdsgiveren, idet fremgangsmåden altid vil overflødig gøre en egentlig lønudpantning, der sædvanligvis af parterne opfattes som værende mere byrdefuld. Erfaringen viser, at mange arbejdsgivere føler sig ilde berørt af en lønudpantning med fremmøde af pantefoged med vidne, og fremgangsmåden har i visse tilfælde medført ubehageligheder for skatteyderen i relation til arbejdsgiveren.

Kommunalbestyrelsen fremhævede, at det kun er i de tilfælde, hvor der med skatteyderen er truffet aftale om fradrag med højere beløb end det til § 42 svarende, at man pålægger arbejdsgiveren yderligere indeholdelse. Dersom der fra en skatteyder eller fra en arbejdsgiver sker indsigelse mod den begærede indeholdelse – i praksis meget sjældent forekommende – er kommunen altid indforstået med at reducere kravet til det i § 42 fastsatte. Skulle restancen imidlertid i et sådant tilfælde være af en sådan størrelse, at der i det offentlige interesse må kræves betaling udover, hvad der kan tilbageholdes på arbejdspladsen, følges sagen op med udpantning. Ved denne fremgangsmåde har kommunen bestræbt sig på at få

skatterestanter à jour med betalingen af de til stat og kommune skyldige skatter og indenfor en rimelig tid.

Københavns amtsråd udtalte overfor mig, at det med kommunalbestyrelsen var enig i det formålstjenlige i at kunne foretage en større løntilbageholdelse end den i kommuneskattelovens § 42 hjemlede for at kunne holde skatteyderen à jour med den løbende skattebetaling og for at opnå nedbringelse af tidligere opståede skatterestancer. Den i kommuneskatteloven fastsatte grænse bør dog selvsagt ikke overskrides, medmindre vedkommende skatteyder skriftligt har samtykket i tilbageholdelse af et større beløb, og såfremt skatteyderen afslår at give et sådant samtykke, må kommunalbestyrelsen foretage den supplerende inddrivelse ved udpantning.

Indenrigsministeriet udtalte, at en kommunalbestyrelse efter ministeriets opfattelse alene er berettiget til hos en skatteydere arbejdsgiver at begære tilbageholdelse i lønning m. v. foretaget for et beløb, der overstiger de i loven fastsatte grænser, under forudsætning af at skatteyderen overfor de kommunale skatteopkrævningsmyndigheder udtrykkelig har erklæret sig indforstået hermed, og at han ikke senere har tilbagekaldt denne erklæring. Ministeriet bemærkede herved, at det i dets praksis stedse er antaget, at der ikke påhviler arbejdsgiveren nogen pligt til at tilbageholde beløb udover de i kommuneskatteloven fastsatte grænser.

Uanset at man ville finde det ønskeligt, at der fra kommunalbestyrelsernes side i videst muligt omfang drages omsorg for, at en skatteydere indforståelse med tilbageholdelse udover de i loven fastsatte grænser foreligger skriftligt, kunne der dog efter ministeriets opfattelse ikke stilles krav om, at skatteyderens erklæring eller eventuelle senere tilbagekaldelse af erklæringen foreligger i nogen bestemt form.

Indenrigsministeriet fandt derfor ikke, at der forelå grundlag for at rejse indvendinger mod den af Gladsaxe kommunalbestyrelse fulgte ovenfor under litra a og b beskrevne fremgangsmåde, hvorimod det efter ministeriets opfattelse var uberettiget – som under litra c beskrevet – at fremsende begæring om foretagelse af løntilbageholdelse for beløb, der overstiger de i kommuneskattelovens § 42 fastsatte grænser, blot på grundlag af en af skatteyderen misligholdt aftale om frivil-

lig betaling af en skatterestance i afdrag, der overstiger disse grænser.

Indenrigsministeriet tilføjede, at de rejste spørgsmål henhørte under domstolenes afgørelse.

Jeg udtalte, at det var beklageligt, at Gladsaxe kommunes skattevæsen uberet-

tiget havde begæret løntilbageholdelse hos arbejdsgiveren med et beløb, der oversteg det i kommuneskattelovens § 42 fastsatte maksimumsbeløb for løntilbageholdelse. Som anført ovenfor havde kommunen den 21. november 1963 tilbagekaldt begæringen om løntilbageholdelsen.

**36. Spørgsmålet om hvorvidt en folkepensionist var berettiget til at få ventetillæg efter højeste sats. (J. nr. 647/63).**

I august 1963 klagede A over en af Socialministeriet den 25. juli 1963 truffet afgørelse, hvorefter han og hans hustru ikke var berettigede til i forbindelse med den indtægtsbestemte folkepension at oppebære ventetillæg efter den højeste sats på dette tidspunkt 77 kr. månedlig, men alene efter den lavere sats 34 kr. månedlig. A anførte, at Socialministeriet den 9. januar 1959 havde meddelt ham, at han ved at modtage folkepensionens mindstebeløb ikke ville afskære sig fra til sin tid, når han søgte om indtægtsbestemt folkepension, at opnå det højeste ventetillæg.

Af sagen fremgik det, at A var født den 19. november 1887, og at han den 6. juni 1958 indgav begæring til Frederiksberg kommune om folkepensionens mindstebeløb. A erklærede samtidig, at han kun ønskede mindstebeløbet fra begæringstidspunktet, hvis han – under forudsætning af at han senere indgav begæring om indtægtsbestemt folkepension – kunne være sikker på at få ventetillæg efter taksten for personer, der har opsat begæringen til det 72. år (højeste ventetillæg). Socialkontoret var af den opfattelse, at A, selvom han allerede nu fik tillagt folkepensionens mindstebeløb, alligevel ville være berettiget til højeste ventetillæg, når lov nr. 258 af 2. oktober 1956 om folkeforsikring var trådt i kraft den 1. april 1960, jfr. overgangsbestemmelsen i lovens § 3, stk. 5, men at det på den anden side ikke klart fremgik af loven, ligesom Socialministeriet ikke havde truffet nogen afgørelse vedrørende dette spørgsmål.

I skrivelse af 28. september 1958 forelagde A spørgsmålet for Socialministeriet, idet han påny præciserede, at han ikke ønskede at modtage mindstebeløbet på daværende tidspunkt, hvis det skulle bevirke, at han ikke

senere kunne få højeste ventetillæg. Socialministeriet svarede i skrivelsen af 9. januar 1959, at den omstændighed, at han allerede på daværende tidspunkt fik folkepensionens mindstebeløb, ikke ville afskære ham fra til sin tid, når han søgte om indtægtsbestemt folkepension, at opnå det højeste ventetillæg, jfr. ministeriets cirkulære nr. 183 af 19. december 1958 in fine. Frederiksberg kommunes socialkontor udbetalte derefter A folkepensionens mindstebeløb fra 6. juni 1958 at regne.

Den 3. april 1963 ansøgte A og hans hustru om indtægtsbestemt folkepension, men Frederiksberg kommunes folkepensionskontor meddelte, at A og hustruen nu kun var berettigede til ventetillæg efter den lavere sats, der på daværende tidspunkt udgjorde 34 kr. månedlig, idet overgangsbestemmelsen i § 3, stk. 5, i 1956-loven var blevet ophævet ved lov nr. 111 af 29. marts 1960.

A rettede derpå henvendelse til Socialministeriet, idet han under henvisning til ministeriets skrivelse af 9. januar 1959 gjorde gældende, at der måtte tilkomme ham ventetillæg efter højeste sats. Samtidig stillede A forslag om, at han tilbagebetalte de mindstebeløb, som han havde oppebåret i tiden fra 6. juni 1958 og indtil 1. april 1960, mod at han til gengæld fik ret til at oppebære ventetillæg efter højeste sats.

Socialministeriet svarede 25. juli 1963, at A, da han havde oppebåret folkepensionens mindstebeløb inden 1. april 1960, efter den nugældende lovgivning ikke var berettiget til ventetillæg efter højeste sats, og at ministeriet derfor kunne tiltræde den af kommunen trufne afgørelse. I skrivelsen redegjorde ministeriet for de siden skrivelsen af 9. januar 1959 stedfundne ændringer af folkepensionsloven og tilføjede, at skrive-

sen af 9. januar 1959 var i overensstemmelse med den dagældende retstilstand, som imidlertid blev ændret ved loven af 29. marts 1960 om ændringer i folkeforsikringsloven, der forhøjede ventetillæggene, men samtidig bestemte, at forhøjelsen ikke måtte få virkning for de personer, som havde fået folkepension før 1. april 1960. Ministeriet meddelte samtidig, at det ikke havde hjemmel til at indgå på den af A foreslåede ordning, hvorefter han skulle få adgang til ventetillæg efter den højeste sats mod tilbagebetaling af de oppebårne mindstebeløb i tiden indtil 1. april 1960.

Frederiksberg kommunes socialkontor udtalte, at det, da A og hustruen indgav begæring om indtægtsbestemt folkepension, kun så sig i stand til at yde ventetillæg efter satsen for 70-årige. Den folkepension, der var tillagt A og hustruen, udgjorde for tiden 636 kr. månedlig, inclusive ventetillæg og særlige tillæg, og der var ikke mulighed for ydelse af personligt tillæg, idet A ejede en formue.

### 37. Vagtarrestanters adgang til læsning. (J. nr. 460/63).

Den 11. maj 1964 sendte jeg Forsvarsministeriet en redegørelse for min undersøgelse af spørgsmålet om vagtarrestanters adgang til læsning, og i det følgende gengives skrivelserne med enkelte forkortelser:

»I en artikel i dagbladet Aktuelt den 13. juni 1963 var det omtalt, at fangerne i Holmens arrest kun havde adgang til at låne 1 bog ugentlig fra Holmens bibliotek.

I den anledning fandt jeg i medfør af ombudsmandslovens § 6, stk. 5 at burde tage spørgsmålet op til undersøgelse, og i skrivelse af 10. juli 1963 anmodede jeg Forsvarsministeriet om en redegørelse for de regler, der gælder for udlån af bøger til indsatte i militære arrester samt til militært personel, der afsoner straf i civile arresthuse.

Fra Forsvarsministeriet har jeg modtaget en udtalelse af 10. januar 1964, afgivet efter brevveksling med generalauditøren, samt nogle akter.

Ministeriet har henvist til, at reglerne om militære fangers adgang til boglån findes i kongelig anordning nr. 283 af 3. september 1954 angående fuldbyrdelse af friheds-

Socialministeriet henviste overfor mig til det af kommunen anførte og til dets skrivelse af 25. juli 1963 til A.

Den 13. december 1963 udtalte jeg, at jeg – i betragtning af det til A i Socialministeriets skrivelse af 9. januar 1959 uden forbehold givne udtrykkelige tilsagn, der kendeligt for ministeriet var afgørende for A's valg af pensionsordning – måtte finde det tvivlsomt, hvorvidt den af ministeriet trufne afgørelse var rigtig. I hvert fald ville det have været ønskeligt, om ministeriet ved afgivelsen af en så kategorisk udtalelse som den i skrivelserne af 9. januar 1959 indeholdte, havde fundet særlig anledning til at gøre opmærksom på, at tilsagnet forudsatte, at der ikke skete ændringer i folkepensionslovgivningen med henblik på det omtalte forhold.

Jeg tilføjede, at det formentlig ikke kunne anses for udelukket, at sagen ville kunne indbringes for domstolene.

straf inden for forsvaret § 16, der er sålydende:

»Fangerne har ret til at forskaffe sig bøger og tidsskrifter af videnskabelig, teknisk eller lignende art i et omfang, der efter arrestinspektørens skøn ikke strider mod god orden i arresten og mådehold. Læsning af bøger og tidsskrifter af rent underholdende art er ikke tilladt. Dog kan arrestinspektøren i undtagelsestilfælde, hvor der måtte være særlig grund hertil (f. eks. i julen), tillade sådan læsning i stærkt begrænset omfang og under hensyn til indholdet.«

For så vidt angår militære fanger, der afsoner straf af vagtarrest i civile arresthuse, findes reglerne i Justitsministeriets cirkulære nr. 50 af 1. april 1955 III afsnit B, punkt 3, der er sålydende:

»Bøger og tidsskrifter (anordningens § 16) af rent underholdende art må – bortset fra højtiderne – ikke udleveres til fangerne fra arresthusets bogsamling, og fangerne må ikke købe eller på anden måde forskaffe sig sådanne bøger og tidsskrifter. Det tillades

fangerne i rimeligt omfang at få bøger og tidsskrifter af faglig og belærende indhold udleveret fra arresthusets bogsamling og at købe eller på anden måde forskafe sig sådanne bøger og tidsskrifter. Avislæsning er ikke tilladt.«

For så vidt angår militært personel, der afsoner fængsels- og hæftestraf, sker afsoningen efter de for civile fanger gældende regler, jfr. anordningen af 3. september 1954 § 23, stk. 1, og de deri omtalte anordninger nr. 388 og 389 af 3. september 1948 samt nr. 364 af 10. maj 1947.

Med henblik på tilvejebringelse af oplysninger om, hvorledes de omhandlede regler for bogudlån m. v. praktiseres, har Forsvarsministeriet indhentet udtalelser fra samtlige militære tjenestesteder, hvortil der er knyttet arrest, samt fra Direktoratet for Fængselsvæsenet.

Af disse udtalelser fremgår det, at § 16 i den nævnte anordning af 3. september 1954 stort set administreres ret liberalt såvel med hensyn til arten af den litteratur, der tillades læst, som med hensyn til den ret, der indrømmes fangerne til at forskafe sig – eventuelt ombytte – litteratur. Imidlertid har der på enkelte tjenestesteder været nogen tvivl om den rette forståelse af de omhandlede regler, som derved er blevet praktiseret noget uensartet.

I den anledning har generalauditøren i overensstemmelse med Forsvarsministeriet udarbejdet et udkast til vejledning vedrørende vagtarrestanters adgang til læsning under strafafsoning. Udkastet har underhånden været forelagt værnskommandoerne og Direktoratet for Fængselsvæsenet, der intet har haft at erindre mod det. Direktoratet har oplyst, at der i civile arresthuse praktiseres samme regler, som vil følge af vejledningen.

Ifølge vejledningen, som ministeriet påtænker at optage i Kundgørelse for Forsvaret, anses de i § 16 omtalte kategorier af bøger og tidsskrifter at omfatte litteratur, der ved den sædvanlige af offentlige biblioteker fulgte opdeling (decimalsystemet) rubriceres som faglitteratur. En begrænsning af det tilladte læsestof f. eks. til militære lærebøger og reglementer skønnes ikke forenelig med § 16. Dernæst udtales det i udkastet bl. a., at det som minimum skal være fangerne tilladt at læse 2 bøger ugentligt.

Nødvendigt studiemateriale til fortsat uddannelse og al litteratur af interesse for den militære uddannelse kan medtages i arresten uanset begrænsningerne med hensyn til mængden af tilladt læsestof.

Vedrørende de i Aktuelt omtalte forhold ved flådestation Københavns arrest (Holmens arrest) fremgår det af den fra Søværnsskommandoen indhentede udtalelse, at arresten er forsynet med en bogbestand, der indeholder bøger af teknisk, videnskabelig eller anden oplysende art, herunder rejse-skildringer, hvoraf afsonere kan låne 1 bog. Bogbytning foretages to gange om ugen.

Militær straffelov (lovbekendtgørelse nr. 262 af 21. juli 1954) § 19, stk. 3, er sålydende: »Vagtarrest udstås så vidt muligt i enrum, og vagtarrestanter må kun hensættes sammen med vagtarrestanter af samme grad. De er pligtige efter ordre at udføre passende arbejde, men har ikke krav på beskæftigelse. Læsning er tilladt i begrænset omfang efter regler fastsat ved kongelig anordning.«

Bestemmelsen har fået sit nuværende indhold ved lov nr. 199 af 11. juni 1954, der var udarbejdet på grundlag af en betænkning afgivet i december 1952 af et af Krigs- og Marineministeriet i september 1949 nedsat udvalg til overvejelse af forslag til ændringer i militær straffelov og militær retsplejelov.

I den nævnte betænkning foreslog udvalget ophævelse af de eksisterende strafarter skærpet arrest og streng arrest. I forbindelse hermed foresloges strafarten vagtarrest skærpet på forskellig måde bl. a. derved, at læsning kun skulle tillades i begrænset omfang.

Om dette spørgsmål udtales det i betænkningen side 11:

»I spørgsmålet om adgang til læsning finder udvalget det urigtigt at lade unge mennesker ganske ubeskæftigede i måske længere tidsperioder, men på den anden side mener man dog, at adgangen bør begrænses, således at der f. eks. i lighed med den svenske ordning kan gives adgang til at læse Det ny Testamente samt faglig og oplysende litteratur, men ikke f. eks. udpræget underholdningslitteratur.«

Under hensyn til, at de praktiserede regler om vagtarrestanters adgang til læsning således er i overensstemmelse

med militær straffelov og dens forarbejder og under hensyn til, at Forsvarsministeriet ved udsendelse af en vejledning vil sikre

sig, at reglerne praktiseres ensartet, finder jeg herefter ikke anledning til at foretage videre vedrørende sagen.»

**38.** *Boligministeriet var berettiget til at tage en fastsat foreløbig lejeforhøjelse op til revision. (J. nr. 352/63).*

En lejerforening klagede over, at Boligministeriet den 5. februar 1963 påny havde godkendt en foreløbig lejeforhøjelse for lejlighederne i en ejendom, der var blevet moderniseret med offentlig støtte i henhold til lov nr. 356 af 27. december 1958 om boligbyggeri. Foreningen anførte herved bl. a., at der efter foreningens opfattelse ikke i Boligministeriets cirkulære nr. 188 af 21. september 1959, punkt 34, var hjemmel til at godkende foreløbige lejeforhøjelser mere end een gang.

Af det foreliggende fremgik det, at advokaten for ejendommens ejer efter forudgående forhandling med Boligministeriet om statsstøtte til gennemførelse af en modernisering af den nævnte ejendom den 31. januar 1961 indgav endelig ansøgning til ministeriet om støtte. Den 13. marts 1961 gav ministeriet tilsagn om statslån i henhold til § 34 i loven af 27. december 1958 om boligbyggeri.

Den 5. april 1961 accepterede advokaten ministeriets tilsagn om statslån og anmodede samtidig under vedlæggelse af et udarbejdet driftsbudget om godkendelse af en foreløbig forhøjelse af lejen på 48.710 kr., svarende til de forventede merudgifter i anledning af moderniseringen. Efter at have indhentet en udtalelse fra Københavns Magistrat meddelte ministeriet i skrivelse af 17. juli 1961, at det kunne godkende en foreløbig lejeforhøjelse på 40.000 kr., der kunne få virkning fra arbejdets færdiggørelse, under forudsætning af at lejerne fik behørigt varsel om lejeforhøjelsen. Denne forhøjelse trådte i kraft pr. 1. februar 1962, efter at moderniseringsarbejderne, bortset fra efterreparationer og udbedring af mangler, var afsluttet. Boligministeriet tilføjede i skrivelser af 17. juli 1961, at der herudover ville kunne godkendes en forhøjelse, når nærmere i skrivelserne opregnet dokumentation forelå.

Den 28. januar 1963 meddelte advokaten

Boligministeriet, at han den 18. december 1962 havde indsendt byggeregnskabet til Københavns Magistrat med henblik på ministeriets godkendelse af de med moderniseringen forbundne udgifter og dermed den begærede lejeforhøjelse, der nu endeligt var opgjort til 49.700 kr. Advokaten oplyste samtidig, at han overfor lejerne havde varslet den endelige lejeforhøjelse til ikrafttræden pr. 1. februar 1963, og forespurgte, om ministeriet, da ekspeditionen af sagen i Københavns kommune ville tage længere tid end forudset, kunne godkende, at de varslede forhøjelser trådte i kraft, uanset at sagen ikke var færdigbehandlet. Den 5. februar 1963 meddelte ministeriet telefonisk advokaten, at det ville kunne godkende en yderligere foreløbig forhøjelse af lejen fra 40.000 til 49.700 kr., forudsat at forhøjelsen var behørigt varslet, og forudsat at lejen, dersom den endeligt godkendte leje til sin tid måtte blive mindre end den forhøjede leje, ville blive nedsat med virkning fra forhøjelsestidspunktet.

Den 12. marts 1963 underrettede foreningen ministeriet om, at lejerne fra advokaten havde modtaget meddelelse om den endelige lejeforhøjelse, og spurgte, om ministeriet havde godkendt den endelige lejeforhøjelse, der ifølge advokaten havde virkning fra 1. februar 1963 at regne. Den 19. marts 1963 svarede ministeriet, at det ikke havde modtaget byggeregnskab m. v. fra Københavns Magistrat, og at det derfor ikke kunne tage stilling til, hvilken lejeforhøjelse der endeligt kunne godkendes.

Den 20. marts 1963 protesterede foreningen skriftligt overfor advokaten mod den sidst foretagne lejeforhøjelse, hvilken skrivelse af advokaten blev oversendt til Boligministeriet, der i skrivelser af 26. og 30. marts 1963 meddelte foreningen, at en endelig lejeforhøjelse ikke var godkendt, men at ministeriet den 5. februar 1963 i henhold til kap. VI i loven om boligbyggeri, § 63,

stk. 3, og ministeriets cirkulære af 21. september 1959, punkt 34, havde godkendt en ny foreløbig lejeforhøjelse.

Boligministeriet udtalte overfor mig, at efter lovens § 63, stk. 3, skal lejen i ejendomme, hvortil der bevilges statslån i medfør af kap. VI (modernisering af ældre ejendomme), godkendes af boligministeren i forbindelse med lånets udbetaling. I tilslutning til denne bestemmelse er det i cirkulæret af 21. september 1959, punkt 34, udtalt, at ministeriet er villig til at godkende en foreløbig lejefastsættelse, som kan få virkning fra byggearbejdernes færdiggørelse under forudsætning af, at der er givet lejerne behørigt varsel om lejeforhøjelsen.

Ministeriet udtalte videre, at baggrunden for cirkulærets bestemmelser er, at ejeren bør kunne opkræve en højere leje fra det tidspunkt, da den forøgede brugsværdi af lejlighederne stilles til lejernes rådighed, det vil sige, når moderniseringsarbejderne er afsluttet. Imidlertid kan den endelige leje som regel først fastsættes lang tid efter en moderniserings færdiggørelse, idet byggeriet skal afsluttes, finansieringen skal bringes i orden, endeligt driftsbudget skal opstilles, og materialet skal sendes til kommunen og ministeriet til behandling og godkendelse. Derfor tilsiger ministeriet allerede ved tilsagnet om statsstøtte, at man på grundlag af den anslåede moderniseringsudgift og et foreløbigt driftsbudget vil godkende en foreløbig lejeforhøjelse, som efter behørig vars-

ling vil kunne få virkning fra byggearbejdernes færdiggørelse.

I almindelighed vil det være muligt i god tid inden moderniseringens afslutning at danne sig et ret sikkert skøn over udgifternes omfang, således at den foreløbigt godkendte leje nogenlunde svarer til den leje, der senere bliver fastsat som endelig. Viser det sig imidlertid, at skønnet ikke holder stik, er der under hensyn til den ovenfor anførte begrundelse efter ministeriets opfattelse intet til hinder for, at den foreløbige lejefastsættelse tages op til revision, når ministeriet mener at kunne godkende det nu forelagte materiale. Da det, da ministeriet modtog skrivelsen af 28. januar 1963 fra ejerens advokat, var uvist, hvornår sagen om den endelige godkendelse af lejen kunne bringes til afslutning, og da det forelagte materiale efter ministeriets skøn berettigede til en yderligere forhøjelse, meddelte ministeriet den 5. februar 1963 advokaten, at det kunne godkende den ansøgte lejeforhøjelse på de foran nævnte vilkår.

Jeg udtalte, at hverken loven om boligbyggeri eller bestemmelsen i punkt 34 i cirkulæret af 21. september 1959 efter min opfattelse var til hinder for, at ministeriet tog en tidligere fastsat foreløbig lejeforhøjelse op til revision, og at jeg derfor ikke kunne kritisere, at Boligministeriet den 5. februar 1963 godkendte en ny foreløbig lejeforhøjelse.

**39.** *Spørgsmålet om fortolkningen af § 1 i invalide- og folkepensionsloven, hvorefter der kræves fast bopæl her i landet for at oppebære pension. (J. nr. 871/63).*

A klagede over, at Socialministeriet den 25. juli 1963 havde udtalt, at det ikke fandt, at der forelå sådanne ganske særlige omstændigheder, at der i medfør af invalide- og folkepensionslovens § 1, stk. 4, 2. pkt., kunne meddeles tilladelse til, at der udbetaltes hende folkepension for tiden 1. juli–10. september 1963, i hvilken periode hun havde opholdt sig i USA. A anførte, at hun ikke under sit ophold i USA havde opgivet sin faste bopæl her i landet, og at hun derfor til stadighed opfyldte betingelserne i invalide- og folkepensionslovens § 1 for at oppebære folkepension.

Af sagens akter fremgik det, at A, der var født den 24. september 1880, og som siden 1. juli 1957 havde oppebåret indtægtsbestemt folkepension, i begyndelsen af marts 1962 rejste til USA for at besøge sine derboende børn. Besøget antoges at ville vare et halvt år, og da A agtede at vende tilbage her til landet, blev der af Frederiksberg kommunes socialkontor givet tilsagn om, at pensionen under opholdet i udlandet kunne udbetales til en befuldmægtiget. Efter at denne i september 1962 havde meddelt, at besøget ville blive forlænget indtil foråret 1963, gav kommunen tilsagn om, at pensio-



nen kunne udbetales i yderligere 6 måneder, det vil sige indtil 1. april 1963. Da de 12 måneder var forløbet, blev sagen efter den befuldsmægtigedes anmodning stillet i bero i 3 måneder, således at pensionen for disse 3 måneder først kom til udbetaling efter A's hjemkomst.

Den 27. maj 1963 søgte A Socialministeriet om yderligere udbetaling af folkepension, indtil hun kom hjem omkring september 1963, men dette blev afslået den 25. juli 1963.

Det fremgik endvidere af sagen, at A under sit ophold i USA bevarede sin lejlighed her i landet, at hendes sygekasse blev betalt, at hendes selvangivelse for skatteåret 1962/63 blev behørigt indgivet, og at hun vendte tilbage her til landet den 10. september 1963, fra hvilket tidspunkt hun atter fik udbetalt folkepension.

Overfor mig henholdt Socialministeriet sig til den trufne afgørelse og udtalte, at kravet i invalide- og folkepensionslovens § 1 om fast bopæl her i riget som betingelse for at oppebære invalide- eller folkepension af Socialministeriet forstås således, at vedkommende pensionist – medmindre der foreligger ganske særlige omstændigheder – skal opholde sig her i landet. Kravet er dog efter Socialministeriets opfattelse ikke til hinder for, at der under ferie eller andre midlertidige ophold i udlandet fortsat kan udbetales pension, dog i almindelighed ikke ud over 1 år.

Da den af ministeriet hævdede fortolkning syntes vanskeligt forenelig med den indenfor andre sagsområder, f. eks. skatteretten, sædvanlige fortolkning af bopælsbegrebet og med den i teorien givne bestemmelse af domicilbegrebet, henstillede jeg den 20. november 1963 til Socialministeriet at tage den trufne afgørelse op til fornyet overvejelse. Jeg henviste i denne forbindelse yderligere til, at ministeriets fortolkning ikke syntes forenelig med motiveringen for den ved lov nr. 43 af 1. marts 1961 indførte dispensationshjemmel for så vidt angår bopæl i udlandet, idet der som eksempel på en situation, hvor dispensation bør kunne meddeles, nævnes netop det tilfælde, at pensionisten tager ophold i udlandet, fordi vedkommende har nære pårørende, f. eks. børn, dér.

Socialministeriet svarede, at det altid har været antaget, at det er en betingelse for udbetaling af ydelser i henhold til den sociale lovgivning som ydelser til invalider og til ældre, at vedkommende opholder sig her i landet. Dette gælder iøvrigt som princip for hele den sociale lovgivnings område, bortset fra ulykkesforsikringslovgivningen, der er opbygget som en egentlig forsikringslovgivning.

Med hensyn til invalide- og folkepension har der ifølge ministeriet gennem årene i de sociale udvalgs administration udviklet sig den praksis, at pension under en pensionists rent midlertidige ophold i udlandet kan udbetales til en befuldsmægtiget her i landet, dog i almindelighed ikke ud over 1 år. Udvalgene har herved lagt vægt på, om pågældende pensionist efter en konkret undersøgelse af de foreliggende oplysninger virkelig må antages at have til hensigt at vende tilbage hertil efter en kortere tid. Denne praksis har ministeriet ikke fundet grundlag for at tilsidesætte.

Ministeriet udtalte dernæst, at da bopælsbegrebet ikke er defineret i lovgivningen, må det indenfor de enkelte administrationsgrene fortolkes ud fra de reale hensyn, der ligger bag vedkommende lovområde. Efter ministeriets opfattelse er den nævnte praksis, hvorefter pensionen som hovedregel kun udbetales under ophold her i landet, i overensstemmelse med de hensyn hvorpå den sociale lovgivning hviler.

Vedrørende den ved lov nr. 43 af 1. marts 1961 indførte hjemmel til undtagelsesvis at tillade udbetaling af pension til personer, der tager bopæl i udlandet, udtalte ministeriet, at den er begrænset til tilfælde, hvor ganske særlige omstændigheder taler derfor. Som anført i bemærkningerne til det pågældende lovforslag er der tænkt på pensionister, der er blevet enlige. For at anse en person for enlig har ministeriet i praksis krævet, at pågældende ikke har ægtefælle, børn eller andre nære pårørende her i landet.

Ud fra det anførte fandt Socialministeriet ikke grundlag for at ændre den trufne afgørelse.

Den 12. februar 1964 udtalte jeg, at jeg efter det oplyste om A's tilknytning til landet under hendes ophold i USA,

herunder at hun bevarede sin lejlighed her i landet, at hun betalte sygekasse, og at hun indgav selvangivelse, måtte finde det tvivlsomt, om den af Socialministeriet trufne afgørelse, hvorefter A efter 1. juli 1963 ikke ansås at have bevaret fast bopæl her i landet i invalide- og folkepensionslovens forstand, var rigtig.

Jeg tilføjede, at den endelige afgørelse af spørgsmålet om, hvorvidt A opfyldte bopælskravet i henhold til invalide- og folkepensionslovens § 1, henhørte under domstolene. Da det var oplyst, at A ikke ønskede at anlægge retssag, tog jeg ikke stilling til, om der burde meddeles hende

fri proces, jfr. ombudsmandens instruks § 6, stk. 2.

Da Socialministeriet fastholdt, at bopælskravet i invalide- og folkepensionslovens § 1 måtte fortolkes således, at der principielt kræves faktisk ophold her i landet, fandt jeg anledning til at henvende sig til ministeriet at overveje i forbindelse med andre ændringer i invalide- og folkepensionsloven at søge gennemført en tydeliggørelse af lovens § 1, således at det klart fremgår, hvilken grad af tilknytning til landet der kræves som betingelse for at oppebære invalide- og folkepension.

#### 40. Ekspeditionen af en skattesag gav på enkelte punkter anledning til kritik. (J. nr. 476/63).

I juni 1963 klagede en revisor over, at Landsskatteretten ikke havde truffet afgørelse vedrørende en klage, som han den 17. juni 1961 på sin klients, læge A's vegne havde indgivet over en afgørelse truffet af et skatteråd.

Af sagens akter fremgik det, at klagen til Landsskatteretten drejede sig om ansættelsen af A's skattepligtige indkomst for skatteårene 1960/61 og 1961/62 og om ansættelsen af hans formue for skatteåret 1961-62.

A var i januar 1960 flyttet her til landet fra Grønland, og han var anset for indkomstskattepligtig til den danske stat fra 1. april 1960. I overensstemmelse med de i ligningslovens § 2 angivne regler for tilflyttere skulle hans skattepligtige indkomst for de pågældende skatteår opgøres på grundlag af indtægten henholdsvis i perioden 1. april 1960-31. marts 1961 og 1. april-31. december 1960, afpasset til et helt års indkomst. Indkomstansættelserne blev af praktiske hensyn begge foretaget på grundlag af A's faktiske indtægt i kalenderåret 1960.

Overfor Landsskatteretten gjorde A gældende, at de i de to påklagede indkomstansættelser indeholdte afskrivninger på henholdsvis automobil, der var anvendt både til erhvervsæssigt og privat brug, og de øvrige driftsmidler i hans lægepraksis samt good-will vederlag kun burde reducere saldo værdien for disse aktiver pr. 1. januar 1961 med de for skatteåret 1961/62 foretagne afskrivninger. Lægen henviste herved

til, at det første års ansættelse for tilflyttere kun er en teoretisk beregnet indkomstansættelse, og at det stort set er samme indtægt, der lægges til grund for skatteansættelsen for de to skatteår.

De stedlige ligningsmyndigheder havde været af den opfattelse, at de for skatteårene 1960/61 og 1961/62 med virkning for indkomsten foretagne afskrivninger på driftsmidler begge skulle påvirke inventarsaldoen, ligesom afskrivningsgrundlaget for good-will måtte nedsættes med to års afskrivninger.

Landsskatteretten modtog klagen den 20. juni 1961 og oversendte den dagen efter til Statens Ligningsdirektorat til fremskaffelse af ligningsmateriale fra de lokale ligningsmyndigheder.

Den 3. august 1961 modtog retten sagen tilbage fra Ligningsdirektoratet med det ønskede ligningsmateriale m. v., og få dage efter blev den uddelt til udarbejdelse af referat, der kort tid efter blev forelagt for overreferenten. Den 25. august 1961 drøftedes sagen telefonisk med revisoren til nærmere uddybelse af klagen og dens omfang, og i overensstemmelse med den aftale, der blev truffet, udbad rettens kontor sig skriftligt den 1. september 1961 yderligere oplysninger fra revisoren. Disse modtog retten den 17. oktober 1961, og samme dag blev sagen uddelt til fortsat referatskrivning.

Den 23. november 1961 var sagen genstand for personlig forhandling mellem retten, A og revisoren i overværelse af repræ-

sentanter for de stedlige ligningsmyndigheder. I tilslutning til forhandlingerne indsendte revisoren få dage efter supplerende oplysninger, og på grundlag heraf og af den stedfundne forhandling udarbejdede rettens rejserreferat den 6. januar 1962 referat. Herefter skulle sagen sammenholdes med en lignende sag i et af andet af rettens kontorer, og efter denne sags afsluttende kontormæssige behandling modtoges A's sag tilbage den 23. marts 1962.

Få dage efter blev sagen uddelt til fortsat referatudarbejdelse med kontorchefresolution om, at der skulle foretages forskellige undersøgelser og tilkæteringer med henblik på yderligere belysning af sagen. Efter fremskaffelse af forskellige sager uddeltes den påny den 12. april 1962, og den 30. s. m. blev der tilkæteret en verserende sag, som vedrørte samme problem. Bearbejdelsen af materialet og udarbejdelsen af referat var afsluttet den 7. juni 1962, hvorefter sagen den 20. s. m. blev oversendt til erklæring i Ligningsdirektoratet.

Ligningsdirektoratet oplyste, at sagen derefter havde beroet på, at Skattedepartementet skulle træffe afgørelse i en principiel sag, som direktoratet tidligere havde forelagt Skattedepartementet vedrørende det i sagen foreliggende spørgsmål om afskrivningsreglernes anvendelse ved tilflytteres ansættelser i henhold til ligningslovens § 2. A's sag blev den 2. august 1962 sammen med andre tilsvarende sager underhånden udlånt til Skattedepartementet til brug ved behandling af spørgsmålet, og den modtoges tilbage den 21. september 1962, uden at departementet dog på dette tidspunkt havde truffet nogen afgørelse.

Med hensyn til Skattedepartementets behandling af nævnte principielle sag oplyste departementet, at sagen den 28. april 1960 blev forelagt departementet af Ligningsdirektoratet, idet en amtsligningsinspektør havde forelagt spørgsmålet om, hvorledes tilflyttere her i landet kan afskrive på driftsmidler, der erhverves i den første tid efter tilflytningen. For Skattedepartementet viste det sig især vanskeligt at afgøre, om den af tilflytteren foretagne afskrivning på driftsmidler skulle fragå i saldo værdien for hvert skatteår, jfr. § 2, stk. 1, i lov om skattefri afskrivninger m. v. (lovbekendtgørelse nr. 232 af 4. juni 1958), eller om der i et vist

omfang skulle tages hensyn til, at samme indkomstperiode danner grundlag for skatteansættelsen for flere skatteår på grund af de særlige regler om, at tilflyttere for de første skatteår skatteansættes på grundlag af indkomsten i skattepligtsperioden, jfr. § 2 i ligningsloven.

Under sagens behandling modtog Skattedepartementet i begyndelsen af 1962 oplysning om, at A's sag og en tilsvarende klagesag verserede i Landsskatteretten. Skattedepartementet fandt det herefter ikke hensigtsmæssigt på daværende tidspunkt at fremsætte en udtalelse, men foretrak at afvente tilendbringelsen af Landsskatterettens kontorbehandling af klagesagen, således at der på dette grundlag kunne forhandles med Ligningsdirektoratet om den udtalelse, som det skulle afgive i A's sag. Skattedepartementet lagde herved vægt på, at der mellem departementet og Ligningsdirektoratet kunne tilvejebringes enighed om en sådan udtalelses indhold.

Da Landsskatterettens kontorbehandling af klagesagen var afsluttet, blev Ligningsdirektoratet som nævnt den 20. juni 1962 anmodet om en udtalelse, og Skattedepartementet fandt det nu nødvendigt at tage hele spørgsmålet om tilflytteres afskrivninger op til principiel undersøgelse og overvejelse i samarbejde med Ligningsdirektoratet og herunder også at drøfte muligheden for en lovændring.

Departementet oplyste, at spørgsmålet havde været genstand for gentagne behandlinger i to af departementets kontorer, idet sager om tilflytteres skatteansættelser henhører under 7. kontors arbejdsområde, mens behandlingen af reglerne i afskrivningsloven henhører under 2. kontor. Under disse principielle overvejelser blev bl. a. inddraget spørgsmålet om, hvorledes reglerne om henlæggelser til investeringsfonds og om afskrivninger på lager og good-will skulle anvendes på tilflyttere. Endvidere inddrog man under behandlingen også spørgsmålet om afgørelsens betydning for opgørelsen af fortjeneste eller tab ved senere salg af virksomheden, og der blev foretaget undersøgelser med hensyn til tilsvarende spørgsmål i forbindelse med omlægning af regnskabsår. Skattedepartementet anførte dernæst, at de omhandlede spørgsmål havde voldt store vanskeligheder, bl. a. fordi reglerne om

skatteansættelse for tilflyttere er udformet noget summarisk og ikke med særligt henblik på de forholdsvise få tilfælde, hvor tilflytterne straks efter tilflytningen påbegynder en selvstændig erhvervsvirksomhed. Reglerne giver ikke nogen entydig løsning på de behandlede spørgsmål, og det havde vist sig meget vanskeligt at træffe en afgørelse, der var i overensstemmelse med de gældende lovregler og ikke var for vanskeligt praktiserbar.

Landsskatteretten erindrede første gang Ligningsdirektoratet den 3. november 1962 om A's sag. Den 17. december 1962 bragte revisoren skriftligt sagen i erindring overfor retten, der den 19. december 1962 oversendte skrivelsen til Ligningsdirektoratet og samtidig meddelte revisoren, at sagen beroede på korrespondance med direktoratet. Ligningsdirektoratet underrettede den 28. december 1962 telefonisk revisoren om, at sagen beroede på Skattedepartementets afgørelse af den principielle sag.

Den 14. januar og den 8. maj 1963 erindrede retten påny Ligningsdirektoratet om sagen, og efter at have modtaget en erindringsskrivelse af 20. juni 1963 fra revisoren oplyste retten den 21. juni 1963, at sagen var oversendt til Ligningsdirektoratet, og at man trods gentagne erindringer stadig ikke havde fået denne tilbage.

Den 25. juli 1963 blev afskrivningsspørgsmålet gjort til genstand for mundtlige drøftelser mellem repræsentanter for Skattedepartementet og Ligningsdirektoratet, hvorefter departementet den 31. juli 1963 meddelte, at det fandt det rettest at afvente Landsskatterettens afgørelse.

Statens Ligningsdirektorat afgav derefter den 9. august 1963 erklæring til Landsskatteretten vedrørende A's sag, idet direktoratet udtalte, at det for sit vedkommende kunne tiltræde den indstilling, som Landsskatterettens kontor havde afgivet, og hvorefter de med virkning for indkomstopgørelserne foretagne afskrivninger burde fradrages fuldt ud i saldo værdien.

Ved Landsskatterettens kendelse af 10. september 1963 lagdes dette princip til grund, således at saldo værdien af A's driftsmidler og good-will pr. 1. januar 1961 reduceredes såvel med de for skatteåret 1960/61 som de for skatteåret 1961/62 foretagne afskrivninger.

På forespørgsel oplyste Ligningsdirektoratet, at det ikke på noget tidligere tidspunkt end 28. december 1962 havde underrettet revisoren, A eller Landsskatteretten om, at klagesagen var stillet i bero på Skattedepartementets afgørelse af den principielle sag. Imidlertid havde direktoratet i anledning af en telefonisk henvendelse fra retten den 6. april 1962 vedrørende den samtidig med A's sag behandlede klagesag oplyst vedkommende referent om, at den principielle sag var under behandling i Skattedepartementet, ligesom referenten ved telefonisk henvendelse til Skattedepartementet blev underrettet om, at det principielle spørgsmål ville blive taget op til drøftelse mellem departementet og Ligningsdirektoratet, når klagesagerne til sin tid oversendes til erklæring i Ligningsdirektoratet.

På mit spørgsmål om, hvorvidt Ligningsdirektoratet havde besvaret Landsskatterettens erindringsskrivelser, oplyste direktoratet, at dette ikke havde været tilfældet, idet disse skrivelser ikke besvares, men tages til efterretning. I tilfælde, hvor det kan forudses, at der af særlige grunde vil hengå længere tid, før sagerne tilbagesendes til Landsskatteretten, giver direktoratet dog retten underretning herom. Efter Ligningsdirektoratets opfattelse var Landsskatteretten indforstået med denne fremgangsmåde. Under hensyn til at Landsskatteretten i april 1962 var blevet orienteret om den verserende principielle sag og dens betydning for Ligningsdirektoratets erklæring i klagesagerne, fandt direktoratet imidlertid ikke tilstrækkelig anledning til at besvare Landsskatterettens erindringsskrivelser, selvom der forelå særlige omstændigheder, der kunne bevirke en forsinkelse af sagen.

Den 19. februar 1964 udtalte jeg, at jeg tidligere overfor Landsskatteretten (beretning 1960, s. 47) har fremhævet, at jeg, uanset det ønskelige i, at sagernes afgørelse ikke bliver forhalet, ikke fandt at burde udtale mig imod, at retten lod en verserende sag afvente afgørelse i en anden for retten eller for andre myndigheder verserende sag, hvis afgørelse var af betydning for den sag, der blev stillet i bero, for så vidt afgørelsen i den anden sag kunne forventes truffet i en nærmere

fremtid. En udsættelse, der måtte forventes at blive af længere varighed, burde derimod som altovervejende hovedregel kun ske, når vedkommende klager var indforstået hermed.

Uanset det i nærværende sag indeholdte principielle spørgsmål, der var særdeles kompliceret, og som måtte forudsætte en sammenligning med andre tilsvarende sager, måtte jeg imidlertid finde, at der alt i alt var medgået for lang tid til sagens behandling.

Endvidere burde Landsskatteretten eller Statens Ligningsdirektorat på et tidligere tidspunkt end 28. december 1962 have

underrettet revisoren om, at sagens behandling var stillet i bero på principielle overvejelser.

Endelig gav sagen mig anledning til at anmode Landsskatteretten og Ligningsdirektoratet om at overveje en ordning, således at rettens erindringsskrivelser besvares enten skriftligt eller telefonisk, hvorved retten bliver holdt orienteret om sagernes ekspedition.

Den 13. maj 1964 meddelte Landsskatteretten, at Ligningsdirektoratet havde erklæret sig indforstået med fremtidig at besvare alle erindringsskrivelser skriftligt.

#### 41. *Et administrativt udvalgs behandling af en lønningssag gav anledning til alvorlig kritik. (J. nr. 702/62).*

Den 8. august 1962 klagede A, der indtil udgangen af juli måned s. å. havde været beskæftiget som teknisk tegner for bl. a. Det trafikøkonomiske Udvalg, over at han endnu ikke havde fået udbetalt sin løn for juli måned, samt over at han ikke havde fået efterbetalt den lønforhøjelse, som efter hans opfattelse var stillet ham i udsigt.

Den 10. august 1962 forelagde jeg klagen for Det trafikøkonomiske Udvalgs sekretariat (i det følgende kaldt sekretariatet), der den 16. august 1962 anførte, at A ikke havde været ansat som heldagsbeskæftiget tegner hos Det trafikøkonomiske Udvalg eller hos Transportforskningsudvalget, men at A fra november 1961 og indtil udgangen af juli måned 1962 havde arbejdet på timelønsbasis for de to udvalg samt for Hovedstadskommunernes Samråds Trafikudvalg (i det følgende kaldt Trafikudvalget), hvis sekretariat havde lokalfællesskab med de to førstnævnte ministerielle udvalg. Ved A's tiltrædelse havde sekretariatet aftalt med ham, at han kunne få en timeløn på 7,50 kr., svarende til hvad sekretariatet betalte for assistance på time-lønsbasis til personer, der var ansat i Vejdirektoratets tegnestue. Denne sats var udregnet efter en gennemsnitlig månedsløn på 1300 kr. for 175 timer.

I løbet af foråret 1962 gav A imidlertid udtryk for utilfredshed med aflønningen, idet han anførte, at han anså sig for berettiget

til en timeløn på godt 9,65 kr., beregnet efter en årsløn på 17.380 kr., svarende til lønnen til en teknisk tegner med 12 års anciennitet, jfr. overenskomsten mellem Finansministeriet og Teknisk Landsforbund.

Da A ikke var medlem af Teknisk Landsforbund, og da Vejdirektoratet overfor sekretariatet havde oplyst, at det aflønnede tekniske tegnere, som ikke er medlemmer af landsforbundet, efter overenskomsten mellem Finansministeriet og HK, havde sekretariatet ikke stillet A en lønregulering i udsigt. Siden 1. april 1962 var A dog blevet aflønnet med 8 kr. i timen ligesom tegnerne i Vejdirektoratets tegnestue.

Endelig anførte sekretariatet, at lønspørgsmålet i det væsentlige vedrørte Trafikudvalget, idet A's samlede lønudbetalinger for de to ministerielle udvalg i perioden november 1961-juli 1962 kun havde andraget henholdsvis 2.448,93 kr. fra Transportforskningsudvalget og 734,91 kr. fra Det trafikøkonomiske Udvalg. I juli måned havde A slet ikke udført arbejde for Det trafikøkonomiske Udvalg, og lønnen for hans arbejde for Transportforskningsudvalget i juli måned androg 32 kr., som A imidlertid havde fået udbetalt.

Årsagen til, at A på tidspunktet for klagens indgivelse til mig endnu ikke havde modtaget sin løn fra Trafikudvalget for juli måned, 1084 kr., var ifølge sekretariatet, at alle lønningssedler vedrørende arbejde for dette ud-

valg skal attesteres af formanden for udvalget, men han var først den 13. august 1962 kommet hjem fra sommerferie. Sekretariatet tilføjede, at A iøvrigt havde fået et forskud på 800 kr.

Den 31. august 1962 sendte jeg sagen tilbage til sekretariatet, idet jeg bl. a. bad oplyst, om A havde fået udbetalt lønnen for juli måned, ligesom jeg udbad mig nærmere oplysninger om forskuddet på 800 kr., idet A telefonisk overfor mig havde oplyst, at han endnu ikke havde modtaget sin løn, og at det omhandlede forskud ikke var ydet ham i juli måned 1962, men vistnok i maj måned s. å. Den 17. september 1962 sendte jeg sekretariatet en skrivelse fra A, hvori han nærmere redegjorde for sine ansættelses- og arbejdsforhold. A bekræftede, at han ved sin tiltrædelse havde accepteret en timeløn på 7,50 kr., men han anførte samtidig, at dette vel ikke udelukkede, at timelønnen senere kunne berigtiges, idet han fortsat anså sig for berettiget til aflønning efter Finansministeriets overenskomst med Teknisk Landsforbund og ikke efter overenskomsten med HK. Endvidere anførte A, at de omhandlede 800 kr. i virkeligheden ikke var noget forskud, men en à conto udbetaling af lønnen for marts måned 1962.

Efter at jeg i skrivelse af 10. december 1962 havde erindret sekretariatet om, at jeg ikke havde modtaget svar på mine skrivelser af 31. august og 17. september 1962, blev jeg den 17. december 1962 telefonisk orienteret om sagens stilling. I skrivelse af 18. januar 1963 udtalte sekretariatet derefter, at det for begge de ministerielle udvalgs ligesom for Trafikudvalgets vedkommende drejede sig om løst timelønnet arbejde af et omfang svarende nogenlunde til heldagsbeskæftigelse, og at hvert enkelt af disse arbejdsforhold måtte betragtes som et aftaleforhold om arbejde til timeløn på grundlag af månedlige arbejdsopgørelser. Lederen af sekretariatet, der tillige var medarbejder ved Trafikudvalgets sekretariat foretog ansættelsen og afskedigelsen af A. De 800 kr. var ydet A i april 1962 som lån og som øjeblikkelig hjælp til ham på grund af vanskeligheder ved at få rettidig betaling fra Trafikudvalget, og lånet burde have været tilbagekrævet tidligere end sket. Det fremgik dernæst af de medsendte akter, at A med skrivelse af 22. august 1962 fra sekretariatet havde modtaget sit tilgodehaven-

de fra juli måned 1962, 1048 kr. ÷ forskuddet på 800 kr. eller ialt 248 kr. Vedrørende spørgsmålet om lønforhøjelse henviste sekretariatet til skrivelser af 16. august 1962.

Vedrørende den tid, der var medgået til besværelsen af mine skrivelser af 31. august og 17. september 1962, anførte lederen af sekretariatet, at de rejste spørgsmål efter hans hjemkomst fra tjenesterejser i tiden 8. september-1. oktober 1962 mundtligt drøftedes med den daværende formand for Trafikudvalget, som havde afholdt langt størstedelen af lønudbetalingerne til A. Skrivelserne og andre af sagens akter blev derunder overgivet til formanden, hvorfra lederen af sekretariatet først fik dem tilbage, efter at jeg i skrivelsen af 10. december 1962 havde rykket for sagen.

Ministeriet for offentlige Arbejder, der efter min anmodning var blevet gjort bekendt med sekretariatets udtalelse af 18. januar 1963, anmodede den 18. februar sekretariatet om, at det af A rejste lønspørgsmål måtte blive forelagt Finansministeriet til udtalelse, og den 20. februar 1963 sendte sekretariatet sagen til Ministeriet for offentlige Arbejder og foreslog, at det forelagde sagen for Finansministeriet. Dagen efter sendte ministeriet sagen tilbage til sekretariatet og anførte, at det ikke var i besiddelse af det nødvendige materiale til sagens forelæggelse for Finansministeriet.

Den 9. marts 1963 forelagde sekretariatet sagen for Finansministeriet, og den 19. marts 1963, meddelte sekretariatet Finansministeriet nogle supplerende oplysninger, som ministeriet telefonisk havde anmodet om. Den 3. april 1963 sendte Finansministeriet sagen tilbage og udtalte, at det ikke på det foreliggende grundlag så sig i stand til at tage stilling til det rejste lønspørgsmål.

I skrivelse af 28. maj 1963 erindrede jeg Ministeriet for offentlige Arbejder om sagen, og den 30. maj 1963 spurgte ministeriet telefonisk sekretariatet om, hvad der var passeret i sagen. Den 15. juni 1963 sendte sekretariatet sagen til Ministeriet for offentlige Arbejder med orientering om Finansministeriets svar og spurgte, om Ministeriet for offentlige Arbejder ønskede yderligere oplysninger indhentet hos A eller andetsteds og i bekræftende fald hvilke oplysninger. Den 17. juni 1963 sendte Ministeriet for offentlige Arbejder sagen tilbage til sekretariatet og an-

modede det om at fremskaffe de for Finansministeriets stillingtagen fornødne oplysninger om A's personlige forhold og om påny at forelægge sagen for Finansministeriet. Herom blev jeg samme dag underrettet af Ministeriet for offentlige Arbejder.

Efter at jeg den 20. august 1963 telefonisk påny havde erindret Ministeriet for offentlige Arbejder om sagen, anmodede ministeriet i skrivelse af 28. august 1963 sekretariatet om at oplyse, hvorvidt sagen var forelagt for Finansministeriet, og i benægtende fald om en redegørelse for, hvorpå sagen be-roede.

I skrivelse af 5. september 1963 anmodede sekretariatet A om at besvare nogle spørgsmål vedrørende sine personlige og uddannelsesmæssige forhold, og den 10. september 1963 orienterede sekretariatet Ministeriet for offentlige Arbejder herom og tilføjede, at sagens videre ekspedition havde beroet på sommerferie dels i sekretariatet, dels i Finansministeriet.

Den 28. oktober 1963 erindrede jeg atter Ministeriet for offentlige Arbejder om sagen, og det oplystes, at A endnu ikke havde besvaret sekretariatets forespørgsel. Den 30. oktober 1963 rykkede sekretariatet A for et svar, og den 2. november 1963 besvarede han spørgsmålene, hvorefter sekretariatet den 4. november 1963 forelagde sagen for Ministeriet for offentlige Arbejder, der den 6. november 1963 sendte den tilbage og anmodede sekretariatet om selv at forelægge den for Finansministeriet.

På mit spørgsmål om, hvorvidt sekretariatet fandt det rimeligt begrundet, at de for Finansministeriets bedømmelse af sagen fornødne oplysninger først blev søgt fremskaffet fra A ved skrivelsen af 5. september 1963, udtalte sekretariatets leder, at han efter Finansministeriets svar af 3. april 1963 havde underrettet Ministeriet for offentlige Arbejder, og at han derefter antog, at der ikke fra sekretariatets side ville være videre at foretage i sagen, før eventuel ny anmodning måtte fremkomme fra Ministeriet for offentlige Arbejder. Dette skete ved ministeriets skrivelse af 17. juni 1963, hvori sekretariatet blev anmodet om at skaffe de fornødne oplysninger. Da det ikke var klart, hvilke yderligere oplysninger der ønskedes, drøftedes dette spørgsmål telefonisk med Ministeriet for offentlige Arbejder, som henviste sekreta-

riatet til at aftale det direkte med de pågældende tjenestemænd i Finansministeriet. På grund af ferier gik der imidlertid nogle uger, før dette var klarlagt. Efter afsluttende sommerferier i begyndelsen af august 1963 telefoneredes der adskillige gange fra sekretariatet til A, uden at det lykkedes at træffe ham, hvorefter skrivelsen af 5. september 1963 afsendes. Ifølge sekretariatets leder burde den skriftlige forespørgsel formentlig have været afsendt uden at afvente telefonisk kontakt med A.

Med skrivelse af 18. november 1963 forelagde sekretariatet sagen for Finansministeriet, der den 5. december 1963 udtalte, at det efter det om A's alder og uddannelse oplyste fandt de anvendte timelønninger på henholdsvis 7,50 og 8 kr. passende. Finansministeriet tilføjede, at A ikke var omfattet af den mellem Finansministeriet og Teknisk Landsforbund indgåede overenskomst af 31. oktober 1961, da denne overenskomst i modsætning til den nye overenskomst af 6. august 1963 ikke omfattede deltidsansatte tegnere.

Den 2. december 1963 erindrede jeg endnu en gang Ministeriet for offentlige Arbejder telefonisk om sagen, og den 9. december 1963 videresendte sekretariatet Finansministeriets udtalelse til Ministeriet for offentlige Arbejder, der i skrivelse af 20. december 1963 underrettede mig om Finansministeriets svar.

Jeg forespurgte sekretariatet, hvorfor det den 20. februar, 15. juni og den 4. november 1963 forelagde sagen for Ministeriet for offentlige Arbejder, der allerede den 18. februar 1963 havde anmodet sekretariatet om, at lønnings-spørgsmålet måtte blive forelagt Finansministeriet til udtalelse. Sekretariatets leder udtalte, at det i skrivelsen af 20. februar 1963 bl. a. var foreslået, at sagens akter, som da befandt sig i ministeriet, derfra oversendtes til Finansministeriet med anmodning om den fornødne udtalelse, men ministeriet ønskede imidlertid, at sekretariatet selv spurgte Finansministeriet. Den 15. juni 1963 oversendte sekretariatet til ministeriet korrespondancen med Finansministeriet for at høre, om ministeriet ønskede nye oplysninger indhentet og i så fald hvilke. Skrivelsen af 4. november 1963 blev sendt til ministeriet ved en fejltagelse, idet den rettelig skulle have været sendt til Finansministeriet.

Efter at jeg den 28. februar 1964 telefonisk havde underrettet Ministeriet for offentlige Arbejder om, at jeg endnu ikke havde modtaget sagens akter og ministeriets svar på mine skrivelser af 10. og 31. august 1962, udtalte ministeriet i skrivelse af 6. marts 1964, at det vedrørende A's aflønning kunne henholde sig til sekretariatets udtalelse af 18. januar 1963 og Finansministeriets udtalelse af 5. december 1963. Samtidig fremsendte ministeriet sagens akter.

Ministeriet for offentlige Arbejder anførte dernæst i skrivelse af 20. maj 1964, at årsagen til, at ministeriet først den 6. marts 1964 tog stilling til klagen og videresendte sagens akter til mig, uagtet de var modtaget i ministeriet den 10. december 1963, var, at ministeriet fejlagtigt var gået ud fra, at sagen tidligere var blevet besvaret i realiteten, således at skrivelsen af 20. december 1963 alene indeholdt besvarelsen af et sidste detailspørgsmål.

Jeg udtalte, at den A ved klagens indgivelse endnu ikke udbetalte løn for juli måned 1962 efter det oplyste alene vedrørte hans beskæftigelse hos Hovedstadskommunernes Samråds Trafikudvalg. Da dette udvalg er et fælleskommunalt udvalg, der i det foreliggende tilfælde ikke henhørte under mit virksomhedsområde, kunne jeg ikke tage stilling til klagen i

det omfang den vedrørte A's arbejde for dette udvalg.

Forsåvidt angik A's beskæftigelse hos de to ministerielle udvalg, Det trafikøkonomiske Udvalg og Transportforskningsudvalget, udtalte jeg, at jeg ikke kunne anse det for godtgjort, at der var givet A tilsagn om en lønregulering, og at den af Finansministeriet godkendte timeløn ikke gav mig grundlag for kritik.

Derimod måtte jeg finde, at der var medgået urimelig lang tid til Det trafikøkonomiske Udvalgs sekretariats behandling af lønningsagen og til sekretariatets besvarelse af mine henvendelser. Navnlig burde sekretariatet langt tidligere end sket efter modtagelsen af Ministeriet for offentlige Arbejders skrivelse af 18. februar 1963 have fremskaffet de til Finansministeriets bedømmelse af sagen fornødne oplysninger. Dernæst måtte jeg anse sagens forelæggelse for Ministeriet for offentlige Arbejder den 20. februar og den 15. juni 1963 for unødvendige og forsinkende ekspeditioner og sagens forelæggelse for Ministeriet for offentlige Arbejder den 4. november 1963 for en beklagelig fejl-ekspedition.

Endelig burde Ministeriet for offentlige Arbejder i skrivelsen af 20. december 1963 have besvaret mine skrivelser af 10. august og 31. august 1962 samt fremsendt sagens akter.



## SAGREGISTER

til folketingets ombudsmands beretninger for årene 1955—63.

(Citeringsmåde: 56.131 betyder beretningen for året 1956, s. 131)

- Administration,*  
af prøveløsladts formue, 58.229.  
af ydelse i h. t. forsorgsloven, 58.58.
- Administrative bestemmelser,* se *Love og –*
- Advokatbistand* til møde i ministerium, 62.39.
- Afgift,*  
af bomuldsbindegarn, 56.82.  
for polititilsyn, 56.70.
- Afhøring,*  
af børn i brandsag, 61.128.  
af børn i sædelighedssag, 56.131.  
af patienter, 60.167.  
i bidragsager, 57.206.  
i færdselsager, 61.152, jfr. 62.15 og 63.14.  
pr. telefon, 56.199.  
tilsigelser til –, 57.206; 61.124.  
uden iagttagelse af rpl. § 807, stk. 3, 57.157;  
58.222, 229; 59.167.  
varighed af –, 63.56.
- Aflysning* af tinglyst tilskudsdeklaration, 58.192.
- Afsenderadresse* på politiets tilsigelser, 61.124.
- Afskedigelse,*  
advarsel inden –, 57.164, jfr. 59.17.  
af skoleinspektør med ventepenge, 60.95, jfr.  
61.20.  
af tobaksælgere på private øresundsbåde, 60.87.  
formalitetstilsagn ved – af kontraktansat, 60.83.  
formalitetstilsagn ved – af tjenestemand, 57.164,  
jfr. 59.17.  
formulering af erklæring afgivet efter –, 55.92.  
tilbud til afskediget kontraktansat officer om  
civil beskæftigelse, 55.18.  
varsel, 56.182.  
se også *Tjenestefritagelse.*
- Afsoning,*  
af adm. fastsatte skattebøder, 61.94.  
af bøde, 60.60; 62.35.  
af bødeforvandlingsstraf af hæfte eller hæfte-  
straf forud for – af fængselsstraf m. v., 56.122.  
af straf i h. t. straffelovstillægget af 1945, 55.29.  
afhentet trods Justitsministeriets tilsagn om  
udsættelse af –, 59.147.
- Afvandingskommissioner,* ankeregler, 59.203.
- Aktier,* udelukkelse fra børsnotering, 55.73.
- Aktindsigt,*  
fangers – i klagesager, 62.68.  
for tilskadekomnes advokat i erstatningssag,  
57.194.  
i antidumpingtoldsag, 62.39.  
i h. t. monopollovens § 17, stk. 2, 61.115.  
i h. t. ulykkesforsikringslovens § 9, 57.193.  
i invalidepensionssager, 61.135, jfr. 62.15.
- Ambassade,* bistand fra en –, 61.56.
- Amterne,*  
forelæggelse for Justitsministeriet af sager om  
fri proces mod amt, 55.55.  
overholdelse af begrundelsespligten i forsorgs-  
lovens § 50, stk. 3, 57.65, jfr. 58.33.  
udnævnelse af »tillidsmand«, 58.58, jfr. 59.19.
- Amtsråd,* behandling af udstykningsager, 63.36.
- Amtstuepåtegning* på skøde, 56.151.
- Amtstueskatter,*  
reduktion af –, 56.151.  
skyldneres påvisningsret ved udpantning for –,  
57.150, jfr. 58.35.
- Anerkendt trossamfund,* Islam Danmark, 61.84.
- Anholdelse,*  
adgangen til omklædning ved –, 56.137.  
omsorg for anholdtes cykel, 62.85.  
polititjenestemandstilsagn om fejlagtige meddelelse om –,  
57.95.  
se også *Politi.*
- Anke,*  
anke i stedet for ny begæring om invalidepen-  
sion, 61.154; 62.85.  
ankeberettiget i h. t. naturfredningslovens § 19,  
61.51.  
ankefrist i h. t. ulykkesforsikringsloven, 56.179.  
ankemulighed i h. t. landvindings- og grund-  
forbedringslovene, 59.203.  
anketilladelse til prøvelse af husdyrvoldgiftssag  
ved overvoldgiftsret, 55.21.

- formulering af ankemeddelelser i straffesager, 62.34.  
 omgåelse af -, 61.48.  
 vedr. afgørelse truffet af et automobilvurderingsnævn, 59.135.  
 vedr. afgørelse truffet af Forsikringsrådet, 61.125.
- Ankevejledning,*  
 i h. t. militær retsplejelovs § 62, 56.159.  
 m. h. t. Arbejdsdirektoratets afgørelser, 61.170, jfr. 62.16.  
 m. h. t. Arbejdsnævnets afgørelser, 56.91.  
 m. h. t. inddragelse af førerbevis på grund af manglende ædruelighed, 57.102.  
 m. h. t. opgivelse af strafforfølgning, 55.99, jfr. 56.17.  
 m. h. t. statskattelovens § 24, 61.72.  
 ved afslag på erstatning i h. t. ulykkesforsikringsloven, 56.49, jfr. 57.23; 58.40, jfr. 59.18.  
 ved forbud mod udstykning, 63.36.  
 ved præmieforhøjelser for den lovpligtige ulykkesforsikring, 61.172, jfr. 62.18.  
 ved nægtelse af førerbevis til erhvervsmæssig personbefordring, 57.209.  
 ved nægtelse af udlevering af i bevaring tagne effekter, 56.150; 58.222.
- Anmeldere, se Underretning.*
- Anordning,* en ved lov ophævet - opretholdt ved bekendtgørelse, 56.31.
- Ansættelseskontrakt,* fejl i -, 63.75.
- Antidumpingtold, se Told.*
- Apotekerfondens krav iflg. ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 2, 62.47.*
- Apotekere,*  
 gebyr for særlig indpakning ved forsendelser, 57.205.  
 rabat til læger, 60.178.
- Arbejderbeskyttelse,* hotel- og restaurationsvirksomhed, 56.164.
- Arbejdsdirektoratet,*  
 behandling af sag vedr. understøttelse og medlemskab af arbejdsløshedskasse, 58.48, jfr. 60.30.  
 ekspeditionsform, 56.122.  
 henvisning til vedtægtsbestemmelser, 62.25.  
 underretning om ankemulighed, 61.170, jfr. 62.16.
- Arbejdsdirektøren,* formandskab i Arbejdsnævnet, 57.90.
- Arbejdsløshedskasse,*  
 medlemskab af -, 58.48, jfr. 60.30; 62.25.  
 statsanerkendelse af -, 60.105.
- Arbejdsløshedsunderstøttelse,*  
 Arbejdsdirektoratets behandling af sag ang. ret til -, 58.48, jfr. 60.30.  
 understøttelse som forsørger nægtet uanset bidragspligt overfor det offentlige til frasepareret hustru, 56.76.
- Arbejdsnævnet,* behandling af andragende om statsanerkendelse af arbejdsløshedskasse, 60.105.
- Arbejdstilsyn,*  
 dispensation fra arbejderbeskyttelseslovens § 31, 61.117.  
 indberetning om ulykkestilfælde, 58.63, jfr. 59.19.
- Arrestanter,*  
 anvendelse af håndjern overfor -, 57.195.  
 besøgstilladelse, 56.114; 61.150.
- Arresthusophold,*  
 lægetilkaldelse under -, 62.31.  
 udgifterne ved civile værnepligtiges -, 58.60.
- Arveafgiftsloven,* ajourføring af enkelte bestemmelser i -, 57.199, jfr. 63.13.
- Attest i medfør af husdyrvoldgiftslovens § 9, 55.21.*
- Autoradiolicens, se Danmarks radio.*
- Autorisation,*  
 af elektroinstallatører, 57.159.  
 af gas- og vandmestre, 58.168.  
 af laboratorier, 58.237, jfr. 61.18.
- Autorisationsordning,*  
 vedr. eksport af avlsdyr, 59.137.  
 vedr. eksport af kartofler, 58.230; 59.133, jfr. 60.33 og 61.19.  
 vedr. eksport af ost, 56.33.
- Avlsdyreksport, 63.10.*
- Banktilsynets virksomhed m. h. t. Københavns Kreditbank, 58.85.*
- Beoerrepræsentanter,* valg af - i de sociale boligforetagender, 59.113, jfr. 60.32.
- Befordringsgodtgørelse* ved benyttelse af egen vogn, 55.43.
- Begravelse,* takst for- af udensognsboende, 58.68.
- Begravelsesforsikring,*  
 bidragydende medlems ret til begravelseshjælp gennem sygekassen, 56.72.

ikke udbetaling af genkøbsværdien ved udtræden af sygekassernes -, 56.72.

*Begrundelse,*

bestemmelsen i lov om offentlig forsorg § 50, stk. 3, 57.65, jfr. 58.33.  
de særlige patentkommissioner har ikke pligt til at begrunde deres afgørelser, 60.189.  
manglende -, 63.77.  
urigtig -, 55.86; 58.48.  
utilstrækkelig -, 56.218; 58.48.  
ved Arbejdsdirektoratets afgørelser, 62.25.

*Behandlingstid,*

amter, 56.125; 58.158, 211; 62.89.  
amtsligningsinspektorer, 55.96; 58.179, 194.  
Direktoratet for Sygekassevæsenet, 56.133; 59.201; 61.22.  
Direktoratet for Ulykkesforsikringen, 57.137; 60.51; 62.83; 63.34, 79.  
Fabrikinspektør, 61.117.  
flyvevåbnet, 56.69.  
Forsvarsministeriet, 55.75; 57.234.  
Forsikringsrådet, 60.38.  
Handelsministeriet, 57.119.  
Invalideforsikringsretten, 57.184; 59.74, 201; 60.80, 104, 126; 61.23, 33, 115.  
Justitsministeriet, 61.50.  
kammeradvokaten, 55.75; 57.136.  
Københavns Overpræsidium, 56.144, 156.  
Københavns Skattevæsen, 63.42.  
ledende landinspektør, 59.127.  
Landsskatteretten, 55.69; 56.173; 57.57, jfr. 59.17 og 63.13; 57.188; 58.73, 216, 241; 59.47; 60.47, 111, 187; 61.27; 63.100.  
Matrikeldirektoratet, 58.154, jfr. 62.14.  
Ministeriet for Grønland, 62.70.  
Ministeriet for offentlige arbejder, 57.233; 63.103.  
politiet, 56.126, 190; 57.220; 58.158; 61.24, 42; 62.30.  
rektorer, 57.207.  
Skattedepartementet, 58.221; 63.38, 100.  
skatteråd, 57.178; 60.78; 61.44; 62.37.  
Socialministeriet, 57.175; 59.34.  
Statens Jordlovsudvalg, 58.46, jfr. 59.18; 59.190, jfr. 60.34.  
Statens Ligningsdirektorat, 56.90; 57.213; 58.219, 241; 59.29; 61.27; 62.99; 63.65, 100.  
Statens Åndssvageforsorg, 61.180, jfr. 62.19.  
Statskontrollen med Mejeriprodukter og Æg m. m., 56.33.  
Sundhedsstyrelsen, 56.215.  
Undervisningsministeriet, 55.96; 58.189; 60.54; 63, 62.

se tillige *Sagsbehandling.*

*Berostillelse af sager, se Sagsbehandling.*

*Beskæftigelsesforanstaltninger,* pligt til at overtage arbejde ved -, 58.48.

*Beslaglæggelse,*

forelæggelse for retten, 57.251, 254; 58.115, 222.  
forsegling af beslaglagte dokumenter, 57.250.  
fortegnelse over det beslaglagte, 57.246; 58.222.  
første gennemsyn af papirer, 60.160.  
retskendelse til -, 60.160.

*Besøgstilladelse* m. h. t. varetægtsfanger, 56.114; 61.150.

*Bevaring,*

bevaringstagselse i henhold til toldlovens § 192, 62.103.  
tilbageholdelse af aktiver efter konfiskations-sags afslutning, 55.27.  
tilbagelevering af i - tagne effekter, 56.150; 58.115, 222; 62.30, 32.

*Bibeskæftigelse,* tjenestemænds indtægtgivende - udenfor statstjenesten, 59.140; 60.181.

*Bidragssager,* sagsbehandlingen, 59.122; 60.36, 192.

*Bindende tilsagn,*

reparation af kirkespir, 55.81.  
uddannelse af kystofficerer, 61.137.  
ventetillæg til folkepension, 63.94.

*Biografteaterbevilling,* nedlæggelse af -, 58.161.

*Bistand,* gebyr ved - fra udenrigstjenesten, 62.21.

*Blechingberg-sagen,* 59.76.

*Boligstøttelovgivning,*

gebyrbegunstigelse i h. t. -, 57.35.  
godkendelse af foreløbig lejeforhøjelse, 63.97.  
mindrebemidlethed i h. t. boligstøtteloven af 1955, 60.78.

*Bortlodning,* spørgsmål om - var offentlig, 58.227.

*Bortlovning* af tjenestemandstilling, 63.44.

*Brevveksling,*

censur af observands -, 59.31.  
forvaredes - med beskikket forsvarer, 61.171, jfr. 62.17.

*Byplaner,* pligt til at udfærdige -, 62.52.

*Byudviklingsudvalg,* fritagelse for medlemshverv i -, 58.197.

- Børn*,  
 anbringelse af – på Sundholm, 60.131.  
 politiafhøring af –, 56.131; 61.128.
- Børsnotering* af aktier, 55.73.
- Båndlæggelse*,  
 af ulykkesforsikringserstatning til efterladte,  
 58.150.  
 tilbagekaldelse af konfirmation på båndlæggelsesbestemmelse, 58.251.
- Censur*,  
 af forvaredes brevveksling, 61.171, jfr. 62.17.  
 af observands brevveksling, 59.31.  
 af skoleblade, 58.165.
- Chokbehandling*, se *Samtykke*.
- Civile værnepligtige*,  
 begyndelsestidspunktet for eftertjeneste, 58.61.  
 nægtelse af friheder for –, 57.72.  
 ordensreglement for –, 57.69.  
 skabseftersyn hos –, 57.186.  
 udgifterne ved ophold i arresthus, 58.60.
- Dagpenge*, se *Sygekasseforhold*.
- Danmarks Nationalbank*,  
 adgangsförmening til –, 58.255; 59.202.  
 Finansministeriets foliokonto i –, 55.64.  
 godtgørelse af beskadigede eller bortkomne pengesedler, 57.146.
- Danmarks Radio*,  
 autoradiolicens, 61.122, jfr. 62.14.  
 honorering af og frist for antagelse af hørespil,  
 57.142.  
 oplysninger fra licenskontoret, 59.28.  
 radiomedarbejderes bibeskæftigelse, 59.140.  
 udsendelse af underholdningsfilm i fjernsyn,  
 58.218.  
 valgudsendelse ved folkeafstemning, 63.15.
- Danske statsbaner*,  
 generaldirektørens udtalelser om pressen,  
 61.74.  
 mødetidskontrol ved Halsskov-Knudshovedruten, 58.214.  
 lønoplysninger til skattevæsenet, 61.94.  
 overtagelse af rutebilruter, 57.74.  
 personligt tillæg til kontorassistenter af 2. grad, 60.145.  
 takstnedsættelser, 58.198.  
 udelukkelse af styrmand fra at fungere som skibsfører, 58.248.
- Delegation*,  
 ulovhjemlet – af beføjelser, 56.162.  
 ved indsættelse af underudvalg, 55.117.
- Den kgl. Ballet*, 58.199.
- Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole*,  
 henstilling vedr. -s organisation, 55.173.  
 regler om erhvervelse af doktorgraden ved –,  
 55.143.  
 tavshedspligt m. h. t. forhandlinger i undervisningsråd og afdelinger, 55.173.  
 Wamberg-sagen m. v., 55.105, jfr. 56.18.
- Det særlige Bygningssyn*, departementschef i Undervisningsministeriet medlem af –, 59.130.
- Diger*,  
 opførelse af –, 56.37.  
 skade på –, 57.215.
- Direktøren for Ulykkesforsikringen*, formandskab i Ulykkesforsikrings-Rådet, 56.196, jfr. 58.31.
- Disciplinærsager*, se *Tjenestemandssager*.
- Dispensation*,  
 for at kunne indstille sig for 4. gang til prøven som kørelærer, 62.74.  
 fra aldersbetingelsen i førerbevisbekendtgørelsens § 28, 61.85.
- Dispositionsplaner*,  
 anvendelse af –, 62.52.  
 fravigelse fra –, 56.142.
- Disputatser*, 58.133.
- Dommerfuldmægtige*,  
 afhentning af udlagte effekter, 57.135.  
 Den særlige Klagerets kompetence overfor –,  
 56.155.  
 lodtrækning, 57.121.  
 ombudsmandens kompetence overfor –, 56.10;  
 57.15; 58.9.
- Domstolsprøvelse*, se *Ankevejledning*, *Beslaglæggelse*, *Besøgstilladelse*, *Førerbeviser* og *Sindsyge*.
- Droit moral*, se *Forfatter- og kunstnerret*.
- Drosker*,  
 etablering af holdeplads for –, 58.242, jfr. 59.21.  
 forbud mod hyresøgning fra holdeplads,  
 58.208, jfr. 59.21.  
 meddelelse af droskebevilling, 57.169, jfr. 58.36.
- Dyrplagerianmeldelse*, politiets besigtigelse i anledning af –, 56.169.
- Efterretningstjeneste*, Politiets, 55.93.
- Eftertjeneste*, begyndelsestidspunktet for civile værnepligtiges –, 58.60.

*Egen drift,*

afskedigelse af tjenestemand, 56.40.  
 amtsråds sagsbehandling, 63.36.  
 ankereglerne i landvindings- og grundforbedringsloven, 59.203.  
 arbejdsdirektørens formandskab i Arbejdsnævnets to afdelinger, 57.90.  
 arveafgiftsloven, 57.199, jfr. 63.13.  
 beregning af afsoningstid, 56.122.  
 besættelse af stillinger uden opslag, 57.198.  
 fangers adgang til at købe forskellige love, 61.174.  
 fejl i eksamensopgaver, 63.29, 30.  
 feriebonsystemet, 55.51.  
 formanden for Elektricitetsrådet, 63.29.  
 formanden for Ulykkesforsikrings-Rådet, 56.196.  
 formuleringen af § 4, stk. 3, i bekg. nr. 58/1958, 59.22, jfr. 60.31.  
 forretningsordenen for Ankenævnet vedr. Vareforsyningssager, 55.102.  
 forretningsordenen for Invalideforsikringsretten, 55.93, jfr. 60.25.  
 iagttagelse af rpl. § 807, stk. 3, ved afhøring af sigtede, 59.167.  
 indberetningspligt for statsrepræsentanterne i SAS, 61.156.  
 instruks vedr. hjælp fra Invalideforsikringsfonden, 55.93, jfr. 60.25.  
 løntilbageholdelse til skat, 63.92.  
 optagelsen af testosteron propionat i den danske farmakopé, 59.69.  
 politiets udtalelser til pressen, 60.65.  
 samkvensret i henh. til myndighedslovens § 27, 62.62.  
 skriftlig besvarelse af ansøgninger, 63.39.  
 Statens Åndssvageforsorgs køb af en ejendom, 61.180, jfr. 62.19.  
 tilskadekommen værnepligtig, 56.184.  
 tjenestemand, trusel om afsked, 63.89.  
 underretning om verserende straffesag, 61.148.  
 underskrifters læselighed, 57.186; 59.201.  
 vagtarrestanters læsning, 63.95.  
 varighed af politiafhøring, 63.56.  
 vederlagsfri retshjælp i h. t. rpl. § 135, 59.183, jfr. 60.33.

*Ejendomsskatter, se Amtstueskatter.*

*Fksamensopgaver, fejl i -, 63.29, 30.*

*Ekspeditionsfejl, se Sagsbehandling.*

*Ekspeditionsform,*

i Invalideforsikringsretten, 60.126; 61.33.

i Kongeriget Danmarks Hypotekbank m. h. t. notering af transporter, 60.121.

i Københavns Overpræsidium m. h. t. klager over bidragsfastsættelse, 56.197.

i Landskatteretten m. h. t. vurderingssager, 61.27.

i Matrikeldirektoratet, 58.154, jfr. 62.14.

i Overfredningsnævnet, 61.77.

i Statens Ligningsdirektorat, m. h. t. skatteefterbetalingssager, 58.219.

m. h. t. vurderingssager, 61.27.

vedr. sager, der af arbejdsløshedskasserne forelægges Arbejdsdirektoratet og Arbejdsnævnet, 56.122.

vedr. sager om dispensation fra arbejderbeskyttelseslovens § 31, stk. 1, 61.117.

vedr. ægteskabs- og bidragssager, 59.122.  
 se også *Sagsbehandling.*

*Ekspeditionstid, se Behandlingstid.*

*Eksport, se Autorisationsordning.*

*Ekspropriation,*

af areal til militære formål, 57.234.

af ejendom ved vejudvidelse, 55.87.

af jord til målepunkt, 55.24.

specifikation af erstatning, 57.134.

*Elektricitetsrådet,*

formandsposten i -, 58.178; 63.29.

offentliggørelse af -s forretningsorden, 58.178, jfr. 59.20.

pålæg til installatør, 62.87.

*Enkepension i tilfælde af skilsmisse, 56.186.*

*Erklæring, undladelse af at indhente -, 56.48; 56.77.*

*Erklæringers meddelelse (lov af 2.2.1866),*

erklæringer til Direktoratet for Fængselsvæsenet, 62.68.

erklæringer til ombudsmanden, 56.132.

fremsendelsespåtegninger, 55.23.

invalidepensionssager, 61.135, jfr. 62.15.

referater, 55.23.

*Erstatning,*

i h. t. naturfredningslovens § 22, 61.77.

i h. t. § 2 i lov nr. 225 af 11. juni 1954, jfr. forordning af 5. marts 1845, skal specificeres, 57.134.

i h. t. ulykkesforsikringsloven for tab af forsøger, 56.149; 58.150.

*Fangetidsgodtgørelse, 63.71.*

*Farmakopékommissionen, optagelsen af testosteron propionat i den danske farmakopé, 59.69.*

- Feriebønsystemet* (bekg. 80/1954), 55.51.
- Feriepenge* for arbejdstid i Grønland, 56.182.
- Findelen*, størrelsen af -, 56.195, 204.
- Fingeraftryk*,  
 politiets fjernelse af - efter tiltalefrafald og frifindelse, 57.157.  
 politiets optagelse af - af sigtede, 57.157.
- Fjernsynet*, se *Danmarks Radio*.
- Flyverelever*, manglende underretning til - om evt. afbrydelse af uddannelse, 56.69.
- Fogedforretning*, berømmelse og underretning om foretagelse af -, 57.135.
- Folkepension*,  
 amtets forpligtelser i henh. til invalide- og folkepensionslovens § 25, stk. 2, 62.89.  
 beregning af lomme penge til folkepensionist på alderdomshjem, 62.76, jfr. 63.14.  
 bopælsbetingelser, 63.98.  
 indtægtsbestemt - til tjenestemænd, der som følge af strafbar handling afskediges uden pension, 58.188, jfr. 59.20 og 60.31.  
 offentlighed vedr. afgørelser i henh. til invalide- og folkepensionslovens § 25, stk. 2, 62.89.  
 ventetillæg, 63.94.
- Folkeskolen*, læreres undervisning i religion og kristendomskundskab, 59.177.
- Folketingets ombudsmand*,  
 loven om -, 56.9; 57.9; 58.9; 59.9; 60.7.  
 instruks for -, 55.9; 61.7.  
 klage til - har ikke opsættende virkning, 55.87.  
 -s kompetence overfor:  
 amtsskolekonsulent, 60.95.  
 bygningskonsulent for præstegårde, 57.221.  
 Danmarks Nationalbank, 57.146.  
 dommerfuldmægtige, 56.10; 57.15; 58.9.  
 Finansudvalget, 62.14.  
 folketingsudvalg, 61.75.  
 fredningsnævn, 61.98.  
 kommuner, 56.9; 57.9; 58.10; 60.7.  
 præst i egenskab af menighedsrådsmedlem, 57.221.  
 statsanerkendte skolehjem, 57.164.  
 statsrepræsentanterne i SAS, 61.156.  
 udvalg nedsat af ministerium, 60.75.
- Fordeling af offentlige midler*, 62.77.
- Forfatter- og kunstnerret*, Droit moral udvalgets sagkundskab, 59.59.
- Forbud*, undladelse af at kræve rygeforbud i bus overholdt, 55.55.  
 se også *Påbud*.
- Forfremmelsesbedømmelser*, se *Militerforhold*.
- Forholdsattester*, formuleringen af -:  
 Flyverkommandoen, 55.97, jfr. 60.26.  
 Søværnet, 57.201, jfr. 60.26.
- Forfølsret*, statens - i h. t. statshusmandsloven, 57.31.
- Fornavn*, indførelse af - i ministerialbogen, 58.234.
- Forretningsordener*,  
 Ankenævnet vedr. Vareforsyningssager, 55.102, jfr. 56.18.  
 Arbejdsnævnet, 56.92, jfr. 57.24.  
 Elektriciterådet, 58.178, jfr. 59.20.  
 Invalideforsikringsretten, 55.93, jfr. 60.25.  
 Udvalg under Handelsministeriet, 62.84.  
 Ulykkesforsikrings-Rådet, 56.196.
- Forsegling* af beslaglagte dokumenter, 57.250.
- Forskelsbehandling*,  
 aflønning i Grønland, 61.101.  
 af strafafsonere, 55.29.  
 disciplinære reaktioner overfor plejepersonale, 59.56.  
 læreres undervisning i religion og kristendoms-kundskab, 59.177.  
 postvæsenets krav om ekstrabetaling for omde-ling af visse blade, 59.162.  
 ved ansættelse af værdien af fribolig, 59.46.  
 ved dispensation fra strandbyggelinie, 61.98.  
 ved fastsættelse af invaliditetsgrad, 55.89.  
 ved radioens valgudsendelser, 63.15.  
 ved statstilskud til krigsramte kirker, 55.81.  
 ved udbetaling af udtrædelsesgodtgørelse, 61.125.
- Forsorg*, hjælp til værnepligtige, 57.65.
- Forsorgsloven*, politiets bistand i h. t. -s § 44, stk. 1, 59.156.
- Forsvarer*,  
 indkaldelse af - til retsmøde, 61.123.  
 underretning til forvaringsanstalt om beskik-kelse af -, 61.171, jfr. 62.17.
- Forsvarets Bygningstjeneste*, behandling af sag om indkøb af skumslukningsaggater, 56.52.
- Forvaring*,  
 antallet af lægestillinger ved forvaringsanstal-ten i Horsens, 57.177.  
 forvarede brevveksling med beskikket for-svarer, 61.171, jfr. 62.17.  
 forvarede sygekasseforhold, 58.80.  
 indberetningspligt ved hensættelse i isolations-celle, 58.80.

- underretning om tilsynsværgebeskikkelse, 56.190.  
ventetid ved indsættelse i -, 56.93.
- Forældremyndighed*, 56.209, jfr. 57.26; 62.62.
- Fotokopiers anvendelse*, 56.200; 62.83.
- Fotos*,  
politiets fjernelse af - efter tiltalefrafald og frifindelse, 57.157.  
politiets optagelse af - af sigtede, 57.157.
- Fredning*, se *Naturfredning*.
- Fredningsnævn*, se *Folketingets ombudsmand*, *Naturfredning* og *Strandbyggelinier*.
- Fri proces*,  
ansøgnings forelæggelse for Justitsministeriet, 55.55.  
henstilling om -, 55.22; 56.161, 209; 57.256; 58.230, 237; 59.17, 116; 61.166.  
retshjælp i h. t. rpl. § 135, 59.183, jfr. 60.33.  
urigtig begrundelse for henlæggelse af ansøgning om -, 55.86.
- Fribolig*, forskelsbehandling ved ansættelse af værdien af -, 59.46.
- Frimærker*, trykvarianter eller makulatur, 59.37.
- Frister*,  
for 2. behandling af kommunes budget, 58.82.  
for antagelse af hørespil, 57.144.  
for anvendelse af retsmidlerne i inddrivelsesloven af 7. maj 1937, 58.146.  
for skønmæssig forhøjelse af skatteansættelser, 57.240; 58.179.  
for udlevering af administrativt inddragne førerbeviser, 57.102, jfr. 58.33.  
5-dages fristen i rpl. § 469, stk. 2, 58.235.  
5-års fristen i ulykkesforsikringslovens § 34, stk. 4, og § 37, 56.179.  
14-dages fristen i husdyrvoldgiftslovens § 8, stk. 1, pkt. 1, 55.21.  
overskridelse af fristen i statshusmandslovens § 8, stk. 5, 55.76.  
overskridelse af fristen i statsskattelovens § 30, stk. 5, 57.131; 58.241; 60.117.
- Funktioner*,  
afønning af - i Grønland, 61.101.  
behandling af klage over -, 60.83.
- Fængselsforhold*,  
administration af prøveløsladts formue, 58.229.  
afsenderadresse på breve, 55.102.  
anskaffelse af eget radioapparat, 59.176.  
anvendelse af håndjern overfor arresteranter, 57.195.  
badeforhold, 59.183.  
begunstigelse ved afsoning af straf i h. t. straffelovstillægget af 1945, 55.29.  
begæring om fremstilling, 59.184.  
besøg af privat antaget advokat, 57.30.  
besøg hos fanges familie, 63.33.  
besøgstilladelse m. h. t. varetægtsfanger, 56.114; 61.150.  
brevpapir og kuvert må ikke forsynes med mærke, 58.39.  
ekstraforplejning på sygeafd., 56.139.  
fangers adgang til at købe forskellige love, 61.174.  
fangers aktindsigt, 62.68.  
fanges beskæftigelse med recidivstatistik, 56.91.  
frankering af varetægtsfanges breve, 63.19.  
fremstilling for ortopædisk specialist, 59.160.  
hjemsendelse af manuskript, 60.199, jfr. 61.21.  
hviletid i et statsfængsel, 60.183.  
hæftefanges adgang til at skrive til dagblade, 59.44.  
indkaldelse til særængsel, 62.45.  
indstilling til svendeprøve, 57.233.  
kaffeindkøb, 57.73.  
kollektive henvendelser, 63.70.  
køb af pulverkaffe, 60.42.  
lægetilkaldelse i arresthus, 62.31.  
meddelelse om tilbageholdelse af brev, 60.40.  
patienters deltagelse i gudstjeneste, 57.176.  
tryksag indlagt i fangers breve af fængslet, 55.102; 58.39.  
udlevering af reglement, 57.200; 58.225.  
valgretsudøvelse, 62.23.
- Fængselsfunktionær*, leverancer til fængslets butik, 58.76.
- Færdselssager*,  
behandlingstid, 56.175; 61.24.  
forelæggelse for sigtede af anmeldelse for færdselsforseelse, 57.172.  
oplæsning af forklaring og forevisning af rids, 61.152, jfr. 62.15 og 63.14.
- Færger*,  
mødetidskontrol ved -, 58.214.  
undersøgelse ved sammenstød af 2 automobiler på en -, 59.75.
- Føjetilladelse*, behandling af ansøgning om -, 56.218; 58.63.
- Førerbevis*,  
dispensation fra aldersbetingelsen i førerbevisbekendtgørelsens § 28, 61.85.  
erhvervsmæssig personbefordring, 57.209.  
inddragelse af fradømt -, 58.226.

- nægtelse af – med ret til erhvervsmæssig personbefordring indbringes for retten på begæring af anklagemyndigheden, 59.22, jfr. 60.31.
- procesmåden ved prøvelse af ædrueligheds-spørgsmål, 57.102, jfr. 58.33.
- rutinetimer ved fornyelse af –, 59.24.
- udlevering af administrativt inddraget –, 56.192.
- vilkår ved udlevering af – inddraget på grund af manglende ædruelighed, 57.102, jfr. 58.33.
- Gaver*, undervisningsassistents modtagelse af cigaretter fra studerende, 55.150.
- Gebyr*,  
for navnebevilling, 57.210.  
ved bistand fra udenrigstjenesten, 62.21.
- Gebyrbegunstigelse* i h. t. boligstøttelovgivningen, 57.35.
- Genindsættelse*, forkyndelse af resolution om – efter prøvetidens udløb, 59.25.
- Gl. Bakkehus-sagen*, 59.56.
- Goodwill*,  
beskatning af – ved salg af ejendom med virksomhed, 58.73.  
betaling for – ved overtagelse af bilruiter, 57.74.  
ved overdragelse af biografteaterbevillinger, 58.161.
- Grundforbedringsloven*, manglende ankemulighed, 59.203.
- Grundloven*,  
lighedsgrundsætningen i § 70, 59.177.  
religionsfrihed i § 67, 61.84.
- Grundstigningsskyld*, fritagelse for – i h. t. lov 265/1950, 57.180.
- Grundværdiansættelse*, revision af – ved 10. alm. vurdering, 58.173.
- Grønland*,  
aflønning af funktionær i –, 61.101.  
afregning efter hjemkomst, 62.70.  
feriepenge for arbejdstid i –, 56.182.  
formulering af ansættelsesskrivelse, 63.20.  
udgifter ved hjemrejse fra –, 59.155; 61.132.
- Habilitet*,  
arbejdsdirektøren, 57.90.
- Boligministeriets – i byplansager i forbindelse med statsbyggeri, 62.52.
- departementschef i Undervisningsministeriet medlem af Det særlige Bygningssyn, 59.130.
- direktøren for ulykkesforsikringen, 56.196.
- direktøren for Københavns Vandforsyning, 60.102.
- formanden for Elektricitetsrådet, 58.178; 63.29.
- politifuldmægtigs –, 63.61.
- ved andragende om fri proces mod amt, 55.55.
- ved bedømmelse af videnskabeligt arbejde, 55.119, 144, 159, 161; 58.116.
- vedr. det i h. t. loven om forbrugsbegrænsende foranstaltninger nedsatte nævn, 56.82.
- Habilitetsregler*,  
for skyldrådsmedlemmer, 57.63, jfr. 58.33.  
for universitetslærere, 58.144.  
for lægerne i Direktoratet for Ulykkesforsikringen, 59.49.
- Halsskov-Knudshoved-ruten*, mødetidskontrol ved –, 58.214.
- Handelsskoletilsynet*, 57.109.
- Hastesager*, se *Sagsbehandling*.
- Havneareal*, strandbyggelinie, 61.77,98.
- Henlæggelse af sager*, se *Sagsbehandling*.
- Hjemmeværnet*, klager over afslag på optagelse i –, 59.66, jfr. 60.31.
- Hjemrejse fra Grønland*, udgifterne ved –, 59.155; 61.132.
- Hjemsendelse*,  
af math i flyvevåbnet, 55.97.  
af officerselever uden udnævnelse til linieofficerer, 55.54.  
fra militærtjeneste, 61.174.
- Hjemsendelsespenge*,  
manglende forbehold ved udbetaling af –, 56.159.  
tilbageholdelse af –, 58.182.
- Holdeplads*,  
forbud mod hyresøgning fra anvist –, 58.208, jfr. 59.21.  
politiets adgang til at etablere – for drosker, 58.242, jfr. 59.21.
- Honorarlønnede stillinger*, besættelsen af opslæde –, 57.123; 60.115.
- Hovedrevisorater*, se *Revisionsdepartementer*.
- Hundeafgift*, aflivningsret i anledning af tidligere ejers manglende betaling af –, 57.93.



- Hundeloven*, pålæg i h. t. -s § 13, stk. 2, 58.176.
- Hunderegistre*, oplysninger fra -, 59.27.
- Husdyrvoldgift*, 55.21.
- Husundersøgelse* udenfor strafferetsplejen, 57.186.
- Hørespil*,  
fristen for antagelse af -, 57.144.  
honorering af -, 57.142.
- Høring*,  
andragende til skatteråd om lempelse i ligningen, 59.63.  
mangelfuld -, 63.38.  
oversendelse i stedet for -, 56.124.  
undladelse af -, 55.121; 56.51; 57.131, 138; 58.56, 161, 241.  
unødvendig -, 58.211.  
ved dispensation fra arbejderbeskyttelseslovens § 31, stk. 1, 61.117.  
ved dispensation fra overfredningsnævnskendelse, 61.51.
- Håndjern*, anvendelse af - overfor arrestanter, 57.195.
- Ikke-juridisk personale*, ekspedition i statslånsag, 56.213.
- Indberetningspligt*,  
forvaringsanstaltnernes - om hensættelse i isolationscelle, 58.80.  
statsrepræsentanterne i SAS, 61.156.
- Indkøb*,  
af kager m. v. til et fængsels butik, 58.76.  
fremgangsmåde ved - af skumslukningsaggregater, 56.52.
- Indkøbstilladelse*, behandling af ansøgning om -, 55.50.
- Indlemmelse*, se *Kommuner*.
- Instansfølge*, se *Kompetence*.
- Intertemporale spørgsmål*,  
beregning af bevillingstilsgnaskursen ved dollarpræmiering, 55.50.  
forhøjelse af fradrag for naturalydelser til tjenestemænd, 60.44.  
kontrollovens § 8 C, 59.168.  
kontrollovens § 8 D, 59.170.  
påleggelse af omsætningsafgift, 63.65.  
tilbagevirkende kraft for bestillingstillæg, 62.100.
- Invalide- og folkepension*, se henholdsvis *Folkepension* eller *Invalidepension*.
- Invalidepension*,  
aktindsigt i invalidepensionssager, 61.135, jfr. 62.15.  
anke i stedet for ny begæring, 61.154; 62.85.  
indtægtsberegning ved ydelse af -, 55.26.  
rejsehjælp, jfr. folkeforsikringslovens § 40, stk. 11, 55.26.
- Invaliditetserstatning*,  
tidspunktet for fastsættelsen af -, 57.106.  
udbetaling af - til tilskadekommen militær værnepligtig, 59.116, jfr. 60.32.
- Islam Danmark*, 61.84.
- Jernbaneerstatningskommissionen*, renter af tilskadekomsterstatning, 56.157.
- Journalisering*, se *Sagsbehandling*.
- Kartoffeleksportører*, Landbrugsministeriets praksis ved autorisation af -, 58.230; 59.133, jfr. 60.33 og 61.19.
- Kgl. Teater*, se *Den kgl. Ballet*.
- Kirkelige afgifter*, tilbagebetaling af -, 57.256.
- Kirker*, stilling i forhold til krigsforsikringen, 55.81.
- Kommentar* vedr. verserende straffesag, 57.73; 59.35; 60.65.
- Kommuner*,  
fravigelse fra dispositionsplan, 56.142.  
indlemmelse af -, 62.63.  
ombudsmandstilsyn med -, 56.9; 57.9; 58.10; 59.9; 60.7.  
pligt til at udfærdige byplaner, 62.52.  
underskrifters læselighed, 62.35.
- Kompetence*,  
administrativ ankeinstans' - i forhold til 1. instans, 58.48.  
Den særlige Klagerets - overfor dommerfuldmægtige, 56.155.  
dispensation fra arbejderbeskyttelseslovens § 31, stk. 1, 61.117.  
forsikringselskabers - m. h. t. nedsættelse af dagpenge, 60.150.  
forstanders - til at opsiges en funktionær, 57.164, jfr. 59.17.  
fredningsnævns adgang til at dispensere fra overfredningsnævnskendelse, 61.51.  
fritagelse for at aflægge den almindelige filosofiske prøve, 61.47.  
Handelsministeriets - overfor Forsikringsrådet, 61.125.

- Handelsministeriets - overfor Monopoltilsynet, 61.104.  
 kontorchefts -, 60.55.  
 nævnnsformands -, 62.95.  
 Overfredningsnævnets adgang til at tilbagekalde en dispensation, 61.51.  
 Overfredningsnævnets adgang til at dispensere fra egen kendelse, 61.51.  
 programsekretærs -, 57.142.  
 Toldvæsenets Prøvesamling og Fakturakontrols - i tarifieringspørgsmål, 62.27.  
 se også *Folketingets ombudsmand*.
- Koncession* til fremstilling af sukker, 61.87.  
*Kondemnering* af ejendom, 55.103.  
*Konfirmation*, tilbagekaldelse af - på båndlæggelsesbestemmelse, 58.251.  
*Konfiskation*, udlevering af konfiskerede varer, 61.176, jfr. 62.18.  
*Konkurrencebegrænsning* i h. t. monopolloven, 61.106.  
*Konsulent for særundervisningen*, indstilling og udnævnelse af en -, 59.149, jfr. 61.19.  
*Kontrolloven*,  
 afsoning af bøder i h. t. -, 61.94.  
 beregning af bøder i h. t. - s § 13, 60.199.  
 oplysningspligt i h. t. - s § 8 C, 59.168.  
 oplysningspligt i h. t. - s § 8 D, 59.170; 61.94.  
 undladelse af tiltale i h. t. - s § 13, 61.72.  
*Kreditbanken*, Banktilsynets virksomhed m. h. t. -, 58.85.  
*Krigsskade*, nægtelse af tilskud til dækning af - på kirke, 55.81.  
*Kristendomskundskab*, se *Religion*.  
*Kvarter*, spm. om tjenestemandens bolig kunne betragtes som -, 55.33.  
*Kvægavlsassistenter*, 56.25.  
*Københavns skattevæsen*, sagsbehandling i -, 63.42.  
*Kørelærerprøve*, eksamination af kørelæreraspirant, 62.74.  
*Laboratorier*, autorisation af - til undersøgelse af foder- og gødningsstoffer, 58.237, jfr. 61.18.  
*Landbohøjskolen*, se *Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole*.  
*Lander-sagen*, 58.199.  
*Landsskatteretten*,  
 berostillelse af sager, 60.47, 111.  
 klager over skønsmæssige ansættelser, 57.57, jfr. 59.17 og 63.13; 57.240.  
 manglende iagttagelse af:  
 forretningsordenen 299/1942, § 4, stk. 2, 57.131.  
 forretningsordenen 299/1942, § 7, stk. 6, 56.77, jfr. 57.24.  
 lov 108/1938, § 8, stk. 2, 55.69.  
 organisation m. v., 55.69; 57.57, jfr. 59.17 og 63.13; 61.27.  
 personligt møde for -, 57.57, jfr. 59.17.  
 sagsbehandlings varighed, 55.69; 56.173; 57.57, jfr. 59.17 og 63.13; 57.188; 58.73; 216, 241; 59.47; 60.47, 111, 187; 61.27; 63.100.  
 udtalelse i kendelsespræmisses, 58.73.  
*Landvindingsloven*,  
 foreløbig tinglysning af landvindingsbidrag, 58.43.  
 manglende ankemulighed, 59.203.  
*Licens*, se *Danmarks Radio*.  
*Lig*, flytning af -, 60.184.  
*Lighedsgrundsætning*,  
 grundlovens § 70, 59.177.  
 ved fordeling af offentlige midler, 62.77.  
 ved radioens valgudsendelser, 63.15.  
*Lobotomi*, se *Samtykke*.  
*Lommepege*, beregning af - til folkepensionister på alderdomshjem, 62.76, jfr. 63.14.  
*Lotteri*,  
 beskatning af udenlandske lotterigevinster, 61.44.  
 bortlodders spil på usolgte numre, 57.121.  
*Love og administrative bestemmelser*, henstillinger om ændring m. v. af:  
 arbejderboliger på landet, lovbekg. 125/1955 om -, § 2, stk. 2 (hjemmel til delegation), 56.162.  
 apotekervæsenets pensionsforhold (bekg. 35/1959), 62.47.  
 arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v., lovbekg. 43/1952 om -, § 35, stk. 2 (arbejdsdirektørens stilling), 57.90.  
 arveafgiftsloven, 57.199, jfr. 63.13.  
 bekg. 192/1932 om motorkøretøjer (skriftlige mangelsattester), 56.147; 57.109.  
 beregning af lommepege til folkepensionister på alderdomshjem (invalid- og folkepensionslovens § 18, stk. 3, jfr. § 5, stk. 7), 62.76, jfr. 63.14.

folkeforsikringslovens § 20, stk. 5 (begravelses-hjælp), 56.72.  
 førerprøver, førerbeviser m. v., Justitsministeriets bekg. 58/1958 om -, § 4, stk. 3 (indbringelsen for retten), 59.22, jfr. 60.31.  
 § 28 (aldersbetingelsen), 61.85.  
 habilitetsregler for skyldrådsmedlemmer, bekg. 49/1923 om -, 57.63, jfr. 58.33.  
 indregistrering af varemotorkøretøjer på sorte nummerplader, bekg. 243/1954 om -, 56.195.  
 invalide- og folkepensionslovens § 1 (bopæl), 63.98.  
 Justitsministeriets cirkulære af 15. november 1932 om underretning om verserende straffesag, 61.148.  
 købstadkommunallovens § 21, stk. 1 (frist for 2. behandling af budget), 58.82.  
 landsskatteretslovens § 8, stk. 2 (voteringen), 55.69.  
 lov nr. 200/1949 om det kommunale skolevæsenes styrelse og tilsyn (indstilling og udnævnelse af konsulenter for særundervisningen), 59.149, jfr. 61.19.  
 manglende ankemulighed i landvindings- og grundforbedringsloven, 59.203.  
 psykopatfængsel, anordning nr. 289/1935 om -, § 40, 58.225.  
 regler om erhvervelse af doktorgraden ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, 55.143.  
 statshusmandsloven, lovebekg. 11/1956, § 48, stk. 2 (hjemmel til delegation), 56.162.  
 sygeforsikringslovens § 52 (betingelserne for lønarbejderdagpenge), 62.36, jfr. 63.14.  
 tilsyn med udførsel af kød m. m., lov 245/1908 om -, § 1, stk. 3 (bemyndigelsens omfang), 56.206, jfr. 57.26.  
 ulykkesforsikringslovens § 11, stk. 1 (direktørens stilling), 56.196, jfr. 58.31.  
 ulykkesforsikringslovens § 25, stk. 2 (nedsættelse af dagpenge), 60.150.  
 valg af beboerrepræsentanter i de sociale boligforetagender, lov 356/1958 om boligbyggeri, § 104, stk. 3, 59.113, jfr. 60.32.  
 værnepligtige, cirk. 89/1954 om hjælp til -, 57.65.

#### *Lovhjemmel,*

administrative bestemmelser vedr. fritagelse for at erlægge kirkelige afgifter, 57.256.  
 afgift for polititilsyn, 56.70.  
 aflivning af hunde (hundelovens § 8), 57.93.

aktindsigt i invalidepensionssager, 61.135, jfr. 62.15.  
 anerkendelse af trossamfund kræver ikke -, 61.84.  
 Apotekerfondens krav i henh. til ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 2, 62.47.  
 autorisationsordning vedr. eksport af kartoffer, 58.230; 59.113, jfr. 60.33 og 61.19.  
 autorisationsordning vedr. eksport af ost, 56.33.  
 bankgaranti som betingelse for autorisation til udførsel af avlsvæg, 59.137.  
 bekg. 375/1950, afsnit E, pkt. 2 a, 57.180.  
 bekg. 270/1956 om udførsel af flæskevarer, 56.206, jfr. 57.26.  
 droit moral (forfatterlovens § 9, stk. 4), 59.59.  
 fangers aktindsigt (lov af 2. februar 1866), 62.68.  
 finansministerens beføjelse til at overtrække ministeriets foliokonto, 55.64.  
 forsikringselskabernes kompetence til at nedsætte dagpenge, 60.150.  
 generel forhøjelse af ejendomsvurdering, 57.128.  
 Indenrigsministeriets ordensreglement af 18. juli 1949 for civile værnepligtige, 57.71.  
 indlemmelse af kommuner (landkommunallovens § 39, stk. 2), 62.63.  
 - på finans- og tillægsbevillingslove, 55.57.  
 Monopoltilsynets undersøgelse af optikbranchens forhold, 61.104.  
 motorafgifternes anvendelse, 55.57.  
 omlægning af betalingssterminer for statskat (§ 12, stk. 5, i lov 458/1939), 59.67.  
 opkrævning af skoleafgifter, 56.201, jfr. 57.26 og 59.16.  
 oprykning fra fuldmægtig til ekspeditionssekretær (lønningslovens § 84), 61.166.  
 overførelse til en udligningskasse af krav om begravelseshjælp, 56.72.  
 politibekg. af 15. maj 1954 om midlertidige forbud, 59.52.  
 postvæsenets fastsættelse af særlige vilkår for at overtage omdelingen af blade (postlovens § 1 h og § 15 VIII d), 59.162.  
 pålæg fra Elektricitetsrådet til installatør, 62.87.  
 samkvemsret i henh. til myndighedslovens § 27, 56.209, jfr. 57.26; 62.62.  
 skattevalg (§ 27, stk. 6, i lov 110/1910), 55.80.  
 toldfritagelse (toldtariffens kap. 84, bestemmelse 5), 62.93.  
 udbetaling af invaliditetserstatning til tilskadedkomne militære værnepligtige (§ 24, stk. 2, i lovebekg. 486/1948), 59.116, jfr. 60.32.

- valg af beboerrepræsentanter i de sociale boligforetagender (§ 104, stk. 3, i lov 356/1958), 59.113, jfr. 60.32.
- Lukkelov*  
behandlingen af ansøgninger i h. t. § 4 f, 60.86.  
dispensation fra lukketidsbestemmelserne, 55.19.
- Lægeerklæring,*  
forhaling af -, 57.184.  
forinden afgørelse af dagpengespørgsmål, 56.48.
- Lægekonsultation* i Kompedallejren, 57.72.
- Læger,*  
beslaglæggelse af journaler, 60.173.  
straffesag mod -, 60.154.  
Sundhedsstyrelsens vejledning, 59.69.
- Løn,*  
aflønning af funktionær i Grønland, 61.101.  
aflønning af lorantekniker, 63.75.  
beregning af - for forskudt arbejdstid, 56.128.  
lønoplysninger fra statsbanerne til skattevæsenet, 61.94.  
opgivelse af funktionærs - til skattevæsenet, 55.26.  
personligt tillæg til kontorassistenter af 2. grad, 60.145; 62.92.  
tilbagebetaling af -, 63.20.  
tilbagevirkende kraft for bestillingstillæg, 62.100.
- Lønarbejderdagpenge,* se *Sygekasseforhold.*
- Løntilbageholdelse,* pålæg om -, 57.203; 58.146; 59.104; 63.92.
- Lån,*  
hos trediemand, 59.87.  
hos underordnede, 57.126.
- Mangelsattester* ved syn af motorkøretøjer, 56.147, jfr. 57.24; 57.109.
- Manglende besvarelse,*  
af ansøgning, 55.111; 56.133; 57.137; 58.38, 63, 246; 59.41, 132; 61.23,33.  
af erindringsskrivelse, 56.173; 57.175,219, 228, 233; 58.63, 159, 216, 221; 59.25, 167; 61.115; 63.36, 62, 63.  
af skrivelse, 56.119; 57.161, 212, jfr. 61.18; 58.154, 177; 59.49, 56; 60.81; 61.24; 62,89; 63.77.
- Manglende erindring,* 55.96; 61.42; 63.27.
- Manglende underretning,*  
af anmelder, 55.99; 56.212, jfr. 61.18; 63.22.  
af klager, 55.63; 56.124; 57.94, 131, 179.  
om afgørelse, 57.138, 147; 58.189.  
om berostillelse, 60.111; 62.38; 63.100.  
om nedsættelse af kommission, 55.120.  
om oversendelse af sag, 55.91.  
om sagsbehandlingen, 55.75; 56.177, 211; 57.119, 193, 205, 219; 58.179; 59.34; 60.105; 62.97; 63.36.  
om tilsynsværge, 56.190.  
om tjenstlig indberetning, 57.229.  
om tvangsindlæggelse, 57.190.
- Matrikeldirektoratet,*  
afslag på udstykningsstilladelse, 63.85.  
ekspeditionsformen i -, 58.154, jfr. 62.14.
- Meddelelse til pressen,*  
berigtigelse af urigtig -, 55.54.  
fået beklagelig form, 57.96.  
kommentar vedr. verserende straffesag, 57.73; 59.35; 60.65.  
om afgørelse, før denne var adressaten i hænde, 55.121; 61.174.  
oplysning til redaktør om ældre indbrud, 59.193.  
tavshedspligt, 61.174, jfr. 62.18.  
uklar -, 55.85.
- Medicin,*  
livsvigtig -, 60.154.  
Sundhedsstyrelsens vejledning, 59.69.
- Mentalobservation,* censur af observands brevveksling, 59.31.
- Militærforhold,*  
afbrydelse af værnepligtiges uddannelse i flyvevåbnet, 56.69.  
ankevejledning i h. t. militær retsplejelov § 62, 56.159.  
behandling af tilskadekommen værnepligtig, 56.184.  
berigtigelse af urigtige meddelelser til pressen, 55.54.  
bygningstjenestens indkøb af skumslukningsaggregater, 56.52.  
ekspropriation til militære formål, 57.234.  
forfremmelsesbedømmelser, 61.137.  
forholdsattesters formulering:  
Flyverkommandoen: 55.97, jfr. 60.26.  
Søværnet: 57.201, jfr. 60.26.  
hjemsendelse af math i flyvevåbnet, 55.97.  
hjemsendelse af officerselever, 55.54.  
hjemsendelse fra militærtjeneste, 61.174.  
hjælp til værnepligtige, 57.65.  
kystofficerers uddannelse, 61.137.

- manglende forbehold ved udbetaling af hjemsendelsespenge, 56.159.  
 psykiatrisk undersøgelse af værnepligtige varetsarrestanter, 58.172.  
 skriftligt svar på ansøgning, 62.38.  
 tilbageholdelse af hjemsendelsespenge, 58.182.  
 tilbud til afskediget kontraktansat officer om civil beskæftigelse, 55.18.  
 tyveri af motorcykel, 61.40.  
 udbetaling af invaliditetserstatning til tilskadedkommen værnepligtig, 59.116, jfr. 60.32.  
 vagtarrestanters læsning, 63.95.
- Mindrebedimlethed*, se *Boligstøttelovgivning*.
- Ministerialbog*, indførelse af fornavn i -, 58.234.
- Misvisende erklæring*,  
 fra politiet, 55.27.  
 fra Retslægerådet, 61.36.  
 fra skyldråd, 57.191.  
 fra statsbanerne, 57.89.
- Modstridende afgørelser*, 55.31, 91.
- Monopolloven*,  
 omfatter ikke danske virksomheders eksportforhold, 56.33.  
 undersøgelse i h. t. - s §§ 11 og 12, 61.104.
- Monopoltilsynet*,  
 indkaldelser til møde i -, 57.154.  
 undersøgelse af optikbranchens forhold, 61.104.
- Motorafgifter*, hjemmelen for regeringens dispositioner over -, 55.57.
- Motorregistre*, oplysninger fra -, 59.27.
- Motorsagkyndige*,  
 indregistrering trods mangler, 55.91.  
 syn af hyrevogn, 57.141.  
 udstedelse af mangelsattest, 56.147, jfr. 57.24; 57.109.
- Myndighedsmisbrug*, anklagemyndighedens stilling til begæring om straffesag i h. t. rpl. § 726, stk. 3, 2. pkt., 57.148.
- Naturfredning*,  
 afvejelse af hensyn ved -, 61.77.  
 ankeberettiget i h. t. naturfredningslovens § 19, 61.51.  
 dispensation fra strandbyggelinie, 55.31; 61.98.  
 fredningsnævns adgang til at dispensere fra overfredningsnævnskendelse, 61.51.  
 Overfredningsnævnets adgang til at dispensere fra egen kendelse, 61.51.  
 Naturfredningsrådets sagsbehandling, 63.31.
- Navnebevillinger*,  
 gebyr for -, 57.210.  
 underretning om -, 59.41.
- Notat*, se *Sagsbehandling*.
- Notits* til sideordnede myndigheder af indstilling om bevilling, 56.68.
- Næringsregistre*, oplysninger fra -, 59.27.
- Nævn*,  
 lovligheden af, at del af - træffer afgørelse, 63.31.  
 medlems adgang til nævns dagsordner og hans udelukkelse fra møderne, 62.95.
- Offentliggørelse af*:  
 cirkulærskrivelse om behandling af ejerskiftesager, 58.157.  
 forretningsordenen for:  
 Ankenævnet vedr. Vareforsyningsager, 55.102, jfr. 56.18.  
 Arbejdsmævnet, 56.92, jfr. 57.24.  
 Elektricitetsrådet, 58.178, jfr. 59.20.  
 Invalideforsikringsretten, 55.93, jfr. 60.25.  
 Ulykkesforsikrings-Rådet, 56.196.  
 instruks om ydelse af de i folkeforsikringslovens § 60, stk. 1 a, nævnte hjælpemidler, 55.93, jfr. 60.25.  
 Monopoltilsynets undersøgelse af optikbranchens forhold, 61.104.  
 politivedtægten for København, 59.146.  
 regulativ ang. Boligtilsynsrådets og Sundhedsstyrelsens virksomhed, 55.75.
- Offentlighed* vedr. afgørelser i henh. til invalide- og folkepensionsloven, 62.89.
- Officerselever*, hjemsendelse af -, 55.54.
- Omsætningsafgift*,  
 på varer, der ikke var toldbehandlet inden lovens ikrafttræden, 63.65.  
 tilbagebetaling af -, 63.23.
- Omtaksation*, beskikkelse af landinspektør til ledelse af -, 57.212, jfr. 61.18.
- Omtarifering*, se *Told*.
- Oplysningspligt*,  
 i h. t. kontrollovens § 8 C, 59.168.  
 i h. t. kontrollovens § 8 D, 59.170; 61.94.
- Oprykning* fra fuldmægtig til ekspeditionssekretær, 61.166.
- Opslag*,  
 af tjenestemandstillinger, 56.21; 57.123, 198, jfr. 61.18.  
 af honorarlønnede stillinger, 60.115.

- Opsættende virkning*,  
vedr. husdyrvoldgiftlovens § 9, 55.21.  
vedr. klage til ombudsmanden, 55.87.
- Optikbranchen*, Monopoltilsynets undersøgelse af  
–s forhold, 61.104.
- Optræden*,  
polititjenestemand –, 56.167; 57.157.  
omnibuschauffør –, 55.55.
- Optræningsforanstaltning*, se *Beskæftigelsesforanstaltning*.
- Overtræk* på Finansministeriets foliokonto i Danmarks Nationalbank, 55.64.
- Pas*, oplysninger til private om, hvorvidt en person har fået udstedt –, 59.159.
- Paskontrol*, pligt til fremvisning af pas, 56.167.
- Patentkommissioner*, sagsbehandlingen i de særlige patentkommissioner, 60.189.
- Pensionskasser*,  
dispensation m. h. t. bestyrelsens sammensætning, 56.86.  
overførelse af privat pensionsforsikring som betingelse for optagelse i –, 56.134.  
udbetaling af udtrædelsesgodtgørelse, 56.86; 61.125.
- Politi*,  
administrativ inddragelse af førerbevis (mangelende ædruelighed), 57.102.  
afgift ved bortlodninger, 58.227.  
afhøring af børn, 56.131; 61.128.  
afhøring af patienter, 60.167.  
afregning ved udpantning, 62.20.  
afsenderadresse på tilsigelser, 61.943.  
afsoning af adm. fastsatte skattebøder, 61.94.  
anholdelse af bøderestant, 60.60; 62.35.  
anholdelse af skatterestanter, 59.185.  
anmeldelser mod førere af motorkøretøjer for færdselsforseelser, 57.172.  
anmelders fortid, 61.39.  
beføjelser ved afspærring af privat vej, 58.76, jfr. 60.31.  
behandling af andragende, 60.116.  
behandling af besøgstilladelser, 61.150.  
behandling af dyrplagerianmeldelse, 56.169.  
behandling af eftersøgningssag, 57.196.  
behandling af færdselssager, 56.175; 58.213; 61.24, 152, jfr. 62.15 og 63.14.  
behandling af straffesag mod læger, 60.154.  
bevaringstagelse i henhold til toldlovens § 192, 62.103.
- domfældts indsættelse til afsoning, 59.147.  
efterretningstjeneste, 55.93.  
ekspedition af indstilling om ankeafkald, 57.162.  
ekspedition af prøveudskrivningssag, 61.42.  
etablering af holdepladser for drosker, 58.242, jfr. 59.21.  
fejl ved anholdelse, 57.95.  
fjernelse af udpantede effekter, 62.20.  
forelæggelse af voldssag for statsadvokaten, 57.214.  
henvendelse på en bidragspligtigs bopæl, 57.206.  
iagttagelse af rpl. § 807, stk. 3, ved afhøring af sigtede, 57.157; 58.222, 229; 59.167.  
inddrivelse af bøder, 59.157; 60.60.  
indkaldelse af forsvarer til retsmøde, 61.123.  
indsættelse til afsoning af bøder, 60.60; 62.35.  
meddelelse af pålæg i h. t. hundelovens § 13, stk. 2, 58.176.  
meddelelse til pressen om verserende straffesag, 57.73; 59.35; 60.65.  
medvirken ved tildeling af droskebevillinger, 57.169, jfr. 58.36.  
medvirken ved tvangsindlæggelse af sindssyg, 57.190.  
omsorg for anholdts cykel, 62.85.  
opkrævning af hundeafgift, 57.93.  
oplysninger i h. t. lov om offentlig forsorg § 44, stk. 1, 59.156.  
oplysninger til private om, hvorvidt en person har fået udstedt pas, 59.159.  
oplysninger til udenforstående om et ældre indbrud, 59.193.  
optagelse af fotos, fingeraftryk m. v. af sigtede, 57.157.  
overladelse af tilsigelser til andre myndigheder, 59.185.  
renter af beløb, der var taget i bevaring, 55.27.  
rutinetimer ved fornyelse af førerbevis, 59.24.  
rækkefølgen af efterforskningsskridt, 60.166.  
tilbagelevering af i bevaring tagne effekter, 58.115; 62.30, 32.  
tilsigelse af vidner i domsmandssag, 61.178.  
tilskadekomst i tjenesten, 60.200.  
tilsyn med prøveløsladts overholdelse af et vilkår for løsladelsen, 59.195.  
udbetaling af vidnegodtgørelse, 60.42.  
underretning af anmeldere og sigtede, 55.99, jfr. 56.17; 56.126, 212; 61.30, jfr. 63.13; 61.39; 62.32; 63.22.  
underretning om verserende straffesag, 61.148.  
undersøgelse af en pølsevogn, 60.39.  
urigtig rapport, 55.93; 60.169, 172.  
varighed af afhøring, 63.56.

- Politibekendtgørelser*,  
hjemmelen for udstedelse af midlertidige -, 59.52.  
uvedkommende hensyn ved udstedelse af, 63.24.
- Politilovene*, politiets adgang til at udstede midlertidige bekg.er, 59.52.
- Politirapport*,  
affattelse af -, 56.153, jfr. 57.25; 56.187, 199, 204; 57.145, 196; 58.222, 229; 59.167; 60.169, 172.  
optagelse af - forud for påbud i h. t. politivedtægten, 57.188.  
rekonstruktion af bortkommet -, 59.33.  
tidspunktet for optagelse af -, 56.111, 200.
- Politisager*, værneting ved -, 57.29.
- Polititilsyn*, hjemmelen for opkrævning af betaling for -, 56.70.
- Polititjenestemænd*,  
sager mod - for myndighedsmisbrug, 57.148.  
tiltale mod -, 58.213, jfr. 59.21.
- Politiundersøgelse*,  
berettigelsen af - foranlediget af:  
forvaringsanstalt, 57.197.  
2. revisionsdepartement, 57.96.  
berettigelsen af - mod læger, 60.158
- Politivedtægt*,  
offentliggørelse af -, 59.146.  
påbud i h. t. -, 57.188.
- Postvæsenet*,  
dækning af ekstraudgifter ved omdeling af et blad, 59.162.  
posttjenestemænds rådighed over frimærkebeholdninger, 59.37.
- Pressen*,  
dementi af udtalelser i -, 58.85.  
udtalelse til -, 57.73, 96; 59.35; 60.65; 61.174, jfr. 62.18.  
udtalelse om -, 61.74.
- Privat arbejde* for overordnet i tjenestetiden, 55.33.
- Privat fællesvej*, afspærring af -, 58.76, jfr. 60.31.
- Præstegårde*, ejendomsretten til -, 57.221.
- Prøveløsladelse*,  
administration af formue ved -, 58.229.  
tidspunktet for afgørelse om - af sikkerhedsforvarede, 57.170.  
vejledning m. h. t. reglerne om -, 57.211.  
vilkår for -, 59.195.
- Psykiatrisk undersøgelse* af værnepligtige varetægtsarrestanter, 58.172.
- Påbud*,  
om ikke at rette henvendelse til Danmarks Nationalbank, 58.255; 59.202.  
optagelse af rapport forud for meddelelse af - i h. t. politivedtægt, 57.188.  
se også *Forbud*.
- Påvisningsret*, skyldneres - ved udpantning for amtstueskatter, 57.150, jfr. 58.35.
- Pålæg*, se *Lovhjemmel*.
- Radiolicens*, se *Danmarks Radio*.
- Ransagning*,  
beretning om -, 57.246.  
eftersyn af garderobereskab er -, 60.125.  
formkrav til samtykke til -, 62.32.  
henstilling om indskærpelse af formforskrifterne vedr. -, 57.243, jfr. 58.37.  
tilkaldelse af vidner ved -, 57.245, 249, 252, 255; 58.66, 222; 60.165; 62.32.  
tilkendegivelse af øjemedet med -, 57.246, 250, 253.
- Redningsskibet »Vestkysten«*, tilsyn med fyr m. m. i Thyborøn Kanal, 58.195.
- Referat*, se *Sagsbehandling*.
- Rekurs*, se *Anke*.
- Religion*, læreres undervisning i - og kristendoms-kundskab, 59.177.
- Religionsfrihed* indebærer ikke ret til anerkendelse som trossamfund, 61.84.
- Renter*,  
af beløb, der var taget i bevaring af politiet, 55.27.  
af erstatning i h. t. ulykkesforsikringsloven, 58.45.  
af tilskadekomsterstatning, 56.157.
- Retsbogsudskrifter*, fremsendelse af - til et vidne, forinden dette afhøres i retten, 56.104.
- Retshjælp*, 59.183, jfr. 60.33.
- Retslægerådet*,  
akter bortkommet under cirkulation, 59.62.  
misvisende erklæring, 61.36.
- Revisionsdepartementer*, 2. revisionsdepartements behandling af en sag, 57.96.
- Rutebiler*, se *Goodwill*.

*Rygeforbud*, håndhævelse af – i DSB's omnibusser, 55.55.

*Røgobservationer* ved klage over røgulempen, 57.62.

*Sagsbehandling*,

afskedigelse af funktionær, 57.164, jfr. 59.17.  
akter bortkommet, 59.62; 61.27.

andragende om fritagelse for at aflægge den alm. filosofiske prøve, 61.47.

andragende om omlægning af betalingsterminer, 59.67.

andragende til skatteråd vedr. ligningen, 59.63.

anke i stedet for ny begæring om invalidepension, 61.154; 62.85.

anmodning om drøftelse af en sag, 61.75.

begrundelsespligt, 60.189; 63.77.

berostillelse af sager, 57.179; 59.26; 60.47, 111; 61.27; 62.97; 63.100.

fotokopiers anvendelse, 56.200; 62.83.

hastesagers mærkning, 57.196.

henlæggelse af uekspederet sag, 57.213; 58.38; 61.42; 63.34.

henlæggelse uden underretning, 56.124; 57.94.  
intern kompetencefordeling, 61.101.

kommunale myndigheders adgang til at udtale sig, 60.55.

kontrol med sagernes rettidige ekspedition, 57.175; 58.189; 60.94; 61.27.

manglende iagttagelse af regelen i lov om offentlig forsorg § 50, stk. 3, 57.65, jfr. 58.33.

manglende journalisering, 59.198, jfr. 60.34; 61.27.

manglende notat i journalen om, hvorvidt en skrivelse er besvaret, 59.159.

manglende notat om forhandlinger eller samtale, 57.119; 58.216; 59.47; 60.47, 187; 61.132; 63.39.

mangelfuldt oplyst før afgørelsen, 57.62; 58.73; 61.22.

misvisende erklæring, 61.36.

referat af rejseinspektørs undersøgelse, 59.74.

referat bør indeholde bemærkning om, hvorfra oplysningerne stammer, 57.231.

rekonstruktion af bortkommet sag, 59.29, 33; 61.42.

resolution om genindsættelse forlagt, 59.25.

skriftligt svar, 62.38; 63.39.

tavshedspligt, 61.174, jfr. 62.18.

tilbageholdelse af oplysninger overfor anden myndighed, 57.88.

tilsagn om udsættelse med afsoning ikke påført sagen, 59.147.

trykfejl i eksamensopgaver, 63.29, 30.

udateret notat og påtegning, 57.191.

udbetaling af løn, 61.132.

udlån af akter, 62.83.

underretning om afgørelse, 61.77.

underretning om oversendelse til anden myndighed, 55.91, 107.

se også *Behandlingstid*, Manglende besvarelse og Manglende underretning.

*Samkvemsret*,

hvor forældremyndigheden er hos trediemand, 56.209, jfr. 57.26.

hvor forældremyndigheden udøves af trediemand, 62.62.

vejledning under vilkårsforhandlinger, 57.118.

*Samtykke* til chokbehandling og lobotomering af sindssyge, 57.39, jfr. 58.32.

*SAS*, indberetningspligt for statsrepræsentanterne i –, 61.156.

*Separations- og skilsmisesager*,

affattelse af vilkårene i skilsmissebevillinger, 55.56, jfr. 57.23.

behandling af –, 59.122; 60.35, 36.

se også *Vilkårsforhandling ved separations- og skilsmisesager* samt *Underholdsbidrag*.

*Sigtede*,

afhøring i færdselssager, 61.152, jfr. 62.15 og 63.14.

forelæggelse for – af anmeldelse om færdselsforseelse, 57.172.

indkaldelse til retsmøde, 60.159, 173.

udenretlige afhøringer af –, 57.157; 58.222, 229.

underretning om verserende straffesag, 61.148.

underretning om endelig opgivelse af forfølgning, 61.30, jfr. 63.13; 62.32.

*Sikkerhedsforanstaltninger*, ændringer i eller op-hævelse af – truffet i medfør af § 38, stk. 2, i straffeloven af 1866, 55.17; 56.16; 57.23.

*Sindssyge*,

domstolsprøvelse af tvangsindlæggelse af –, 56.192, jfr. 58.30; 58.235.

ekspeditionstiden for beskikkelse af tilsynsværge for tvangsindlagte –, 57.190; 58.40.

forespørgsel vedr. tilsynsværge ved tvangsindlæggelse af –, 58.191.

samtykke til chokbehandling og lobotomering af –, 57.39, jfr. 58.32.



- tilsynsværger for -, tvangsindlagt før 1938, 57.127, jfr. 58.34.  
vold mod -, 55.79.
- Skatter,*  
afsoning af adm. fastsatte skattebøder, 61.94.  
beregning af skattebøder, 60.119.  
fristen i statsskattelovens § 30, stk. 5, 57.131; 58.241; 60.117.  
indrivelse af - i forbindelse med udbetaling af erstatning i h. t. ulykkesforsikringsloven, 57.137.  
Landsskatterettens ændring af en skatteansættelse, 57.240.  
løntilbageholdelse til dækning af skat, 63.92.  
omlægning af betalingsterminer for statsskat, 59.67.  
oplysning i h. t. kontrollovens § 8, 59.168, 170; 61.94.  
skødets fordeling af købesummen ikke bindende, 58.73.  
tilbagebetaling af -, 56.151; 57.213, 256.  
tilsigelser til skatterestanter, 59.185.  
udenlandsk lotterigevinst, 61.44.  
udskrivning af - i København uden overordentligt valg, 55.80.  
undladelse af tiltale i h. t. kontrollovens § 13, 61.72.  
urigtig opgivelse af funktionærs løn, 55.26.
- Skatteråd,*  
afgørelse i strid med Landsskatterettens kendelse, 60.64.  
andragende om lempelse i ligningen, 59.63.  
ekspedition af sager, 57.131, 178, 183; 58.241; 59.198, jfr. 60.34; 60.78; 62.37; 63.77.  
manglende begrundelse, 63.77.  
skatteydere krav på at afgive forklaring for det samlede -, 60.117.  
underretning til skatteyderes repræsentanter, 58.191.
- Skattevalg,* se *Skatter.*
- Skibsfører,* styrmænd udelukket fra at fungere som - ved statsbanernes færger, 58.248.
- Skilsmissebevilling,* udstedelse af - efter ægteskabslovens § 54, 2. pkt., evt. uden mægling og vilkårsforhandling, 56.144; 59.132.
- Skoleafgift,* hjemmelen for - for udenbys elever i højere kommunale skoler, 56.201, jfr. 57.26 og 59.16.
- Skoleblade,* se *Censur.*
- Skoleforbund,* inddragelse af hidtidige stillinger, 60.95, jfr. 61.20.
- Skolelægestilling,* fremgangsmåden ved besættelsen af -, 57.123.
- Skyldråd,*  
besigtigelse af ejendomme, 57.191.  
generel forhøjelse af ejendomsværdien, 57.128.  
medlemmernes habilitet, 57.63, jfr. 58.33.
- Skøn,*  
ikke-udøvelse af pligtmæssigt -, 58.68, 150.  
sagkyndigt -, 59.59.  
teknisk -, 55.87.  
urimeligt -, 60.60; 61.54; 62.35.
- Sparebeviser,* indløsning af beskadigede -, 62.22.
- Stagiaires-overenskomst,* administration af -, 57.138.
- Statens erstatningsansvar,*  
Rpl. § 1018 c og § 1018 g, stk. 2, 55.93.  
ved digebrud, 57.215.  
ved fejlagtig anholdelse, 57.95.  
ved færdselsbegrænsning som følge af militært øvelsesområde, 57.230.  
ved havneanlæg, 56.37.  
ved undladelse af at tilbageholde underholdsbidrag, 57.203.  
ved undladelse af at udstede attest i h. t. husdyrvoldgiftslovens § 9, 55.21.
- Statens Jordlovsudvalg,*  
fordeling af tillægsgjord, 55.76; 57.231, jfr. 60.26.  
forkøbsret til landejendomme, 55.76; 57.31, jfr. 59.16.  
manglende underretning om berostillelse af sag, 62.97.  
udarbejdelse af referat, 59.190.  
udarbejdelse af refusionsopgørelser, 58.46, jfr. 59.18; 59.190.  
udlægning af skatter m. v., 59.190, jfr. 60.34.
- Statens Andssvageforsorgs køb af en ejendom,* 61.180, jfr. 62.19.
- Statslån til boligbyggeri,*  
gebyrbegunstigelse ved -, 57.35.  
medregning af arkitekthonorar i anskaffelsessummen ved beregning af -, 56.213.  
omfanget af kommunegaranti for -, 56.79.
- Statsradiofonien,* se *Danmarks Radio.*
- Stempelfrihed* ved salg af statslånhuse, 57.35.
- Stempelpapirforhandlinger,* bestyrelse af - under forhandlerens fraværelse, 58.255.
- Straffesager,*  
formulering af ankemeddelelser, 62.34.

- mod læger, 60.154.  
 tilsigelse af vidner i domsmandssag, 61.178.  
 udtalelser om skyldspørgsmålet, 57.73.  
 underretning om verserende straffesag, 61.148.  
 se også *Meddelelser til pressen*.
- Strandbyggelinie*,  
 dispensation i h. t. naturfredningslovens § 25,  
 stk. 1, 61.77,98.  
 ved havnearealer, 61.77,98.
- Sukker*, koncession til fremstilling af -, 61.87.
- Sundhedscertifikater* ved eksport af spisekartofler,  
 55.63.
- Sundhedsstyrelsen*,  
 iværksættelse af politiundersøgelse mod læger,  
 60.158.  
 vejledningspligt overfor en læges patient,  
 59.69.
- Sundhedsvedtægter*, affattelse af - for landkom-  
 muner, 55.103.
- Sundholm*, anbringelse af børn på -, 60.131.  
 »Sverigspengene«, se *Fordeling af offentlige midler*.
- Sygekasseforhold*,  
 begravelseshjælp, 56.72.  
 betingelser for lønarbejderdagpenge, 62.36,  
 jfr. 63.14.  
 forvarets overførelse til ydende medlemskab,  
 58.80.
- Sørfængsel*, se *Fængselsforhold*.
- Søfartsbog*, tilbagelevering af en i bevaring taget  
 -, 58.115.
- Sønæringsbevis*, praksis m. h. t. dispensation til  
 søofficerer af reserven fra reglerne om -,  
 56.188, jfr. 57.25.
- Søværnet*, personligt tillæg til kontorassistent af  
 2. grad, 62.92.
- Takstnedsættelser* for transport med statsbanerne,  
 58.198.
- Tavshedspligt*, 55.125, 173; 61.174, jfr. 62.18.
- Telefonisk politiafhøring*, 56.199.
- Tilbagebetaling* af told, 61.54; 62,27, 28,72.
- Tilbageholdelse*,  
 af hjemsendelsespenge, 58.182.  
 politiets - af værdipapirer til dækning af skat,  
 55.27.
- Tilbagelevering*,  
 af i bevaring tagne effekter, 58.115; 62.30, 32.  
 af konfiskerede varer, 61.176, jfr. 62.18.  
 af materiale, der frivilligt er afleveret til  
 politiet, 56.150.
- Tilhold*, se *Forbud og Påbud*.
- Tillidsmand* for evnesvag, ikke-umyndiggjort  
 person, 58.58, jfr. 59.19.
- Tillægsjord*, se *Statens Jordlovsudvalg*.
- Tilsigelse*,  
 af vidner i domsmandssag, 61.178.  
 i værnepligtssager, 61.124.  
 skriftlig - til afhøring i bidragssager, 57.206.  
 til skatterestanter, 59.185.  
 se også *Vidner*.
- Tilskudsdeklaration*, aflysning af -, 58.192.
- Tilsyn* med overholdelse af prøveløsladelsesvilkår,  
 59.195.
- Tilsynet med Handelsskoleundervisningen*, 57.109.
- Tilsynsværger*,  
 ekspeditionstiden for beskikkelse af - for  
 tvangsindlagte sindssyge, 57.190; 58.40.  
 forespørgsel til personer, der tvangsindlægges,  
 om ønske m. h. t. -, 58.191.  
 for internerede i h. t. straffeloven af 1866,  
 § 38, stk. 2, 55.17; 56.16; 57.23, 127.  
 for tvangsindlagte sindssyge før 1938, 57.127,  
 jfr. 58.34.
- Tiltale*,  
 mod læger, 60.174.  
 undladelse af - mod polititjenestemand,  
 58.213, jfr. 59.21.
- Tiltalefrafald*, 60.179.
- Tinglysning*, foreløbig - af landvindingsbidrag,  
 58.43.
- Tjenestebolig*,  
 indflytning i og indretning af -, 55.40.  
 leje ikke fastsat for -, 55.39.  
 manglende finanslovshjemmel til oprettelse  
 af -, 55.35.
- Tjenesteforørelser*,  
 brug af offentlige midler til egen fordel, 55.35.  
 brug af underordnet personale i egen interesse,  
 55.40, 41.  
 forelæggelse af indberetning om - for ved-  
 kommende tjenestemand, 57.229; 59.125.  
 plejepersonale givet lussinger, 59.56.  
 udlevering af notat vedrørende -, 62.51.

undervisningsassistents modtagelse af cigaretter af studerende, 55.150.  
 urigtig fremstilling i rapport, 55.93.  
 vold mod sindssygepatient, 55.79.

*Tjenestefritagelse,*

advarsel inden -, 56.132.  
 af cheffingeniør, 56.40.

*Tjenestemandsafskedigelse,*

afskedigelse af diplomat efter straffesag, 59.76.  
 afskedigelse af læge efter tjenstlig undersøgelse, 58.128.  
 afskedigelse af officer efter straffesag, 59.125.  
 afskedigelse med pension af cheffingeniør, 56.40.  
 afskedigelse med ventepenge af skoleinspektør, 60.95, jfr. 61.20.

*Tjenestemandsansættelse* i højere stillinger efter kort tids tjeneste, 56.40.

*Tjenestemandssager,*

afgørelse uden tjenstligt forhør, 59.76.  
 afskrift af afgørelse vedrørende disciplinærsag, 58.186.  
 indberetning om officers optræden under en straffesag, 59.125.  
 indgivelse af afskedsansøgning i forbindelse med disciplinærsag, 58.183.  
 indsendelse af notits efter tjenstligt forhør, 56.177.  
 påtale uden disciplinærundersøgelse, 63.73.  
 slægtnings forklaring til brug for en disciplinærsag, 58.128.  
 udlevering af notat vedrørende tjenestefor-seelser, 62.51.  
 underretning om afgørelsen, 63.63.

*Tjenestemandstillinger,*

besættelse af - uden opslag, 57.198, jfr. 61.18.  
 bortlovning af -, 63.44.  
 inddragelse af stillinger ved indgåelse af skoleforbund, 60.95, jfr. 61.20.  
 indstilling og udnævnelse af konsulenter for særundervisningen, 59.149, jfr. 61.19.  
 oprykning fra fuldmægtig til ekspeditionssekretær, 61.166.

*Tjenestemænd,*

folkepension til -, der som følge af strafbar handling afskediges uden pension, 58.188, jfr. 59.20 og 60.31.  
 forhøjelse af fradrag for naturalydelse til -, 60.44.  
 genindtrædelse efter at have været udenfor nummer, 58.183.  
 indtægtgivende bibeskæftigelse udenfor stats-tjenesten, 59.140; 60.181.

ligeløn for -, 56.140.

officerslevers ansættelse som tjenestemænd, 55.54.

posttjenestemænds rådighed over frimærkebeholdninger, 59.37.

prøvetid ved ansættelse af højere -, 56.40.

påtale uden disciplinærundersøgelse, 63.73.

tidspunkt for ansættelse, 56.128.

tilbagevirkende kraft for bestillingstillæg, 62.100.

trusel om afsked, 63.89.

underretning om verserende straffesag, 61.148.

yringsfrihed, 61.56, 74.

ændringer i tjenesteforretningers omfang og beskaffenhed, 58.195.

*Told,*

anmodning om drøftelse af toldsag, 61.75.

antidumpingtold, 62.39.

tilbagebetaling af - ved fejltarifering, 62.27, 28.

tilbagebetaling af - ved fejl værdiangivelse, 60.114.

tilbagebetaling af - ved unkladelse af at forevise bevilling, 61.54; 63.43.

tilbagebetaling af - ved unkladelse af EFTA toldbehandling, 63.43.

tilbagebetaling af - ved ændring af praksis, 62.72.

toldfritagelse i henh. til toldtariffens kap. 84, bestemmelse 5, 62.93.

*Toldvæsenet,*

bevaringstagelse i henhold til toldlovens § 192, 62.103.

formulering af afslag, 63.23.

krav om afskedigelse af tre tobaksælgere på private øresundsbåde, 60.87.

*Trossamfund, se Anerkendt trossamfund.*

*Tvangsindlæggelse, domstolsprøvelse ved - af sindssyge, 56.192; 58.30, 235. se også Sindssyge.*

*Tøjhusmuseet, 55.33.*

*Udenrigsministeriet,*

gebyr ved bistand fra udenrigstjenesten, 62.21.  
 se tillige *Blechingberg-sagen.*

*Udgiftsoverskridelse ved præstegårdsreparation, 57.221.*

*Udlån af akter, se Sagsbehandling.*

*Udpantning,*

afregning og fjernelse af effekter ved -, 62.20.  
 skyldneres påvisningsret ved - for amtstue-skatter, 57.150, jfr. 58.35.

- Udstykning*, 57.31, 231, jfr. 60.26; 63.85.
- Udtalelsers form*, 55.92; 57.102, 118; 59.35; 61.74, 104.
- Udtrædelsesgodtgørelse* i h. t. folkeforsikringsloven, 56.72.  
se også *Pensionskasser*.
- Ufyldstgørende besvarelse*, 55.89, 92; 57.138, 234; 59.22, 24, 37, 140.
- Ugyldighedsvirkning* ved kompetencemangel, 61.51.
- Ukorrekt handlemåde*,  
polititjenestemand's betaling af bøde for en anden, 55.23.  
ved rekvirering og flytning af videnskabeligt apparat m. v., 55.152, 156, 159.
- Ulykkesforsikring*,  
anmeldelsesfristen ved silikose, 63.79.  
Apotekerfondens krav i medf. af ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 2, 62.47.  
båndlæggelse af enke-erstatninger, 58.150.  
efterladte-erstatning til militærflyvers forældre, 56.149.  
forrentning af kapitaliserede invaliditetserstatninger, 58.45.  
forsikringselskabernes kompetence til at ned-sætte dagpenge, 60.150.  
genoptagelse af sag, 56.179.  
tidspunktet for afgørelsen af erstatningsspørgsmål, 57.106.  
underretning om ankemulighed ved præmie-forhøjelse, 61.172, jfr. 62.18.  
underretning til tilskadekomne om ankereglerne, 56.49, jfr. 57.23; 58.40, jfr. 59.18.  
årsagsforbindelse mellem et ulykkestilfælde og en senere lidelse, 60.200.  
se også *Forskelsbehandling*, *Føjetilladelse* og *Lægeerklæring*.
- Ulykkesforsikrings-Rådet*, formandsposten i -, 56.196, jfr. 58.31.
- Underholdsbidrag*,  
aftaler om - til børn, 57.174.  
for sen ophævelse af bidragspligt, 56.216.  
fristbestemmelsen i § 21 i lov nr. 133 af 7. maj 1937 ved inddrivelse af -, 58.146.  
fritagelse for en af flere bidragspligtige for at svare -, 56.161, jfr. 57.25 og 58.30.  
indsigelser mod bidragsdokuments gyldighed, 60.91.  
ratihabitation af ældre bidragsdokument, 60.91.
- sagsbehandling ved fastsættelse af -, 58.158, 211, 246.  
sagsbehandling ved inddrivelse af -, 56.156, 197; 57.147, 219; 58.146, 156; 60.192; 63.60.  
statsmyndigheds tilbageholdelse af -, 57.203.  
underholdsbidrag til fraskilt kvinde, der samlever med en mand, 58.145, jfr. 59.19; 62.91.  
underretning til bidragsberettiget vedr. løn-tilbageholdelsesdekret, 63.60.
- Underhåndsbrevpapir*, ministres benyttelse af -, 60.94, jfr. 61.19.
- Underretning*,  
om beskikkelse af forsvarer i prøveudskrivningssag, 61.191, jfr. 62.17.  
om gebyr ved bistand fra udenrigstjenesten, 62.21.  
om navnebevilling, 59.41.  
om verserende straffesag, 61.148.  
overordnede myndigheders afgørelser meddeles direkte den, hvem afgørelsen vedrører, 56.122.  
til anmeldere og sigtede om opgivelse af forfølgning af straffesager, 55.99, jfr. 56.17; 56.126, 212; 61.30, jfr. 63.13; 61.39; 62.32; 63.22.  
til bidragsberettiget vedr. løntilbageholdelsesdekret, 63.60.  
til klagere om afslutning af en iværksat undersøgelse, 55.63.  
til skatteyderes repræsentanter om skatterådsafgørelser, 58.191.  
ved dispensation fra strandbyggelinie, 61.98.
- Underskrift* på sundhedscertifikater vedr. spisekartofler, 55.63.
- Underskrifters læselighed*, 57.186; 59.201; 62.35.
- Undladelse* af at indhente erklæring, 56.48, 51, 77.
- Urigtig begrundelse*, 63.23.
- Urigtig meddelelse*, 55.86.
- Uvedkommende hensyn*,  
ved administration af lukkeloven, 55.19.  
ved afgørelse af fredningssag, 61.77.  
ved autorisation af laboratorier, 58.237, jfr. 61.18.  
ved bedømmelsen af videnskabelige afhandlinger m. v., 55.107, 111, 117, 119, 129, 144, 161.  
ved fastsættelse af takst for begravelse af uden-søgsboende, 58.68.  
ved indstilling af fange til svendeprøve, 57.233.

- ved meddelelse af droskebevilling, 57.169, jfr. 58.36.  
 ved meddelelse af biografbevilling, 58.161.  
 ved udnævnelse af sysselmand, 63.44.  
 ved udstedelse af politibekendtgørelse, 63.24.  
 ved undersøgelse af en politianmeldelse, 56.169.
- Wamberg-sagen m. v.*, 55.105, jfr. 56.18.
- Varetægtsfanger*, se *Fængselsforhold*.
- Varsel* ved indkaldelse til forhandling i h. t. monopollovens § 11, 57.154.
- Vej*, politiet inkompetent til at afslå andragende om afspærring af privat fællesvej, 58.76, jfr. 60.31.
- Vejadgang* ved udstykning, 63.85.
- Vejfondstilsbud*, besvarelsen af andragender om -, 59.41.
- Vejledning*,  
 til husejere om adgangen til fritagelse for at svare grundstigningskyld, 57.180.  
 til motorførere, hvis førerbevis er inddraget administrativt på grund af manglende ædruelighed, 57.102.  
 til motorførere, som er blevet nægtet førerbevis med ret til erhvervsmæssig personbefordring, 57.209.  
 til tilskadekomne om ankerreglerne i ulykkesforsikringsloven, 58.40, jfr. 59.18.
- »*Vejmillionerne*«, 55.57.
- Ventetid*, se *Forvaring*.
- Vidner*,  
 formulering af vidneindkaldelser i straffesager, 55.78, jfr. 56.16.  
 tilkaldelse af - ved ransagning, 57.243, 249, 252, 255; 58.66, 222; 60.165; 62.32.  
 tilsigelse af - i domsmandssager, 61.178.  
 udbetaling af vidnegodtgørelse ved møde hos politiet, 60.42.
- Vildfarelse*, faktisk - hos forvaltningsorgan, 58.197.
- Vilkårsforhandling ved separation og skilsmisse*, enkepensionsreglerne, 56.186.  
 fastsatte eller aftalte vilkår, 55.56, jfr. 57.23.  
 fuldstændigt protokollat, 57.118.  
 manglende erklæring fra fremmed statsborger om anerkendelse af dansk bevilling, 56.125.  
 underholdsbidrag til børn, 57.174.  
 vejledning m. h. t. aftaler om samkvemsret, 57.118.  
 se også *Separations- og skilsmissesager*.
- Vurdering af fast ejendom*,  
 generel forhøjelse af et vurderingsråds ansættelser, 57.128, jfr. 58.35.  
 ved årsvurderingerne, 59.127.
- Vurderingsnævn for motorkøretøjer*, 59.135.
- Værnepligtige*,  
 behandling af tilskadekommen garder, 56.184.  
 hjælp til -, 57.65.  
 psykiatrisk undersøgelse af - varetægtsarrestanter, 58.172.  
 udbetaling af invaliditetserstatning til tilskadekomne -, 59.116, jfr. 60.32.
- Værnepligtsnævnet*,  
 forretningsorden for -, 61.174, jfr. 62.18.  
 medlemmernes tavshedspligt, 61.174, jfr. 62.18.
- Værneting* ved tiltale i politisag, 57.29.
- Ytringsfrihed*,  
 folkeskolelæreres - m. h. t. religiøs særopfattelse, 59.177.  
 udtalelser til pressen vedr. videnskabelige spørgsmål, 55.113, 123, 125, 144.  
 tjenestemænds udtalelser til pressen om verterende sager, 57.102.  
 tjenestemænds -, 61.56, 74.
- Ægtepagt*, godkendelse (samt tinglysning) af - efter ægtefælles død, 56.127.
- Ægteskabssager*, se *Separations- og skilsmissesager*, *Vilkårsforhandling ved separation og skilsmisse* samt *Underholdsbidrag*.